

SPERANZA

| **B** |

NÁVRHOVÁ ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE

VIZE PRO VELKOLOM ČSA A OKOLÍ

BC. MARIO BARRA

FAKULTA ARCHITEKTURY ČVUT V PRAZE
ČERVEN 2024

| **B1** |

**ÚVOD K NÁVRHOVÉ ČÁSTI
DIPLOMOVÉ PRÁCE**

Analýzy zpracované v rámci diplomního semináře jsou klíčovým podkladem pro navazující návrhovou část. V rámci úvah o začlenění vybraných a již schválených koncepcí obnovy velkolomu ČSA do této diplomové práce prokázaly ve vybraných otázkách vzájemný nesoulad některých záměrů mezi sebou, v dalších příkladech naopak vůbec nebyly zohledněny kupříkladu historické hodnoty krajiny, spočívající v jejím osídlení lidmi, existencí vesnic, zemědělským využíváním krajiny nebo jednotlivých pohledových vazbách. Ačkoliv se na celém území již nyní uplatňuje celá řada veřejných zájmů, je nutno tyto jednotlivé kapitoly sjednotit a navzájem provázat, aby zde po ukončení povrchové hnědouhelné těžby mohlo vzniknout funkční území, navzájem propojené se zbývajícími částmi regionu.

Pro prezentaci jednotlivých variant obnovy řešeného území byly v rámci diplomové práce zvoleny rozdílné přístupy, a to nejen ve formě funkčního využití území, ale také způsobů návratu (někdy pouze částečného) k historické podobě krajiny. Ačkoliv se jedná o úvahy, které v některých případech nesouzní s existujícími koncepcemi revitalizace regionu a jedná se tak čistě o akademickou úvahu, je přesto důležité poukázat také na jiné varianty, které doposud z různých důvodů nebyly zohledňovány a není s nimi do budoucna po toto území počítáno.

Dříve na území velkolomu ČSA existovalo 9 sídel (Jezeří, Albrechtice u Mostu, Ervěnice, Komořany, Dřínov, Kundratice, Podhůří, Dolní Jiřetín a Čtrnáct Dvorců), z nichž se do dnešních dnů nedochovalo téměř nic. Významně se v důsledku povrchové těžby proměnil také terénní reliéf, kdy zde vznikly výrazné rozdíly a zcela zanikla dřívější podoba krajiny. Z těchto důvodů v rámci analytické části vyplynula nemožnost navracet do území všechna zaniklá sídla - nejen z důvodů výrazného postižení krajiny, ale v některých případech také kvůli již započaté rekultivaci, jejíž přínosy mohou převažovat nad záměrem navracet zde krajině její dřívější podobu.

Bylo proto rozhodnuto o návratu 3 obcí - Albrechtice u Mostu, Ervěnice a Dolní Jiřetín. V případě první jmenované byl zvolený přístup obnovy jednotlivých staveb v půdorysných stopách dle Císařských otisků stabilního katastru z roku 1842. Byla zvolena jedna z nejstarších dochovaných podob krajiny, ačkoliv by bylo možné se, vzhledem k bohaté minulosti regionu, navracet k různým variantám podoby území. Pro sídlo Ervěnice byla zvolena taktéž inspirace historickými mapami z poloviny 19. století, s ohledem na novodobé uspořádání krajiny (realizace Ervěnického koridoru, nové silniční a železniční spojení, změna terénního reliéfu) bylo rozhodnuto o "transferu" sídla do lokality novodobě nazývané Ervěnice a aplikaci inspirace základní kompoziční strukturou sídla (umístění hospodářského dvora na severovýchodním okraji, tvar a podoba návsi, základ uliční sítě atp.), podoba jednotlivých staveb v obci je naopak novodobá. Poslední obnovovaným sídlem je obec Dolní Jiřetín, pro níž bylo taktéž zvoleno nové umístění na Jiřetínské výsypce, a to nedaleko míst, která se historicky a dnes nazývala a nazývají Dolní Jiřetín. Nové umístění bylo zvoleno s ohledem na plánované funkční využití nedaleko velkých aglomerací v regionu - měst Litvínov a Most - a také s dobrou dopravní obslužností ve formě silniční a železniční sítě.

Každé z obnovovaných sídel získalo nové funkční využití, odpovídající aktuálním, a také předpokládaným budoucím potřebám regionu. Do obce Albrechtice u Mostu bylo situováno centrum cestovního ruchu celého regionu, vzhledem k umístění nedaleko státního zámku Jezeří, národní kulturní památky společně se sousedním Jezeřským arboretem, kdy v této části řešeného území chyběla jakákoliv občanská vybavenost, která by podpořila postupně

se rozvíjející cestovní ruch, navazující na pozvolný útlum těžby ve velkolomu ČSA. "Transferovaná" obec Ervěnice na jižním okraji velkolomu ČSA byla zvolena pro umístění vysokoškolského kampusu, detašovaného pracoviště Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem., jeho součástí jsou tak budovy 4 fakult (životního prostředí, strojního inženýrství, přírodovědecké a částečně také filosofické), 9 kolejí pro ubytování téměř tisícovky studentů, menza, hospoda, ekumenická kaple, amfiteátr pro pořádání akademických událostí i studentských akcí a v západní části bydlení pro pedagogy a návštěvy kampusu. Umístění kampusu bylo zvoleno s ohledem na přímé napojení na železniční trať č. 130 Ústí nad Labem-Chomutov a také silnici I/13 na tzv. Ervěnickém koridoru, čímž je zajištěna kvalitní dopravní dostupnost nejen do sousedních velkých okresních měst (Most, Chomutov), ale také do mateřského sídla univerzity v Ústí nad Labem. Pro obnovovanou obec Dolní Jiřetín bylo zvoleno funkční využití ve formě rezidenčního bydlení, které ve všech již schválených koncepcích obnovy území zcela chybí. Výhodou je zde dobré umístění ve vztahu k okolním existujícím sídlům Horní Jiřetín, Litvínov a Most, a to prostřednictvím silniční a železniční sítě, ale také již pokročilá úroveň rekultivace území, probíhající v této části území již delší dobu, a půda je zde tak v určité formě připravena i na lehčí zemědělské využití.

Samostatně byla připravena koncepce nového využití (konverze) industriálních provozů po hnědouhelné těžbě v lokalitě Komořany. Existující areál byl rozdělen na dvě části "A" a "B", oddělené silnicí a železniční tratí na Ervěnickém koridoru, pro každou ze sekcí bylo zvoleno odlišné využití - severní část "A" je koncipována jako vědecko-technický park, zaměřený na edukační aktivity pro odborníky i širokou laickou veřejnost a úzce provázaný se sousedním vysokoškolským kampusem UJEP v Ervěnicích, jižní část "B" je nadále určena pro industriální využití v podobě lehkého průmyslu, například strojírenství nebo jiných oborů. S ohledem na bohatou industriální minulost regionu je tak i do budoucna zajištěno pokračování této tradice, aby byla nepřilíš kladná kapitola připomínána i budoucím generacím, které již území zažijí v nové, rekultivované podobě. Vybrané objekty, především v části "A" budou ponechány přírodě, aby si je postupně vzala zpět a vznikl zde turisticky atraktivní prvek, známý z německého areálu Emscher Park nebo česko-německého pohraničí Rolava/Sauersack.

Mimo vybrané lokality, řešené v rámci diplomové práce ve větší podrobnosti, byla připravena základní koncepce revitalizace celého území. V této části byly ve větší míře zohledněny koncepce schválené na úrovni vlády České republiky, ministerstva průmyslu a obchodu a životního prostředí, ale také Ústeckého kraje, Agentury přírody a krajiny ČR nebo Národního památkového ústavu. Velkou, především severozápadní, západní a jihozápadní část tvoří bezzásahové území připravované národní přírodní památky „lom ČSA“ - oblast je vyhrazena postupné neřízené přírodní rekultivaci, v části území již několik let probíhající. Na celé ploše je plánováno využívání pouze stávajících zpevněných komunikací pro zachování jedinečné přírody, vznikající na vytěženém území. Cílem projektu je minimalizace zásahů do již existující vegetace, jejíž obnova trvala na dotčeném území velmi dlouhou dobu. Jediné drobnější zásahy jsou navrženy na Jiřetínskou výsypku v místech plánované rezidenční čtvrti, jedná se však o náletové dřeviny vzniklé v rámci samovolné přírodní rekultivace, jejichž částečná likvidace je nutná pro dílčí obnovu historické kulturní krajiny.

Velkou plochu řešeného území zaujímá obnovované Komořanské jezero, jehož původní plánovaná rozloha až 543 ha s dobou napouštění 116 let na kótu 170 m. n. m. byla s ohledem na stále nejasné možnosti napouštění a následnou

regulaci hladiny z bezodtokového vodního díla redukována na rozlohu 327 ha s dobou napouštění 40 let na kótu 147 m. n. m.. Stanovením této hladiny mimo hlavní Komořanské jezero vzniká ještě menší vodní dílo nedaleko obnovované obce Ervěnice (tzv. Ervěnické jezero), které bude sloužit především studentům vysokoškolského kampusu UJEP k rekreaci, sportovním aktivitám a také možnému vědecko-výzkumnému využití. Kolem obou jezer jsou navrženy zpevněné okružní cesty pro pěší, cyklistiky nebo třeba in-line bruslaře.

Historie celého regionu je na území velkolomu ČSA nově připomínána tzv. křížovou cestou utrpení krajiny - „Ecce Regio“, jejímž prostřednictvím jsou návštěvníci přímo v terénu seznámeni s lokalitami zaniklých sídel a nejvýznamnějšími body novodobé historie krajiny. Celkem 14 zastavení a závěrečné „rozuzlení“ odkazují na paralelu utrpení Ježíše Krista, které bylo završeno zmrtvýchvstáním a dáním naděje širokému lidu. I v případě velkolomu ČSA se poutníci po průchodu území a nasátím jeho ponuré historie dočkají závěrečného rozuzlení v podobě pohledu na postupně z popela vstávající území, kterému po konci těžby svítá naděje na návrat k lepší budoucnosti. Výchozím bodem cesty je I. zastavení, situované v místě zaniklé osady Jezeří, návštěvník se postupně na 23,721 km trasy seznamuje se zbývajících osmi zaniklými sídly, ale také s Ervěnickým koridorem, korečkovým rypadlem RK5000, Horním Jiřetínem (městem, které přežilo těžbu), ale třeba i s historií Jezeřského arboreta nebo státního zámku Jezeří. Křížová cesta v naprosté většině využívá stávající cestní síť v území, její trasa se minimálně protíná s ostatními rekreačními stezkami, čímž je docíleno vzájemné nerušení návštěvníků území putujících po „křížové cestě“ a rekreatantů.

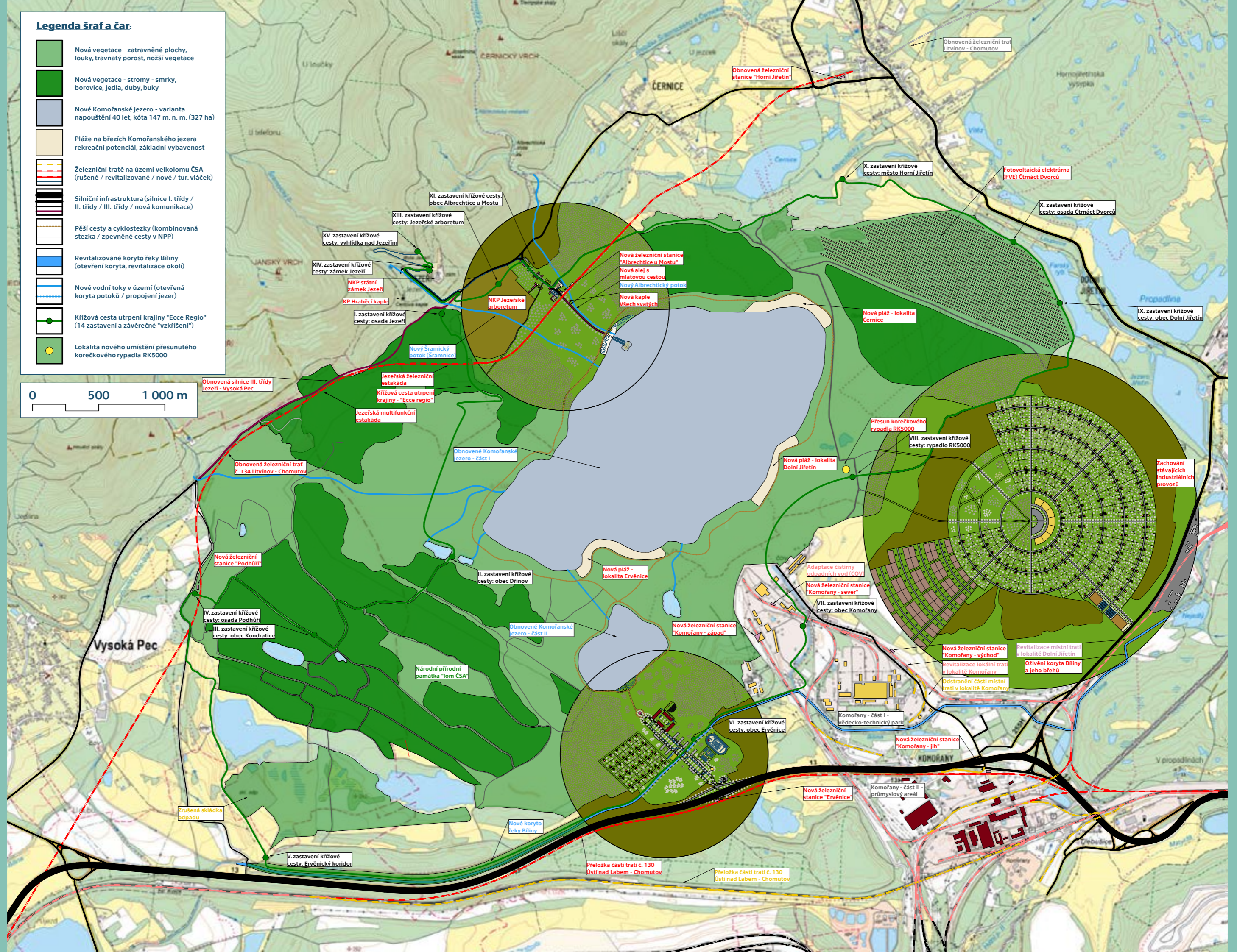
Součástí nového uspořádání tohoto regionu byl také návrh nových dopravních spojení. Na úpatí Krušných hor pod zámkem Jezeří je obnovena silnice I/13, historicky zajišťující spojení Litvínova a Horního Jiřetína s Jirkovem, resp. Chomutovem. Silniční těleso je vedeno co nejbližší horskému masivu, v místech s doposud nezajištěnou geologickou stabilitou je navržena injektáž terénu a umístění silnice na estakádu, sloužící zároveň i pro železniční dopravu. Ta je v rámci rozsahu diplomové práce řešena mezi městy Horní Jiřetín a Jirkov (trať č. 134), kdy zajišťuje přímou dopravní obslužnost vstupních bodů do velkolomů ČSA - Albrechtice u Mostu a Podhůří. Na jihovýchodním okraji řešeného území se navrhuje přeložka části železniční tratě č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov, a to blíže současné trase silnice I/13 na Ervěnickém koridoru, aby bylo zajištěno lepší dopravní spojení vysokoškolského kampusu UJEP v Ervěnicích a vědecko-technického parku Komořany.

Jedinečným prvkem v řešeném území je korečkové rypadlo RK5000, poslední svého druhu v České republice, nacházející se momentálně v místě plánovaného Komořanského jezera. V souladu s aktuálně platnými úvahami o jeho přesunu na břeh jezera a současně také okraj národní přírodní památky bylo navrženo jeho nové umístění a využití - kolos tak bude sloužit široké veřejnosti nejen k prohlídkám tohoto unikátního technického díla, ale také pro menší výstavy, konference nebo jiné kulturní akce. Novým vstupem je v případě rypadla připojení skleněného výtahu až pro 32 osob, který zajišťuje vertikální propojení úrovně terénu se vstupem do kráčivého podvozku, obou pater technologického zázemí, ploché "pochozí střechy" stroje a horní "rampy". Na něj navazuje odkryté koryto tobogánu (skluzavky profilu ve tvaru písmene U) se dvěma mezistanicemi na úrovni "střechy" rypadla a dolního dopravníku vytěžené skrývky. Celá konstrukce je po délce podepřena ocelovými sloupy pro podpěry lanových drah, čímž je zajištěna stabilita a nosnost konstrukce.

Legenda šraf a čar:

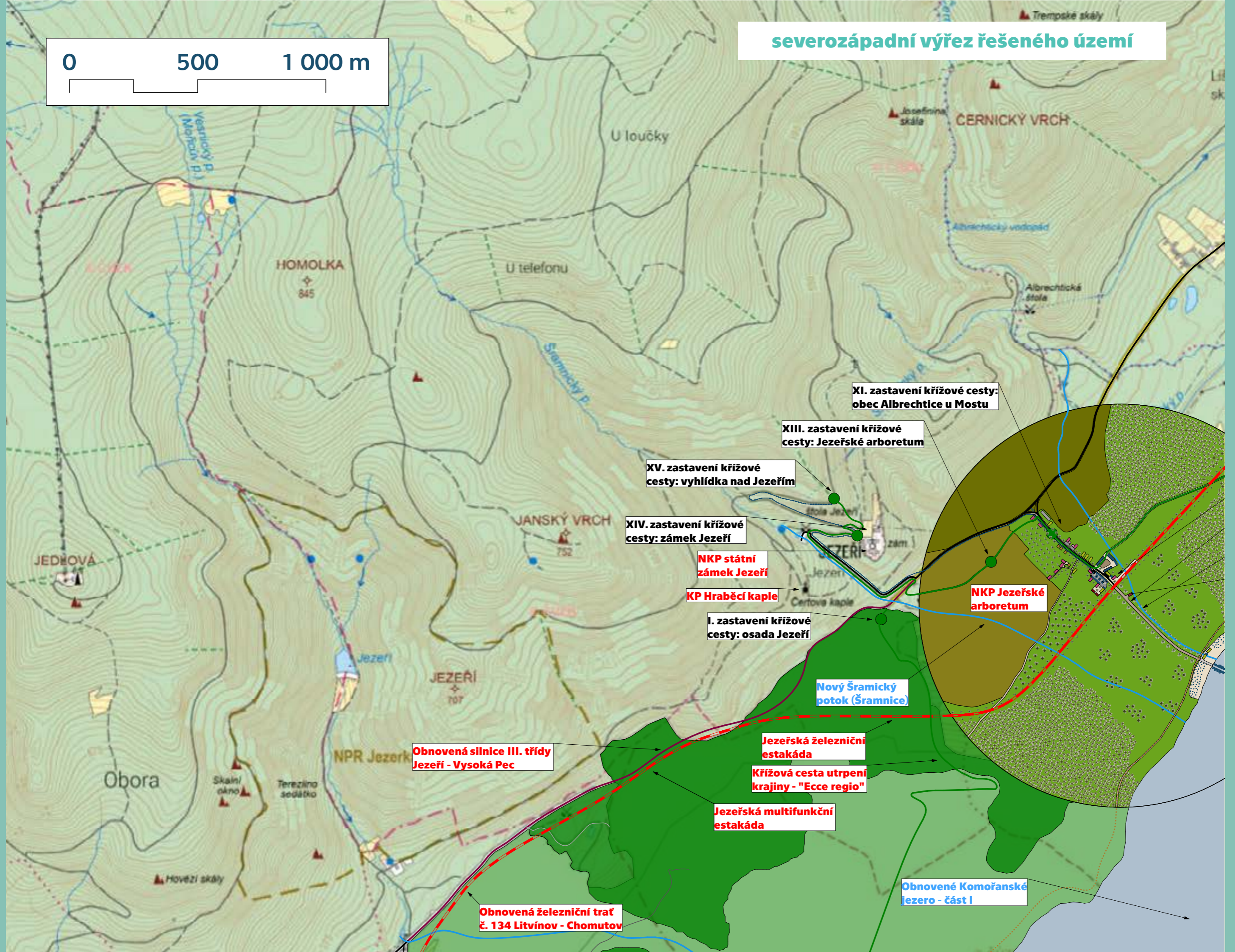
- Nová vegetace - travnaté plochy, louky, travnatý porost, noží vegetace
- Nová vegetace - stromy - smrky, borovice, jedla, duby, buky
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komoňanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Nové vodní toky v území (otevřená koryta potoků / propojení jezer)
- Křížová cesta utrpení krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Lokalita nového umístění přesunutého korečkového rypadla RK5000

0 500 1 000 m

severozápadní výřez řešeného území

0 500 1 000 m

XI. zastavení křížové cesty: obec Albrechtice u Mostu

XIII. zastavení křížové cesty: Jezeřské arboretum

XV. zastavení křížové cesty: vyhlídka nad Jezeřím

XIV. zastavení křížové cesty: zámek Jezeří

NKP státní zámek Jezeří

KP Hraběcí kaple

I. zastavení křížové cesty: osada Jezeří

NKP Jezeřské arboretum

Nový Šramický potok (Šramnice)

Obnovená silnice III. třídy Jezeří - Vysoká Pec

Jezeřská železniční estakáda

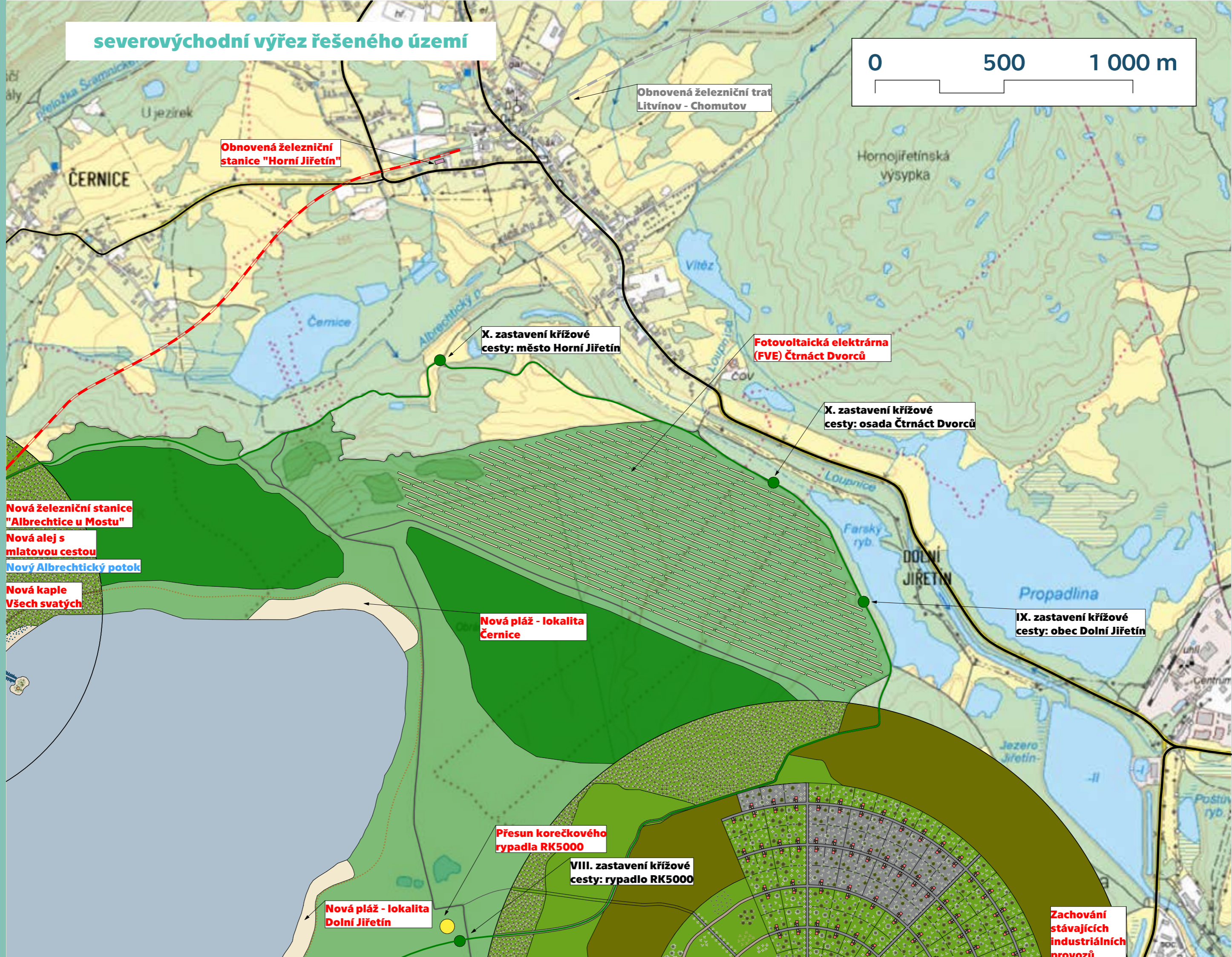
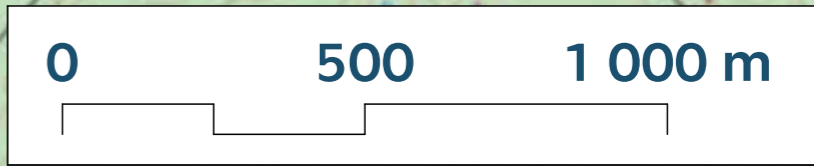
Křížová cesta utrpení krajiny - "Ecce regio"

Jezeřská multifunkční estakáda

Obnovená železniční trať č. 134 Litvínov - Chomutov

Obnovené Komořanské jezero - část I

severovýchodní výřez řešeného území

Obnovená železniční stanice "Horní Jiřetín"

Obnovená železniční trať Litvínov - Chomutov

X. zastavení křížové cesty: město Horní Jiřetín

Fotovoltaická elektrárna (FVE) Čtrnáct Dvorců

X. zastavení křížové cesty: osada Čtrnáct Dvorců

Nová železniční stanice "Albrechtice u Mostu"

Nová alej s mlátovou cestou

Nový Albrechtický potok

Nová kaple Všech svatých

Nová pláž - lokalita Černice

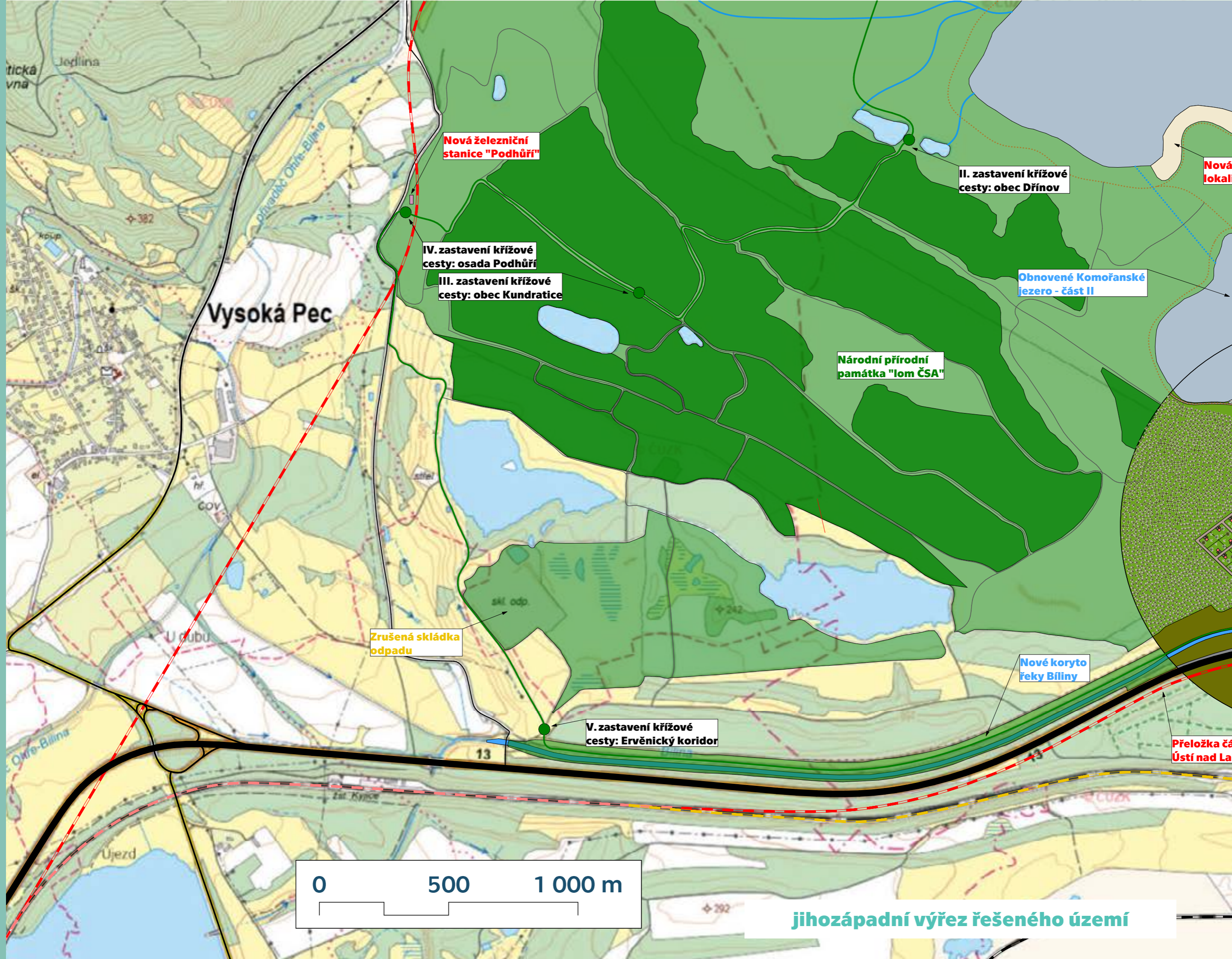
IX. zastavení křížové cesty: obec Dolní Jiřetín

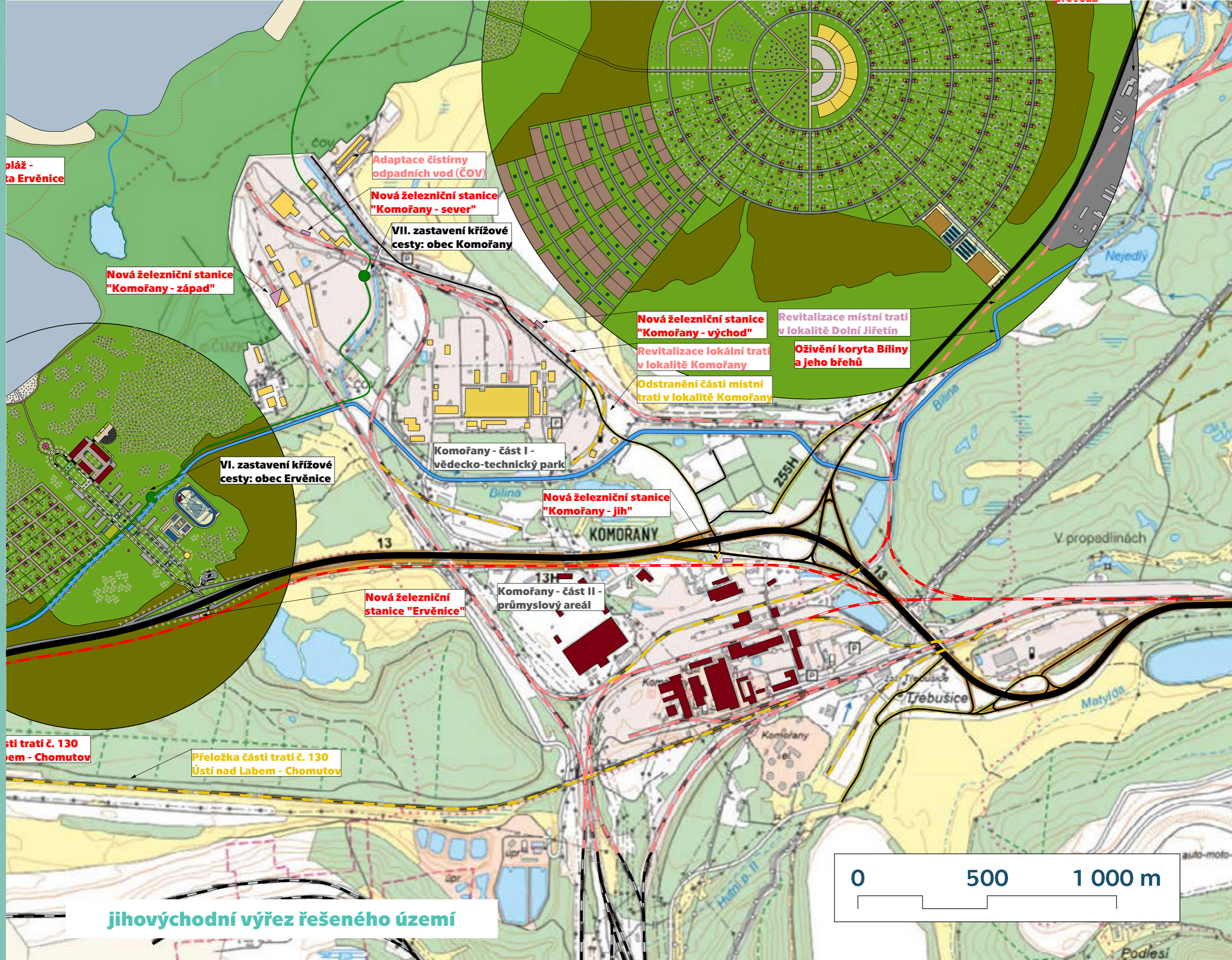
Přesun korečkového rypadla RK5000

VIII. zastavení křížové cesty: rypadlo RK5000

Nová pláž - lokalita Dolní Jiřetín

Zachování stávajících industriálních provozů

jihovýchodní výřez řešeného území

| B2 |

**ŠIRŠÍ PROMĚNA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ -
PŘÍRODNÍ PODMÍNKY**

Nová podoba území velkolomu ČSA je z hlediska řešení přírodních podmínek a vodního režimu z části dána již schváleným usnesením vlády ČR č. 479 (na základě materiálu č. j. OVA 457/23). Z této koncepce byl do návrhové části diplomové práce převzat především plán vzniku národní přírodní památky "lom ČSA", nacházející se v severozápadní, západní a jihozápadní části území. Celá oblast již několik let prochází počátečními fázemi samovolné rekultivace, která zde dává prostor novým přírodním druhům, z nichž některé se na území České republiky jinde nevyskytují.

Celé území národní přírodní památky "lom ČSA" je navrženo jako klidová oblast bez intenzivního turistického ruchu, kdy se smí návštěvníci pohybovat pouze po již existujících zpevněných cestách. Vymezenou oblastí také ve větší délce procházejí pouze dvě turistické trasy - jednou z nich je poutní "křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio" s několika zastaveními a okružní trasa kolem Komořanského a Ervěnického jezera, určená pro pěší, cyklisty a in-line bruslaře. Břehy Komořanského jezera jsou v jeho západní části určeny jako nepřístupné s režimem zákazu koupání pro zajištění ochrany živočichů a rostlin zde se vyskytujících.

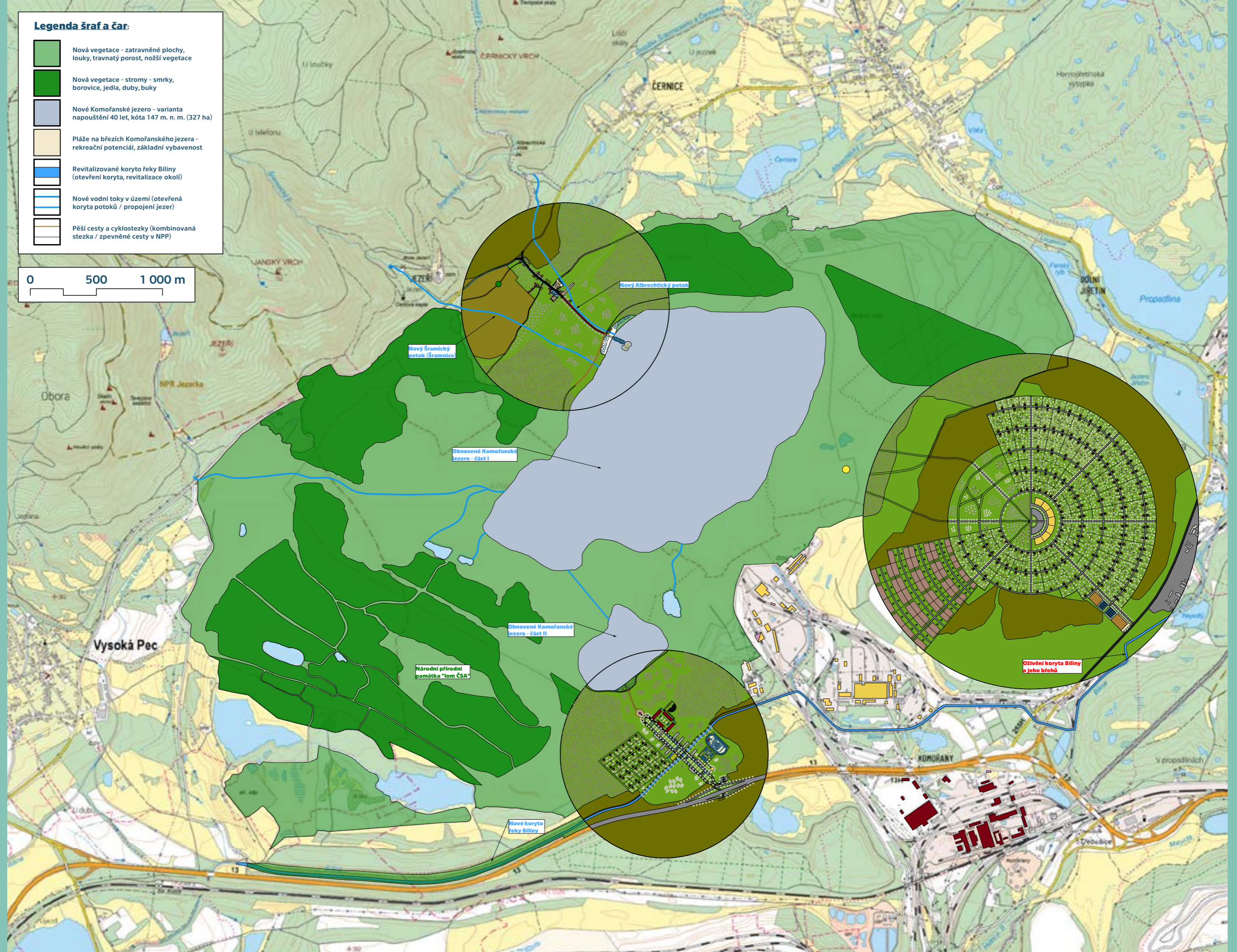
Samostatnou kapitolou v rámci návrhové části diplomové práce je vodní režim v území. Počítá se zde především se vznikem, respektive obnovou historicky doložené vodní plochy, tzv. Komořanského jezera, ovšem na jiné kótě, než bylo schváleno ve výše zmiňovaném usnesení vlády. Důvodem je pochybnost o reálnosti dodržení plánovaných fází napouštění bezodtokového jezera, což lze pokládat za významný faktor určující podobu celého regionu na budoucí desetiletí a staletí. V současnosti, kdy se na většině území České republiky, především v letních měsících projevuje nedostatek podzemní vody a hladiny jednotlivých toků se dostávají na historická minima, nelze počítat s jinými podmínkami v rámci řešeného území. Pro napouštění Komořanského jezera bude využito především odklonění části vody přiváděné tzv. Podkrušnohorským přivaděčem nedaleko obce Vysoká Pec, jehož vedení bude přetrasováno přes část národní přírodní památky do Komořanského jezera. Přes Jezeřské arboretum bude nově vedený Šramnický potok, pramenící na jižních svazích Krušných hor, který tak nově zajistí zásobování vodou pro historické rybníčky v arboretu a následně bude napájet obnovené jezero. Stejně tak je navrženo odvedení Albrechtického potoka, a to přes obnovenou obec Albrechtice u Mostu a následně podél nové aleje se zpevněnou mlatovou cestou do Komořanského jezera. Dodatečné zdroje vody budou získány díky vybudování přepadů na potoku Loupnice a otevřeném korytě řeky Bíliny, kde je plánováno dodržení minimálního přítoku vody a veškeré množství vody přesahující hodnotu 10% nad úroveň minimálního přítoku bude novými kanály přetrasováno do Komořanského, resp. Ervěnického jezera.

Významným zásahem na tzv. Ervěnickém koridoru bude zrušení zatrubnění řeky Bíliny a vytvoření nového otevřeného koryta na úseku o délce přes 3 km. Počátkem nového otevřeného koryta bude lokalita současného zatrubnění nedaleko bývalé obce Kyjice, navázání na současné otevřené koryto pak v lokalitě vědecko-technického parku Komořany. Podél nového koryta je navržena lipová alej s mlatovými cestami, doplněna o lavičky a místa k zastavení a posezení. Celý úsek doprovází také část "křížové cesty utrpení krajiny - Ecce Regio", která na neblahý osud řeky Bíliny a její dřívější podobu zatrubnění upozorní. Zbývající „východní“ část koryta Bíliny bude revitalizována, po obou březích budou vysázeny nové listnaté stromy, především lípy, a doplněny mlatové cesty pro pěší návštěvníky území. Po celé délce nového i revitalizovaného koryta pak bude vysázena další nízká vegetace (různé keře), ale také například vrby a další stromy vhodné pro lokality nedaleko vodních toků.

Legenda šraf a čar:

- Nová vegetace - zatravněné plochy, louky, travnatý porost, nožší vegetace
- Nová vegetace - stromy - smrky, borovice, jedla, duby, buky
- Nové Komořanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komořanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Nové vodní toky v území (otevřená koryta potoků / propojení jezer)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)

0 500 1 000 m

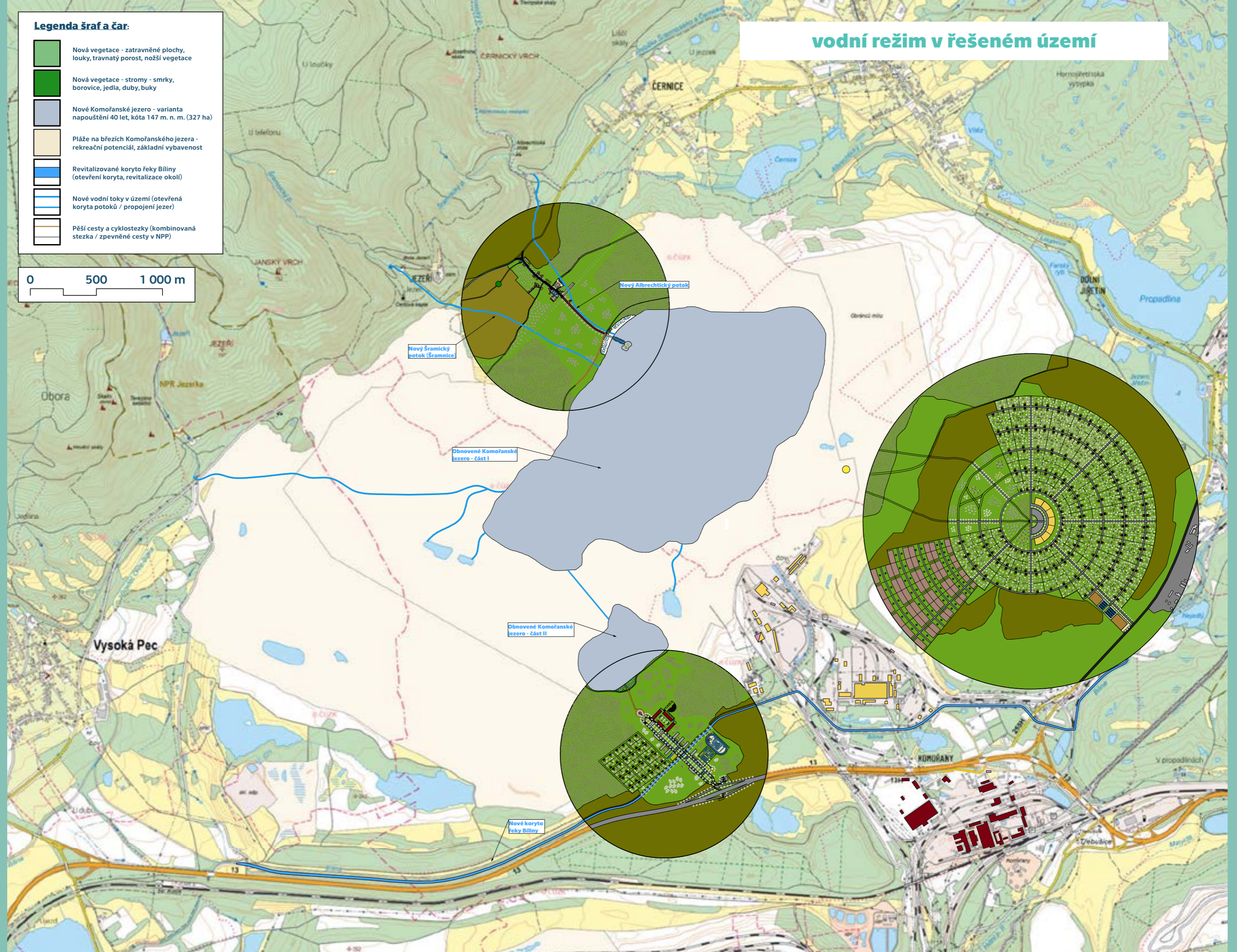

vodní režim v řešeném území

Legenda šraf a čar:

- Nová vegetace - zatravněné plochy, louky, travnatý porost, nožší vegetace
- Nová vegetace - stromy - smrky, borovice, jedla, duby, buky
- Nové Komořanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komořanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Nové vodní toky v území (otevřená koryta potoků / propojení jezer)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)

0 500 1 000 m

| B3 |

**ŠIRŠÍ PROMĚNA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ -
DOPRAVNÍ ŘEŠENÍ A CESTNÍ SÍŤ**

Úpravy dopravního řešení na území velkolomu ČSA lze rozdělit do dvou úrovní - dílčí zásahy do již existujících struktur a zcela nové dopravní tahy (silniční i železniční) v jednotlivých částech regionu. Jelikož zde dopravní síť na určité úrovni již existovala, jeví se jako vhodné řešení na tuto strukturu navázat a v určitých ohledech ji adaptovat pro současné, a především budoucí potřeby obyvatel a návštěvníků regionu. S ohledem na plánované nové uspořádání území bylo ve vybraných lokalitách navrženo zcela nové řešení, které se v některých případech muselo vypořádat s rozličnými překážkami - počínaje svahovými nestabilitami pod Jezeřím, které měly vliv na trasu obnovované silnice I/13 a železniční trati č. 134, přes komunikace dotýkající se plochy národní přírodní památky „lom ČSA“ až po přeložky stávajících komunikací, které byly jedním z klíčových znaků industriální epochy regionu ve 2. polovině 20. století a nyní bylo těchto principů nutno využít pro prezentaci lepší, a možná také ekologičtější budoucnosti regionu.

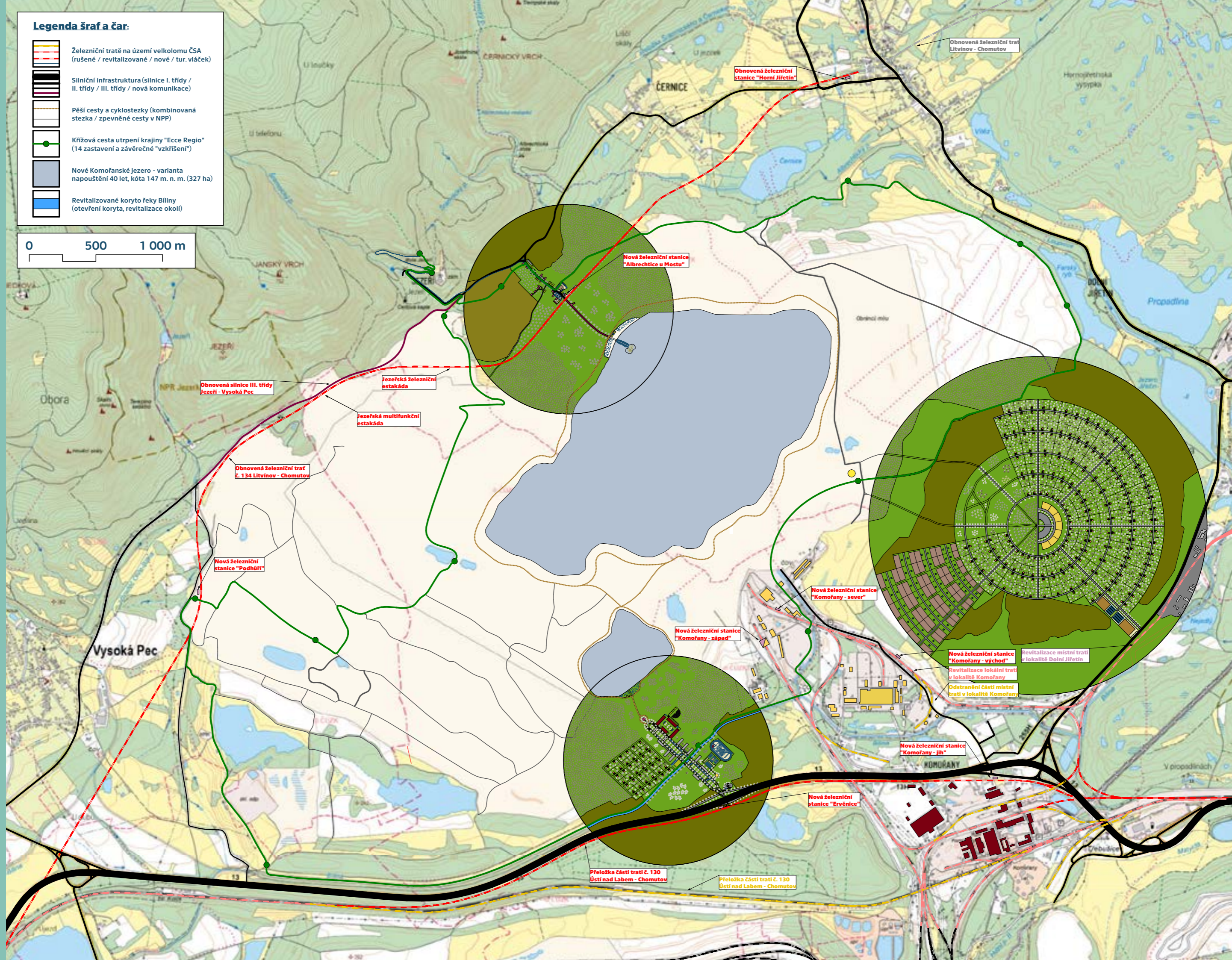
V oblasti silniční sítě je nejvýznamnějším zásahem obnova chybějícího úseku bývalé tzv. Chomutovské silnice č. I/13, historicky spojující město Litvínov, přes Horní Jiřetín, Černice a Jezeří, s Jirkovem a Chomutovem. Nová komunikace byla s ohledem na geologicky nestabilní svahy pod Jezeřím a plánované vyhlášení národní přírodní památky navržena co nejbližší masivu Krušných hor, v nejvíce exponovaných částech (a kvůli velkým terénním nerovnostech) je navržena na estakádu, společnou i pro souběžně vedenou železniční trať. Nestabilní podloží bude před výstavbou estakády injektováno, s ohledem na ukončení těžby a postupnou rekultivaci lze předpokládat postupnou stabilizaci geologických poměrů i v těchto místech. Nová komunikace je navržena především pro pěší, cyklisty, in-line bruslaře, přípustné využití je též pro prostředky veřejné dopravy. Pro individuální automobilovou dopravu je, až na výjimky, vjezd zakázán, čímž bude docíleno neoddělení blízkého areálu státního zámku Jezeří a nedalekého arboreta rušnou komunikací, přínosem to též bude i pro centrum cestovního ruchu v nedalekých Albrechticích u Mostu

Železniční doprava je v rámci návrhové části diplomové práce řešena ve dvou částech - v prvním případě se jedná o opravu stávajícího kolejového vedení v lokalitě Komořany, kde budou koleje upraveny pro tzv. vlakotramvaj, zajišťující nově spojení vědecko-technického parku Komořany a sousední rezidenční čtvrti Dolní Jiřetín především s okresním městem Most a také industriálními provozy v Litvínově-Záluží. Hustá kolejová síť je zde pročištěna, nepotřebné úseky jsou zrušeny a přeměněny na pochozí plochy nebo nahrazeny travnatými povrchy, součástí úpravy železniční sítě je vybudování tří nových zastávek - Komořany-východ, Komořany-sever a Komořany-západ. Nové železniční spojení je navrženo především na severní část řešeného území, kde dochází k obnově železniční trati č. 134 v úseku Horní Jiřetín - Kyjice (mimo) s předpokladem navazující obnovy úseku Horní Jiřetín (mimo) - Litvínov (mimo). Trať je zde vedena částečně ve své historické stopě (především v úseku Horní Jiřetín - Albrechtice u Mostu), dále pak pokračuje částečně na estakádě společné s obnoveným úsekem silnice I/13 na úpatí Krušných hor a dále pak po okraji území s následným přímým úsekem nedaleko stanice Kyjice, kde se napojuje na trať č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov. Součástí traťového úseku jsou dvě nové stanice - Albrechtice u Mostu a Podhůří, zajišťující hromadnou dopravu k důležitým vstupním bodům na území bývalého velkolomu ČSA. V jižní části řešeného území, na tzv. Ervěnickém koridoru, dochází především ve východní části k přeložce úseku trati č. 130 blíže současnému vedení silnice I/13 a vybudování dvou nových stanic - Ervěnice a Komořany-jih, čímž je zajištěna doprava regionálními vlakovými linkami jak do vysokoškolského kampusu UJEP v Ervěnicích, tak pro obyvatele nebo návštěvníky sídel Komořany a Dolní Jiřetín.

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komořanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)

0 500 1 000 m

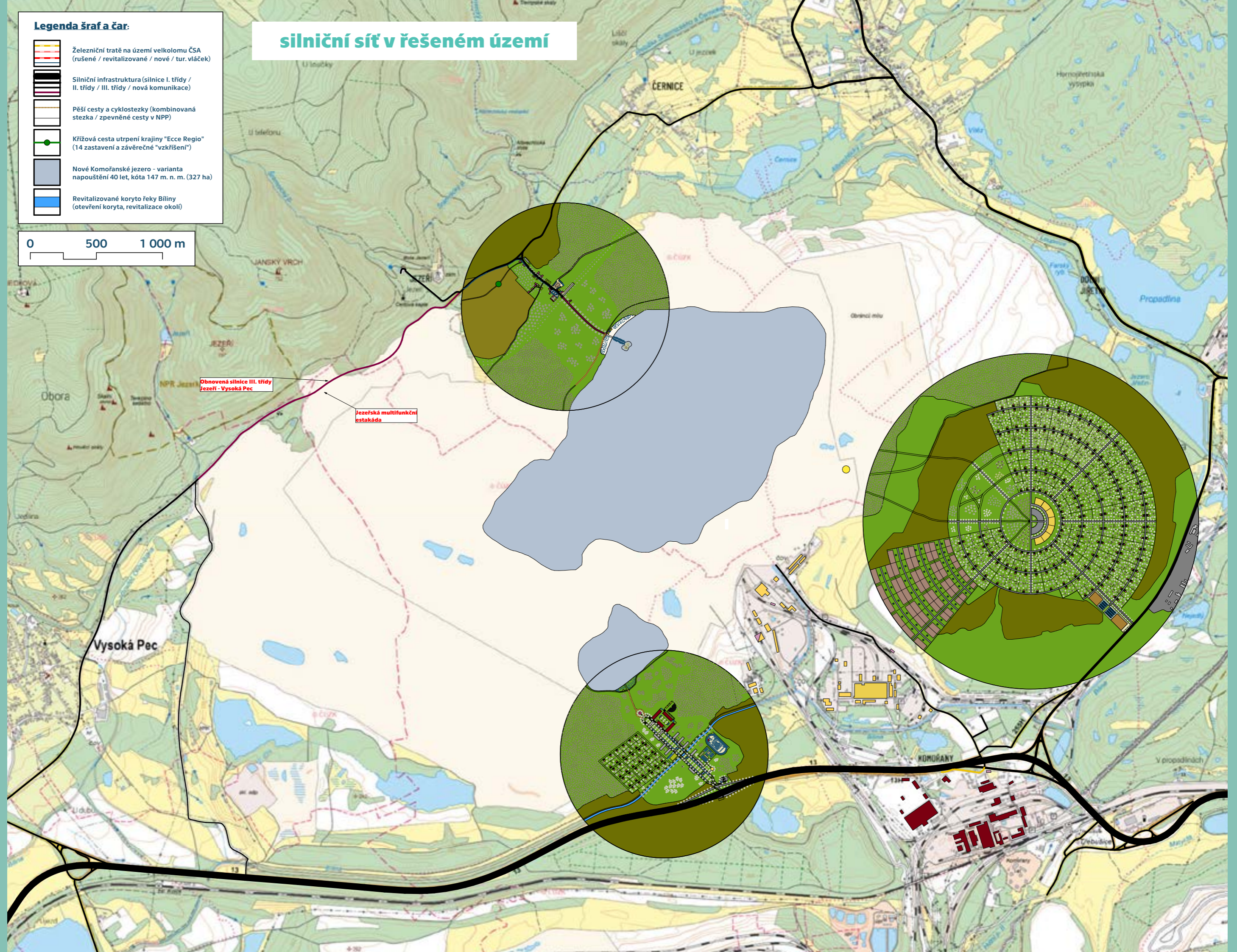

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)

0 500 1 000 m

silniční síť v řešeném území

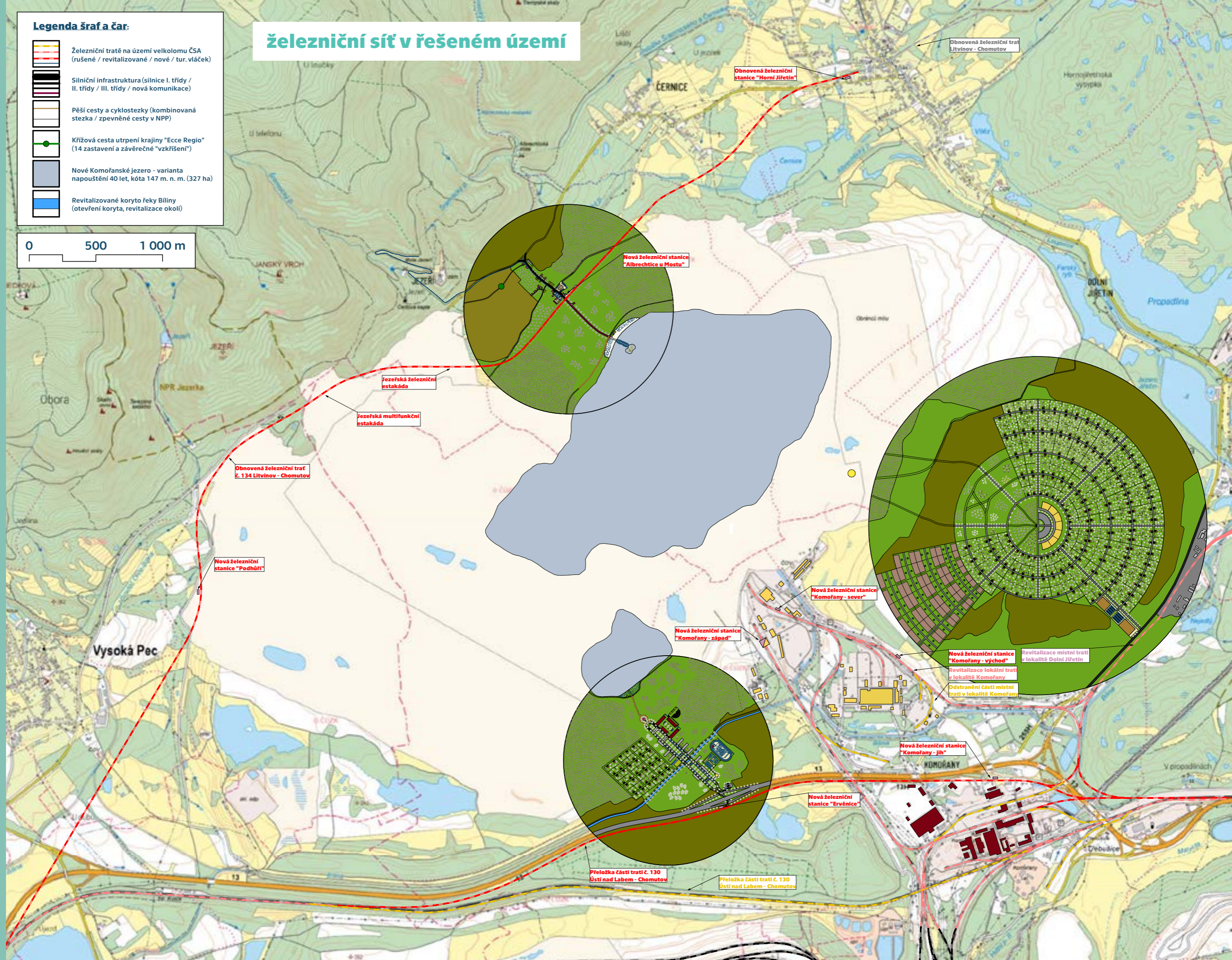

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)

0 500 1 000 m

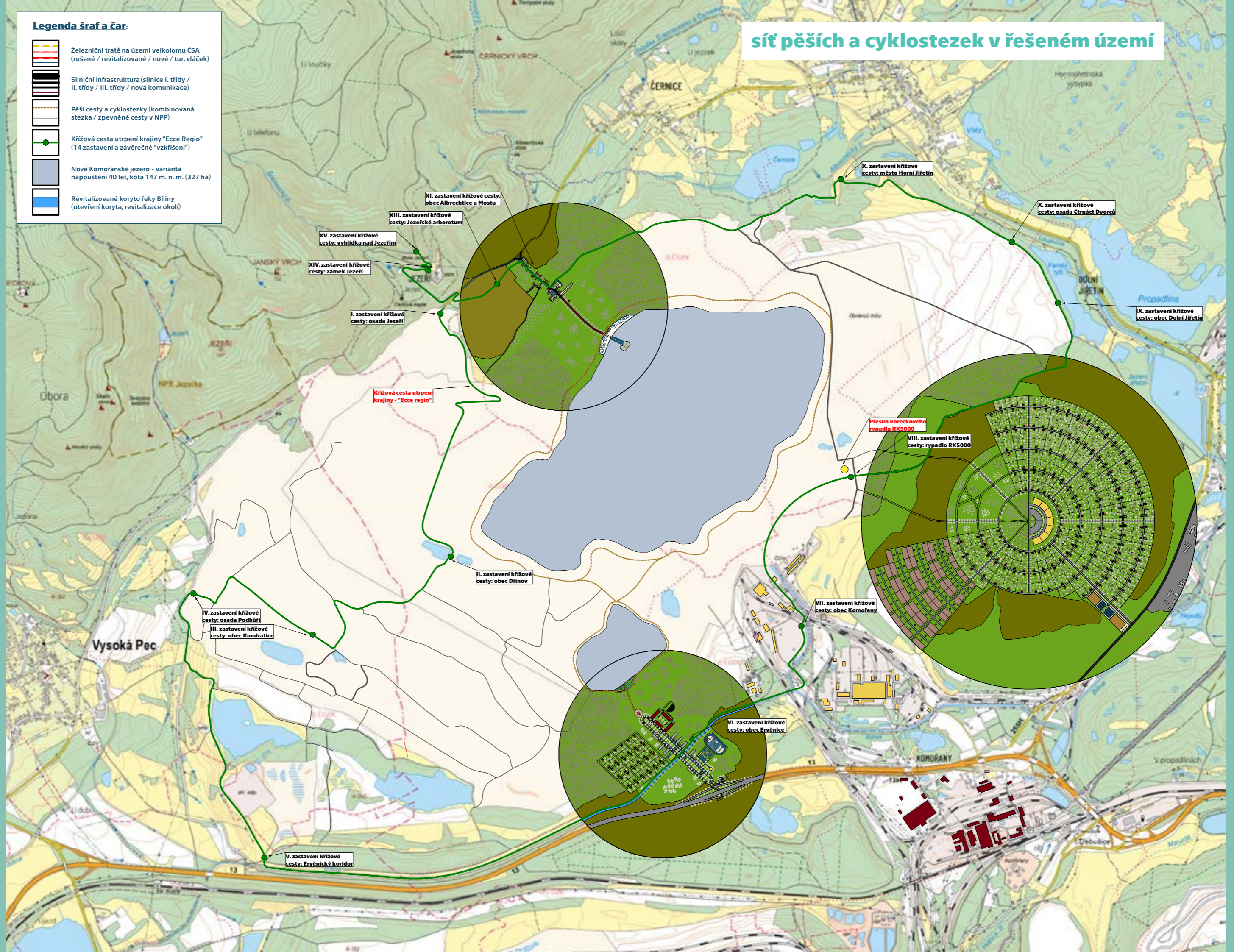
železniční síť v řešeném území

sít pěších a cyklostezek v řešeném území

Legenda šraf a čar:

- Železniční tratě na území velkolomu ČSA (rušené / revitalizované / nové / tur. vláček)
- Silniční infrastruktura (silnice I. třídy / II. třídy / III. třídy / nová komunikace)
- Pěší cesty a cyklostezky (kombinovaná stezka / zpevněné cesty v NPP)
- Křížová cesta utrpění krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Revitalizované koryto řeky Blílny (otevření koryta, revitalizace okolí)

| B4 |

**PŘIPOMÍNKA ZANIKLÉ KRAJINY -
KŘÍŽOVÁ CESTA "ECCE REGIO"**

Návrh poutní cesty po zaniklých stopách historické kulturní krajiny vychází z její významné proměny především v průběhu 20. století. V paralele ke křesťanskému pojetí a hlavní myšlence křížové cesty, představující příběh utrpení Ježíše Krista a jeho umučení s následujícím pohřbením, které se proměnilo ve vzkříšení, znamená naděje na spásu pro široký lid, je i v krajině velkolomu ČSA prezentována počáteční temná kapitola historie území, postupem cesty se návštěvník seznamuje nejen s jednotlivými zaniklými obcemi, ale také s dalšími významnými prvky, utvářejícími aktuální podobu regionu, ke konci cesty však přichází k Jezeřskému arboretu a zámku, tedy do míst, která v posledních letech procházejí postupným vzkříšením a jsou jedněmi z prvních nadějí na budoucí světlou podobu regionu.

Výchozím bodem „křížové cesty“ je I. zastavení, situované v zaniklé osadě Jezeří na současném ukončení bývalé Chomutovské silnice č. I/13. Návštěvník poté vstupuje na území nové národní přírodní památky „lom ČSA“, kde se pohybuje po již existujících cestách. Cestou vidí postupnou proměnu krajiny a samovolně probíhající přírodní rekultivaci, nakterou je upozorněn na samostatných informačních panelech. V rámci národní přírodní památky se dále seznamuje s historií zaniklých obcí Dřínov a Kunderatice, které jsou zde prezentovány pouze ve formě informačních panelů a návštěvníku není z důvodů ochrany přírody umožněno vstupovat mimo zpevněné komunikaci. IV. zastavení „křížové cesty“ se nachází v místě zaniklé osady Podhůří, kde je nově v rámci dopravního řešení obnovy velkolomu ČSA navrženo nádraží na obnovované železniční trati č. 134 Horní Jiřetín - Kyjice (mimo) a jedná se tak o druhý vstupní bod na „křížové cestě“. Poté se návštěvník dostává k současnému počátku zatrubnění řeky Bíliny, kde je navržen informační panel představující Ervěnický koridor jako novodobý krajinotvorný prvek, určující současnou morfologii terénu. Odtud se podél otevřeného koryta řeky Bíliny poutník dostává do obnovené obce Ervěnice (vysokoškolský kampus UJEP), vědecko-technického parku Komořany a přichází k přesunutému korečkovému rypadlu RK5000, kde se bude moci zúčastnit prohlídky tohoto technického unikátu. Následně návštěvník prochází lokalitami nedaleko zaniklých sídel Dolní Jiřetín, Čtrnáct Dvorců a seznamuje se s příběhem města Horní Jiřetín, tedy místa, které uniklo svému zániku díky neprolomeným těžebním limitům. V závěru prochází obnovenou obcí Albrechtice u Mostu (centrum cestovního ruchu v regionu), prochází Jezeřským arboretem a po odbočce z tzv. Chomutovské silnice dochází k zámku Jezeří. Vyústění a rozuzlení „křížové cesty“ je situováno na vyhlídce nad zámkem Jezeří, odkud se otevírá výhled na území velkolomu ČSA, odkud každým rokem uvidí poutníci novou a lepší podobu krajiny. Tím bude završeno putování po „utrpení krajiny“ a návštěvník tak získá naději v blízky a alespoň částečný návrat k historické podobě krajiny.

Celková délka křížové cesty je 23,721 km, průběžně jsou na ni rozmístěna jednotlivá zastavení, vybavena informační tabulí se základními informacemi o dané lokalitě, historickými i současnými fotografiemi území a také QR kódem, odkazujícím na webovou prezentaci na adrese <https://www.vizeprojezeri.cz>, kde budou volně přístupné další informace o celém řešeném regionu. Ačkoliv je I. zastavení, a tedy hlavní vstupní bod situován do zaniklé osady Jezeří, je možné na celou trasu v případě nutnosti vyrazit i z dalších vstupních bodů, nacházejících se v lokalitách Podhůří, Ervěnice, Komořany, RK5000 a Albrechtice u Mostu. V těchto místech se také nachází základní občerstvení, ošetřovna, ohlašovna požárů a také půjčovna sportovního vybavení (především jízdních kol). Celá trasa „křížové cesty“ je určena pouze pro pěší návštěvníky a komunikací užívaných veřejnou nebo individuální dopravou využívá pouze v nezbytném rozsahu, na několika místech též protíná okružní turistickou trasu kolem Komořanského a Ervěnického jezera.

Seznam zastavení křížové cesty - „Ecce Regio“

- **I. zastavení:**
Osada Jezeří – připomínka osady vysídlené v 50. letech 20. století a zcela zaniklé po roce 1980 kvůli postupu těžby a sesuvům půdy
- **II. zastavení:**
Obec Dřínov – připomínka obce vysídlené a zaniklé k 1. červenci 1976 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **III. zastavení:**
Obec Kundratice – připomínka obce vysídlené a zaniklé k 30. červnu 1974 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **IV. zastavení:**
Obec Podhůří – připomínka obce vysídlené a zaniklé v roce 1979 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **V. zastavení:**
Ervěnický koridor – představení monumentálního technického díla, osudu řeky Bíliny, proměnu terénního reliéfu ve 20. století
- **VI. zastavení:**
Obec Ervěnice – připomínka obce vysídlené a zaniklé částečně v 50. letech 20. století a zcela pak v roce 1988 kvůli postupu těžby
- **VII. zastavení:**
Obec Komořany – připomínka obce vysídlené a zaniklé mezi lety 1986-88 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **VIII. zastavení:**
Rypadlo RK5000 – představení industriální minulosti regionu, rozšiřování těžby, postupu zpracování uhlí, jedinečné technologie
- **IX. zastavení:**
Obec Dolní Jiřetín – připomínka obce vysídlené a zaniklé v letech 1980-83 kvůli pásmu ochrany chemičky a postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **X. zastavení:**
Osada Čtrnáct Dvorců - připomínka osady vysídlené a zaniklé v letech 1980-83 kvůli pásmu ochrany chemičky a postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **XI. zastavení:**
Město Horní Jiřetín – připomínka města, které doposud přežilo, informace o těžebních limitech a úvahách o postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **XII. zastavení:**
Obec Albrechtice u Mostu – připomínka obce vysídlené a zaniklé v letech 1981-83 kvůli postupu povrchové těžby hnědého uhlí
- **XIII. zastavení:**
Jezeřské arboretum – představení památkově chráněného areálu, historie celku, představení inventarizace a osudu ve 20. století
- **XIV. zastavení:**
Zámek Jezeří – představení jednoho z mála přeživších důkazů minulosti území, historie památky, přístupy k obnově, budoucí využití
- **XV. zastavení (kaple):**
Vyhlídka nad Jezeřím – konečné rozuzlení cesty, pohled na postupně se proměňující krajinu, výhled „na lepší zítřky“

vpřavo: ukázka informačního panelu "křížové cesty" pro I. zastavení - osada Jezeří

Křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio

Zastavení:

Název zastavení:	osada Jezeří
GPS lokality:	N 50°33.10208' E 13°30.33798'
Založení sídla:	před rokem 1623
Vysídlení obce:	50. léta 20. století
Zánik sídla:	80. léta 20. století
Vzdálenost od posledního zastavení:	0,00 km Výchozí bod křížové cesty.
Vzdálenost následujícího zastavení:	2,00 km Il.: Osada Dřínov
Od začátku cesty jste ušli:	0 km
Do konce cesty zbývá:	30 km

Historie místa zastavení:

Osada Jezeří, až do roku 1921 zvaná pouze Eisenberg, se nacházela při úpatí Krušných hor severozápadně od Mostu. Na jihozápadě těsně sousedila s obcí Albrechtice, ke které administrativně náležela. Spolu s ní patřila až do roku 1960 do okresu Chomutov.

Název obce "Eisenberg" - Železná hora - mohl souviset s výskytem a zpracováním železné rudy v okolí, s názvem se poprvé setkáváme k roku 1635, kdy ves drží zakladatelé tehdejšího hradu Jezeří. Od roku 1623 až do roku 1848 byla ves v držení Lobkoviců.

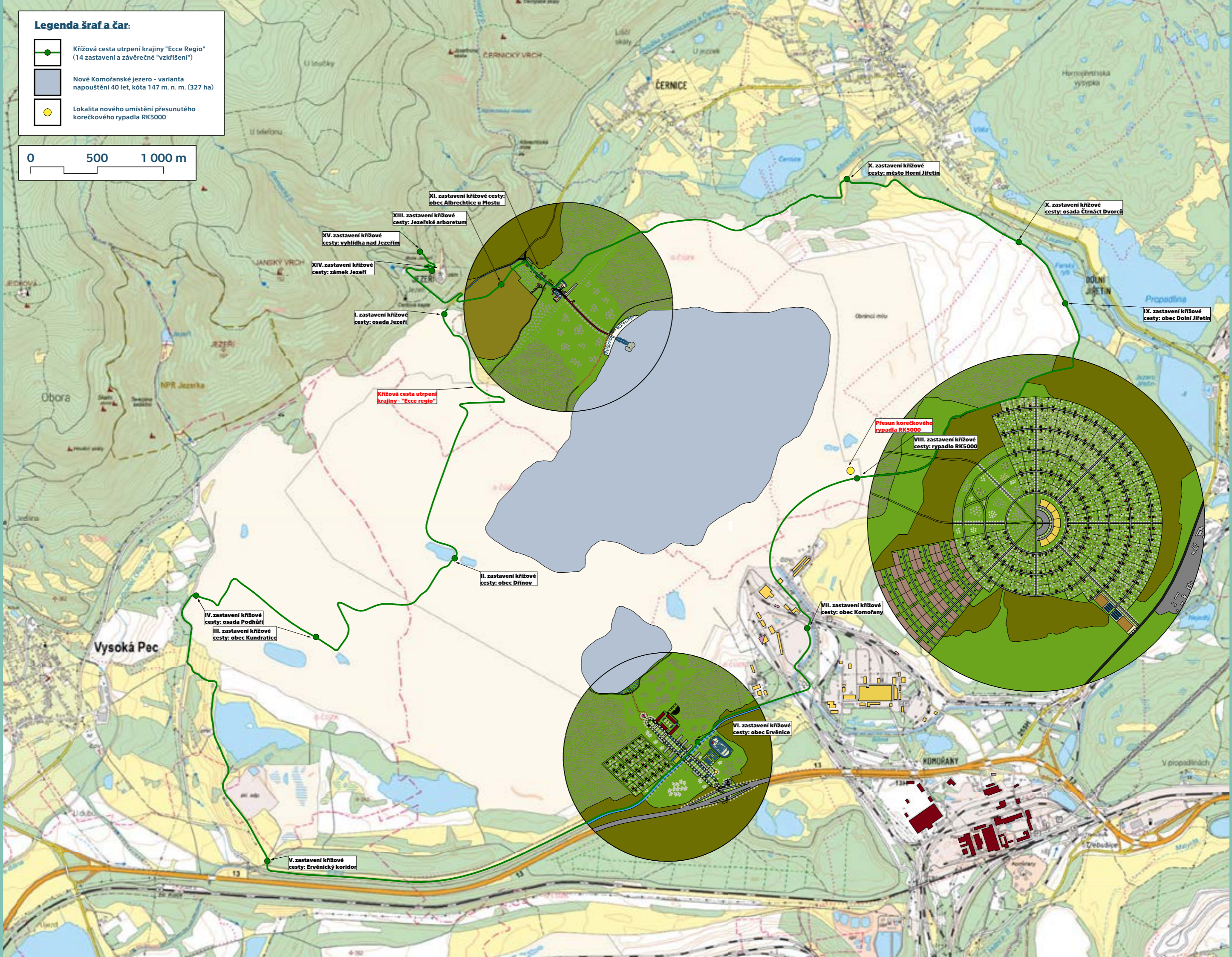
V roce 1846 měla osada 30 domů se 199 obyvateli, nejvyššího počtu (231 osob) dosáhla ves v roce 1910. V důsledku sesuvu půdy v 50. letech došlo k vysídlení téměř celé osady, ještě na přelomu 70. a 80. let zde však byly obydleny cca. 3 domy s max. 8 obyv.

Projekt "Křížová cesta utrpení krajiny - "Ecce Regio" vznikl jako součást diplomové práce *Speranza: Vize pro Jezeří* v roce 2024 v ateliéru GIRSA na Ústavu památkové péče Fakulty architektury ČVUT v Praze.

Legenda šraf a čar:

- Křížová cesta utrpení krajiny "Ecce Regio" (14 zastavení a závěrečné "vzkříšení")
- Nové Komoňanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Lokalita nového umístění přesunutého korečkového rypadla RK5000

XI. zastavení křížové cesty: obec Albrechtice u Mostu

XIII. zastavení křížové cesty: Jezeříské arboretum

XV. zastavení křížové cesty: vyhlídka nad Jezeřím

XIV. zastavení křížové cesty: zámek Jezeří

I. zastavení křížové cesty: osada Jezeří

Křížová cesta utrpení krajiny - "Ecce regio"

II. zastavení křížové cesty: obec Dřínov

IV. zastavení křížové cesty: osada Podhůří

III. zastavení křížové cesty: obec Kundratice

V. zastavení křížové cesty: Ervěnický koridor

VI. zastavení křížové cesty: obec Ervěnice

VII. zastavení křížové cesty: obec Komoňany

Přesun korečkového rypadla RK5000
VIII. zastavení křížové cesty: rypadlo RK5000

X. zastavení křížové cesty: město Horní Jiřetín

X. zastavení křížové cesty: osada Čtrnáct Dvorců

IX. zastavení křížové cesty: obec Dolní Jiřetín

| B5 |

**NÁVRH CENTRA CESTOVNÍHO RUCHU -
ALBRECHTICE U MOSTU**

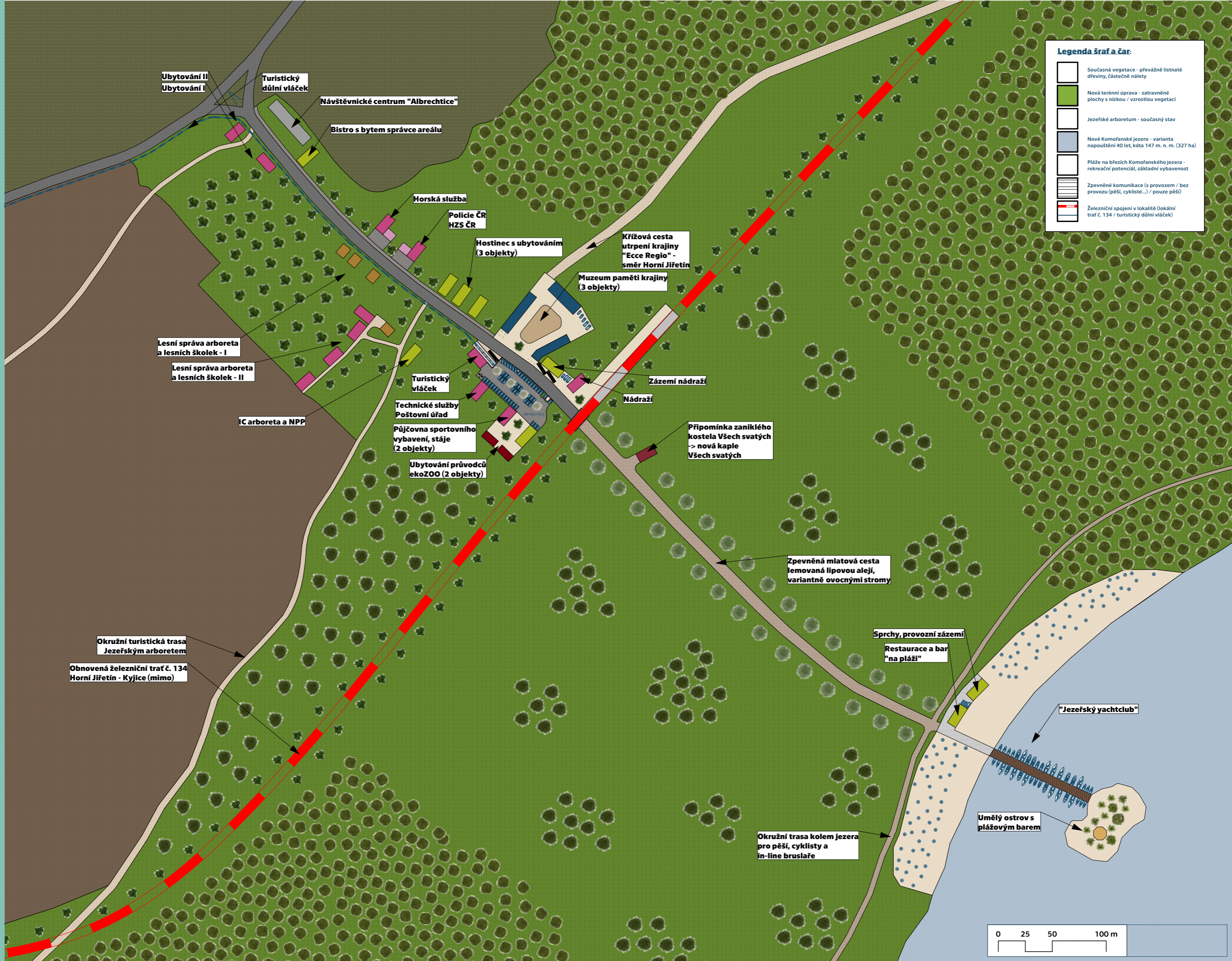
Do lokality zaniklé obce Albrechtice u Mostu je navrženo centrum cestovního ruchu pro celý region velkolomu ČSA, především jeho severní části pod státním zámekem Jezeří a v blízkosti Jezeřského arboreta. Funkční náplň obnovovaného sídla vychází z absence základní občanské vybavenosti mimo město Horní Jiřetín, ačkoliv se jedná o lokalitu s velkým potenciálem v rámci rozvoje cestovního ruchu po ukončení povrchové hnědouhelné těžby v letech 2025-2026.

Jednotlivé stavby jsou situovány do půdorysných stop zaniklých objektů původní obce Albrechtice u Mostu. Jako výchozí mapa byly zvoleny Císařské otisky stabilního katastru, mapový podklad z roku 1842, ačkoliv by bylo možné uvažovat také o návratu k jinému časovému období v historii obce, kdy bylo sídlo jinak uspořádáno. Celá oblast procházela především ve 20. století výrazným vývojem, ovlivňujícím nejen terénní reliéf, ale také uspořádání celého sídla a vztah jednotlivých objektů v něm. Albrechticemi prochází navržená „křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio“, která zde má své XI. zastavení a dále pokračuje skrz arboretum směrem k zámku.

Základní přístup do obnovované obce je řešen směrem od města Horní Jiřetín, které je dnes hlavním centrem celého území. Přístup do Albrechtic je navržen individuální osobní dopravou po existujícím úseku bývalé tzv. Chomutovské silnice č. I/13 a dále pak obnovenou železniční tratí č. 134, která je v rámci diplomové práce obnovována v úseku Horní Jiřetín - Kyjice (mimo). U odbočky na tzv. Albrechtickou název je situován Regionální návštěvnický areál „Albrechtice u Mostu“, který byl jako samostatný ateliérový projekt řešen v rámci zadání „ATS1: Ateliér - soubor staveb“ v zimním semestru akademického roku 2022/2023 v ateliéru Girsy na FA ČVUT v Praze. Tento areál se skládá z hlavní budovy návštěvnického centra s kulturním a výstavním sálem, dále objektu bistra a bytu správce areálu a ještě dvěma totožnými stavbami určenými pro ubytování v podobě jednoduchých pokojů pensionu v přízemí a vždy dvou apartmánů v patře.

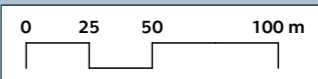
Obec Albrechtice u Mostu je dále vybavena několika objekty určenými pro správu sousedního Jezeřského arboreta a správu obnovovaných lesních školek. Dále je zde navržena stanice Horské služby ČR, Policie ČR a Hasičského záchranného sboru ČR. Pro připomínku minulosti celého území velkolomu ČSA je v Albrechticích navrženo Muzeum paměti krajiny, doplněné v sousedství o hostinec nebo restauraci a další ubytovací objekty. V blízkosti obnovené železniční trati je navržena půjčovna sportovního vybavení, resp. jezdecké stáje umožňující projížďky po národní přírodní památce „lom ČSA“ a malá ekoZOO. Součástí občanské vybavenosti je také ústředí technických služeb a prostory pošty. Ve stopě historické železnice je zde navržena stanice „Albrechtice u Mostu“, zajišťující přístup návštěvníků prostředky veřejné dopravy a kladoucí tak důraz na ekologické a udržitelné cestování.

Zbývající část zaniklé obce, jižně od železniční trati, již obnovována není, s výjimkou neexistujícího kostela Všech svatých, na jehož místě je navržena katolická zděná kaple obklopená stromy. Celou náves v obnovovaném i neobnovovaném úseku lemuje lipová alej, variantou je pak vysazení ovocných stromů, které by návštěvníkům poskytovaly stín a během léta také vítané občerstvení. Vyústění návsi na břeh Komořanského jezera tvoří pláž pro návštěvníky Albrechtic, doprovázená občanskou vybaveností ve formě restaurace, základního hygienického zázemí (toalety, sprchy, převlékací kabiny) a také přístavu pro lodě, situované na ploše jezera. Návštěvníci se též mohou po dřevěném molu dostat na malý umělý ostrov, na němž bude situován bar. Nedaleko železniční stanice se pak nachází konečná stanice „důlního vláčku“, zajišťujícího spojení s arboretum a zámekem Jezeří.

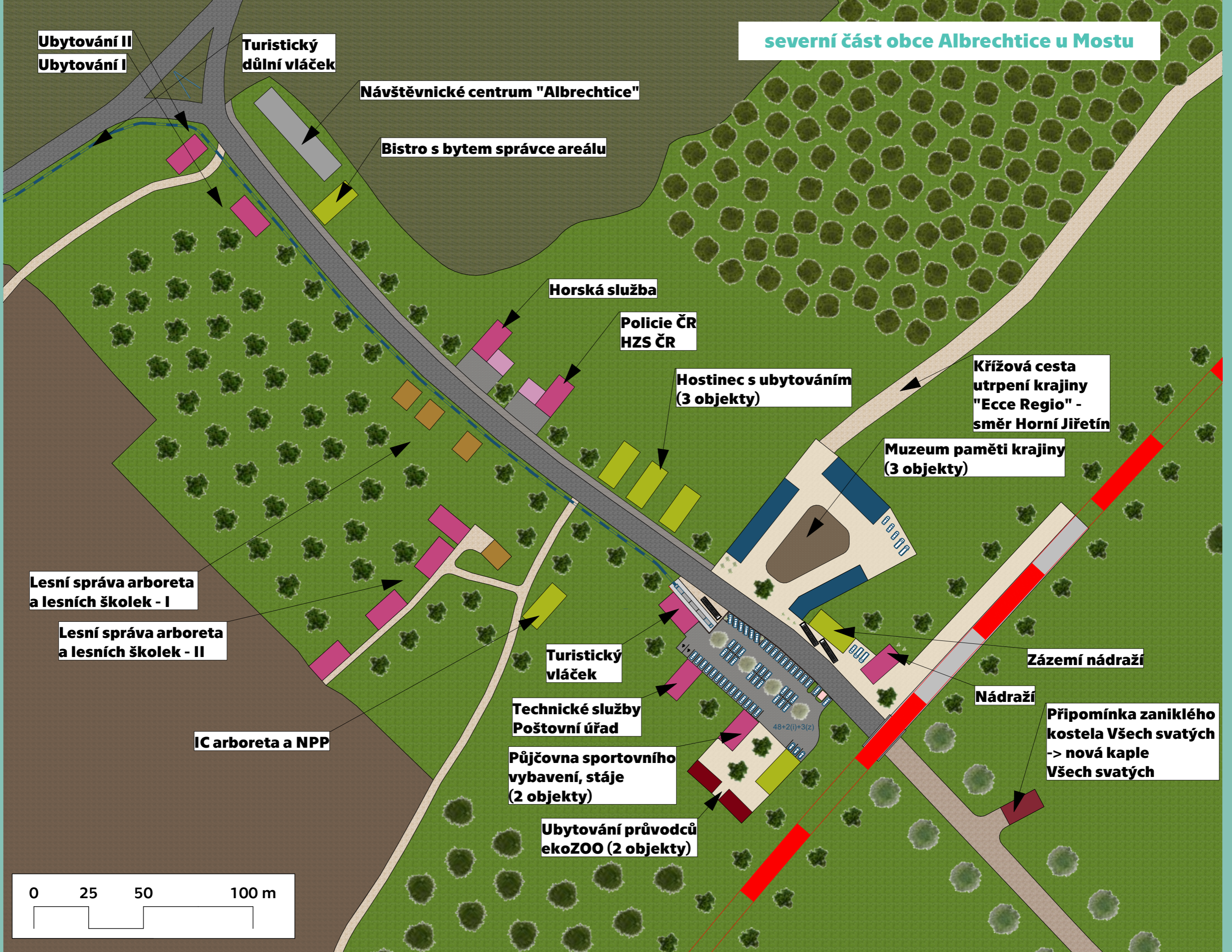

Legenda šraf a čar:

- Současná vegetace - převážně listnaté dřeviny, částečně nálety
- Nová terénní úprava - zatravněné plochy s nízkou / vzrostlou vegetací
- Jezefské arboretum - současný stav
- Nové Komořanské jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Komořanského jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Zpevněné komunikace (s provozem / bez provozu (pěší, cyklisté...) / pouze pěší)
- Železniční spojení v lokalitě (lokální trať č. 134 / turistický důlní vláček)

severní část obce Albrechtice u Mostu

Ubytování II
Ubytování I

Turistický
důlní vláček

Návštěvnické centrum "Albrechtice"

Bistro s bytem správce areálu

Horská služba

Policie ČR
HZS ČR

Hostinec s ubytováním
(3 objekty)

Křížová cesta
utrpení krajiny
"Ecce Regio" -
směr Horní Jiřetín

Muzeum paměti krajiny
(3 objekty)

Lesní správa arboreta
a lesních školek - I

Lesní správa arboreta
a lesních školek - II

IC arboreta a NPP

Turistický
vláček

Technické služby
Poštovní úřad

Půjčovna sportovního
vybavení, stáje
(2 objekty)

Ubytování průvodců
ekoZOO (2 objekty)

Zázemí nádraží

Nádraží

Připomínka zaniklého
kostela Všem svatých
-> nová kaple
Všem svatých

0 25 50 100 m

jižní část obce Albrechtice u Mostu

kostela Všech svatých
-> nová kaple
Všech svatých

Zpevněná mlatová cesta
lemovaná lipovou alejí,
variantně ovocnými stromy

Sprchy, provozní zázemí

Restaurace a bar
"na pláži"

"Jezeřský yachtclub"

Umělý ostrov s
plážovým barem

Okružní trasa kolem jezera
pro pěší, cyklisty a
in-line bruslaře

0 25 50 100 m

| B6 |

**NÁVRH VYSOKOŠKOLSKÉHO
KAMPUSU UJEP - ERVĚNICE**

Zaniklá obec Ervěnice je nově obnovovaná v místě současného hlavního vstupuspolnosti SEV.EN a.s. do velkolomu ČSA. Aktuálně se jedná o místo parkování vozidel zaměstnanců těžební společnosti, vstupní vrátnici a administrativní objekty, resp. sklady technologického a materiálního vybavení. Současná dopravní obslužnost lokality je zajištěna především individuální automobilovou dopravou sjezdem z tzv. Ervěnického koridoru a vedlejší silnicí propojující Ervěnice s lokalitou Komořany. Dále na veřejně přístupné parkoviště zajíždí autobusová linka regionální dopravy, železniční zastávka se v řešeném místě nenachází, jižně pouze prochází dvojkolejná trať č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov mezi stanicemi Třebošice a Kyjice.

Nově je na řešené území navržen vysokoškolský kampus Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Pro situaci celého areálu je využita převážně aktuální terénní nivelita, v severní části dochází k dílčím úpravám zeminou dopravenou z jiných adaptovaných částí velkolomu ČSA (Komořany, Albrechtice u Mostu, Dolní Jiřetín). V rámci zlepšení dopravní dostupnosti je mírně posunut současný sjezd z Ervěnického koridoru, a to západním směrem. Vedle jedné z ramp je navržen autobusový terminál, umožňující zastavování jednotlivých spojů v obou směrech vč. ukončení vybraných linek. Pěším chodníkem je místo propojeno se zbývajícími částmi kampusu. Součástí řešené přeložky části železniční tratě č. 130 blíže silnici č. I/13 na Ervěnickém koridoru je nově zřízena vlaková stanice "Ervěnice", propojující VŠ kampus s okolními centry prostřednictvím železnice. Areál je tak provázaný přímým vlakovým spojením s centrem univerzity v Ústí n. L.

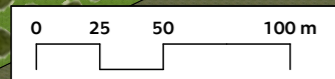
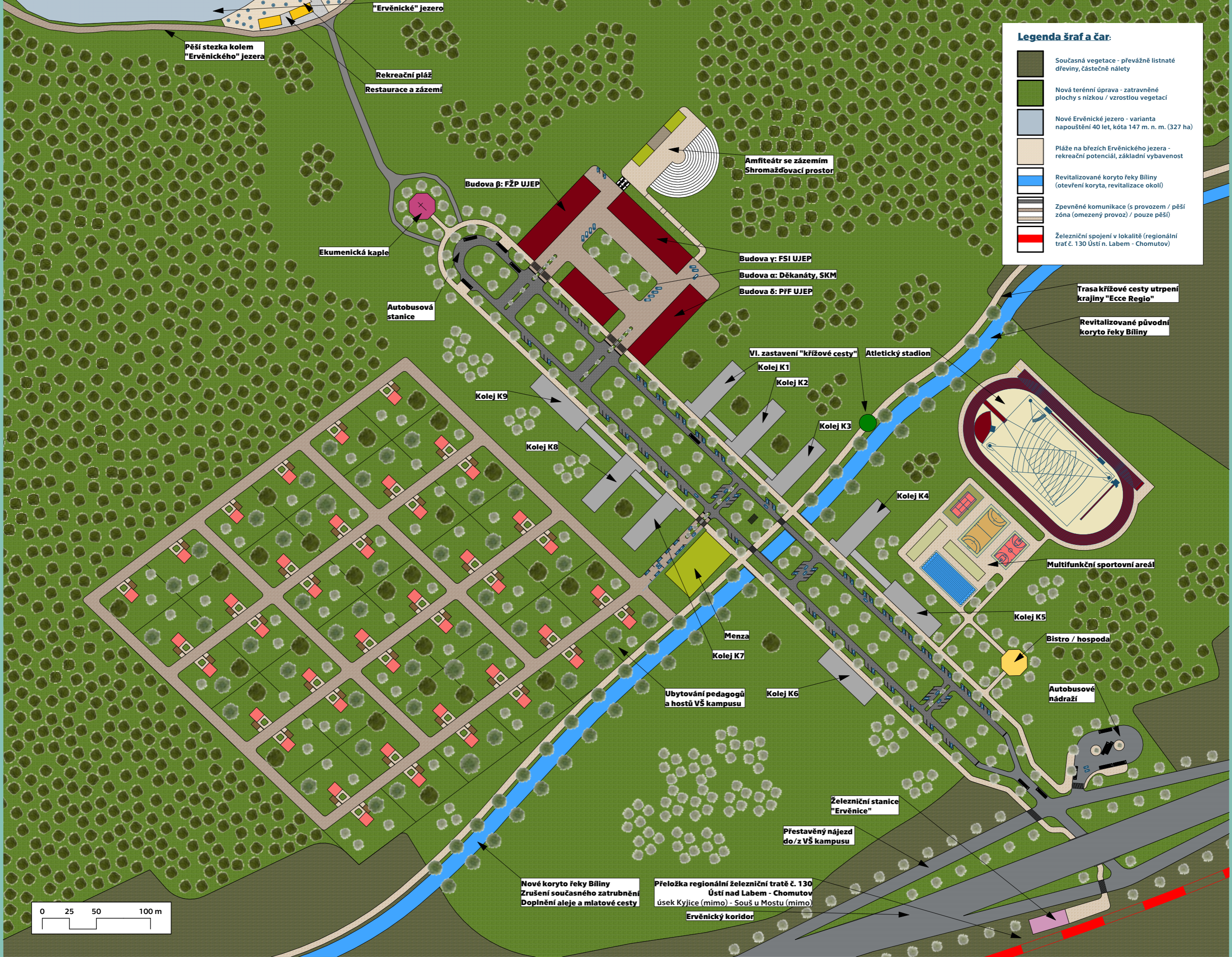
Nedaleko autobusového terminálu je v transferované půdorysné situaci zaniklého obecního kostela (myšleno ve vztahu k základní koncepci a typologii zaniklé vesnice) navržena hospoda pro obyvatele kampusu, poskytující možnosti setkávání pro studenty i pedagogy, včetně čekání na odjezdy jednotlivých spojů z blízkých autobusových zastávek. Hospoda je také provozně navázána na sousední multifunkční sportovní areál, určený pro výuku tělesné výchovy studentů ve VŠ kampusu. Areál je vybaven atletickým hřištěm, tenisovým kurtem, házenkářským a basketbalovým hřištěm a otevřeným bazénem s 8 dráhami. V sousedství je navrženo zázemí celého areálu obsahující šatny, sprchy, převlékací prostory, technické zázemí a rychlé občerstvení.

V samotném kampusu jsou navrženy 4 fakultní budovy, a to v transferované půdorysné stopě hospodářského dvora, každý z objektů je určen pro jednu vysokoškolskou součást. Náves obnovované obce lemuje 9 budov vysokoškolských kolejí, inspirovanými areály ČVUT na Strahově v Praze a kampusem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Každá z kolejí je plně vybavena, nedaleko mostu přes obnovené otevřené koryto řeky Bíliny je navržena velkokapacitní menza zajišťující podávání snídaní, obědů a večeří. V jejím sousedství se nachází odbočka do rezidenční části kampusu, vyhrazené pro krátkodobé nebo dlouhodobé ubytování pedagogických i nepedagogických zaměstnanců univerzity, včetně hostujících profesorů. Jednotlivé objekty jsou řešeny jako typové, inspirovány tzv. Baťovými domky - jejich označení je "Jezeřský domek, vz. 2024", každý objekt je vybaven vlastní zahrádkou.

Z kampusu je navržen přístup k novému, tzv. Ervěnickému jezeru, které je součástí rekreačního zázemí pro obyvatele kampusu. U autobusové točny nedaleko fakultních budov je navržena ekumenická kaple, tvořící ústřední bod celé návsi a aleje, která je její součástí. Obnovenou obcí také prochází "křížová cesta utrpení krajiny - Ecce Regio", která zde má své VI. zastavení.

Legenda šraf a čar:

- Současná vegetace - převážně listnaté dřeviny, částečně nálety
- Nová terénní úprava - zatravněné plochy s nízkou / vzrostlou vegetací
- Nové Ervěnické jezero - varianta napouštění 40 let, kóta 147 m. n. m. (327 ha)
- Pláže na březích Ervěnického jezera - rekreační potenciál, základní vybavenost
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Zpevněné komunikace (s provozem / pěší zóna (omezený provoz) / pouze pěší)
- Železniční spojení v lokalitě (regionální trať č. 130 Ústí n. Labem - Chomutov)

severní část obce Ervěnice

Budova β: FŽP UJEP

Amfiteátr se zázemím
Shromažďovací prostor

Ekumenická kaple

Budova γ: FSI UJEP

Budova α: Děkanáty, SKM

Budova δ: PŘF UJEP

Autobusová
stanice

VI. zastavení "křížové"

Kolej K9

Kolej K1

Kolej K2

Kolej K8

Kolej K3

0 25 50 100 m

Kolej K4

Multifunkční sportovní areál

Kolej K5

Bistro / hospoda

Menza

Kolej K7

Autobusové
nádraží

Ubytování pedagogů
a hostů VŠ kampusu

Kolej K6

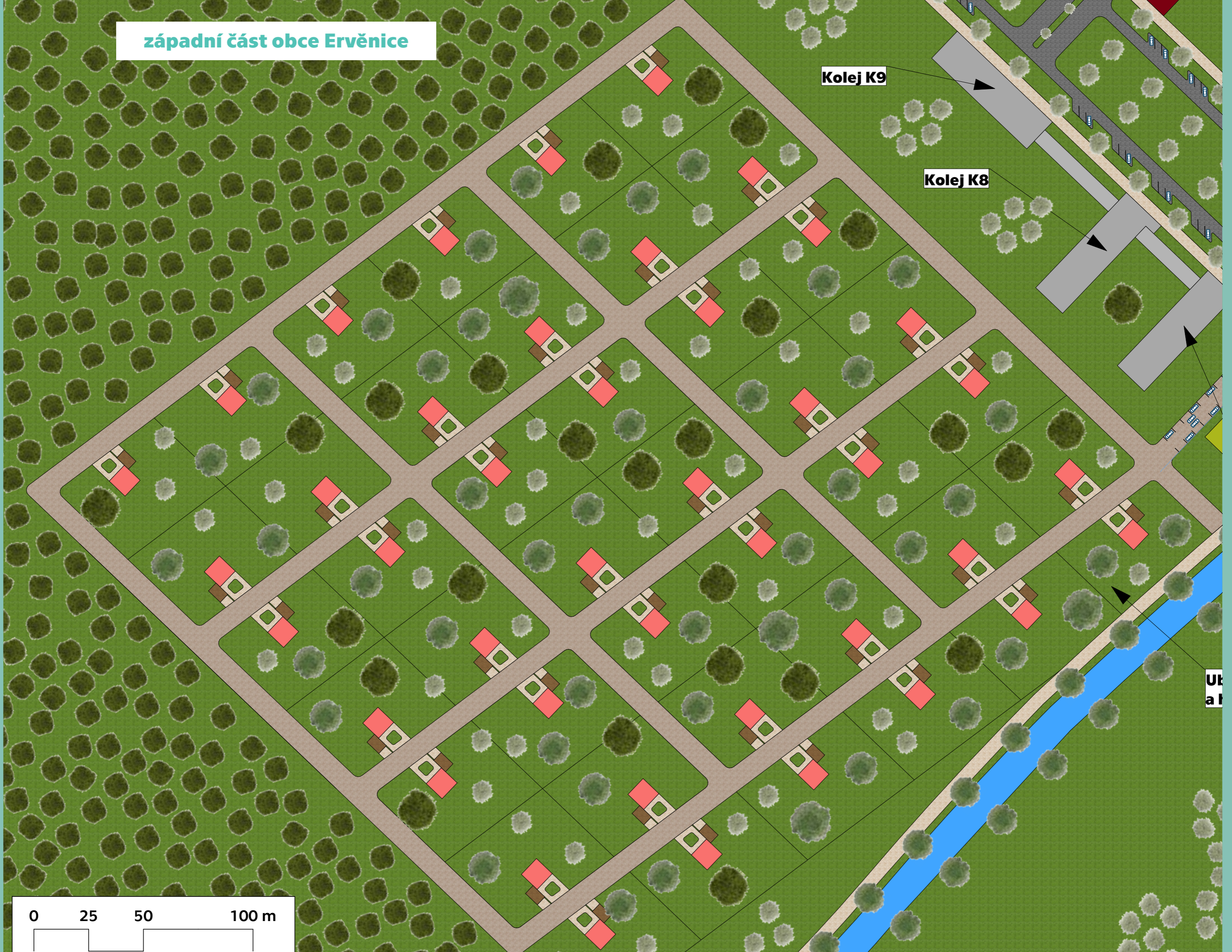
Železniční stanice
"Ervěnice"

Přestavěný nájezd
do/z VŠ kampusu

Přeložka regionální železniční tratě č. 130
Ústí nad Labem - Chomutov
úsek Kyjice (mimo) - Souš u Mostu (mimo)

0 25 50 100 m

západní část obce Ervěnice

0 25 50 100 m

Nieder-Georgenthal

| B7 |

NÁVRH REZIDENČNÍ ČTVRTI -
DOLNÍ JIŘETÍN

Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín je situována na tzv. Jiřetínské výsypce nedaleko silnice II. třídy, spojující místní část Litvínov-Záluží a industriální oblast Komořany. Jedná se o již delší dobu rekultivované území, na kterém v průběhu minulých let vzniklo velké množství náletové vegetace a půda se již částečně obnovila z industriální doby. Funkční využití pro rezidenční bydlení bylo pro tuto lokalitu zvoleno s ohledem na její blízkost významným regionálním centrem (Litvínov, Most) a také dobrou dopravní obslužnost individuální automobilovou, ale také veřejnou dopravou (autobusové linky) nebo železničními spoji v podobě nové vlakotramvaje, spojující Dolní Jiřetín přes komořanské stanice s okresním městem Most a industriálními provozy v Litvínově-Záluží, ale také novou stanicí Komořany-jih na regionálním koridoru - trati č. 130 Ústí nad Labem - Chomutov.

Základem rezidenční čtvrti jsou jednoduché typizované rodinné domky, inspirovány tzv. Baťovými domky ve Zlíně. Jedná se o jednoduché, dvoupodlažní stavby tzv. Jezeřského domku, vz. 2024, s denní částí na úrovni 1.NP (předsíň, obývací pokoj, pracovna, šatna, technické zázemí WC, koupelna a další) a 2.NP (několik ložnic, další pracovna, WC, koupelna, sklady). Variantou je možnost podsklepení pod částí nebo pod celým objektem. Součástí každého jednotlivého domku je garáž pro dva osobní automobily standardní velikosti včetně možnosti dalšího parkování před garáží nebo v ulici, dále má každý objekt prostornou zahradu, ze tří stran sousedící se zahradami ostatních rodinných domků (u nárožních objektů pouze ze dvou stran). Každý domek je koncipován pro rezidenční bydlení, variantou může být vyčlenění jednoho ze sektorů nebo jeho části pro sociální bydlení ve formě S.O.S. dětské vesničky nebo například alzheimercentra atp.

Jihozápadní sektor je vyhrazen pro zahrádkářskou kolonii s jednoduchými dřevěnými rekreačními stavbami a prostornou plochou na zemědělské využití. Návrh vychází z pokročilého stavu rekultivace na Jiřetínské výsypce, kde lze předpokládat lepší vlastnosti pro zemědělství než na ostatních částech velkolomu ČSA, kde je rekultivace teprve na svém počátku nebo je její zahájení teprve pouze plánováno. Uživatelé jednotlivých zahrádek by měli být především obyvatelé větších měst v širším okolí, například okresních měst Most, Chomutov nebo nedalekého Litvínova; rezidenti přímo v Dolním Jiřetíně nebo dalších obnovovaných sídlech budou hospodařit především na pozemcích u vlastních nemovitostí.

Součástí návrhu je také řešení základní občanské vybavenosti, kterou u vjezdu do rezidenční čtvrti směrem od silnice II. třídy spojující Litvínov-Záluží a Ervěnický koridor u Komořan tvoří dvě větší obchodní centra s více než 250 parkovacími místy. Umístění obchodů v sousedství místní komunikace zpřístupní tyto objekty nejen pro zdejší rezidenty, ale také osoby dojíždějící například z okolních sídel do zaměstnání v litvínovské chemičce nebo dalších podnicích. Pro rezidenty je dále vyčleněno několik zařízení na středním náměstí - zde jsou navrženy mateřská a základní škola s jídelnou, knihovna s kulturním sálem, poliklinika a samoobsluha. Na zbývající ploše je řešeno dětské hřiště a sousední venkovní posilovna příjemněji trávení volného času pro rezidenty i návštěvníky. Další občanská vybavenost se nachází ve větších sídlech nedaleko Dolního Jiřetína, dopravní dostupnost je zajištěna nejen autobusovými linkami stojícími u obchodních center na jihovýchodě, ale také dvěma novými stanicemi „vlakotramvaje“ Komořany-východ a Komořany-sever, odkud se rezidenti během 15-20 minut dostanou do Mostu nebo Litvínova. Studující na vysoké škole mohou následně využít přestupu na vlakovou trať na Ervěnickém koridoru nebo regionální autobusové linky pro dopravu do vysokoškolského kampusu UJEP v Ervěnicích nebo krajského města.

Legenda šraf a čar:

- Současná vegetace - převážně listnaté dřeviny, částečně nález
- Nová terénní úprava - zatravněné plochy v nízkou / vzrostlou vegetaci
- Zahradky nové zahradkářské kolonie v Dolním Jiřetíně (3 7 jednotek)
- Centrální stavba občanské vybavenosti - Dolní Jiřetín Point (6 jednotek)
- Revitalizované koryto řeky Bíliny (otevření koryta, revitalizace okolí)
- Zpovědné komunikace (s provozem / páří zóna (omezený provoz) / pouze pěší)
- Železniční spojení v lokalitě (trať vlakotramvaje Most-Litvínov-Jiřetín)

Sektor B2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 25 soliterních domů s garáží a zahradou
 3 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy
 Část tvořena parkem s arboretem
 Sousedství "křížové cesty - Ecce Regio"

Křížová cesta utrpení krajiny - "Ecce regio"
 Poutní turistická stezka se 14 zastaveními
 a závěrečnou vyhlídkou, připomínky 9 zaniklých
 sídel a 5 nejvýznamnějších bodů proměny regionu
 s propojením na webovou prezentaci přes QR kódy

Sektor C1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 Park s arboretem
 Přístupové cesty na hlavní náměstí
 Turistické stezky k rybníku RK5000
 Přístup do velkolomu ČSA / NPP ČSA

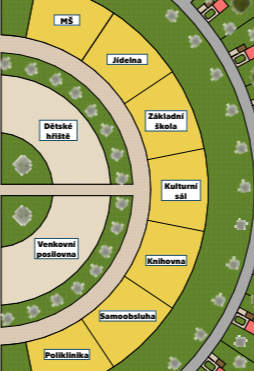
Sektor C2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 15 soliterních domů s garáží a zahradou
 46 domků v zahradkářské kolonii
 7 ulic vč. návsi napojených na páteřní tahy
 Turistické stezky k rybníku RK5000
 Přístup do velkolomu ČSA / NPP ČSA

Zahradkářská kolonie Dolní Jiřetín

Sektor B1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 52 soliterních domů s garáží a zahradou
 3 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy

Oživení břehů vodní plochy Jiřetín II
 Okolí nádrže je revitalizováno, jsou doplněny
 keře a nižší vegetace, břehy nejsou upraveny
 pro pěší procházky ani cykloturistiku.

Sektor A2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 52 soliterních domů s garáží a zahradou
 3 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy

Sektor D1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 17 soliterních domů s garáží a zahradou
 7 domků v zahradkářské kolonii
 3 ulice vč. návsi napojené na 2 páteřní tahy

Sektor D2 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 20 soliterních domů s garáží a zahradou
 4 ulice vč. návsi napojené na páteřní tahy
 2 obchodní centra v sousedství
 Napojení na hlavní třídu

Revitalizace lokální trati v lokalitě Dolní Jiřetín
 Nové využití stávající železniční sítě pro dopravní
 obsluhu rezidenční čtvrti Dolní Jiřetín, vědecko-
 technického parku v Komořanech. Provedení formou
 "vlakotramvaje" napojené na regionální železniční
 síť, provázání s městy Litvínov, Most a Chomutov.

Oživení koryta Bíliny a jeho břehů
 Existující koryto řeky Bíliny je revitalizováno,
 jsou doplněny keře a nižší vegetace, po obou
 březích jsou vedeny nebezpečné mlátové
 cesty lemované existující vegetací.

Obchodní centrum I

Parkoviště I
 112 míst

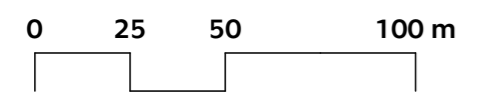
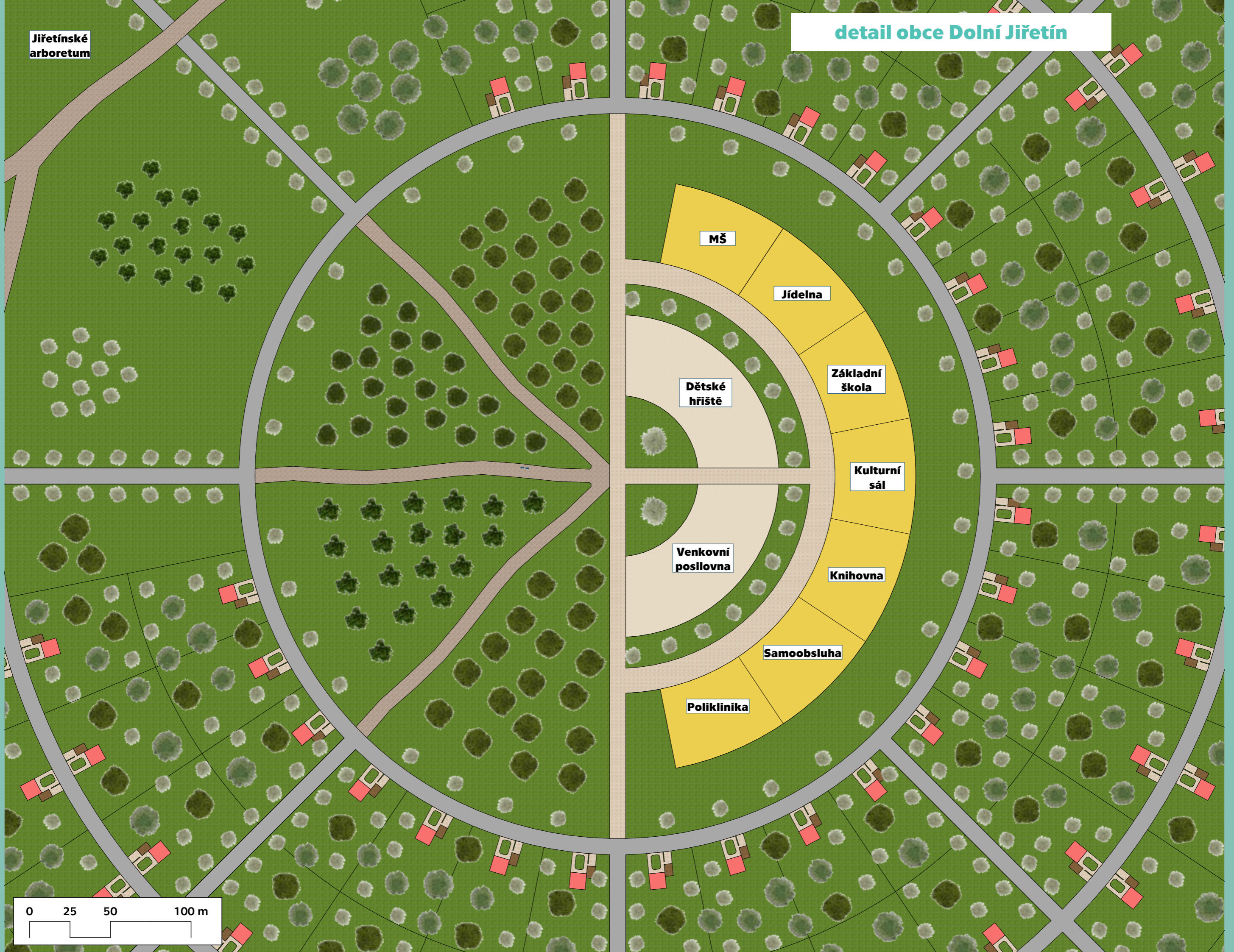
Parkoviště II
 160 míst

Obchodní centrum II

Stávající industriální provozy
 Současné menší industriální
 provozy (býv. důl Nejedlý I)
 na pravém břehu Bíliny
 v lokalitě Dolní Jiřetín jsou
 ponechány na stávajícím
 místě a doplněny o napojení
 na novou infrastrukturu.

Sektor A1 - Rezidenční čtvrť Dolní Jiřetín
 52 soliterních domů s garáží a zahradou
 5 ulic vč. návsi napojených na páteřní tahy
 2 obchodní centra v sousedství
 Napojení na hlavní třídu

| B8 |

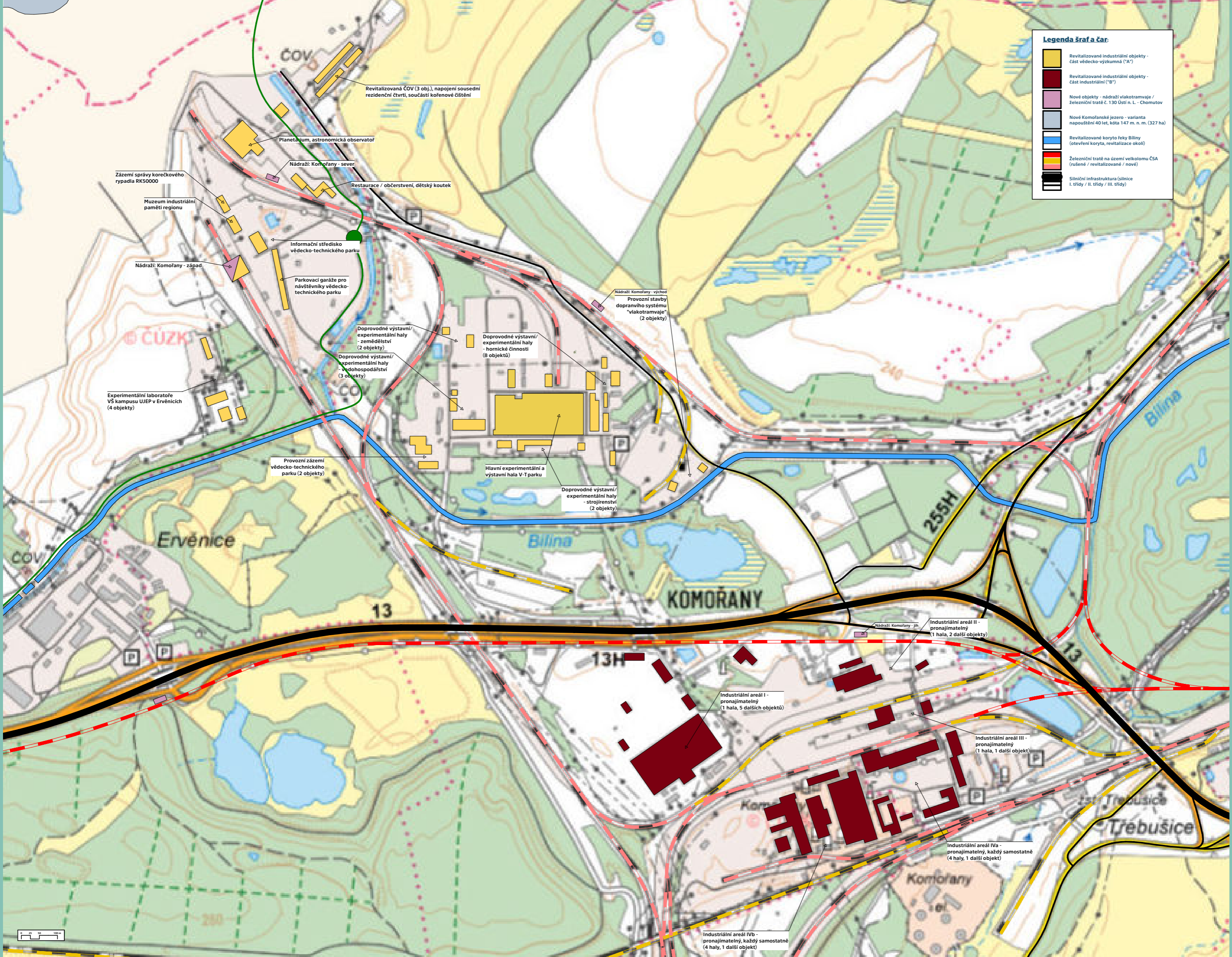
NÁVRH VĚDECKO-TECHNICKÉHO
PARKU - KOMOŘANY

Vědecko-technický park Komořany a nová industriální zóna totožného jména je poslední podrobněji řešenou lokalitou v rámci diplomové práce. Návrh pracuje s využitím stávajících industriálních provozů, které byly využívány nejen ke zpracování uhlí, ale také výrobě elektrické energie (Elektrárna Komořany) nebo pro strojírenství. Rozlehlý areál, situovaný severně i jižně od tzv. Ervěnického koridoru bude celkově rekultivován, vybrané izolované objekty budou odstraněny, případně ponechány přírodě k postupnému zániku, čímž vzniknou zajímavé, a turisticky také atraktivní prvky, známé například z referenčního příkladu Emscher Park v německém Porúří nebo Rolava / Sauersack na česko-německém pomezí. Prostory mezi jednotlivými stavbami jsou navrženy k rekultivaci, obnově travnatých porostů a výsadbě nové vegetace, povrchy vybraných cest budou nahrazeny například mlatovým povrchem nebo jinými, více přírodními materiály. Kolejová síť bude především v severní části, využívané jako vědecko-technický park, „zjednodušená“, vybrané koncové úseky budou zrušeny a nahrazeny pochozími zpevněnými povrchy nebo travním porostem, kolejové řešení v „jižní“ části bylo řešeno pouze okrajově.

Severní část industriálního areálu Komořany je řešena jako vědecko-technický park, funkčně navázaný na sousední vysokoškolský kampus. Inspirací pro řešení areálu byly podobně fungující provozy Techmania Science Center v areálu Škodových závodů v Plzni nebo iQLANDIA v Liberci. Pro nové účely jsou zde využívány stávající objekty, do nichž jsou dle jejich velikosti a dostupné kapacity navrženy provozy jako planetárium / hvězdárna, různé experimentální haly, výstavní sály, kanceláře pro management, učebny pro vědu a výzkum, nechybí také základní vybavenost v podobě restaurace nebo rychlého občerstvení, lékařská pomoc nebo bezpečnostní služba. Celý areál je koncipován pro různé věkové kategorie, jeho využití bude úzce provázáno i s nedalekým transferovaným korečkovým rypadlem RK5000, které by mohlo být ve správě zdejšího vědecko-technického parku.

Jižní část industriálního areálu bude nadále využita pro průmyslové podniky. Nově se již nepředpokládá úprava ani další zpracování uhlí nebo uhelných produktů, nové využití není navrženo ani pro zvažované zpracování lithia, které by sem mohlo být dopravováno po železnici z dobývacího prostoru na Cínovci. Do průmyslové zóny budou transferovány strojírenské provozy, doposud lokalizované v „severní“ části, nově využívané jako vědecko-technický park. Velká část objektů bude zrekonstruována a připravena pro nové využití, které bude dodatečně specifikováno na základě aktuální poptávky v regionu a konkrétní funkce objektů bude koordinována s jednotlivými nájemci a také příslušnými autoritami místních samospráv i státní správy.

Obě části industriálního areálu Komořany jsou výhodně napojeny na různé dopravní cesty. Jednou z variant je příjezd/odjezd prostřednictvím vlastních aut nebo autobusů přímo po Ervěnickém koridoru (silnice I/13) nebo místních silnicích, velký důraz je ovšem kladen i na prostředky veřejné dopravy - místní i regionální autobusové linky, „vlakotramvaj“ zajišťující dopravní propojení s nedalekým okresním městem Most a průmyslovým areálem v Litvínově-Záluží a také regionální koridor (trať č. 130 Ústí nad Labem - Most - Chomutov), situována mezi částmi „A“ a „B“ na tzv. Ervěnickém koridoru. Různými dopravními prostředky je zajištěno propojení i se sousedním vysokoškolským kampusem UJEP v Ervěnicích a rezidenční čtvrtí v Dolním Jiřetín. Součástí návrhu „vlakotramvaje“ jsou přímo v areálu industriální zóny Komořany 4 stanice - Komořany-východ, Komořany-sever, Komořany-západ a stanice Komořany-jih, která je zdejším přestupním uzlem mezi „vlakotramvají“ a místními a regionálními železničními linkami.

sekce A obce Komořany

Revitalizovaná ČOV (3 obj.), napojení sousední rezidenční čtvrti, součástí kořenové čištění

Planetarium, astronomická observatoř

Nádraží: Komořany - sever

Zázemí správy korečkového rypadla RK50000

Restaurace / občerstvení, dětský koutek

Muzeum industriální paměti regionu

Informační středisko vědecko-technického parku

Nádraží: Komořany - západ

Parkovací garáže pro návštěvníky vědecko-technického parku

Nádraží: Komořany - východ
Provozní stavby dopravního systému "vlakotramvaje" (2 objekty)

Doprovodné výstavní/experimentální haly - zemědělství (2 objekty)

Doprovodné výstavní/experimentální haly - hornické činnosti (8 objektů)

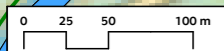
Doprovodné výstavní/experimentální haly - vodohospodářství (3 objekty)

Experimentální laboratoře VŠ kampusu UJEP v Ervnicích (4 objekty)

Provozní zázemí vědecko-technického parku (2 objekty)

Hlavní experimentální a výstavní hala V-T parku

Doprovodné výstavní/experimentální haly - strojírenství (2 objekty)

KOMOŘANY

Nádraží: Komořany - jih

Industriální areál II -
pronajímatelný
(1 hala, 2 další objekty)

13H

Industriální areál I -
pronajímatelný
(1 hala, 5 dalších objektů)

Industriální areál III -
pronajímatelný
(1 hala, 1 další objekt)

Industriální areál IVa -
pronajímatelný, každý samostatně
(4 haly, 1 další objekt)

Industriální areál IVb -
pronajímatelný, každý samostatně
(4 haly, 1 další objekt)

Komořany

sekce B obce Komořany

0 25 50 100 m

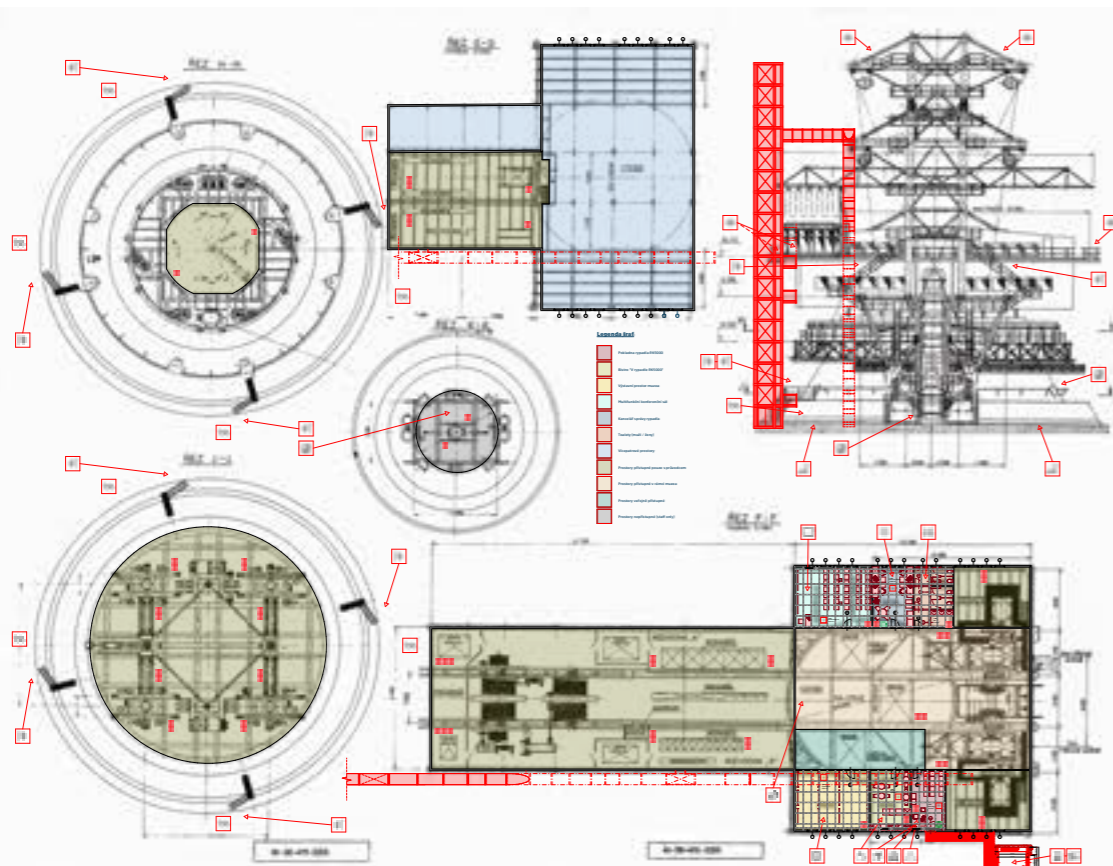
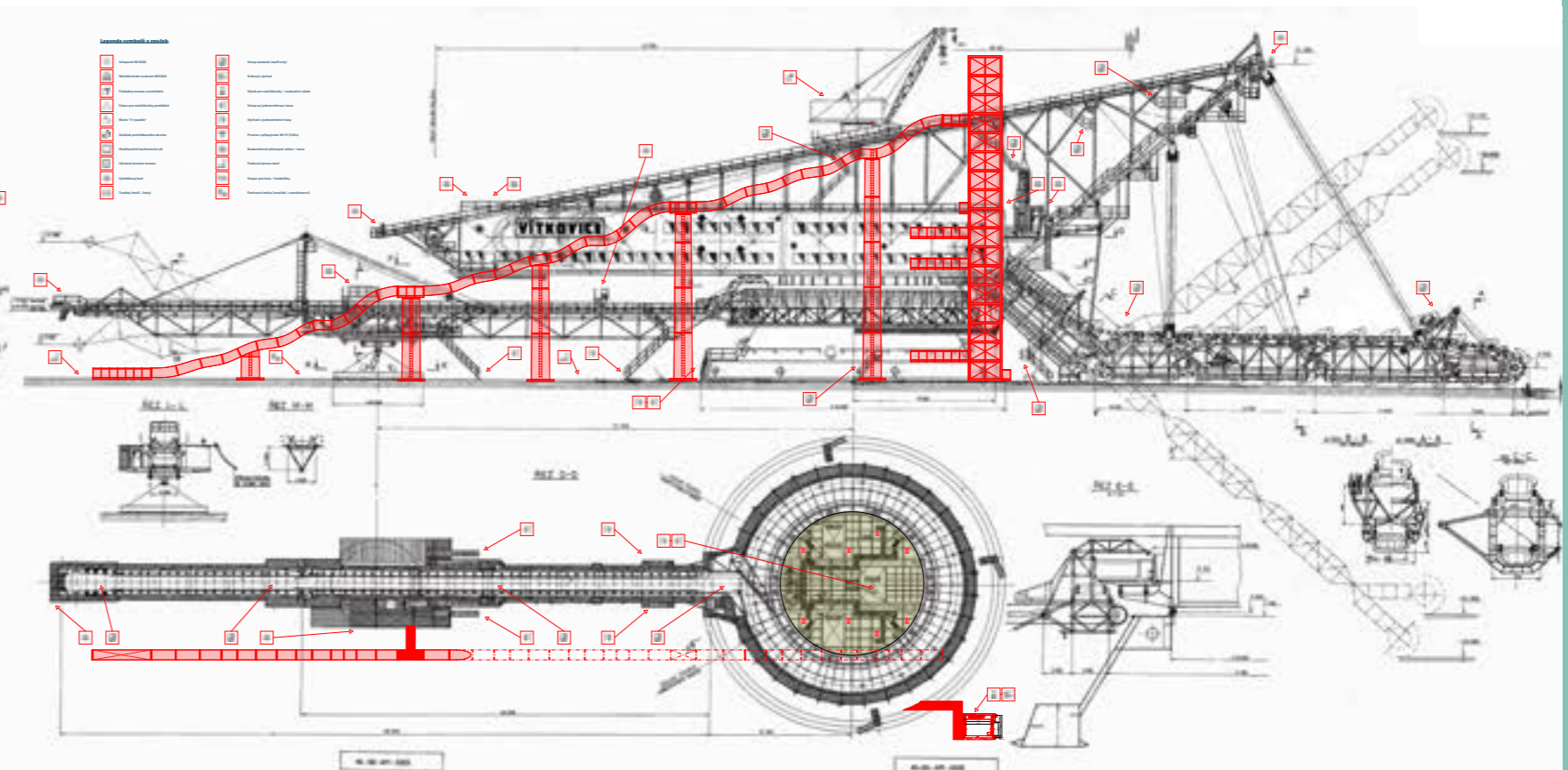
| B9 |

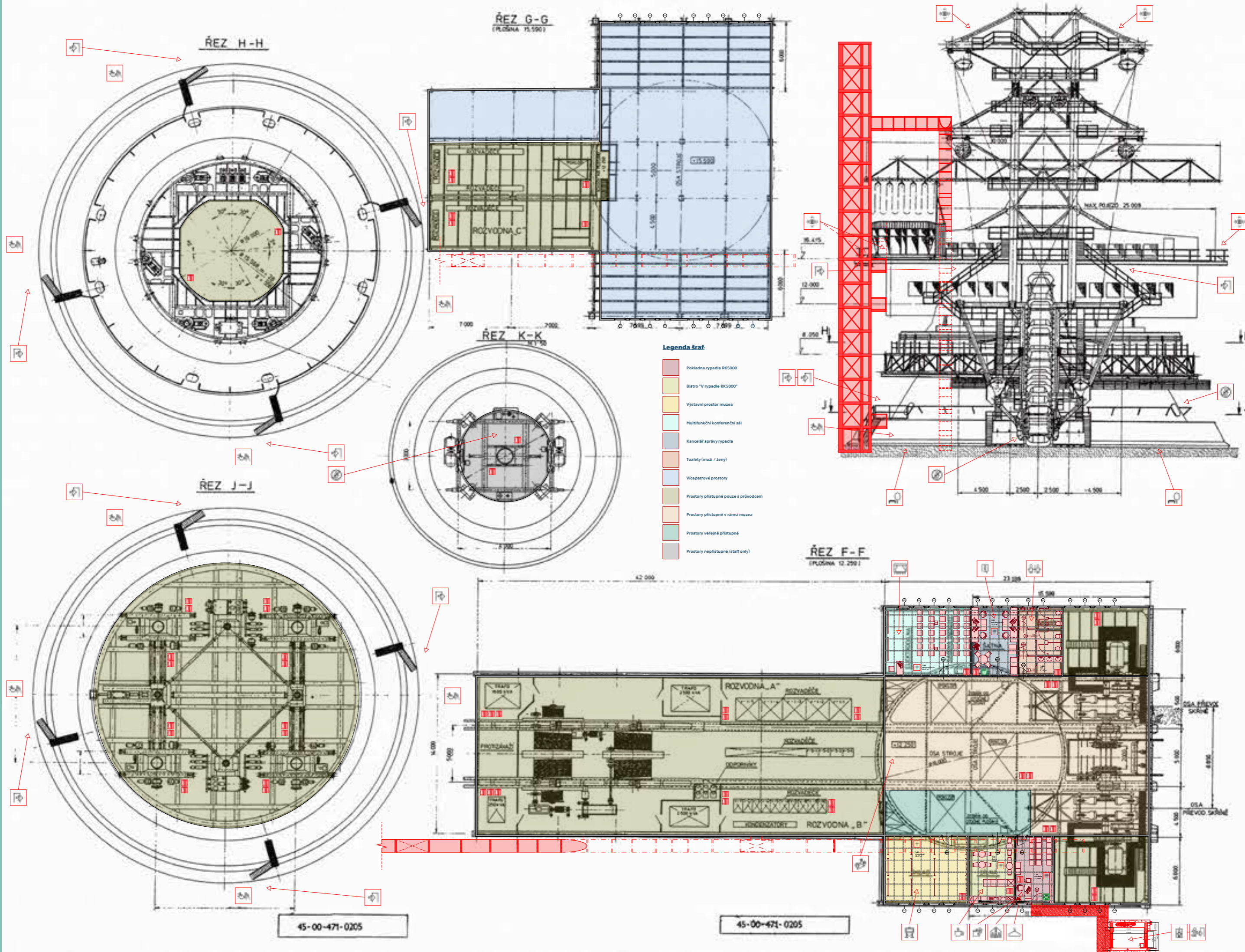
**PŘEMÍSTĚNÍ, KONVERZE A NOVÉ
VYUŽITÍ RYPADLA RK5000**

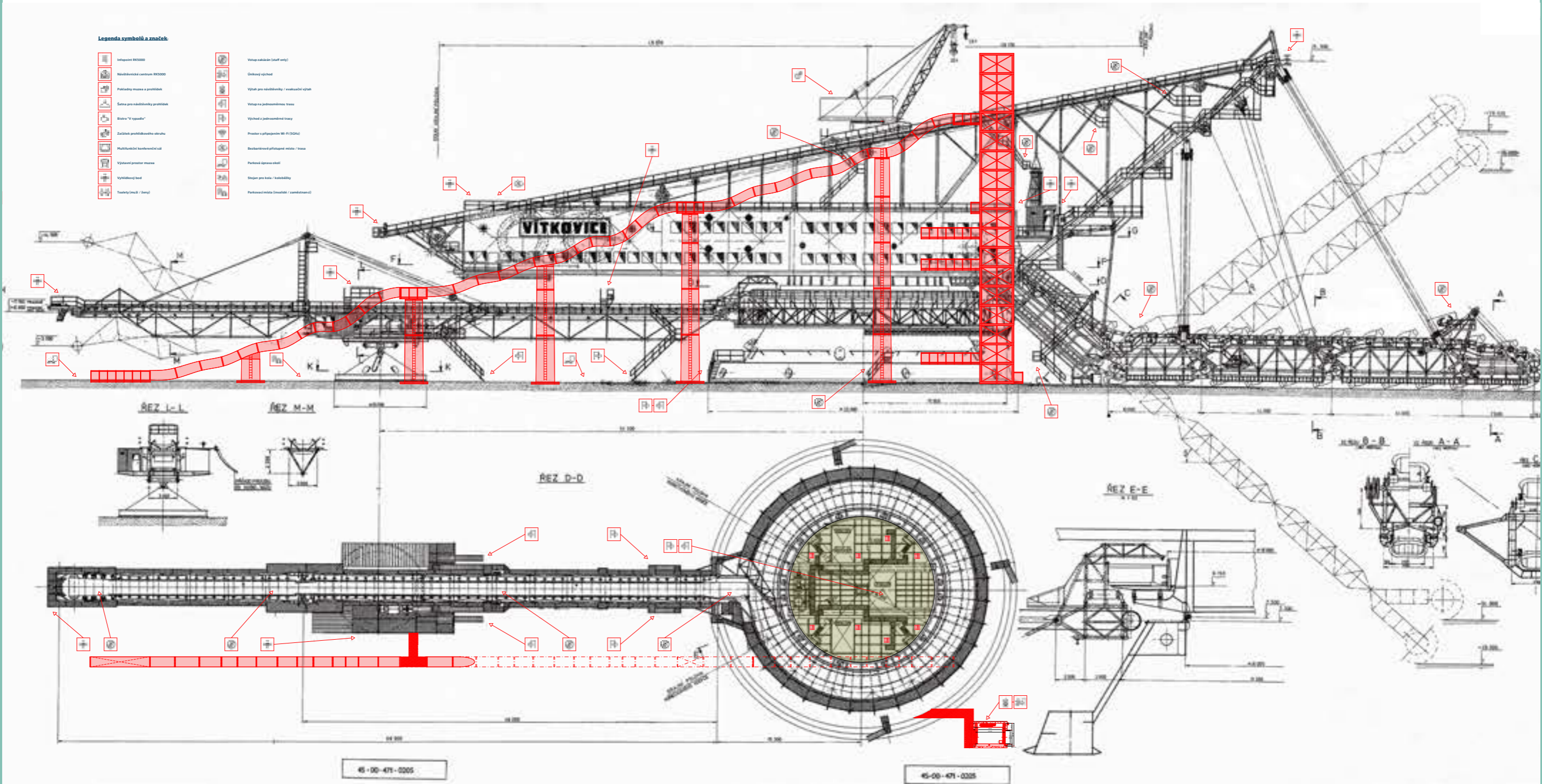
Korečkové rypadlo RK50000 je jedinečným prvkem situovaným na území velkolomu ČSA. Jedná se o objekt hodný označení technické památky, za kterou nebyl doposud prohlášen, částečně i kvůli nejasnému osudu po konci těžby a dosavadní absenci konkrétních plánů na nové využití objektu z hlediska cestovního ruchu a post-industriální podoby území. V rámci návrhu bylo zvoleno nové umístění na břeh obnovovaného Komořanského jezera, které je (při zpětném zjištění) totožné s lokalitou zvolenou Ústeckým krajem, tedy institucí, která by se měla po ukončení těžby ve velkolomu ČSA stát novým majitelem stroje a zajistit jeho budoucí zpřístupnění veřejnosti. Nové umístění je situováno na souřadnicích 50.5447639N; 13.5510275E, tedy na východním břehu jezera nedaleko navrhované rezidenční čtvrti Dolní Jiřetín a severně od vědecko-technického parku Komořany, na jehož severní "edukační" část by měl být provoz rypadla úzce navázán.

Primárním novým využitím korečkového rypadla RK5000 bude cestovní ruch a návštěvnické prohlídky jeho interiérových a exteriérových částí. Pro tyto účely je do 1. patra "horní části" stroje navržena pokladna s návštěvnickým centrem, mimo rypadlo pak vedle něho menší informační kiosek, zajišťující návštěvnické služby pro osoby, které se rozhodnou "horní část" rypadla nenavštívit. Po vstupu do návštěvnického centra v "horní části" stroje si může návštěvník zvolit, zda se zúčastní komentované prohlídky interiérů rypadla s průvodcem, nebo zda navštíví individuálně přístupný výstavní sál s expozicí o historii hnědouhelné těžby na ploše velkolomu ČSA a prezentaci příběhu korečkového rypadla RK5000. Výstavní sál je navrhován do místnosti dnešní šatny obsluhy rypadla, přes chodbu naproti se počítá s multifunkčním konferenčním sálem, využívaným pro odborná kolokvia, studijní soustředění nebo jiné aktivity. Zbývající prostory 1. patra "horní části" jsou využity jako místnost občerstvení, kancelář správy rypadla a toalety, ostatní místnosti pak jako součást prohlídkového okruhu. V naprosté většině interiérů je zachován původní mobiliář a vybavení, odkazující na dřívější funkci rypadla, které je pouze v nezbytné míře adaptováno pro nové využití. V rámci návštěvnického provozu bude přístupná také "pochozí střecha" rypadla, na níž jsou navrženy turistické dalekohledy, poskytující široký rozhled na postupně se proměňující krajinu a obnovované Komořanské jezero, situované v samém sousedství rypadla.

V rámci adaptace stroje na jeho nové využití je k rypadlu instalován prosklený výtah pro max. 32 osob, zajišťující přístupnost "horní části" stroje pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace. Současně je také zajištěna přístupnost horní "rampy" na "střeše" rypadla a také nástup na druhý nový vložený prvek, polootevřený tobogán ve tvaru písmene U. Nástupní bod se nachází nad úrovní "rampy" na "střeše" rypadla, odkud se návštěvník polootevřeným korytem dostává v rámci I. části na úroveň "střechy horní části" stroje. Odtud pokračuje II., delším úsekem na úroveň pásového dopravníku skrývky, odkud pokračuje III., posledním úsekem na úroveň terénu. Zatímco I. a II. úsek je přístupný výhradně za předchozího využití proskleného výtahu (případně peším průchodem celým strojem, který však bude možný pouze s průvodcem), bude možné III. úsek využívat bezplatně za pomoci vnějšího existujícího schodiště, kde bude bezpečností dozor vykonáván pracovníky správy rypadla. Oba nové vložené prvky jsou navrženy odděleně od stávající konstrukce rypadla, pouze s minimálním počtem propojek a propojujících prvků, do budoucna je tak zajištěna případná výměna či odstranění novodobých částí, čímž budou splněny také nároky památkové péče, kdy bude do konstrukce stroje, která by mohla být v budoucnu předmětem památkové ochrany, zasahováno pouze minimálně.

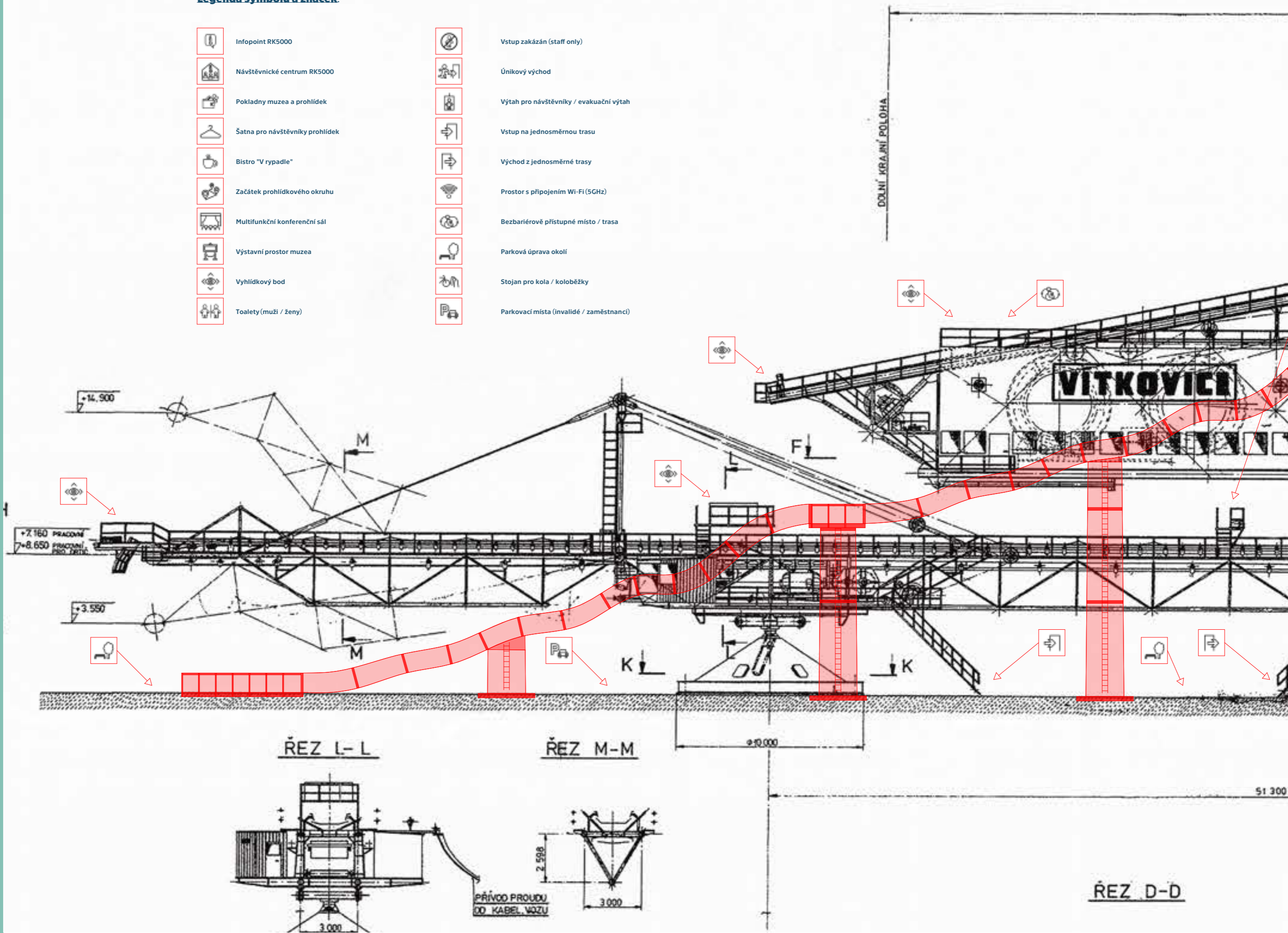

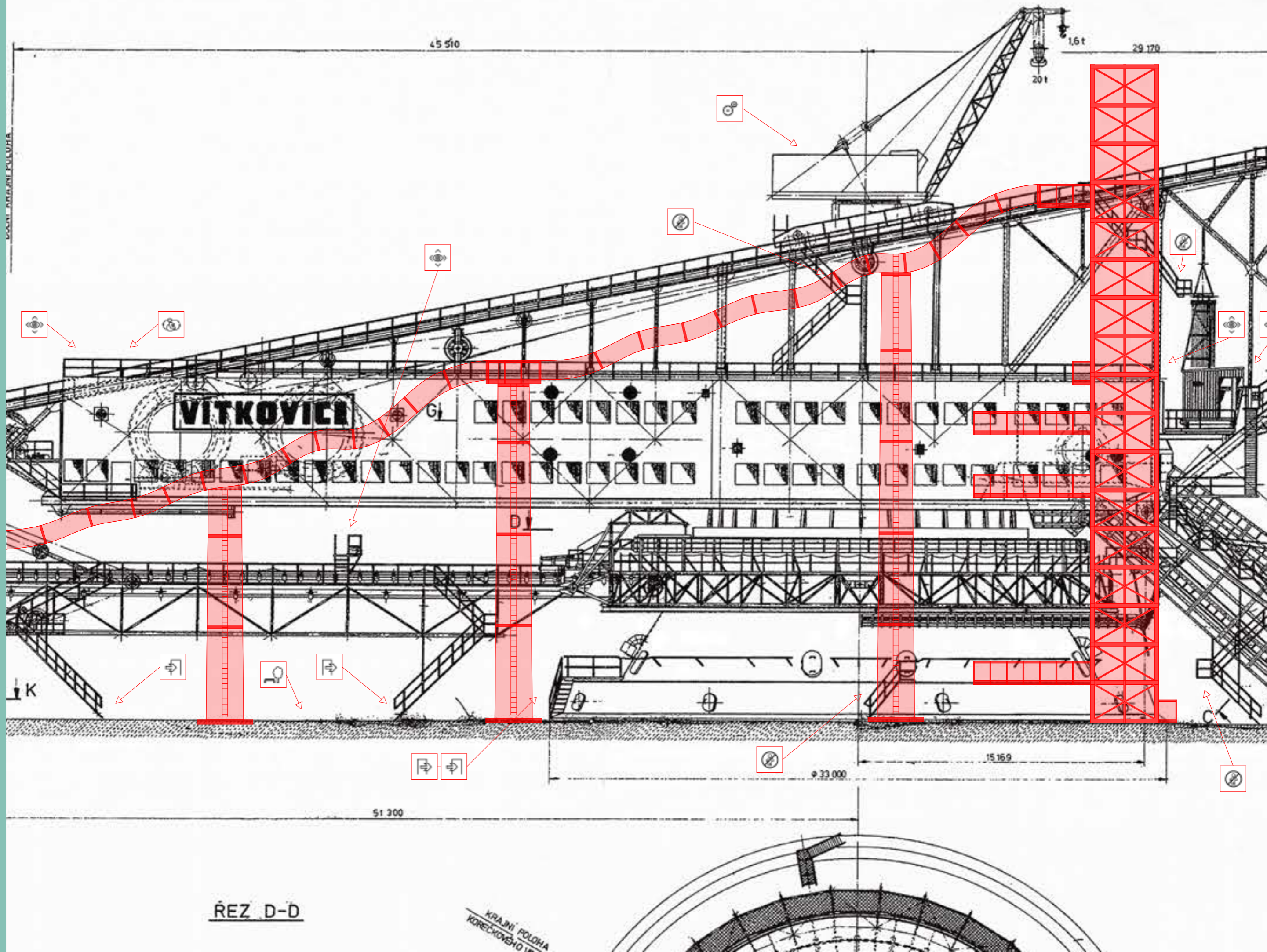

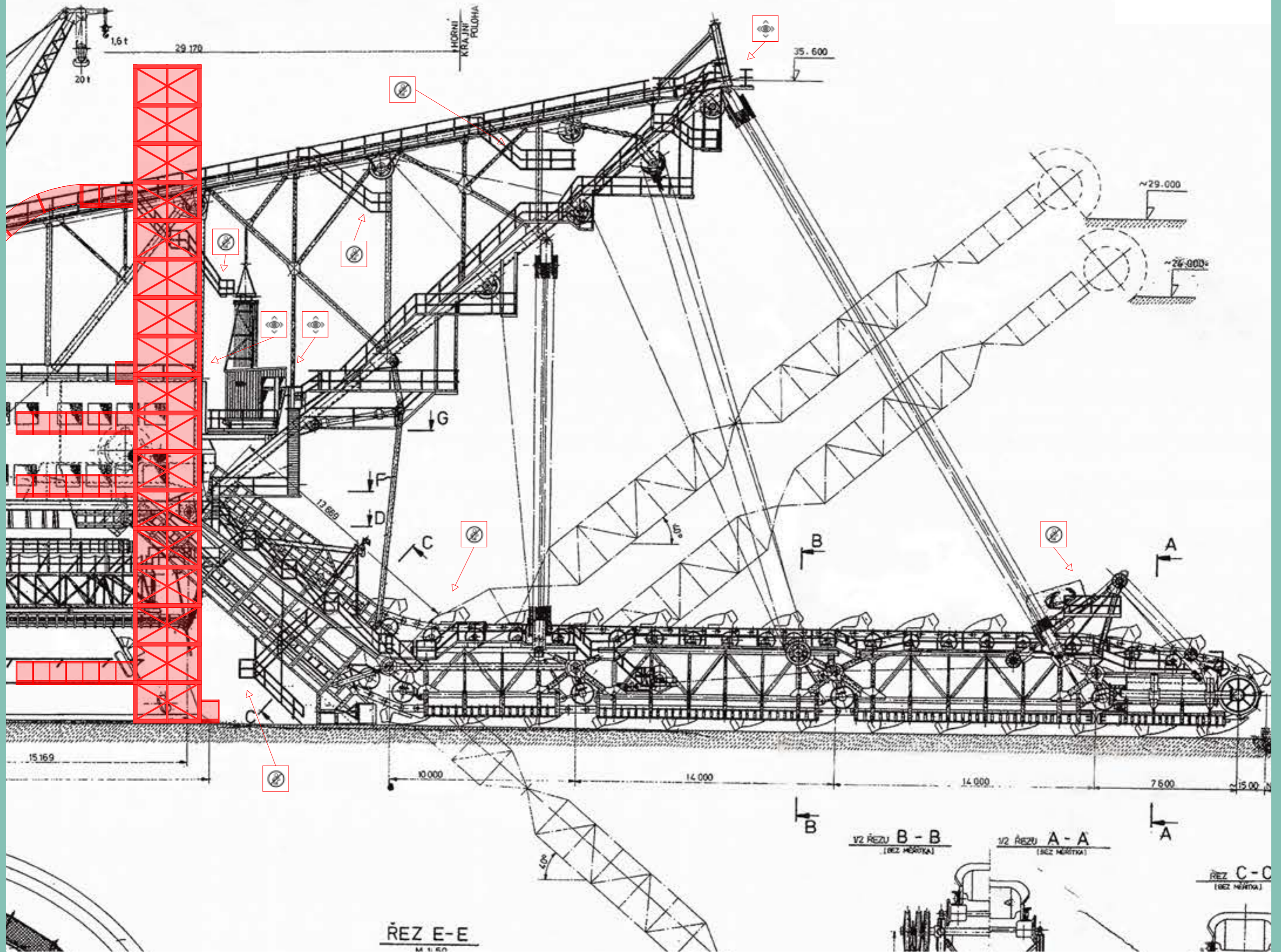

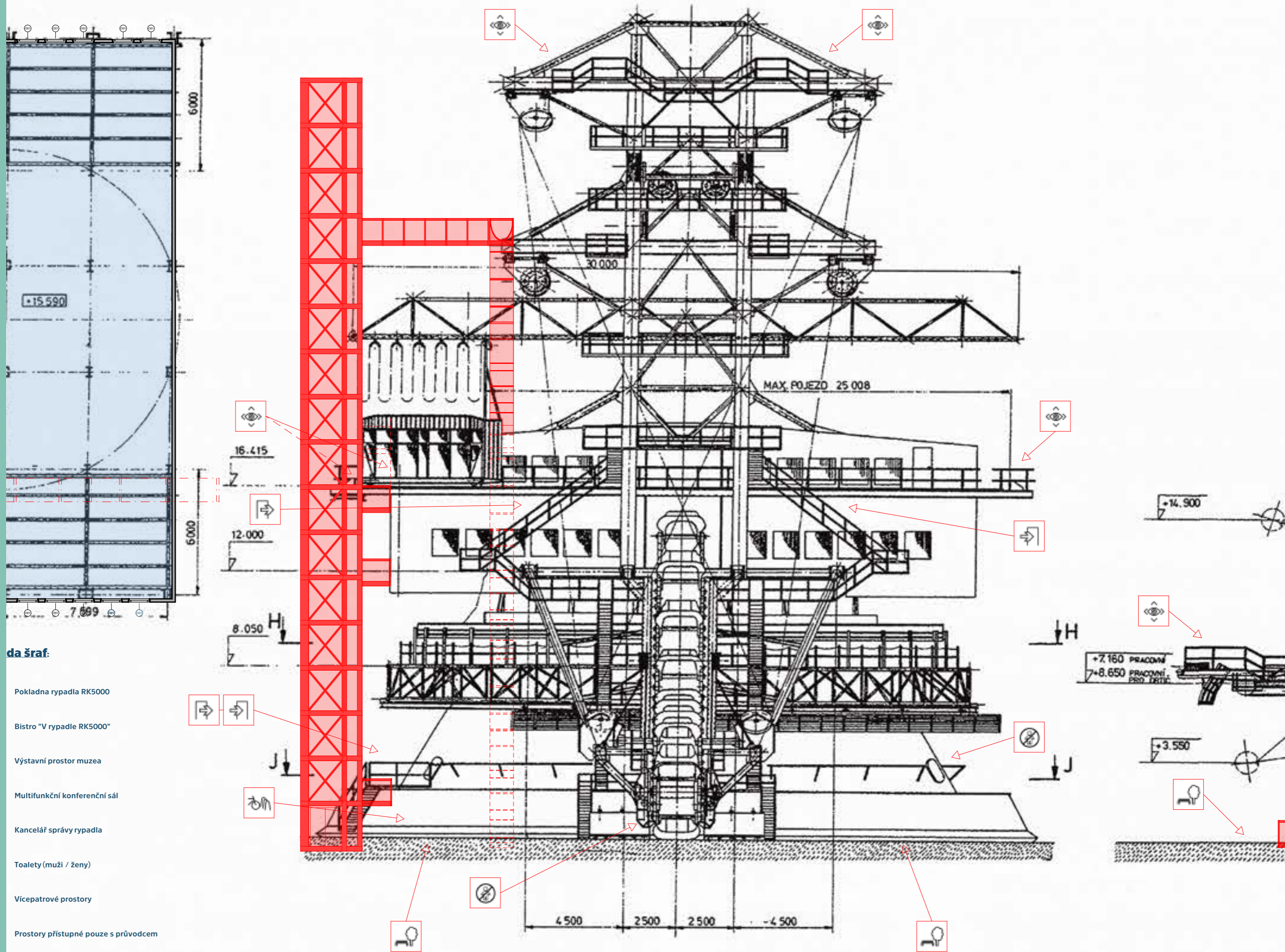
Legenda symbolů a značek:

	Infopoint RK5000		Vstup zakázán (staff only)
	Návštěvnické centrum RK5000		Únikový východ
	Pokladny muzea a prohlídek		Výtah pro návštěvníky / evakuační výtah
	Šatna pro návštěvníky prohlídek		Vstup na jednosměrnou trasu
	Bistro "V rypadle"		Východ z jednosměrné trasy
	Začátek prohlídkového okruhu		Prostor s připojením Wi-Fi (5GHz)
	Multifunkční konferenční sál		Bezbariérově přístupné místo / trasa
	Výstavní prostor muzea		Parková úprava okolí
	Vyhlídkový bod		Stojan pro kola / koloběžky
	Toalety (muži / ženy)		Parkovací místa (invalidé / zaměstnanci)

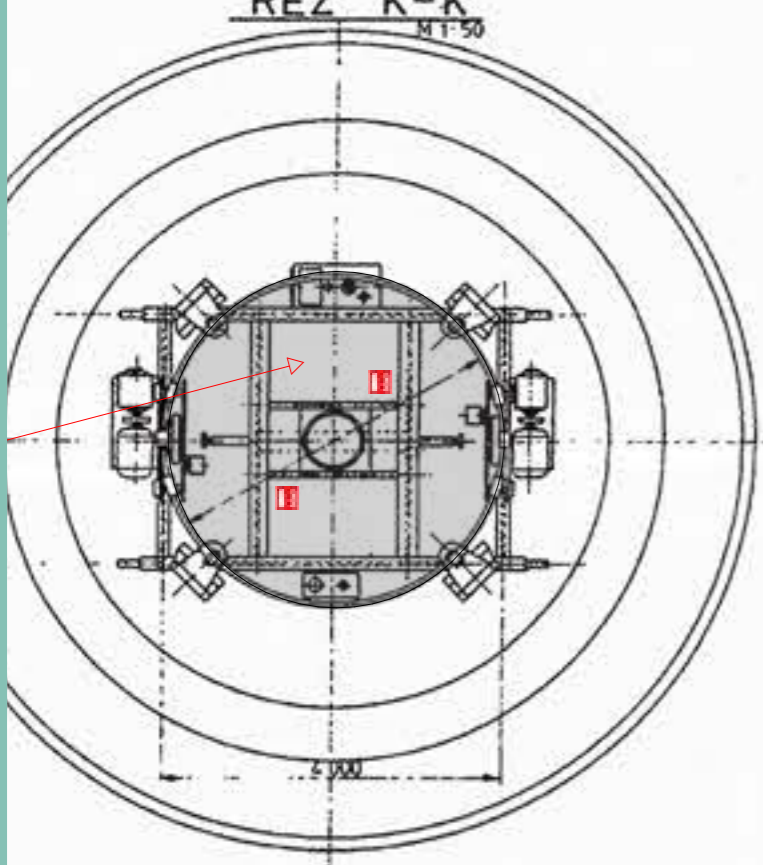

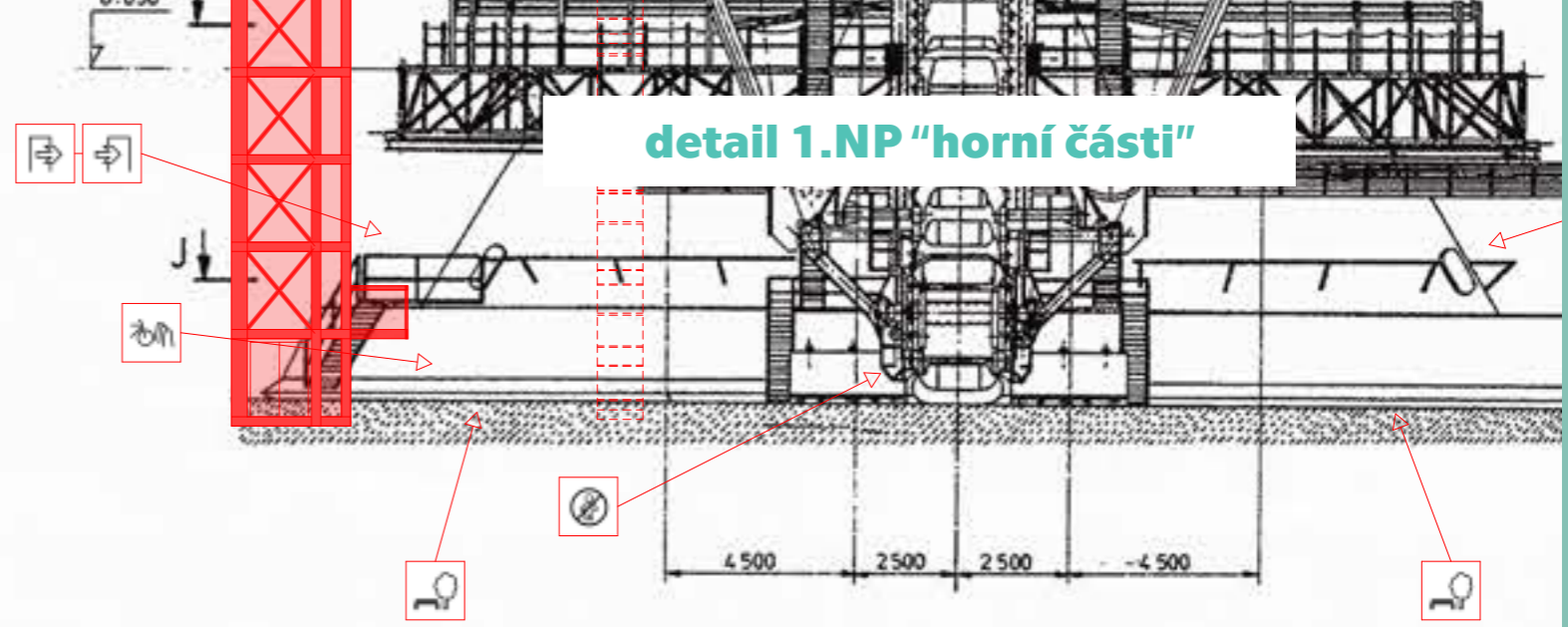

da šraf:

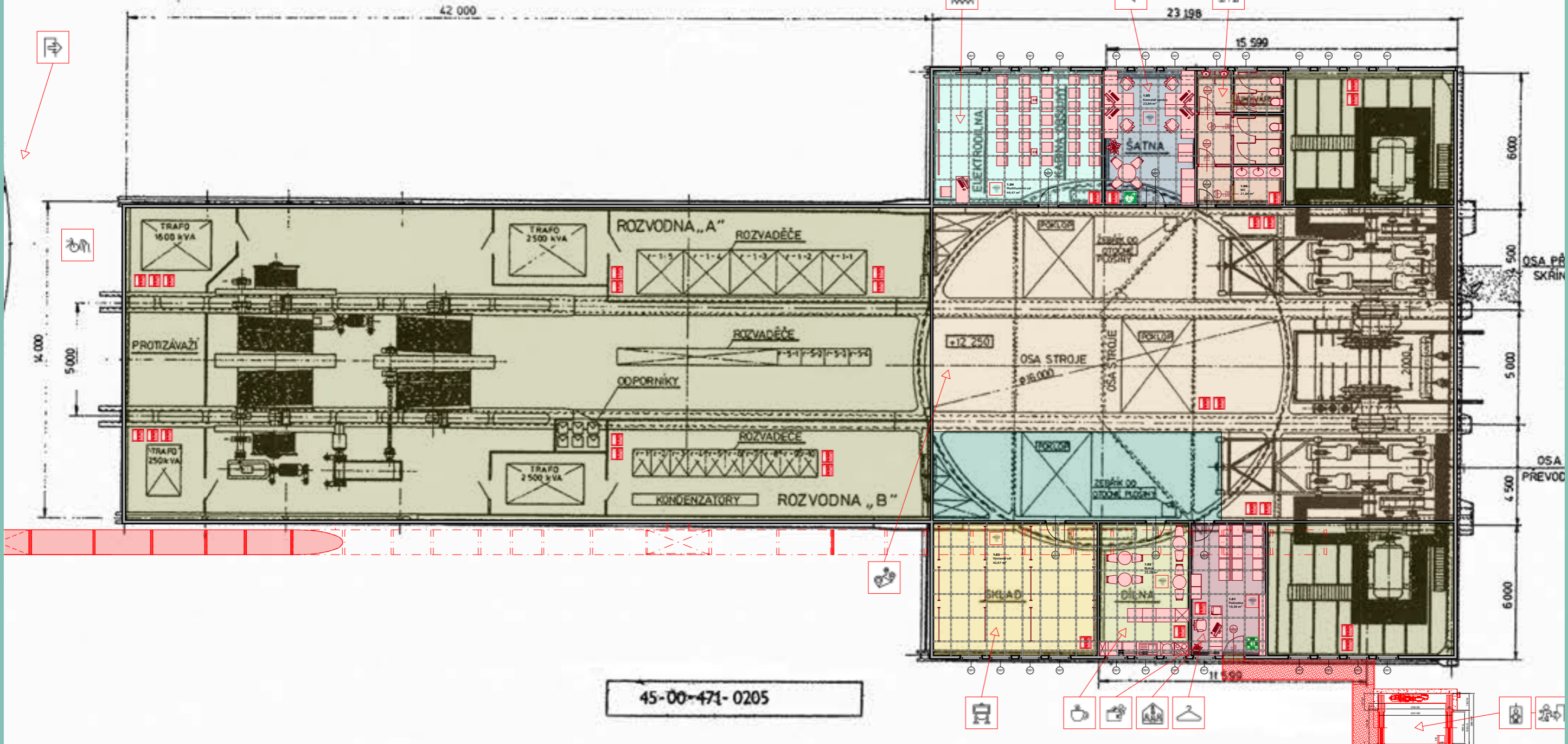
- Pokladna rypadla RK5000
- Bistro "V rypadle RK5000"
- Výstavní prostor muzea
- Multifunkční konferenční sál
- Kancelář správy rypadla
- Toalety (muži / ženy)
- Vícepatrové prostory
- Prostory přístupné pouze s průvodcem
- Prostory přístupné v rámci muzea

- Legenda šraf:**
- Pokladna rypadla RK5000
 - Bistro "V rypadle RK5000"
 - Výstavní prostor muzea
 - Multifunkční konferenční sál
 - Kancelář správy rypadla
 - Toalety (muži / ženy)
 - Vícepatrové prostory
 - Prostory přístupné pouze s průvodcem
 - Prostory přístupné v rámci muzea
 - Prostory veřejně přístupné
 - Prostory nepřístupné (staff only)

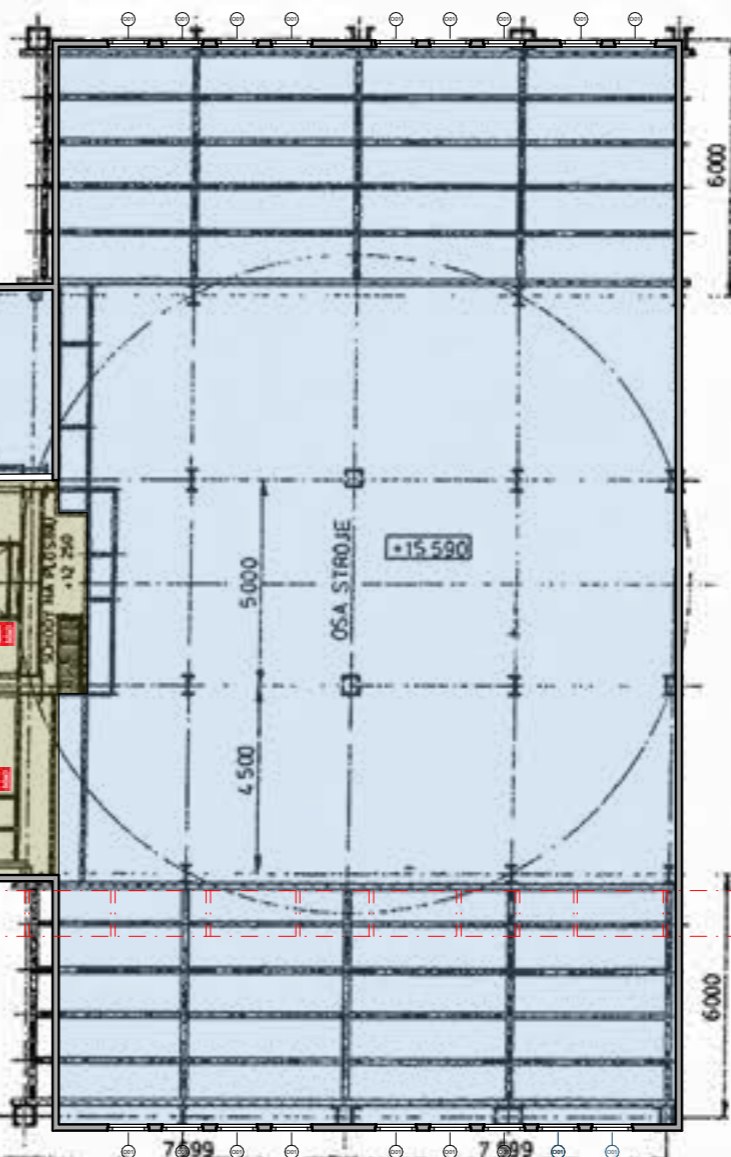
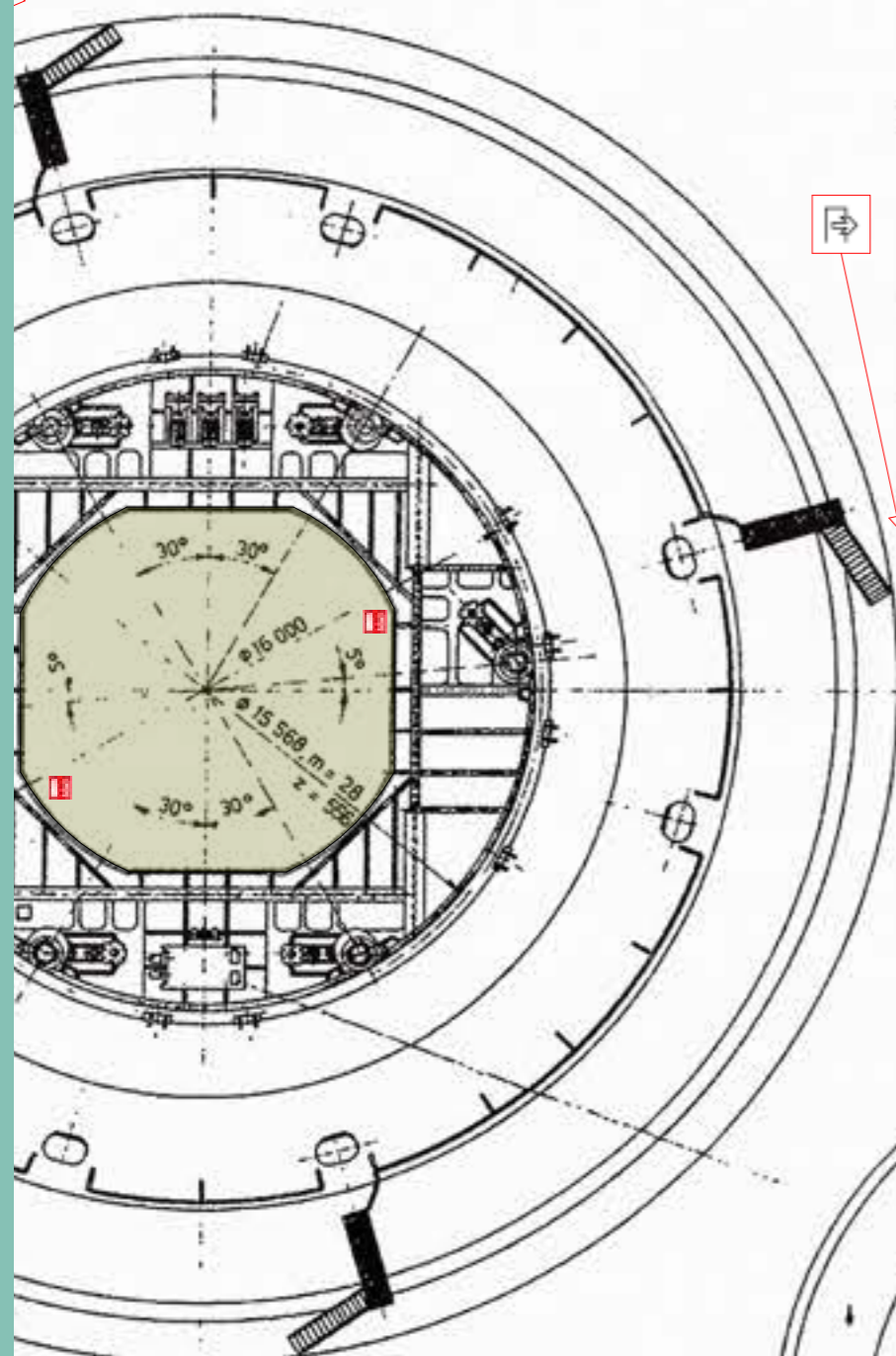
ŘEZ F-F
(PLOŠINA 12.250)

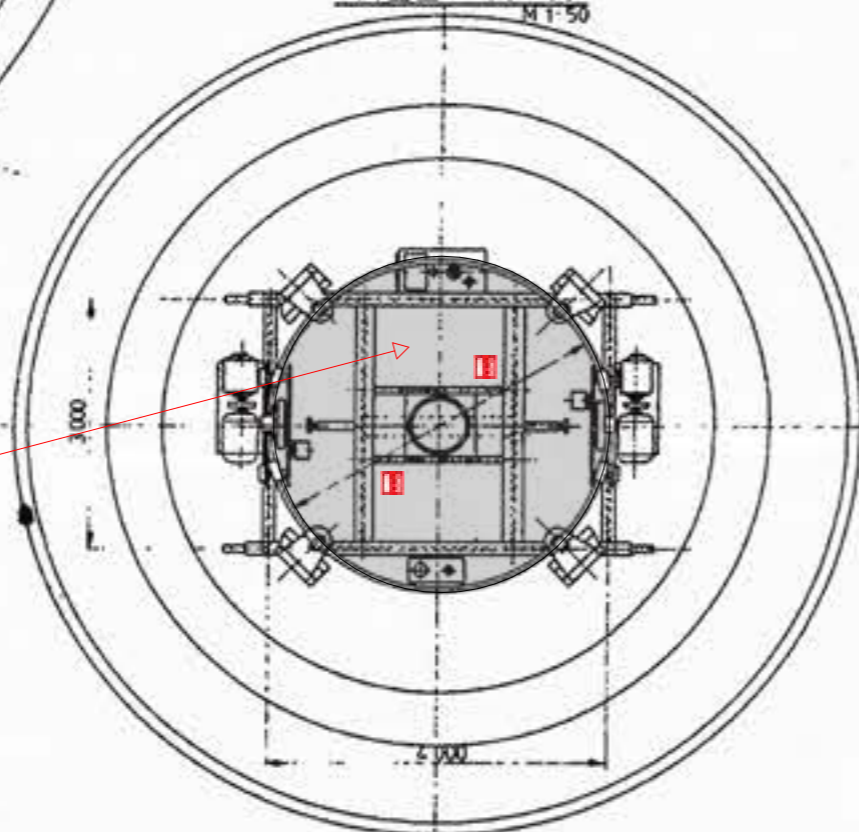
detail 2.NP "horní částí"

ŘEZ G-G
(PLOŠINA 15.590)

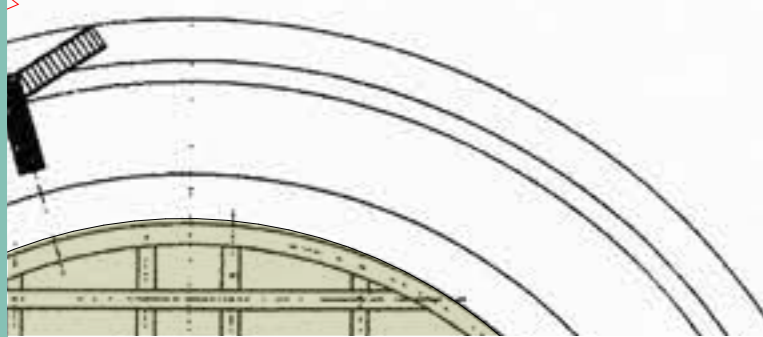
ŘEZ H-H

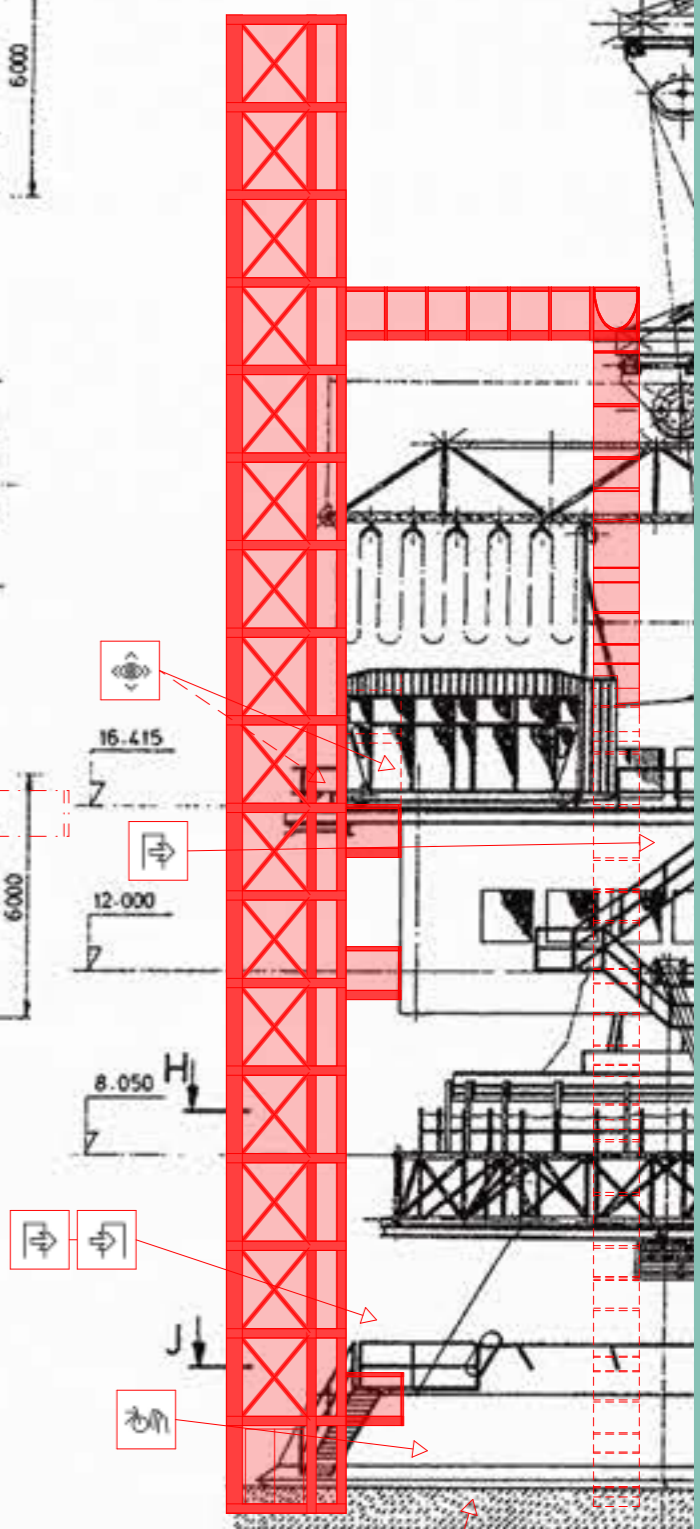
ŘEZ K-K
M 1:50

ŘEZ J-J

ŘEZ F-F
(PLOŠINA 12.250)

- Legenda šraf:**
- Pokladna rypadla RK5000
 - Bistro "V rypadle RK5000"
 - Výstavní prostor muzea
 - Multifunkční konferenční sál
 - Kancelář správy rypadla
 - Toalety (muži / ženy)
 - Vícepatrové prostory
 - Prostory přístupné pouze s průvodcem
 - Prostory přístupné v rámci muzea
 - Prostory veřejně přístupné
 - Prostory nepřístupné (staff only)

| **B10** |

**VIZUALIZACE NÁVRHOVÉ
ČÁSTI DIPLOMOVÉ PRÁCE**

Součástí diplomové práce jsou vybrané vizualizace, představující některé příklady obnovy velkolomu ČSA z hlediska přírodních poměrů, otevření koryta řeky Bíliny a jeho úprav nebo přesunu korečkového rypadla RK5000 a nového využití tohoto stroje. Pro prezentaci jednotlivých prvků návrhu byly zvoleny zákresy/úpravy fotografií, zachycujících současný stav území. Toto řešení bylo zvoleno s ohledem na velikost řešeného území a rozsah plánovaných úprav, pro které by modelování celého regionu ve 3D softwaru a tvorba nových vizualizací bylo obtížné a časově velmi náročné. Při použití níže představených nástrojů však bylo možné docílit prezentace jednotlivých navrhovaných záměrů v plánovaném rozsahu a podrobnosti, která odpovídá dříve prezentovaným mapovým a jiným podkladům a průvodním textům.

Představené příklady vizualizací (exteriéry velkolomu ČSA) vycházejí z fotografií autora práce, pořízených v průběhu let 2022, 2023 a 2024, především ve východní části řešeného území v okolí města Horní Jiřetín a státního zámku Jezeří. Fotografie z dobývacího prostoru velkolomu ČSA byly pořízeny dne 14. září 2024 v rámci VII. pracovního setkání zástupců Národního památkového ústavu a Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky, jejíž součástí byla také prohlídka území velkolomu, veřejnosti přístupného pouze v rámci komentovaných exkurzí. Záběry bezprostředního okolí korečkového rypadla RK5000, pohled z jeho střechy a interiéry byly získány z veřejně přístupné virtuální prohlídky, zveřejněné společností Severní energetická a.s. na webové stránce <https://uhelnesafari.cz/cz/RK5000-vtour/>, pro výběr vizualizací byly také poskytnuty vybrané fotografie vedením společnosti Severní energetická a.s.

Pro úpravy vizualizací a vložení navrhovaných zásahů (v rámci diplomové práce) byly využity nástroje Odstraňovač pozadí, Zázračná guma a Zázračné úpravy, které jsou součástí webové prezentace Canva na adrese [canva.com](https://www.canva.com) a fungují na bázi umělé inteligence (AI). Použití této technologie pro účely diplomové práce odpovídá pravidlům zveřejněným v dokumentu "Rámcová pravidla používání umělé inteligence na ČVUT pro studijní a pedagogické účely v Bc a NM studiu" a zveřejněném pod č. j. CVUT00001676/2024 a kódem ČVUT_MP_2023_05_V02 na hlavní webové stránce Českého vysokého učení technického v Praze (v sekci legislativa týkající se studia). Bylo tak dodrženo pravidlo, kdy je možné použít technologii umělé inteligence pro "úpravu grafických výstupů, zejména vizualizací". Představené vizualizace tak zastupují ideje autora diplomové práce představené v jednotlivých kapitolách této návrhové části, které byly následně pomocí zmíněných nástrojů postupně převáděny a vkládány do existujících fotografií nebo snímků obrazovky. Jednotlivé instrukce, zadávány do nástroje umělé inteligence jsou pro úplnost uvedeny v rámci příloh diplomové práce, konkrétně v části C6 - Zdroje návrhové části DP, instrukce pro AI.

1/ srovnání současného a návrhového stavu

Současná podoba území velkolomu ČSA u Dolního Jiřetína (zdroj: archiv autora)

Současná podoba "koryta" řeky Bíliny na tzv. Ervěnickém koridoru (zdroj: archiv autora)

Návrhová podoba území velkolomu ČSA u Dolního Jiřetína (zdroj: archiv autora+Canva)

Návrhová podoba koryta řeky Bíliny na tzv. Ervěnickém koridoru (zdroj: archiv autora+Canva)

Současná podoba návrhového umístění korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora)

Současná podoba okolí korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora)

Návrhová situace rypadla RK5000 na břehu Komořanského jezera (zdroj: archiv autora+Canva)

Návrhová podoba okolí korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora+Canva)

Současný pohled na střechu rypadla RK5000 s výhledem na velkolom ČSA (zdroj: archiv autora)

Současný stav interiérů korečkového rypadla RK5000 (zdroj: archiv autora)

Návrhový pohled na střechu rypadla s vyhlídkou a Komořanské jezero (zdroj: archiv autora+Canva)

Návrhová adaptace interiérů rypadla RK5000 pro návštěvníkový provoz (zdroj: archiv autora+Canva)

PŘÍLOHY DIPLOMOVÉ PRÁCE

**PRÁCE VĚNOVANÉ VELKOLOMU
ČSA A DALŠÍ DÍLA**

| C1 |

**SEMESTRÁLNÍ PRÁCE - HS3 -
PAMĚŤ KRAJINY A LIDÍ V NÍ ŽIJÍCÍCH**

1/ Semestrální práce - Historické stavby a sídla III

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět HS3 na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: leden 2024
- Řešené území: krajina v sudetoněmeckém pohraničí a voj. újezd Brdy
- Vedoucí práce: doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.

Abstrakt:

Problematika paměti krajiny je významným fenoménem, který zůstává posledních 80 let od vysídlení německy mluvícího obyvatelstva z československého pohraničí významným předmětem diskuzí na obou stranách naší hranice. V rámci příprav obnovy zničeného území hnědouhelných dolů na Mostecku nebo vyčlenění některých obcí z vojenských újezdů v jiných krajích vyvstávají otázky o existenci pojmu „paměť krajiny“ nebo lidí v této krajině žijících i v českém prostředí. Připomínky paměti v krajině nemusí být pouze hmotnými artefakty, ať už novodobými nebo historickými, významnou složkou je také ústní podání nebo vzpomínky pamětníků. Podstatné je též porovnání vazby k území, která může být významně ovlivněna novými přístupy ke krajině a její změně.

Abstract:

The issue of landscape memory is an important phenomenon that has remained an important subject of discussion on both sides of our border for the past 80 years since the displacement of the German-speaking population from the Czechoslovak borderlands. As part of the preparations for the restoration of the destroyed area of lignite mines in Most region or the separation of some municipalities from military districts in other regions, questions arise about the existence of the concept of „landscape memory“ or people living in this landscape even in the Czech environment. Reminders of memory in the landscape do not have to be only material artefacts, whether modern or historical, an important component is also the oral presentation or memories of witnesses. It is also important to compare the connection to the territory, which can be significantly influenced by new approaches to the landscape and its change.

Klíčová slova:

paměť krajiny, síla paměti, vysídlení německy mluvícího obyvatelstva, zaniklé obce v Brdech, Sudety, československé pohraničí, CHKO Brdy, vojenský újezd Brdy

Key words:

memory of the landscape, power of memory, displacement of the German-speaking population, defunct villages in Brdy, Sudetenland, Czechoslovak border, PLA Brdy, military district Brdy

Použité symboly a zkratky:

ČSA	Československá armáda
MUNI	Masarykova univerzita v Brně
NAKI	Program aplik. výzkumu a vývoje národní a kulturní identity
SK	Stabilní katastr
SL	Sudetoněmecký landsmanšaft
SOKA	Státní okresní archiv (org. jednotka státního oblastního archivu)
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
z.s.	Zapsaný spolek (forma právnické osoby v ČR)

I. Úvod semestrální práce

Semestrální práce si klade za cíl prověřit vazby rodin, dříve žijících ve vysídlených a dnes třeba již zcela zaniklých sídel na území České republiky, k jejich původní „domovině“, ale i současných obyvatel „postižených“ území, kteří v některých případech k daným oblastem neměli žádný osobní vztah a do regionů se přistěhovali s vidinou levnějšího životního stylu, nových pracovních příležitostí nebo jiného osobního prospěchu. Povědomí o paměti krajiny nebo lidí v ní dříve žijících a písemné nebo jiné prameny dokumentující tuto problematiku jsou dnes rozděleny mezi odborné texty (výzkumné projekty NAKI, akademické práce a další), často úzce zaměřené na konkrétní příběhy nebo události, v jiné formě

Výstupem bude odborný text postavený na analýzách vztahu obyvatel ke krajině, ve kterých žijí, nebo stále žijí, a jeho síle, který následně poslouží jako podklad pro zpracování diplomové práce v letním semestru, která se bude zabývat obnovou území velkolomu ČSA a možnostmi návratu osídlení do tohoto regionu severozápadního Mostecká. Analýza existence, resp. síly vazeb obyvatel území nebo jejich potomků na tuto zcela proměněnou krajinu bude důležitým vodítkem při upřednostnění návrhu rezidenčního bydlení do území (a okolností s tím souvisejících – pracovní příležitosti, dopravní obslužnost a další) nebo návrhu nového využití, pokud by navázání na dřívější podobu území a absence citových vazeb k regionu nebylo možné.

II. Charakteristika tématu

Především období 20. století bylo pro českou krajinu v její novodobé historii ve znamení výraznějšího přesídlování, změny a někdy i navazujícího zániku vybraných sídelních útvarů. Důvodem nebyl pouze odsun Němců v roce 1945 a letech navazujících, ale také vysídlování území podél československé státní hranice pro vznik několik kilometrů širokého pohraničního pásma, zakládání vojenských újezdů napříč republikou nebo vznik vodních děl. V každé z obcí, které v důsledku zmíněných aktivit žili lidé, kteří se po nuceném opuštění svých domovů přesídlili nejen do okolních vesnic, ale třeba i na opačný konec země nebo, v případě odsunutých německy mluvících obyvatel, na území jiného státu.

Navzdory okolnostem zůstala téměř v každém silná vazba na zaniklý domov, kde rodiny vysídlenců žily často několik generací po dlouhá staletí. V některých případech zůstala tato vazba zachována dodnes a další generace rodin se vracely na místa svých kořenů a připomínají si rodinné osudy – od nejnámějššího a zároveň největšího případu vy- nebo přesídlování německy mluvícího obyvatelstva již uplynulo téměř 80 let, přesto existují velmi silné vazby spolků působících nejčastěji v Německu nebo také Rakousku na české území, které jejich předkové opouštěli po roce 1945. Vztah se může projevat různými způsoby, od předávání ústních svědectví formou besed ve školách, publikování knih, rodových kronik, až formou péče o hmotné artefakty v krajině a ve dříve převážně německy mluvících sídlech.

Někde se tato paměť přenesla na místní (české) spolky, zvelebující současnou podobu krajiny a připomínající třeba i zcela smazanou minulost území. V některých případech se jedná o potomky vysídlenců, žijící od zániku původních vesnic v blízké okolí nebo znovu přistěhovavších se do regionu, kteří navazují na odkazy svých předků. Může se také jednat o nové osídlence, kteří si k regionu budují svůj vlastní vztah, ale souběžně s tím chtějí navázat na minulost kraje, do kterého se přistěhovali.

Existují ale i případy, kdy se „paměť krajiny“ vytrácí úplně, zvláště v případech, kdy se stávající obyvatelé odstěhovali do větší vzdálenosti od „původní domoviny“ a naopak na jejich místo se mohli přistěhovat noví osadníci, bez větších vazeb k území. V této kategorii je důležitým faktorem také generační obměna, často několikanásobná, kdy současná generace považuje za svůj kraj nové území a vztah k původnímu území se postupně oslabuje. V těchto případech je navázat na „paměť krajiny“ velmi obtížné, či možná dokonce i nemožné.

III. Cíl práce

Základní výzkumnou otázkou, resp. zkoumaným tématem je hledání paralel, nebo naopak odlišností, mezi přístupy k paměti osídlené krajiny mezi česky a německy mluvícím obyvatelstvem. Zkoumán bude nejen vývoj tohoto vztahu napříč generacemi, zda a v jaké míře se v průběhu téměř 80 let od vysídlení Němců z českého pohraničí paměť jejich dřívější „domoviny“ připomínala a připomíná, ale také forma připomínání – písemné paměti, zaznamenaná ústní svědectví pamětníků, paměti, fotodokumentace, hmotné artefakty v krajině a další – jak to bylo v letech bezprostředně po odsunu vs. dnešní vztahy k území. Předmětem zkoumání nebude pouze vztah krajiny v Sudetech, kde můžeme předpokládat silnější vazby od německy mluvícího obyvatelstva, jako srovnávací paralela bylo pro tento případ zvoleno vysídlení pěti obcí v místech bývalého vojenského újezdu Brdy, vysídlených poprvé v roce 1939, podruhé a naposledy pak v roce 1952. K tomuto území mám rodinné vazby a v rámci dřívějších rešerší jsem měl možnost se s historií regionu podrobněji seznámit.

IV. Současný stav poznání

Historie odsunu německy mluvícího obyvatelstva byla vzhledem ke své stále trvající aktuálnosti, dané například doposud probíhajícími soudními spory o platnost tzv. Benešových dekretů a zabavení majetku německy hovořící šlechtě, velmi podrobně zpracována. Problematice přesunů obyvatelstva, nejen vysídlení Němců v roce 1945 se v letech 2011-2015 (s hlavní výzkumnou částí v letech) zabýval projekt NAKI Filosofické fakulty UJEP v Ústí nad Labem, nazývaný „Společenské, kulturní a ideové transfery v historii příhraničního regionu severozápadních a severních Čech a jejich role pro jeho rozvoj a udržitelnost“. Další příspěvky k tomuto tématu zazněly na odborné konferenci, spolupořádané Univerzitou J. E. Purkyně v Ústí nad Labem k 65. výročí ukončení odsunu Němců v roce 2011 s názvem Migrace, identita a česko-německé vztahy v příhraničí. Dalším cenným zdrojem jsou webové stránky sudetoněmeckých spolků, jako například Sudetoněmecké krajské sdružení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, z.s., působící v České republice nebo Sudetoněmecký landsmanšaft (Sudetoněmecké krajské sdružení, Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband (SL)), který pořádá různé vzdělávací akce, představující také mladším generacím pohnuté osudy poválečného období (pro zajímavost: v únoru 2024 je pořádán v Bad Kissingen víkendový workshop Wurzeln in Böhmen, něm. Kořeny v Čechách, s podtitulkem „generace dětí a vnoučat vysídlených osob hledajících paměť“ zaměřený na sdílení informací o historii jednotlivých rodin, výměnu kontaktů a společné pátrání v historii jednotlivých rodin nebo celých sídel. V rámci těchto zdrojů je možné se seznámit nejen, ale také s různými vzpomínkovými akcemi nebo besedami, které zástupci spolků a pamětníci-vysídlenci nebo jejich příbuzní pořádají. Jedním z mnoha příkladů, které slouží jako vzorový příklad silného pouta mezi německy mluvícími obyvateli a jejich „domovinou“ je kostel sv. Mořice v Mouřenciu Anníně v jihozápadních

Čechách, obklopeného hřbitovem, kde se dodnes občasně konají českoněmecké bohoslužby, na které přijíždějí vysídlenci nebo jejich příbuzní, kteří taktéž pečují o kříže a hroby jejich předků. Roku 2015 zde vzniklo malé muzeum v prostoru sakristie představující dřívější život v Mouřenci, ještě za německy mluvícího obyvatelstva.

Obrázek 1: Úvodní stránka webu Sudetoněmeckého spolku (zdroj: sudeten.de)

Na území Československa bylo jako vhodný srovnávací příklad zvoleno vysídlování obcí v důsledku vzniku většího počtu vojenských újezdů, konkrétně území vojenského újezdu Brdy (dnes CHKO, vyhlášeno r. 2016), jehož historií vysídlených obcí se do větší podrobnosti doposud nikdo nezabýval. Základní informace lze nalézt v dílech regionálního pamětníka Jana Čáky, z nichž je nejvýznamnější kniha Střední Brdy – krajina neznámá, dalšími informačními zdroji jsou webové stránky zanikle-obce.cz s kartami jednotlivých sídel Padrt, Kolvín, Přední a Zadní Záběhlá, Velcí a Hrachoviště. Dále bylo vycházeno z informací zveřejněných tzv. Svazem vyhnanců z Brd, volným uskupením vysídlenců nebo jejich potomků, kteří se v několika soudních sporech domáhali na počátku 21. století finančních náhrad od státu. Archivní materiály vážící se k jednotlivým zaniklým obcím byly shromážděny v příbramské pobožce Státního oblastního archivu v Praze, kde v současnosti zůstává velká část z nich nezpracovaná, v tomto ohledu se nabízí možnost dalšího výzkumu, aktuálně přesahující rámec této semestrální práce.

V. Postup práce

Základem práce bylo studium a analýza přečtené literatury vážící se k tématu vysídlení a odsunu německy mluvícího obyvatelstva a webové stránky spolků sdružujících původní obyvatele Sudet nebo jejich potomky a další příbuzné. V těchto zdrojích byly vyhledány informace o spolkových aktivitách na území dnešních převážně česky mluvících obcí nebo na území Německa, kde zástupci vybraných spolků dodnes žijí a jejich krátký výčet, především aktivit na území Čech bude zmíněn. Neméně důležitou součástí byly rozhovory s pamětníky nebo jejich příbuznými a různé novinové články publikované v tištěné, a především elektronické podobě.

Pro srovnání byly prostudovány publikované informace o vysídlených

obcí především z bývalého vojenského újezdu Brdy (tedy bez nezpracovaných archivních materiálů uložených v SOkA Příbram), které byly doplněny osobní návštěvou v místech zaniklých sídel, kde bylo provedeno pátrání po hmotných artefaktech – pozůstatcích jednotlivých staveb a dalších objektů (pomníky, kříže a další), které by byly v současnosti udržovány místními samosprávami nebo spolky sdružujícími pamětníky nebo zájemce o historii území.

Na základě získaných informací bylo provedeno hodnocení aktuálního stavu poznání řešené problematiky ve vztahu k dalším faktorům, jejichž hlubší zkoumání by mohlo rozšířit stav poznání a provázat vybrané znaky, jevící se jako společné navzdory regionálním rozdílům. S ohledem na omezený čas v rámci jednosemestrálního úkolu bylo rozhodnuto zvolit cestu představení možnosti řešení tématu semestrální práce v rámci obsáhlejšího zkoumání.

VI. Vlastní řešení

V úvodu představení varianty řešení této problematiky je zapotřebí si uvědomit, jak velké vzorky obyvatel, vytvářejících „paměť krajiny“ nebo spíše „paměť krajiny tvořenou lidmi v ní žijících“, jsou zde srovnávány. Vysídlení německého obyvatelstva po II. světové válce se dotklo více než 2,2 milionu obyvatel, zatímco na příkladu vysídlených obcí v bývalém vojenském újezdu Brdy se jednalo o nižší tisíce osob, Na první pohled se tak může jevit jako velmi výrazný nepoměr srovnávaných počtů.

Je ovšem důležité, vůči které problematice velikost a případnou relevantnost vzorků vztahujeme. Hovoříme-li o kolektivní paměti vážící se k tématu vysídlování jako historické události, mající své místo v učebnicích dějepisu, a která navíc významně ovlivnila podobu osídlení, architektury a vůbec všech aspektů každodenního života v daných územích, pak je vysídlení německy hovořícího obyvatelstva na prvním místě, kdy je tato událost známa naprosté většině obyvatel naší země i Německa, zatímco o vysídlení pěti obcí v Brdech se ví maximálně v regionálním měřítku, případně ve vybraných specializovaných institucích. Budeme-li ovšem hovořit o počtu obyvatel majících vliv na udržování „paměti krajiny“ formou písemných pramenů (například kronik, rodinných archivů a dalších), ústním podáním nebo hmotných artefaktů v krajině, připomínajících jednotlivé stavby, místa a události, nelze již vzorky takto jednoduše porovnat. Nezpochybnitelně může ovlivnit „počet dotčených obyvatel“ intenzitu a délku šíření „paměti krajiny“, neboť vysídlení jedné celé etnické menšiny předpokládá základní udržení paměti na tuto událost po dlouhé generace v tisících, nebo spíše desetitisících rodin na rozdíl od několika menších vesnic, jejichž obyvatele často zůstali s regionem v kontaktu a přesídlili do některých sousedních vesnic nebo měst ve Středočeském nebo Plzeňském kraji.

Obrázek 2: Mapa srovnání počtu osob německé národnosti mezi lety 1930 a 1946 (zdroj: MUNI)

Další možností, jak srovnat „sílu paměti krajiny“ na dvou zvolených srovnávacích příkladech, je počet artefaktů ve vysídlené krajině, které zde zanechali buď přímí pamětníci vysídlení, nebo jejich příbuzní a potomci, kteří tak mohli chtít, klidně i v dobách pozdějších, připomenou osudy svých rodin, a to nejen pro všechny, kteří daným územím z různých důvodů procházejí, aby si uvědomili dřívější podobu krajiny, ale i pro vlastní pocit hrdosti nebo určitá forma patriotismu, že je historie jejich rodiny i pro další generace připomenuta. Nabízí se proto podrobné zmapování jednotlivých objektů v krajině na obou stranách státní hranice (hovoříme-li o pozůstatcích německého osídlení v Česku) nebo na ploše existujících nebo již zaniklých vojenských újezdů

Ze hmotných pramenů lze na území Brd nalézt spíše ojedinělé připomínky, například jednoduché cedule s fotografií některé z usedlostí s krátkým textem, která rodina zde po několik staletí žila. Výjimečně se z období velké „likvidace“ obcí po roce 1952 dochovaly některé hospodářské stavby, jejichž množství bychom však spočítali na prstech jedné ruky, jejich naprostá většina padla jako ideální terče pro vojenskou techniku Československé lidově demokratické armády. V tomto případě se nabízí úvaha, zda s tímto „vojenským využitím“ bylo spojeno i vědomí cíleného výmazu „paměti krajiny“ ze strany komunistického režimu, aby zanikly veškeré stopy po osídlení, které zde existovalo často několik staletí a v budoucnu nemohla být významným způsobem připomínána.

Obrázek 3: Ukázka jednoduché paměťové cedule v zaniklé obci Kolvín (zdroj: GreenMind.cz)

Pro udržení a předávání „paměti krajiny“ nebo spíše „paměti lidí v této krajině žijících“ je také zásadní vzdálenost, do které byly vysídlení z obou srovnávaných příkladů přesunuti. Zatímco u většiny obyvatel „zaniklých brdských obcí“ se jednalo spíše o desítky kilometrů (samozřejmě je zapotřebí zohlednit výjimky, kdy se obyvatelé mohli stěhovat za svými příbuznými do jiných částí republiky), u německy hovořícího obyvatelstva se často mohlo jednat o vyšší desítky nebo stovky kilometrů, zvláště vezmeme-li na vědomí obyvatelé z míst v dnešním Moravskoslezském kraji, kteří se s ohledem na obnovení Polska a jeho umístění do nových poválečných hranic museli přesídlit na mnohem větší vzdálenost.

V tomto případě (a v návaznosti na všechny argumenty představené výše) by se nabízelo připravit dotazníkové šetření, které by podrobně analyzovalo jednotlivé faktory tvořící „paměť krajiny“, ze kterých by následně bylo možné určit „sílu“ nebo spíše „intenzitu“ této paměti. Nabízí se úvaha, že vzdálenost, na kterou německy hovořící vysídlení nebo jejich potomci dnes žijí od své domoviny, může být vykompenzována „sílou“ paměti, která je navíc umocněna množstvím spolků, ve kterých se vysídlení sdružují, a jejich mnoha aktivitami. Tím se povědomí o historii daných rodin a o prostředí, ve kterém se dříve několik staletí žilo může automaticky udržovat. V případě německy hovořícího obyvatelstva zde ale velkou měrou sehrávají různé vzpomínkové akce, které sudetoněmecké spolky nebo jiná společenství vysídlenců každoročně pořádají na českém území, díky čemuž i po téměř 80 letech od odsunu zůstávají vazby na tyto krajiny stále velmi silné.

Protiargumentem pro volbu dotazníkového šetření ovšem může být velikost analyzovaného vzorku, ze kterého by mohl vzniknout relevantní výsledek a následné srovnání. Pro zpracování případného šetření je tak důležitá spolupráce se sociology, kteří mohou připravit odborně zaměřený dotazník, který by na přiměřeně velkém vzorku představil vzorek vhodný pro srovnávání (s ohledem, že v případě „zaniklých brdských obcí“ se jedná o vyšší stovky nebo nižší tisíce osob, které by bylo velmi obtížné srovnat se statisíci vzorků z bývalých Sudet). Další nevýhodou dotazníku pak může být nutnost konkrétně formulovaných odpovědí, které by bylo možné konkrétně srovnat jednak čistě na vzorku německy hovořících vysídlenců, ve druhém stupni pak s vysídlení ze „zaniklých

brdských obcí“. Pro zkoumání síly paměti je však důležitá také citová složka věci, pro kterou jsou nejvhodnější otevřené odpovědi, jejichž vyhodnocení a možné shrnutí je však možné pouze při určité velikosti vzorku, který by se v případě strany německy hovořících vysídlenců mohl jevit jako problematický faktor.

V neposlední řadě je pak možné udržovat povědomí o historii daných osad, obcí nebo jednotlivých rodin formou digitalizace pramenů uchovávaných regionálními archivy. Aktuálně zůstává, v případě zaniklých obcí v Brdech, řada archiválií nezpracována, především kvůli malému zájmu badatelů, kteří by historii tohoto regionu zkoumali – v případě archivních pramenů vážících se k německému osídlení Sudet lze předpokládat, že byla velká část archiválií minimálně zpracována a roztříděna, případně i zdigitalizována pro vzdálený přístup. Faktorem, který tento přístup rozhodně podpořil, byl velký zájem o toto období česko-německých dějin, které zůstává dodnes na předních místech pro mnoho historiků. Na digitalizaci jednotlivých pramenů pak může navázat, při využití rozšířené nebo virtuální reality, digitální připomínka dřívější podoby dotčených území, a to ve formě pro návštěvníky krajiny v místě samém, nebo pro badatele či další zájemce přímo z jejich domovů či pracovišť, kteří by si tak mohli vzdáleně procházet zkoumané území a třeba si i lépe zorganizovat svou badatelskou nebo jinou činnost.

VII. Výsledky

Rešerše a úvahy provedené v rámci semestrální práce potvrdily velké rozdíly v míře a úrovni zpracování „paměti krajiny“ mezi územím s vysídleným německy mluvícím obyvatelstvem vs. územím zaniklých obcí ve vojenských újezdech, v tomto případě konkrétně bývalém vojenském újezdu Brdy. Cílem práce proto nebylo, ani z důvodu omezených časových možností, provádět podrobnou rešerši a srovnávání míry zachování „paměti krajiny“ a její síly s odstupem několika desítek let, ale představit různé možnosti, jakým způsobem by bylo možné výzkum v této problematice posouvat dále a jaké výsledky lze při zvolení nabízených postupů očekávat.

Ačkoliv dnes žijeme v době, kdy už si zánik celých sídel téměř nedovedeme představit, minulost nám ukazuje, že se jednalo o historicky existující fenomén, proměňovaly se pouze důvody, které k opouštění sídel v krajině, ať už dobrovolnému nebo nucenému, vedly. Zatímco v minulých staletí byly hlavním důvodem především válečné konflikty nebo obchodní důvody (ve smyslu například situování města mimo obchodní stezky), novodobý zánik sídel je spojován především s ekonomickými důvody, kdy musely obce a osady ustoupit hnědouhelné těžbě, vodním nádržím nebo vzniku pohraničního pásma či vojenských újezdů.

Seminární práce si i proto kladla za cíl poukázat na stránku „paměti krajiny“, kdy s likvidací sídel není spojena pouze demolice jednotlivých staveb, ale především velké množství různorodých lidských osudů, které se k danému území váží často i několik staletí. Jejich vnímání pak může být umocněno různými historickými událostmi, které se daných míst nebo příslušného etnika dotýkají.

VIII. Závěrečná diskuse

V rámci semestrální práce byly představeny možnosti přístupů k porovnání „paměti krajiny“ nebo spíše „paměti osob v krajině dříve nebo nyní žijících“. Jedná se o velmi obsáhlou a náročnou problematiku, přesahující rámec jednosemestrálního výzkumu, která se navíc kromě oblasti památkové

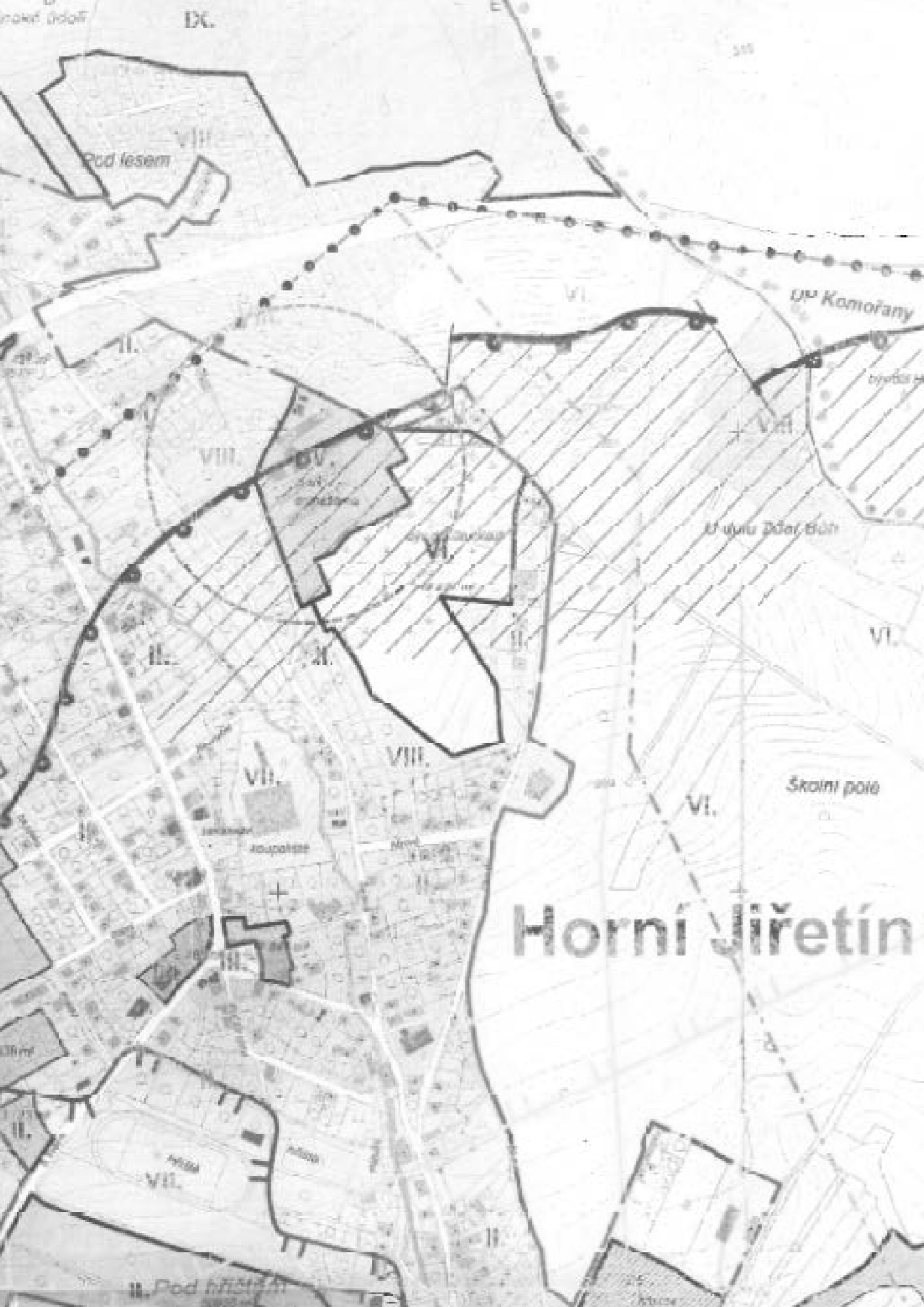
péče dotýká velkou měrou sociologie a demografie. Dalšími kroky by tak mělo být navázání mezioborové spolupráce s příslušnými vědeckými pracovišti, které již v minulosti publikovaly některé dílčí výstupy z projektů zařazených do programu NAKI nebo jiných národních či mezinárodních projektů.

Za velmi důležitý prvek je pak nutno považovat rozhovory s vysídlení nebo jejich příbuznými, kteří jsou společně s hmotnými artefakty v krajině a písemnými prameny nejdůležitějšími nositeli „paměti krajiny“. Z časových důvodů je bohužel nebylo možné začlenit do této semestrální práce, která byla i z tohoto důvodu koncipována více teoreticky a vzala si za cíl představit varianty, jakým způsobem by bylo možné k problematice dále přistupovat.

Samostatnou složkou výzkumu by pak bylo provedení dotazníkového šetření na vzorcích německy mluvícího vysídleného obyvatelstva a pro srovnání s tímto vzorkem pamětníky vysídlených obcí na území dnešní CHKO Brdy nebo jejich příbuzných (v případě malého vzorku se nabízí volba jiného vojenského újezdu, který byl vysídlením také dotčen významnější měrou – například vojenský újezd Boletice: vysídleno 50 obcí a osad nebo vojenský újezd Libavá, kde zaniklo přes 24 obcí).

X. Zdroje

- a. Knižní zdroje
 - ČÁKA, Jan. Střední Brdy - krajina neznámá. Praha: Mladá fronta, 1998. ISBN 80-204-0752-9.
- b. Internetové zdroje
 - Mapa vyhnání Němců z Československa - EM MUNI. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: https://www.em.muni.cz/images/stories/2015/05_kveten/vyhnnani_hd.png.
 - Mnozí plakali celou noc. Před 75 lety začaly transporty Němců z Československa | Paměť národa. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/mnozi-plakali-celou-noc-pred-75-lety-zacaly-transporty-nemcu-z-ceskoslovenska>.
 - Odsun Němců z Československa 65 let poté - sborník z konference | MZV ČR. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: https://mzv.gov.cz/file/1026995/Odsun_sbormik_text.pdf.
 - Společenské, kulturní a ideové transfery v historii příhraničního regionu severozápadních a severních Čech a jejich role pro jeho rozvoj a udržitelnost - FF UJEP - NAKI TRANSFERY. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <http://naki-transfery.ff.ujep.cz/>.
 - Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband e. V. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.sudeten.de/>.
 - Sudetoněmecký landsmanschaft - Novinky.cz. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/tag/sudetonemecky-landsmansaft-54772>.
 - Wurzeln in Böhmen - Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband e. V. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.sudeten.de/veranstaltungen/wurzeln-in-boehmen-die-kinder-und-enkelgeneration-der-heimatvertriebenen-auf-der-suche-nach-erinnerung>.
 - Zaniklé obce v Brdech | GreenMind.cz. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.greenmind.cz/zanikle-obce-brdech/>.
- c. Fotografie a obrazové materiály
 - Není-li níže u jednotlivých fotografií uvedeno jinak, pocházejí veškeré fotografie v této práci ze soukromého archivu autora semestrální práce (pořízeno XXX).
 - Obrázek 1: Sudetendeutsche Landsmannschaft Bundesverband e. V. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.sudeten.de/>.
 - Obrázek 2: Mapa vyhnání Němců z Československa - EM MUNI. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: https://www.em.muni.cz/images/stories/2015/05_kveten/vyhnnani_hd.png.
 - Obrázek 3: Zaniklé obce v Brdech | GreenMind.cz. [online]. [cit. 22.01.2024]. Dostupné z: <https://www.greenmind.cz/zanikle-obce-brdech/>.

Horní Jiřetín

| C2 |

**SEMESTRÁLNÍ PRÁCE - ÚP1 -
ZÁMEK JEZEŘÍ A JEHO OKOLÍ**

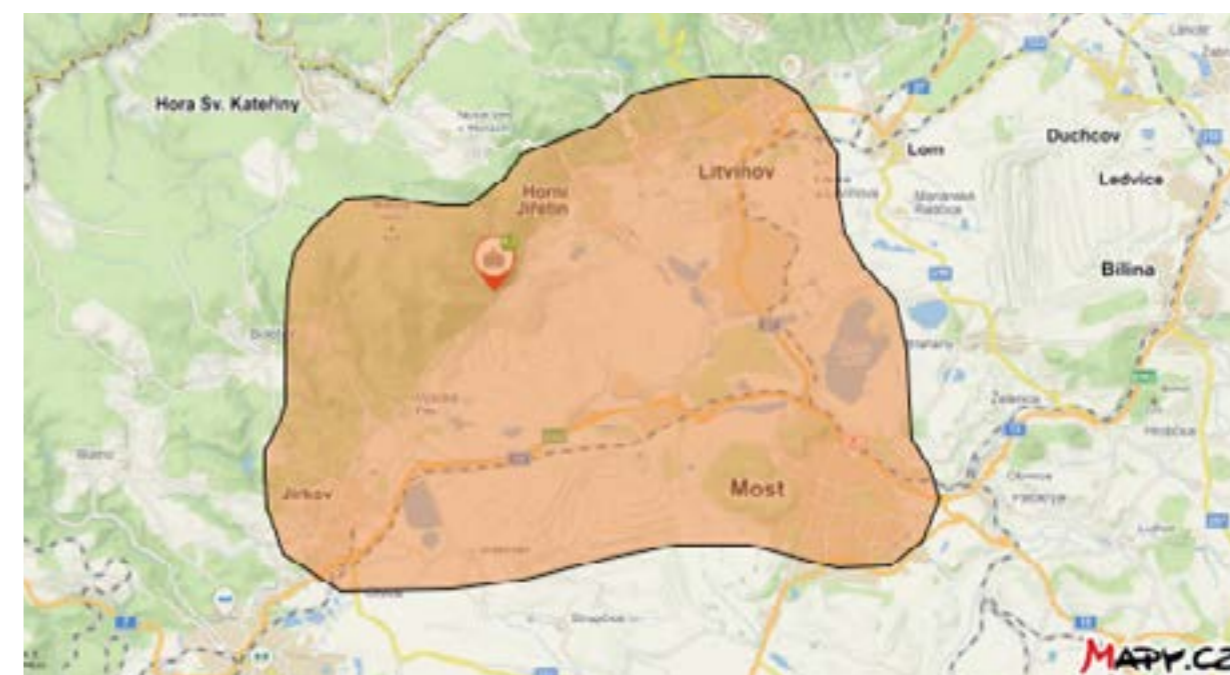
2/ Semestrální práce - Územní plánování I

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět ÚP1 na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: prosinec 2022
- Řešené území: zámek Jezeří a velkolom ČSA
- Vedoucí práce: prof. Ing. arch. Karel Maier, PhD.

1. Cíl semestrální práce

Cílem této semestrální práce je rozebrat současný stav území v okolí zámku Jezeří, které je z velké části tvořeno velkolomem ČSA, z hlediska územního plánování, současných platných Zásad územního rozvoje Ústeckého kraje, Územně analytických podkladů ÚK a dotčených obcí s rozšířenou působností (dále jen „dotčené ORP“), které se nacházejí na posuzovaném území (ORP Most, Litvínov a Chomutov) a představit také vybraná fakta vyplývající z platných územních plánů obcí, na které má existence velkolomu ČSA vliv.

Druhá část práce se zaměřuje na budoucí vývoj lokality, resp. regionu v mezích územního plánování, reflektuje již schválené (a případně i prováděné) záměry územního rozvoje oblasti a nastiňuje další možné směry pro udržitelný rozvoj území.

Obrázek 1: Orientační vymezení posuzovaného území – zámek Jezeří a okolí (zdroj: Mapy.cz)

2. Stručný historický přehled analyzované lokality

Území, na němž dnes zabírá velkou část velkolom ČSA, prošlo především ve 20. století zásadním vývojem, který zcela přetvořil tvář krajiny, jak ji znaly po mnoho staletí předchozí generace. Povrchová těžba hnědého uhlí vymazala ze zemského povrchu 7 obcí (Albrechtice, Komořany, Ervěnice, Dřínov, Jezeří, Kundratice, Podhůří) a vymínila si přeložení páteřní silnice č. 1/13 spojující Litvínov a Chomutov, železniční tratě Ústí nad Labem – Chomutov či několika vodotečí. Existovalo zde též jedno z nejcennějších arboret, uchovávajících cenné exotické druhy dřevin, které zde byly vysazeny v průběhu 17. a 18. století za vlády Lobkoviců.

Nejen zmiňované prvky, ale i mnoho dalších objektů veřejného zájmu však ve 2. polovině 20. století nuceně ustoupilo rozšiřování povrchové těžby uhlí, která se v současné době dostává na limity stanovené vládou ČR dne 19. října 2015 a postupně je utlumována. Celé území je tedy velkou výzvou pro postupnou rekultivaci a navrácení života do území, jakožto i propojení s existujícími obcemi a jejich infrastrukturou.

3. Aktuální stav poznání lokality – stručná S.W.O.T. analýza

Pro zhodnocení současného stavu z hlediska principů územního plánování a nastínění budoucího vývoje regionu je důležité zpracování stručné S.W.O.T. analýzy, která poukáže na současné klady a zápory území, jakož i na rizika či příležitosti budoucího vývoje. Podnět k této analýze lze nalézt i ve stavebním zákoně, který mezi základní cíle územního plánování zařazuje tvorbu předpokladů pro výstavbu, udržitelný rozvoj území a také například vyvážený vztah podmínek pro životní prostředí a hospodářský rozvoj. Pro stanovení těchto cílů je také důležité „zjišťování a posuzování stavu území, jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty“ nebo potřeba „určovat nutné asanační, rekonstrukční a rekultivační zásahy do území“. Níže uvedená S.W.O.T. analýza tedy „vychází především ze zjištěného stavu území a jeho hodnot“ a „uplatňuje poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a památkové péče“, proto je každý z bodů pro přehlednost ještě kategorizován. Ve druhé části práce budou nastíněny vize možných náprav existujících chyb, případně vylepšení stavu v návaznosti na rekultivaci krajiny po ukončení těžby ve velkolomu ČSA.

a. Strengths (Silné stránky)

- Zachovalý objekt SZ Jezeří, „perly Krušných hor“ a jeho návštěvnost, jedna z nejvyšších v kraji (památková péče, cestovní ruch)
- Nedotčená příroda střední pohraniční části Krušných hor, částečně zachovalé cenné arboretum pod zámek Jezeří (životní prostředí, ochrana přírody, památková péče)
- Neprolomené těžební limity na velkolomu ČSA (životní prostředí)
- Existence turistických tras a cyklotrasy v posuzované oblasti (cestovní ruch)
- Dochované mapové podklady historické silniční infrastruktury, zbývající dopravní stavby (např. bývalé budovy nádraží) (dopravní infrastruktura)
- Zpracovaná studie dopadů ukončení těžby lomu ČSA, vize obnovy – např. studentské práce ČVUT ještě před ukončením těžby (občanská vybavenost, politika zaměstnanosti)

b. Weaknesses (Slabé stránky)

- Špatné dopravní spojení v lokalitě, důraz na individuální automobilovou dopravu, omezené možnosti parkování, lokální nedostatky infrastruktury (např. nejbližší zastávka autobusu pro zámek Jezeří v osadě Černice, tj. 3,6 km daleko) (občanská vybavenost, dopravní infrastruktura)
- Omezené možnosti čerpání pitné a užitkové vody, nákladnost vybudování nových soustav infrastruktury – vodovody atp. (technická infrastruktura)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost významných investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (památková péče)
- Nedostatečná kvalita půdy po procesu těžby pro případné zemědělské aktivity, potřeba delšího časového intervalu na rekultivaci (životní prostředí, přírodní podmínky)
- Malý počet přírodních oblastí s chráněným statutem, zdroje územního plánování

zaměřeny spíše na rekultivaci zničené krajiny než na ochranu některých zachovalých oblastí (ochrana životního prostředí, přírodní podmínky)

- Pokles návštěvnosti SZ Jezeří po zrušení turisticky atraktivní expozice „strašidel“ a v důsledku vládních omezení během pandemie COVID-19 (památková péče)

c. Opportunities (Příležitosti)

- Rekultivace okolní krajiny, vč. samovolné formy (životní prostředí)
- Obnova SZ Jezeří, jeho okolí a unikátního cenného arboreta vč. využití fondů EU (v jednání) (památková péče a ochrana přírody)
- Rozvoj infrastruktury veřejné přepravy a napojení na páteřní dopravní tahy regionu, využití zachovalých prvků železniční trati Litvínov – Jirkov (dopravní infrastruktura)
- Další rozvoj turismu v méně navštěvovaném regionu ČR (Ústecký kraj) v návaznosti na vznik nových rekreačních ploch (cestovní ruch)
- Otázka zaměstnanosti po ukončení těžby ve velkolomu ČSA, nutnost vytvoření nových pracovních pozic, přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo (občanská vybavenost, politika zaměstnanosti)

d. Threats (Hrozby)

- Stále aktivní těžba – riziko geologických nestabilit a omezení pohybu osob, vliv na statiku existujících objektů (technická infrastruktura)
- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost významných investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (památková péče)
- Nárůst inflace v důsledku aktuální geopolitické situace – financování obnovy krajiny a zámku Jezeří (životní prostředí, občanská vybavenost)
- Vývoj energetické politiky ČR – termín ukončení těžby hnědého uhlí v oblasti – riziko rozšíření dolu a vliv na existující obce (průmyslová činnost, životní prostředí)
- Dlouhé časové intervaly nutné pro obnovu krajiny, absence plánů na rekultivaci ještě před ukončením těžby – riziko jiného (např. průmyslového) využití území (životní prostředí)
- Zhoršené podmínky pro zemědělskou činnost v důsledku intenzivní těžby v minulosti (životní prostředí)
- V případě vytvoření velkého jezera (podobné např. jezeru Most) – otázka využití masivní vodní plochy (občanská vybavenost)

4. Aktuální tendence územního plánování v lokalitě

a. Všeobecné informace

Oblasti velkolomu ČSA a obcí s ním sousedících se podrobně věnuje 3. kapitola ZÚR Ústeckého kraje, zaměřena na specifickou oblast SOB5 Mostecko, která je dále dělena na oblast ORP Bílina, Litvínov a Most. Podklady se v tomto případě odvolávají především na usnesení vlády ČR č.331/1991 a č.444/1991, včetně usnesení vlády ČR č. 827/2015, která stanovila limity těžby uhlí a postup rekultivace krajiny. Důraz je kladen především na „rekultivaci a revitalizaci v dohledném časovém horizontu“ a vyčlenění ploch pro ochranu a zachování biodiverzity.

b. Životní prostředí

Vydané zásady územního rozvoje, platné pro celé území Ústeckého kraje, se ve vztahu k oblasti negativně dotčené povrchovou těžbou hnědého uhlí věnují

především snahou o ozdravení, resp. markantně viditelného zlepšení životního prostředí. Dosavadní přístup se v oblasti velkolomu ČSA projevil vzhledem ke stále aktivní těžbě na většině území lomu především ponecháním území západně od silnice II/27 spojující Most a Litvínov (tzv. Kopistská výsypka) pro samovolnou rekultivaci, zbývající část lomu nebyla doposud těmito snahami vzhledem ke stále aktivní, byť utlumované těžbě dotčena.

Z hlediska životního prostředí se nejvýrazněji projevuje aktuálně vedení vodních toků, k jejichž přetrasování došlo při rozšiřování povrchové těžby ve 2. polovině 20. století a v současnosti se nedostatek pitné/užitkové vody projevuje nejen na zámku Jezeří, kterému bude v práci věnována samostatná část, ale i v obcích především na severním okraji velkolomu ČSA. Zásady územního rozvoje pro specifickou oblast SOB5 Mostecko výslovně hovoří o důležitosti „Obnovit přirozený tok řeky Bíliny v zatrubněném úseku při Ervěnickém koridoru a další úseky vodních toků, které byly v minulosti v souvislosti s těžbou uhlí, rozvojem výroby, nebo urbanizačním procesem necitlivě upravené.“

Územně analytické podklady ORP Litvínov řadí mezi nejcennější složky ochrany přírody národní přírodní rezervaci Jezerka (severně od lomu), která vzešla z původní uzavřené lobkowiczské obory a uchovávající původní krušnohorský bukový porost bez lidských zásahů. Žádná nadstandardně chráněná lokalita se dle ÚAP ORP Litvínov ani Geoportálu Ústeckého kraje v oblasti nevyskytuje, což rozhodně negativně přispívá k zániku přírodního bohatství Krušných hor.

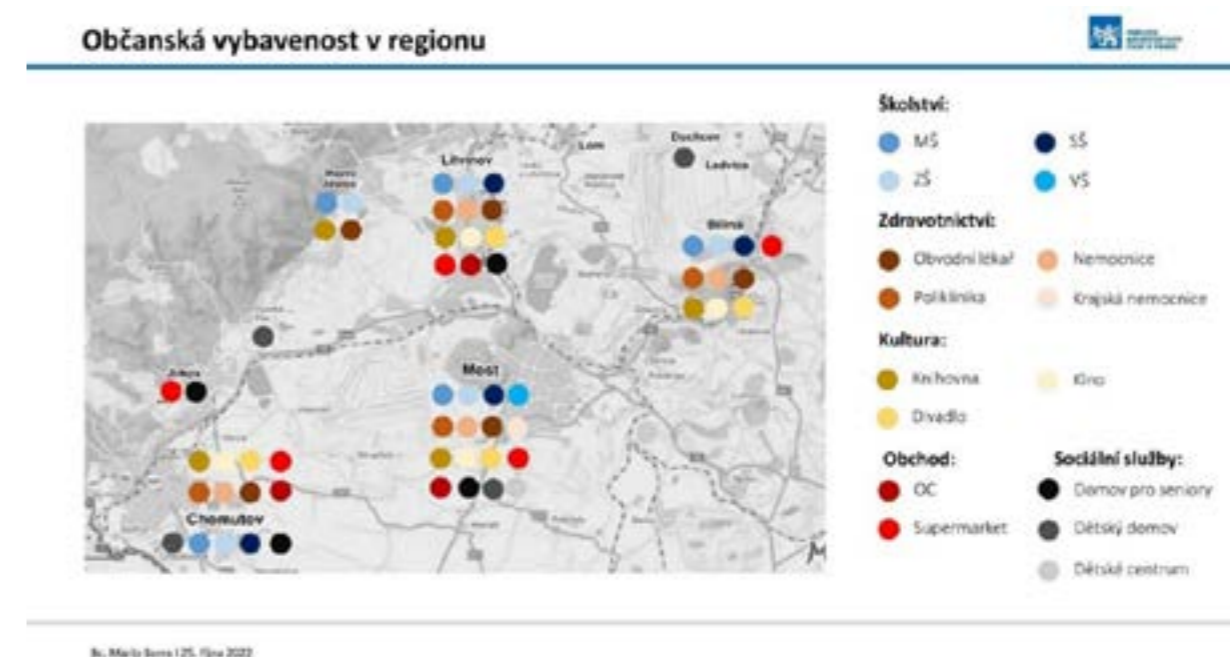
c. Dopravní infrastruktura

Silniční infrastruktura po většině obvodu velkolomu ČSA se řadí mezi méně využívané komunikace v rámci Ústeckého kraje, jejichž intenzita dle Územně analytických podkladů dosahuje 501-1000 (resp. 3001-5000 (spojnice Mostu a Litvínova) vozidel/24 hodin. Výjimkou je silnice I/13 Karlovy Vary-Liberec (resp. Chomutov-Most pro účely této práce), kterou denně využije 15001-25000 vozidel. Síť zastávek veřejné dopravy, především té autobusové, je v analyzovaném regionu dostatečná. Samostatně lze rozporovat dostatečnou intenzitu spojů, omezujících především cestování návštěvníků na zámek Jezeří (pro příjezd na památkový objekt je při cestě např. z Prahy reálně možné využít pouze 1 nebo 2 spoje) a je tak omezen další rozvoj cestovního ruchu v lokalitě – to uvádí i ÚAP ÚK. Velkým problémem je nedostatek parkovacích míst v obcích na severním a severovýchodním okraji lomu, který bude muset být řešen v návaznosti na další rozvoj zámku Jezeří a jeho okolí (viz 5. kapitola, odst. b) práce).

Dle ÚAP ORP Litvínov je „Potenciál železnice těmito tratěmi (pozn. Litvínov-Teplice a Most-Moldava) v území prakticky vyčerpán vzhledem k terénním podmínkám i charakteru pánevní krajiny“. V historických mapách lze spatřit ještě trať Ústí nad Labem-Chomutov, která zajišťovala spojení obcí na úpatí Krušných Hor, jejíž obnovení by mohlo částečně připomenout podobu zaniklé krajiny a nově vytvořená dopravní spojení by určitou měrou přispěla ke zlepšení propojení obcí na území ORP Litvínov a ORP Chomutov, stejně jako zámku Jezeří a jeho napojení na regionální dopravní infrastrukturu (v současnosti je zámek přístupný automobilem, pěší chůzí nebo na kole, v případě výletu z Prahy nebo Ústí nad Labem lze na jednodenní výlet využít prakticky jen 1 nebo max. 2 spoje).

d. Občanská vybavenost

Stěžejní kapitolou pro úspěšný rozvoj území je kvalitní a dostatečně dostupná územní vybavenost. V rámci semestrální práce jsem se zaměřil především na 4 nejdůležitější skupiny – školské stavby, zdravotnické stavby, kulturní stavby a nákupní střediska, resp. sociální zařízení.

Obrázek 2: Občanská vybavenost v okolí velkolomu ČSA (zdroj: ateliérové analýzy)

Na základě analýzy lokality, realizované v ateliéru GIRSA, se zaměřením na občanskou vybavenost obcí a měst v okolí velkolomu ČSA vyplývá, že většina ze základních služeb pro osoby s trvalým pobytem v regionu se nachází v dostatečné dojezdové vzdálenosti, základní služby (praktický lékař, potraviny nebo knihovna) se pak vyskytují téměř v každé obci.

Dle Územně analytických podkladů Ústeckého kraje byly obce s rozšířenou působností zařazeny do 4 kategorií sídelní infrastruktury při posuzování z hlediska dostupnosti správních center, koncentrace obyvatelstva, nezaměstnanosti nebo velikosti obce – OPR Chomutov byla zařazena do I., ORP Most do II., ORP Litvínov III. kategorie.

e. Zámek Jezeří a jeho role v území – současný stav

Zámek Jezeří se nachází jihozápadně od města Horní Jiřetín na samém okraji velkolomu. V současnosti je společně s torzy arboreta pod ním jedinou památkou na vrcholnou barokně-klasicistní lobkowiczskou krajinu. Jeho izolovanou polohu lze na jednu stranu považovat za velkou turistickou atrakci, která však nemůže být bez navazující infrastruktury (ubytovací zařízení, stravovací provozy, dobrá dopravní obslužnost – a to vše v přijatelné vzdálenosti) dlouhodobě udržitelná.

Stavebně-technický stav zámku je velice špatný, poznamenaný negativní správou v době protektorátu i období komunismu. Památkové zásahy po roce 1991 se soustředily především na objekt zámku a bezprostředně navazující zázemí s cílem konzervace a postupné obnovy. V posledních letech se správa zámku potýká především s nedostatkem pitné vody s ohledem na přetrasování vodotečí a vliv nedaleké povrchové těžby. Neperspektivní je též umístění parkovacích ploch a jejich vzdálenost od vstupní brány zámku.

Obrázek 3: Pohled na zámek Jezeří a velkolom ČSA z vyhlídky nad zámekem (zdroj: autor)

5. Vize budoucího rozvoje

a. Příklad úspěšné rekultivace

Z oblasti úspěšných rekultivací postindustriálních krajín, v minulosti dotčených těžbou hnědého uhlí, bych uvedl především příklad Emscher parku v Porúří, kde byl v 90. letech realizována mezinárodní stavební výstava IBA Emscher Park, čímž úspěšně proběhla ekologická a ekonomická obnova regionu a město Essen, resp. celý region byl v roce 2010 jedním z Evropských hlavních měst kultury.

Obrázek 4: Mapa Emscher parku (Severní Porúří-Vestfálsko) (zdroj: Green4Grey.be)

Stejný přístup (tj. včetně rozdělení na celkovou koncepci, regionální plány a místní projekty) se nabízí aplikovat i na, územně menší, oblast velkolomu ČSA pro nadcházející dekády. Do úvah je nutné zahrnout také ekonomickou situaci

Ústeckého kraje, která je horší ve srovnání s Emscher parkem, resp. Severním Porúřím-Vestfálskem, a velký důraz bude muset být kladen na ekonomickou udržitelnost projektu pro jeho úspěšné dokončení.

Při inspiraci Emscher parkem je ovšem důležité doplnit fakt, že zatímco německá realizace byla zaměřena kromě obnovy také na nové využití opuštěných průmyslových areálů (plynojemy, výrobní areály, těžební zařízení), oblast velkolomu ČSA je na tyto prvky poměrně chudá. Mezi jednotky objektů zde dochovaných do současnosti se řadí již několik let nevyužívané obří rypadlo hnědého uhlí (Korečkový bagr RK 5000), u kterého existoval návrh pedagogů a studentů ČVUT v Praze na prohlášení stroje za kulturní památku, čímž by došlo k jeho zachování a rypadlo by se stalo turistickou atrakcí připomínající budoucím generacím temnou minulost regionu. Ministerstvo kultury ČR se jej však po posouzení rozhodlo kulturní památkou ČR neprohlásit, čímž v horizontu několika let dojde k jeho rozebrání.

b. Návrhy projektů pro využívání území a rozvoj cestovního ruchu

Inspirujeme-li se projektem IBA pro Emscher park a budeme-li chtít aplikovat podobný přístup pro velkolom ČSA, mělo by se tak stát pouze na určité části území, a to pro zachování určité diverzity ve využití regionu, stejně jako tomu bylo již v 19. století. Z minulosti, především na jihovýchodním okraji lomu nedaleko města Most, již máme poměrně pozitivní zkušenosti s přirozenou rekultivací krajiny, která je odborníky považována za nejlepší formu obnovy průmyslově zasažené krajiny. Na níže vloženém výřezu z Císařských otisků stabilního katastru z roku 1842 vidíme, že okolí dnes neexistujících obcí bylo kromě polí tvořeno také porosty hustší vegetace, která by se do krajiny znovu vrátila procesem přirozené rekultivace. Tento princip by se měl aplikovat především na místa nejvíce postižená těžbou (dle posudků geologů), jejichž rekultivace bude časově nejnáročnější a u nichž není možné v současnosti aplikovat konkrétní úvahy (kvůli předem neznámé finální podobě krajiny).

Obrázek 5: Výřez z otisků stabilního katastru – Albrechtice u Mostu (zdroj: Archiv ČÚZK)

Část území velkolomu by bylo vhodné využít k rekreačním účelům, podobně jako nedaleké jezero Most. Vodní plocha (podobné) velikosti může být

využívána nejen pro sportovní aktivity, ale její využití se nabízí i v oblasti krizového managementu – v této souvislosti připomenu roli jezera Most při hašení požárů v Českém Švýcarsku v létě 2022. Rozvoj turistického ruchu v regionu též podporuje poloha území na úpatí Krušných hor, které tak nabízejí vhodný protipól k rekreaci „u vody“ a nabízejí různé varianty pěších i cyklistických výletů, a to na obou stranách státní hranice (české i saské straně).

Turistická infrastruktura z hlediska pokrytí návštěvníckými centry je po obvodu velkolomu ČSA podle analýz dostatečná, a to až na oblast na severozápadním okraji – tedy pod zámek Jezeří. Přitom se jedná o jednu z historicky nejzajímavějších oblastí (množství kulturních památek, barokní/klasicistní arboretum), kde by mohlo vzniknout návštěvnícké centrum se zázemím (informační centrum, občerstvení – bistro/restaurace a ubytování – pension/apartmány), které by tak poskytovalo zázemí pro delší pobyty a zároveň představovalo minulost, současnost i budoucnost lokality.

Občanská vybavenost v regionu

Obrázek 6: Analýza pokrytí informačními centry kolem velkolomu ČSA (zdroj: ateliérové analýzy)

V souvislosti s postupným útlumem těžby na velkolomu ČSA je nutné se zabývat také otázkou zaměstnanosti v regionu a poskytnout pracovní uplatnění osobám dříve zaměstnaným v těžbařském sektoru. Úvahy o přesunutí všech těchto osob do terciéru (cestovní ruch a další zaměření) je nutno označit za utopické, neboť se celkově jedná o dlouhodobě orientovaný průmyslový region. Část území by proto bylo vhodné využít i pro průmyslové činnosti, které by ovšem byly v odpovídajících mezích citlivé k rekultivované krajině a neměly na přírodu negativní vliv jako existující rafinérie v aglomeraci Most-Litvínov. Nabízí se též možnost zapojit část bývalých zaměstnanců povrchových dolů do probíhající rekultivace, která si téměř jistě vyžádá zapojení velkého množství pracovní síly, ať už se bude jednat o obnovu krajiny se zaměřením na zemědělství, cestovní ruch nebo průmyslové využití.

Zemědělské využití oblasti je nutno posoudit v širším spektru především s ohledem na několik desítek let probíhající těžbu, která v místech velkolomu ČSA probíhala. Prokáže-li se jejich vhodnost pro zemědělské využití, nabízí se zde rekultivace podobná systému vzniku poldrů v oblasti Nizozemí, kde byly na místa budoucí obdělávané půdy po vysušení do bahna vysazovány rákosy. Po dvouletém

období dojde k jejich vypálení, čímž se do půdy dostávají cenné živiny a příslušné území je využíváno jako pastviny. Druhým zemědělským využitím může být klasické pěstování plodin, které může nastat až po dostatečném „udusání“ zeminy zvířaty na pastvě a následné vysazení prvních, na pěstování nepříliš náročných plodin, které tak otestují rekultivovanou půdu.

Pro rozvoj turistického ruchu se též nabízí možnost připomínky zaniklých obcí (Albrechtice, Komořany, Ervěnice, Dřínov, Jezeří, Kundratice, Podhůří) například formou virtuální reality, která by návštěvníkům všech věkových kategorií prostřednictvím historických fotografií i 3D modelům představovala podobu krajiny až do 3. čtvrtiny 20. století. Lákadlem pro mladší návštěvníky by pak mohlo být propojení nejvýznamnějších turistických cílů důlním vláčkem, který je dnes návštěvníckou atrakcí v různých centrech zaměřených na industriální dědictví – např. Hornické muzeum Příbram. Vláček by také citlivou formou i v budoucnosti připomínal na těžební minulost regionu a zároveň by se tak omezila individuální automobilová doprava v lokalitě, což by mělo pozitivní vliv na přírodní obnovu lokality.

c. Zámek Jezeří a jeho role v území – navrhovaný budoucí stav

Jedním z nejvýznamnějších staveb v regionu je státní zámek Jezeří, o jehož historii a současném stavu již bylo pojednáno v předchozích částech této práce. Pro úvahy o budoucím rozvoji celého území je důležité do nich zahrnout i tuto pamětihodnost, která byla nařízením vlády České republiky č. 400/2022 Sb. prohlášena za národní kulturní památku k 1. červenci 2023. Kromě možností využití zámku pro specificky zaměřené aktivity, o nichž hovoří následující část práce, by mělo být vzato v potaz také zapojení památkového objektu do „běžného“ života celého regionu, aby tak mohl sloužit zdejšími obyvatelům, nikoliv např. účastníkům hudebních kurzů z celé ČR nebo ze zahraničí (viz podkapitola iii oddílu c.).

Zásadním problémem bude v tomto případě izolovaná pozice zámku ve vzdálenosti min. 4 km od nejbližšího trvale obydleného sídla. Bohužel nelze použít precedens v podobě historických map (například císařských otisků stabilního katastru) dokládajících existenci osídlení přímo pod zámek (osady Jezeří a Albrechtice u Mostu), neboť pozice památkového objektu měla vždy působit majestátním dojmem a tvořit krajinný orientační bod – také v minulosti byl zámek výrazným solitérem, ačkoliv byla blízkost lidských sídel o polovinu menší. Případnému obnovení osídlení v bezprostřední blízkosti zámku dnes brání neutěšený stav krajiny doplněný o geologicky nestabilní podloží (osídlení by tak bylo možné až v delším časovém horizontu po provedení rekultivace alespoň části území a geologické asanaci), dále ovšem dosti čerstvé prohlášení národní kulturní památkou, které může být spojeno s případným vyhlášením ochranného pásma pro zachování jedinečné pozice a krajinné kompozice stavby; nebo v neposlední řadě otázka zásobování vodou, která v současnosti neumožňuje významný rozvoj osídlení v okolí zámku.

Všechny výše zmiňované argumenty hovoří spíše pro zachování solitérní úlohy zámku Jezeří v krajině, pro běžný život obyvatel by jej bylo možné využívat například jako sídlo základní umělecké školy (a navázat tak na bohatou hudební minulost památky a působení velikánů jako Josepha Haydna nebo Ludwiga van Beethovena), případně část objektu poskytnout jako skautskou „klubovnu“ či zázemí turistického oddílu. Využití jako sídlo ZUŠ ovšem naráží na limity v

individuální dostupnosti památky z okolních sídel (a je spojeno s případným rozšířením sítě veřejné dopravy a řešením kapacit parkování automobilů), zatímco sídlo turistického oddílu nebo skautské organizace by mohlo navázat na stávající podmínky a nezatížit krajin dalším rozvojem dopravní sítě a přispět ke zlepšení životního prostředí.

i. Varianta „Zpřístupněný památkový objekt Jezeří“

Mezi základní varianty, jak by mohl být zámek Jezeří po své celkové obnově i obnově okolí využíván, je jeho zpřístupnění návštěvníkům stylem „klasických prohlídek“ interiérů s různým zaměřením podle jednotlivých vývojových etap historie zámku. Toto řešení lze považovat za organizačně jednoduché pro správu zámku (je zaměstnán určitý počet průvodců s předem danou pracovní dobou a rozpisem prohlídek, na které si veřejnost může zakoupit vstupenky), nedává však zámku jakousi „přidanou hodnotu“ oproti jiným památkovým objektům v regionu (pomineme-li bohatou historii stavby, celého regionu, některé již obnovené interiéry a jedinečný výhled na „měsíční krajinu“).

Variantou klasického zpřístupnění by byly různé tematicky zaměřené prohlídky (např. na hudební historii zámku, zaniklé obce v místech velkolomu ČSA atd.), toto řeší však cílí na specificky zaměřené skupiny návštěvníků a není vhodné, resp. dlouhodobě udržitelné jako zaměření celého návštěvnického provozu. Pro uchování památkových hodnot objektu je v každém případě (ať bude finální využití areálu zámku jakékoliv) důležitá celková rekonstrukce, která se podle možností NPÚ neobejde bez zařazení památky do výzev IROP, což je dlouhodobě zvažováno a jistě tomu pomůže nedávné rozhodnutí o prohlášení zámku s arboretem národní kulturní památkou .

ii. Varianta „Studijní centrum Jezeří“

Jezeří bylo v období baroka a klasicismu považováno za perlu Krušnohoří, jednalo se o rodové sídlo rodu Lobkowiczů. Zámek navštěvovali významné osobnosti českého i evropského kulturního života – z širokého výčtu lze uvést například básníka Johanna Wolfganga von Goethe, hudební skladatele Archangela Corelliho, Ludwiga von Beethovena nebo Josepha Haydna. Významnými osobnostmi, které zámek navštívily v moderních dějinách naší země pak patří Jan Masaryk, ministr zahraničních věcí ČSR nebo britský král Karel III. (tehdy jako Charles, princ z Walesu). Historicky se tedy jednalo o památkový objekt, který byl nositelem evropsky významných kulturních hodnot, které by zde měly být důstojným způsobem připomínány. Nabízí se proto záměr část zámku nebo celý objekt využít jako studijní centrum pro edukační projekty či různé workshopy konzervatoří, umělecky zaměřených středních a vysokých škol či pro pracovní soustředění amatérských i profesionálních orchestrů.

Jako příklad může posloužit Studijní centrum Český Krumlov , které bylo otevřeno v roce 2016 po dvouleté rekonstrukci na 1. nádvoří Státního hradu a zámku Český Krumlov (tedy ve správě Národního památkového ústavu jako Státní zámek Jezeří) a je dnes vyhledávaným zařízením pro vícedenní edukační aktivity a soustředění – mimo jiné také ateliéry GIRSA a EFLER Fakulty architektury ČVUT v Praze .

Ačkoliv v případě Českého Krumlova bylo studijní centrum umístěno do

bývalých hospodářských prostor stájí/administrativní budovy, a nikoliv do zámku samotného, v případě Jezeří by bylo velice zajímavé využít právě historické prostory. Studentům věnujícím se oblastem památkové péče či dějinám architektury a umění by pak bylo umožněno podílet se na postupné památkové obnově zámku formou archivních rešerší, terénního výzkumu – fotodokumentace, zaměřování nebo navrhování obnov exteriérů a interiérů zámku.

iii. Varianta „Hudební kurzy na Jezeří“

Zámek Jezeří, jak již bylo v přechozích částech práce několikrát nastíněno, má za sebou velice bohaté období, zaměřené především na hudbu – byla zde premiérována díla jako Symfonie č. 3 Eroica Ludwiga van Beethovena nebo oratorium Stvoření (Die Schöpfung) Josepha Haydna. Nabízí se proto záměr část zámku nebo celý objekt využít pro edukační projekty či různé workshopy konzervatoří, umělecky zaměřených středních a vysokých škol či pro pracovní soustředění amatérských i profesionálních orchestrů.

Obrázek 7: Plakát prvního veřejného provedení oratoria Stvoření 19. 3. 1799 (zdroj: Wikipedia)

Pro hudební kurzy i různá představení se nabízí využít zámecké interiéry, ve kterých byla poprvé představována významná díla hudby období klasicismu a které jsou v současnosti již částečně ve fázi památkové obnovy (příkladem může být divadelní sál oválného půdorysu, otevřený po několikaleté rekonstrukci na konci srpna 2022).

Obrázek 8: Obnovení divadelní sál na SZ Jezeří (zdroj: iDNES.cz)

iv. Varianta „Hudební festivaly na Jezeří“

Předchozí nabízené varianty cílily především na specifické skupiny obyvatel – tedy „klasické“ či specializované zámecké návštěvníky, amatérské nebo profesionální umělce či studenty technicky a humanitně zaměřených oborů. Přesto je potřeba do výčtu možností zařadit také události pro širší skupiny návštěvníků, ať už různého věkového složení či profesního zaměření, které by na zámek nebo do jeho okolí pravidelně přijížděly a setrvaly zde delší dobu (průměrná délka ubytování v Ústeckém kraji byla v roce 2018 lehce nad celorepublikovým průměrem na hodnotě 2,7 noci (celá ČR 2,5)).

Okolí zámku – především jeho rozsáhlé zahrady nebo plochy v sousedství Jezeřského arboreta – vybízí ke konání hudebních festivalů, zaměřených ať už na klasickou nebo moderní hudbu všech druhů. Bylo by ovšem vhodné respektovat charakter místa (tedy blízkost jedné z nejcennějších kulturních památek v regionu s bohatou minulostí zaměřenou na „psaní dějin klasické hudby“) a danou aktivitu tomuto faktu přizpůsobit. Samotný objekt zámku vzhledem ke svému dispozičnímu uspořádání a kapacitě jednotlivých prostor pro aktivity s masovou návštěvností využít nelze (s ohledem na bezpečnost památky i hostů), prostory zahrad, nádvoří či okolních významných lokalit by pro podobné aktivity byly vhodné z hlediska prostorového uspořádání i charakterem.

6. Závěr

V rámci semestrální práce zaměřené na státní zámek Jezeří a jeho okolí (především okolní obce a území velkolomu ČSA) byla zhodnocena současná situace regionu s přihlédnutím k jeho bohaté zářné i pochmurné historii. Dále bylo představeno několik směrů možného rozvoje, které by navrátily život do dnes částečně pusté krajiny a byly přizpůsobeny širokému spektru návštěvníků – ať už se jedná například o rekultivaci krajiny pro zemědělské využití nebo rozvoj cestovního ruchu.

Pro státní zámek Jezeří se po zhodnocení současného stavu a využití a

porovnání s jinými památkovými objekty napříč Českou republikou jeví jako nejvhodnější využití ve formě zpřístupněného památkového objektu či jako prostoru pro různé kulturní nebo vzdělávací objekt, a to především ve vztahu k jeho kulturní i historické hodnotě a významu v národním i evropském kontextu. Okolí zámku, především jeho zahrada či nedaleký areál pak mohou být využívány pro akce s předpokládanou vyšší návštěvností – například hudební festivaly nebo sportovní aktivity.

7. Zdroje

a. Knižní zdroje

- MALÁ, Michaela. Zánik sídel v důsledku povrchové těžby hnědého uhlí v okresech Most a Chomutov – příklad velkolomu ČSA. Praha, 2010. Bakalářská práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce RNDr. Zdeněk Kučera.

b. Internetové zdroje

- 183/2006 Sb. Stavební zákon. Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>
- Akademici chtějí obří rypadlo z lomu ČSA mezi památkami, těžaři nejasají - iDNES.cz [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/lom-csa-rypadlo-rk5000-kulturni-pamatka-navrh-cvut.A220112_114603_usti-zpravy_grr
- Ateliér Girs - Ateliér obnovy architektonického dědictví - FA ČVUT. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://www.fa.cvut.cz/cs/studium/ateliery/130-atelier-girs-atelier-obnovy-architektonickeho-dedictvi>
- Do roku 2024 přijde na Mostecku o práci kolem tisícovky zaměstnanců hnědouhelného povrchového lomu ČSA | Sever. Český rozhlas Sever [online]. Copyright © 1997 [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/do-roku-2024-prijde-na-mostecku-o-praci-kolem-tisicovky-zamestnancu-8137574>
- Essen – Evropské město kultury 2010 | Vltava. Český rozhlas Vltava [online]. Copyright © 1997 [cit. 25.10.2022]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/essen-evropske-mesto-kultury-2010-5164302>
- Jedno z rypadel v lomu ČSA na Chomutovsku by se mohlo stát památkou. Vlastník lomu s tím nesouhlasí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/technologie/cesko-rypadlo-pamatka-lom-csa-chomutovsko-cvut_2201200010_btk
- Letecké záběry: Z měsíční krajiny na Mostecku je po letech přírodní památka - Novinky. [online]. Copyright © 2003 [cit. 06.12.2022]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-letecke-zabery-z-mesicni-krajiny-na-mostecku-je-po-letech-prirodni-pamatka-40231734>
- Mapy.cz. Mapy.cz [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/turisticka?l=0&x=13.5474809&y=50.5510863&z=12>
- Nizozemský polder: zem ukradená moři | Magazín Radynacestu.cz. Zájezdy pro cestovatele: Jsme pod vlivem cest! | skryté perly s Radynacestu.cz [online]. Copyright © Radynacestu, s.r.o [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <https://www.radynacestu.cz/magazin/nizozemsky-polder/>
- Po zatopení lomu ČSA vznikne obří farma, plovoucí soláry i bydlení - iDNES.cz [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/usti/zpravy/mostecko-lom-csa-budoucnost-jezero-solary-farma-bydleni>.

- A210623_144218_usti-zpravy_grr
- Prohlídkový areál A „Ševčinský důl“ | Hornické muzeum Příbram. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://www.muzeum-pribram.cz/prohlidkovy-areal-a-sevcinsky-dul/>
- Průměrná doba pobytu hostů je v kraji druhá nejvyšší | ČSÚ v Hradci Králové [online]. [cit. 22.11.2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/prumerna-doba-pobytu-hostu-je-v-kraji-druha-nejvyssi>
- Studenti architektury navrhli, jak by mohl vypadat hnědouhelný lom ČSA po ukončení těžby | Sever. Český rozhlas Sever [online]. Copyright © 1997 [cit. 25.10.2022]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/studenti-architektury-navrhli-jak-mohl-vypadat-hnedouhelny-lom-csa-po-ukonceni-858628>
- Tady koncertoval Beethoven. Na Jezeří opravili sál, kde hráli velikáni - iDNES.cz [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/mostecko-litvinov-jezeri-zamek-divadelni-sal-otevreni.A220921_170528_usti-zpravy_grr
- UDÁLOSTI: Obří rypadlo, které stojí na okraji hnědouhelného dolu ČSA na Mostecku, nakonec technickou památkou nebude - ČT24 - Česká televize [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/3542241-udalosti-obri-rypadlo-ktere-stoji-na-okraji-hnedouhelneho-dolu-csa-na-mostecku-nakonec>
- Usnesení vlády České republiky ze dne 19. října 2015 č. 827 k řešení dalšího postupu územně ekologických limitů těžby hnědého uhlí v severních Čechách – Portál Aplikace ODok [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOAA3RKBT30>.
- Územně analytické podklady – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemne-analyticke-podklady/>
- Územně analytické podklady ORP – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemne-analyticke-podklady-orp/>
- Územní plány a další nástroje územního plánování – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemni-plany-a-dalsi-nastroje-uzemniho-planovani/> Územní studie – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/uzemni-studie/>
- Vláda potvrdila: Jezeří a roudnický klášter jsou národními kulturními památkami Mostecký deník. Mostecký deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 24.11.2022]. Dostupné z: https://mostecky.denik.cz/zpravy_region/kulturni-pamatky-zamek-jezeri-klaster-roudnice-20221123.html?fbclid=IwAR2b4RyHndmTfX3HjHdE2XgoIEsBoyN4LUkInMfFU80_KWs8iF7IqJTab6k
- Zámeček - 14.5.2022. Festival Zámeček - Rožtoky u Prahy [online]. [cit. 22. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.festivalzamecek.cz/>
- Zámek Český Krumlov - Studijní centrum - Český Krumlov. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: <https://zamek-ceskykrumlov.cz/cs/studijni-centrum>
- Zámek Jezeří představil zrestaurovaný divadelní a koncertní sál. Práce vyšly na téměř 30 milionů korun | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. [online]. [cit. 08.11.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/zamek-jezeri-rekonstrukce-salu_2209221350_kac
- Zásady územního rozvoje Ústeckého kraje – Geoportál Ústeckého kraje. [online]. [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://geoportal.kr-ustecky.cz/gs/zasady-uzemniho-rozvoje/>

- Z mongolské stepi na Island. Česko může získat nový kus divočiny – Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © 1996 [cit. 24.10.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tech-technologie-veda-z-mongolske-stepi-na-island-cesko-muze-ziskat-novy-kus-divociny-201210>

c. **Fotografie a obrazové materiály**

- Není-li níže ve zdrojích či u jednotlivých fotografií uvedeno jinak, pocházejí veškeré současné fotografie ze soukromého archivu Maria Barry (pořízeno 11.09.2022).

| C3 |

**ČLÁNEK - TZI2 - DVOJDŮM ZAHRADNÍKA
A SPRÁVCE - JEZEŘÍ**

3/ Článek ve sborníku - TZB a infrastruktura sídel III

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět TZI2 na FA ČVUT v Praze
- Rok vzniku: květen 2023
- Řešené území: podzámčí Jezeří - Albrechtice u Mostu
- Vedoucí práce: Ing. Zuzana Vyoralová, PhD.
- Sborník: OFF GRID HOUSING – návrh ostrovního RD s důrazem na klimatický design a obnovitelné zdroje energie (SVK FA ČVUT v Praze)
- Publikováno: Praha: Czech Technical University in Prague, 2023. ISBN 978-80-01-07228-8.

Abstrakt:

Dvojdům zahradníka nedaleko arboreta v blízkosti zámku Jezeří na Mostecku vychází z nerealizovaného návrhu obnovy části krajiny významně postižené povrchovou těžbou hnědého uhlí. Hrubá architektonická studie nových objektů pro zaměstnance údržby areálu v rámci vzkříšení dávné slávy Jezeřského arboreta z roku 1969 byla adaptována v duchu pasivně energetického uvažování jako prospěšné součásti architektonického navrhování, a to především s ohledem na maximální využívání obnovitelných zdrojů.

Klíčová slova:

Jezeří, arboretum, dům zahradníka, off-grid, Krušné hory, těžba hnědého uhlí.

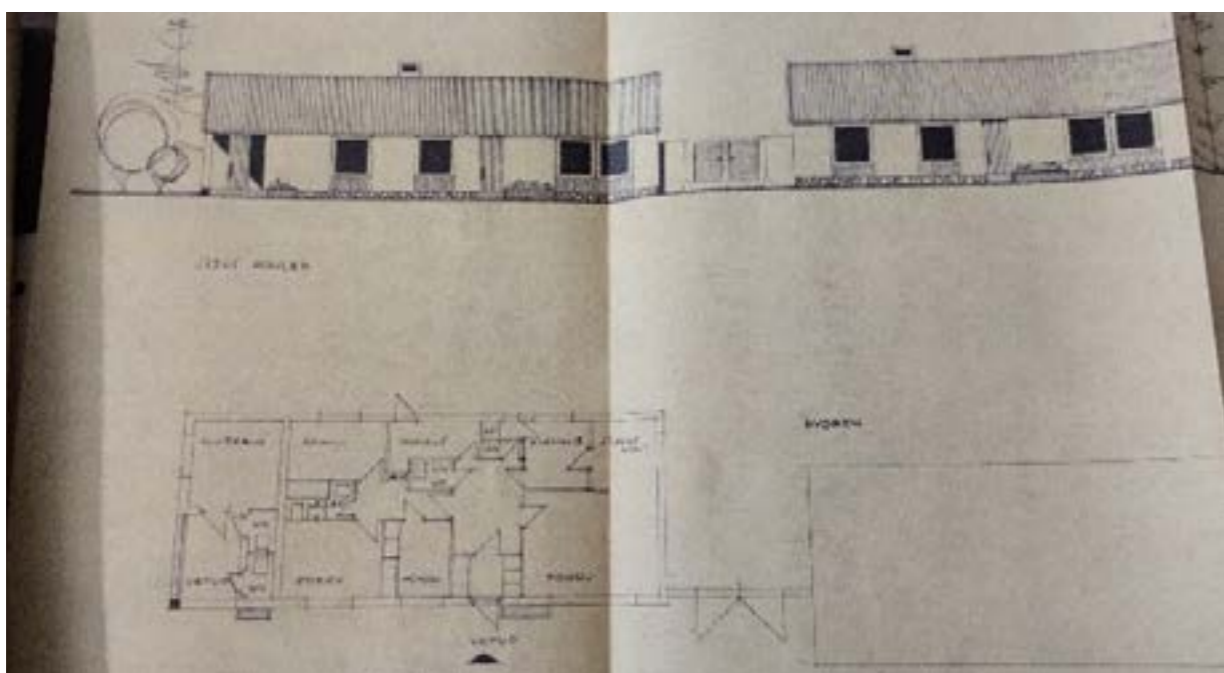
I. Předloha návrhu

Návrh pasivně energetického návrhu dvojdому zahradníka a správce areálu vychází z nerealizované architektonické studie vypracované Ing. arch. Václavem Kubrichtem a Ing. R. Huškem v prosinci 1969. V první fázi obnovy tzv. Albrechtického arboreta se předpokládala „výstavba dvou bytových jednotek pro správce a zahradníka arboreta s přípojkami elektro, vodu, příjezdovou cestou a parkingem.“ Ve studii uložené v odborné knihovně ústeckého pracoviště NPÚ pod sig. 6593 je obsažen hrubý popis dosud nerealizovaného návrhu vč. navrhovaných dispozic, rozměrů některých místností / otvorů a použitých materiálů (střecha, nosná konstrukce atd.).

Obr. 1: Projektový úkol na obnovu albrechtického arboreta, prosinec 1969 - situace
Zdroj: Odborná knihovna Národního památkového ústavu, ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 6593 (neveřejné)

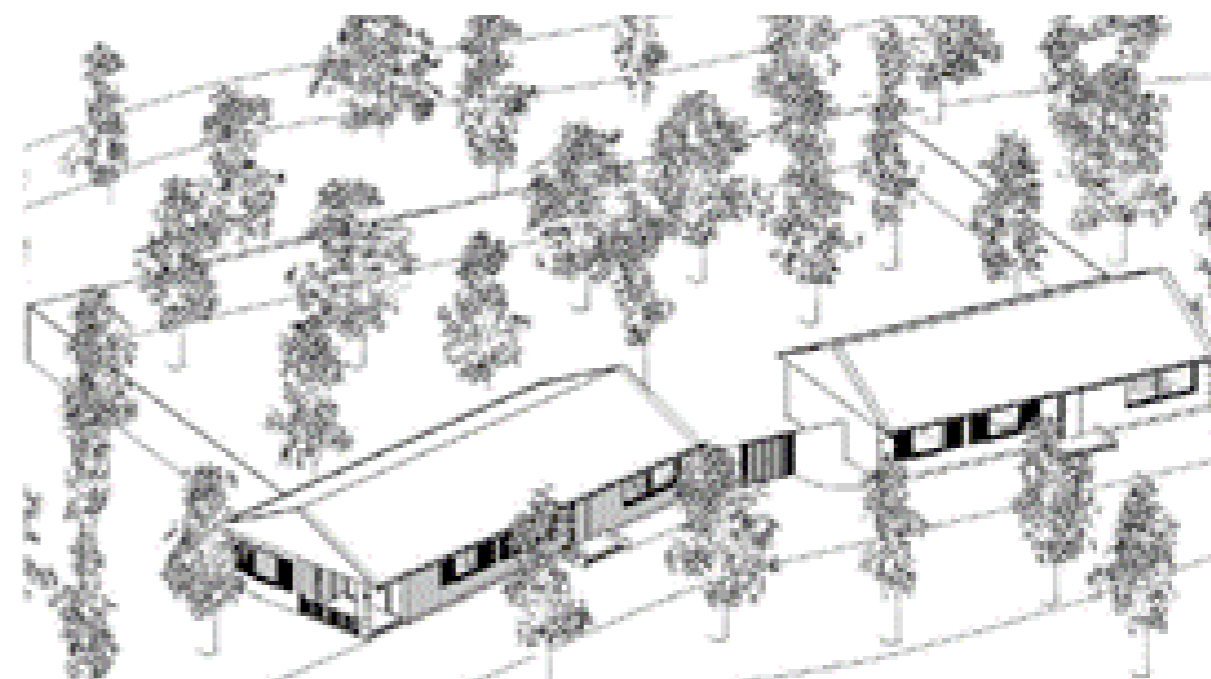
Z těchto informací vycházel návrh, který se od předlohy odchytil především v pasivně energetickém řešení a nezávislosti obou jednotek na veřejné distribuční síti vedoucí z nedalekých Černic (část města Horní Jiřetín).

Obr. 2: Projektový úkol na obnovu albrechtického arboreta – půdorys a pohledy
Zdroj: Odborná knihovna Národního památkového ústavu, ÚOP v Ústí nad Labem, sig. 6593 (neveřejné)

II. Konstrukce a orientace fasád

Nosná konstrukce obou objektů je navržena jako omítaná zděná z cihel s dobrými tepelně technickými vlastnostmi (vzhledem k umístění staveb na úpatí Krušných hor), variantně se též nabízí dřevěná konstrukce za předpokladu vytvoření vlastností pro tepelnou pohodu.

Obr. 3: Axonometrie návrhu vycházejícího z existující studie
Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Jihovýchodně orientované hlavní fasády staveb (u budovy α včetně malé terasy před služební místností) jsou v letních měsících stíněny okolní vegetací tvořenou především listnatými stromy (např. břízy, javory) a keři (např. zimoztráz), v zimě je pak přístup slunečních paprsků umožněn opadáním listů u stromů v okolí řešených objektů. Okenní otvory orientované jižně mohou být dle potřeby stíněny dřevěnými okenicemi, samotná okna pak samostatnými žaluziemi.

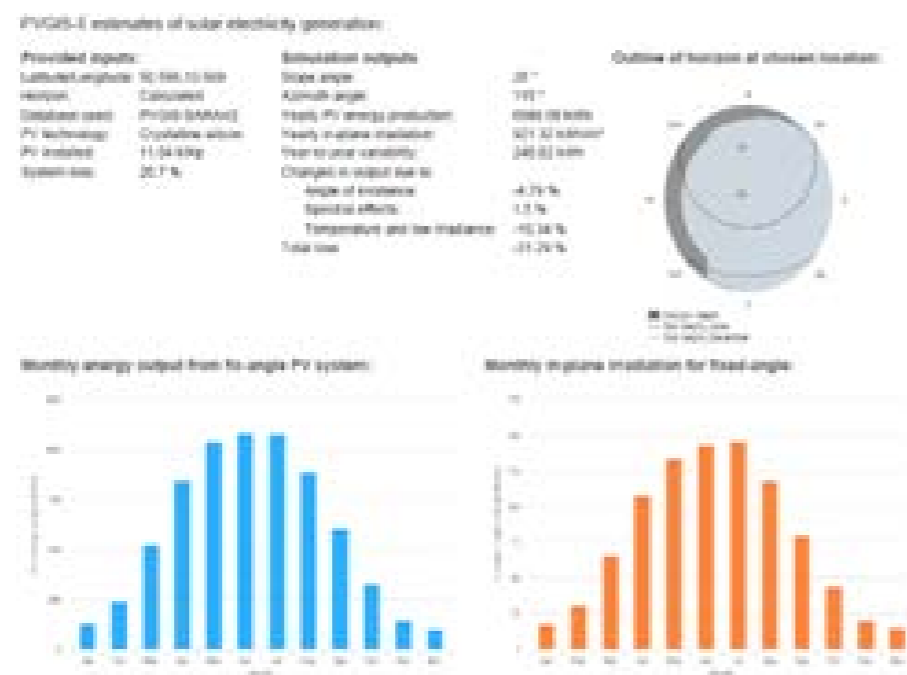
Obr. 4: Informace o pohybu Slunce ve vztahu k území 15. 5. 2023
Zdroj: SunCalc - sun position [online]. [cit. 15.05.2023].

III. Hospodaření s energiemi

a. Elektrická energie

Jako hlavní zdroj elektrické energie jsou pro oba objekty navrženy solární panely (celkem 32 ks, celkový výkon: 14,72 kWp; u menšího objektu pak 24 ks, celkový výkon: 11,04 kWh), a to na jihovýchodně orientovanou část sedlové střechy. Tato varianta je přijatelná i z pohledu památkové péče, kdy vzhledem ke svému umístění a orientaci nenarušuje výhledy z výše situovaného zámku (NKP), a současně s ohledem na okolní původní i nově vysázené stromy nenarušuje dálkové pohledy na památku.

Jelikož je instalace fotovoltaických zařízení v současné době velmi diskutovaným tématem v oblasti památkové péče, nabízí se jako jejich varianta solární tašky, které jsou esteticky vhodné pro památkově chráněné oblasti, jakým ochranné pásmo NKP zámku Jezeří s arboretem bezesporu je. Pro návrh dvojdomu zahradníka do jezeřského podzámčí se jako vhodné jeví například systémy Terran Generon nebo systémy Blackline, resp. Panotron od dodavatele Arpeg. V obou případech se jedná o fotovoltaické systémy integrované do standardní střešní krytiny, čímž odpadá plošná instalace FV panelů a střechy obou objektů tak nepůsobí rušivým dojmem.

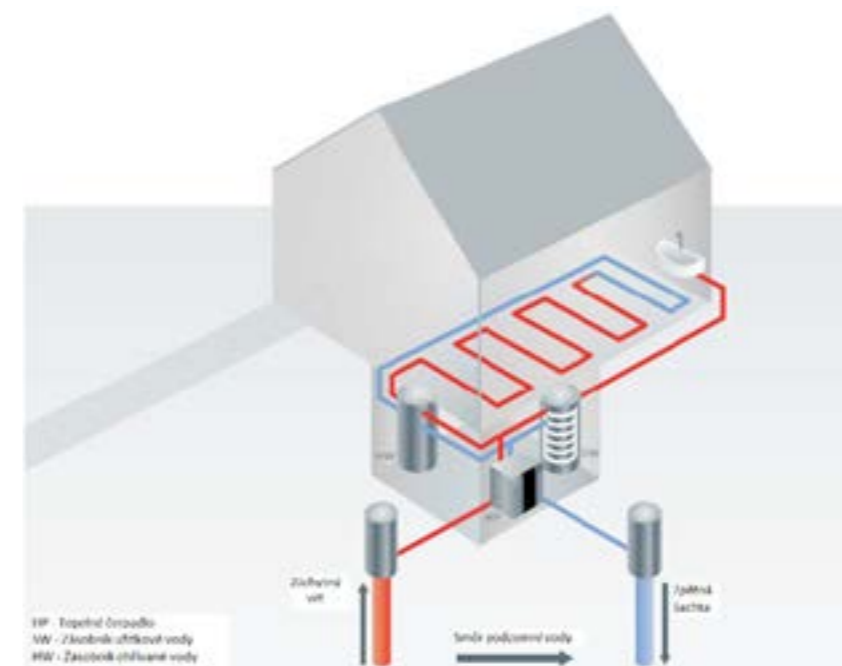
Obr. 5: Měsíční energetický výstup z FV systému (bud. A dvojdomu)

Zdroj: Photovoltaic geographical information system EC EU [online]. [cit. 15.05.2023].

Přebytečná elektrická energie může být dle potřeby akumulována v bateriích instalovaných v technické místnosti každé z budov, jejich přesná kapacita bude vycházet z výpočtů v dalších fázích projektové dokumentace. V případě potřeby je možné navrhnout princip sdílení energie akumulované v jednotlivých bateriích mezi bytovými jednotkami v případě jejich rozdílného využívání.

b. Vytápění objektů

Pro vytápění je u obou objektů díky nedalekým štolám po důlní činnosti navrženo tepelné čerpadlo typu „voda-voda“ s otopnými tělesy umístěnými ve všech obytných místnostech, koupelny a ložnice jsou navíc vybaveny podlahovým vytápěním.

Obr. 6: Schéma fungování tepelného čerpadla na bázi voda-voda
Zdroj: Tepelná čerpadla voda - voda. Tepelná čerpadla Gorenje - 15.5.2023

V případě zjištění vlastností nedostatečných pro provoz tohoto druhu čerpadla (především kvůli relativně velkým vzdálenostem od nejbližších zatopených štol) je možné využití čerpadla typu „země-voda“ s umístěním vždy dvou vrtů pro jeden objekt v rámci pozemku. Větrání je v celém objektu s ohledem na jeho velikost a využití navrženo jako přirozené ve formě otevíravých a vyklápěcích oken na fasádách orientovaných do všech světových stran.

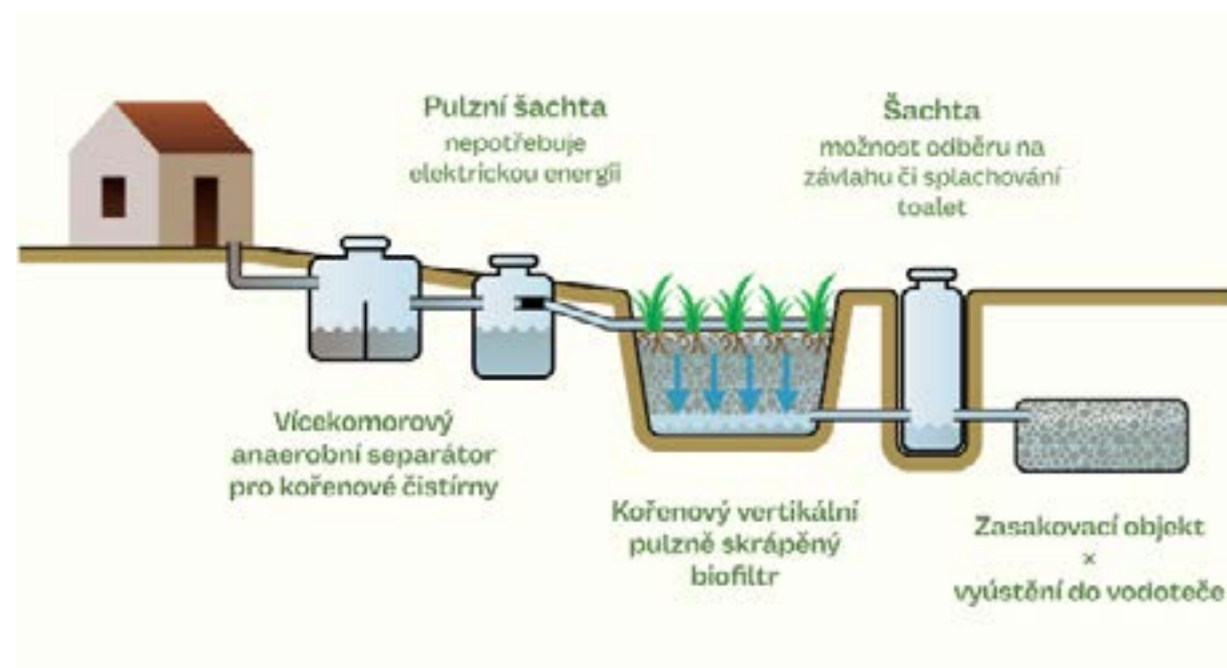
Obr. 7: Lokace nejbližších důlních děl u Jezeří (mj. vč. zatopených štol)

Zdroj: Mapová aplikace Důlní díla a poddolování ČGS (18.4.2023)

c. Hospodaření s vodou

Hospodaření s vodou je v celé oblasti z důvodů povrchové hnědouhelné těžby velmi náročné, její nedostatek se především v posledních letech dotýká okolních

obcí i blízkého zámku Ve zpracovávaném návrhu je proto navržen v maximální možné míře sběr dešťové vody do jednotné akumulární nádrže pro oba objekty (o objemu 10,19 m³) a její následné využívání pro zalévání. Počítá se také s dalším využitím odpadní vody, která bude pročištěna kořenovou čističkou a následně znovu použita pro vnitřní provoz objektů (splachování, praní atd.). Zdrojem pitné vody jsou dvě vrtané studny (1 pro každý z objektů) do hloubky v rozmezí 30-50 m (dle hydrogeologického posouzení).

Obr. 8: Schéma fungování zvolené kořenové čističky u domu
Zdroj: Kořenová čistírna pro domácnosti (15.5.2023)

Variantou je pak napojení obou objektů na již nevyužívanou zámeckou vodárnu jihozápadně od zámku Jezeří (nedaleko současného parkoviště pro návštěvníky památky), které by tak mohlo být navráceno nové využití v souvislosti s revitalizací celého území v okolí velkolomu ČSA.

IV. Závěr

Pro území pod zámek Jezeří, výrazně postižené zvláště ve 2. polovině 20. století povrchovou těžbou hnědého uhlí ve velkolomu ČSA, byl navržen pasivně energetický dvojdům pro zahradníka a správce jezeřského arboreta a spodní části zámeckého parku. Obě bytová zařízení (v případě správce doplněno o kancelář) jsou navržena jako dva samostatné objekty se společnou zahradou, která bude využita na instalaci dvou studen na pitnou vodu a případná záložní tepelná čerpadla typu „země-voda“.

Obr. 9: Vizualizace navrhovaného dvojdому v podzámčí
Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Návrh vychází z nere realizované architektonické studie na obnovu jezeřského podzámčí z 60. let minulého století a doplňuje ji o současné trendy v architektonickém navrhování a snižuje energetickou závislost obou staveb na dodávkách energií z veřejné sítě, což lze uvést jako velkou výhodu především v současné geopolitické situaci. Obě stavby jsou navrženy jako samostatně fungující, variantou dle přání investora pak může být například sdílení elektrické energie z bateriových systémů v obou objektech nebo studny s ohledem na možné „ovlivňování se“ dvou sousedních vrtů. Toto řešení bude záležet na hydrogeologickém posouzení lokality a na vydatnosti provedených vrtů.

Obr. 10: Schéma fungování zvolené kořenové čističky u domu
Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Obr. 11: Schéma fungování zvolené kořenové čističky u domu

Zdroj: Zjednodušená studie autora s využitím podkladů NPÚ ÚOP v Ústí n. L. (sig. 6593)

Představený návrh může posloužit jako vize možného přístupu k obnově této části regionu v rámci uvažované revitalizace celého území po ukončení povrchové těžby hnědého uhlí, plánované zatím na konec roku 2025.

V. Poděkování

Poděkování patří Ing. Zuzaně Vyoralové, Ph.D. za konzultace a všechny cenné rady, které mi v průběhu semestru věnovala k úspěšné realizaci návrhu pasivně energetického dvojdomu u Jezeří; Národnímu památkovému ústavu, územnímu odbornému pracovišti v Ústí nad Labem za laskavé poskytnutí podkladů, ze kterých vycházel návrh ostrovního RD.

Návrh pasivně energetického dvojdomu pro zahradníka a správce jezeřského arboreta s názvem Speranza II: Vzkříšení podzámčí bude v některém z dalších semestrů podrobněji rozpracován i z architektonicko-stavebního hlediska.

VI. Literatura:

- VYORALOVÁ, Zuzana a Petr HRDLIČKA. Technická infrastruktura měst a sídel. V Praze: České vysoké učení technické, 2013. ISBN 978-80-01-05202-0.
- KUBRICHT, Václav a HUŠEK, Pavel. [Jezeří, MO, arboretum, projektový úkol na obnovu arboreta]. Most, 1969.
- MontujemePanely.cz | Fotovoltaika pro domy [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.montujemepanely.cz/wp-content/uploads/2022/04/Muenchen-solar-450-460wp.pdf>.
- JRC Photovoltaic geographical information system EC EU [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: https://re.jrc.ec.europa.eu/pvg_tools/en/
- SunCalc - sun position [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: <http://www.suncalc.net/#/50.5681,13.5176,15/2023.05.17/17:34>.
- Tepelné čerpadlo AquaMaster | MasterTherm.cz. | MasterTherm.cz [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://mastertherm.cz/tepelne-čerpadlo-aquamaster/>.

- Nádrže na dešťovou vodu AS-REWA | ASIO.cz. [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.asio.cz/cz/p/85.nadrze-na-destovou-vodu-as-rewa>.
- Kořenová čistička pro domácnosti. [online]. [cit. 14.05.2023]. Dostupné z: <https://www.korenova-cisticka>.
- Solární tašky | FVE Arpeg [online]. [cit. 29-08-2023]. Dostupné z: <https://www.arpeg.cz/solarni-tasky>.
- Solární taška Generon [online]. [cit. 29.08.2023]. Dostupné z: <https://www.generon.cz/>.

| C4 |

**ČLÁNEK - PRES4 - NÁVRH DŘEVĚNÉHO
PŘÍSTŘEŠKU V POPELÍNĚ**

4/ Článek ve sborníku - PRES4

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Semestrální práce pro předmět PRES4 na FA ČVUT v Praze prosinec 2022
- Rok vzniku: prosinec 2022
- Řešené území: Popelín, Jihočeský kraj
- Vedoucí práce: Ing. Michaela Kostecká, PhD.
- Sborník: Dřevostavby pro veřejné prostranství (SVK FA ČVUT v Praze)
- Publikováno: Praha: Czech Technical University in Prague, 2022. ISBN 978-80-01-07113-7.

Abstrakt

Cílem práce je navrhnout na náves jihočeské obce Popelín, tedy na prostranství mezi obecním úřadem a kostelem sv. Petra a Pavla se hřbitovem jednoduchý dřevěný přístřešek se sezením, který by tak důstojným způsobem doplnil tento asi nejvýznamnější veřejný prostor v obci a zpříjemnil v něm trávení času – ať už pracovního nebo volného – různým skupinám z řad místních obyvatel i náhodných návštěvníků. Práce je doplněna o charakteristiku celé obce, představuje různé inspirační zdroje a v neposlední řadě o fotografie zhotoveného modelu v měřítku 1:100. Její součástí je také výkresová dokumentace navrhované stavby a návod na správu a údržbu přístřešku.

Klíčová slova

dřevo, ekologie, dřevěný přístřešek, městský mobiliář, náves obce, Popelín.

Abstract

The aim of the work is to design on a village square in the South Bohemian municipality of Popelín, i.e. on the space between the municipal office and the church of St. Peter and Paul with the cemetery, a simple wooden shelter with seating, which would complement this probably the most important public space in the village in a dignified way and make it pleasant for various groups of local residents and casual visitors to spend time in it - whether for work or leisure. The work is supplemented by a description of the entire village, presents various sources of inspiration and, finally, photographs of the completed model in a scale of 1:100. It also includes drawing documentation of the proposed construction and instructions for shelter administration and maintenance.

Key words

wood, ecology, wooden shed, urban furniture, village square, Popelín.

I. Úvod

Součástí každé obce či města kdekoliv na světě je tzv. městský mobiliář, vhodně doplňující občanskou vybavenost v sídelních celcích a který poskytuje komfort a užitek obyvatelům dané obce či města, stejně jako náhodným návštěvníkům či osobám projíždějícím. Jeho provedení záleží především na zájmu, s jakým místní samospráva přistupuje ke zvelebování veřejných prostranství, v neposlední řadě ovšem také na finančních možnostech té, které obce. Obecně se ale předpokládá, že v každém sídle, ať se již bude jednat o obec nebo město, nalezneme lavičku, posezení nebo dokonce přístřešek nedaleko

autobusové nebo železniční zastávky, na návsi/náměstí, v blízkosti školy, kostela, hřbitova, obecního úřadu a na jiných veřejně navštěvovaných místech.

Zaměříme-li se na oblast jižních Čech, především severovýchodní část okresu Jindřichův Hradec, můžeme se téměř v každém obydleném sídle setkat s prvky na úrovni městského mobiliáře – nejčastěji se jedná o jednoduché lavičky doplněné o odpadkové koše v blízkosti autobusových zastávek, dle možností doplněných o krytý přístřešek. Podobně bývá často vybaveno nejdůležitější prostranství v obci – tedy náves, která je využívána pro různé kulturní akce nebo sousedská shromáždění.

V případě Popelína ovšem na jednom z nejdůležitějších míst, tedy na návsi, která tvoří veřejné prostranství před kostelem sv. Petra a Pavla, obecním hřbitovem a obecním úřadem, jakýkoliv městský mobiliář chybí. Tedy navzdory všem předpokladům, že se jedná o jeden z nejčastěji frekventovaných prostorů v obci, navštěvovaný různými věkovými skupinami obyvatel, navíc optimálně situovaný stranou od silnice II. třídy.

II. Základní informace o lokalitě návrhu

Obec Popelín (symboly obce – znak a vlajka viz obrázek 1 a 2) se nachází v severovýchodní části Jihočeského kraje, v okrese Jindřichův Hradec, od něhož samotného je vzdálena přibližně 14 km vzdušnou čarou. Průměrná nadmořská výška na území obce je přibližně 590 m. n. m. a ke dni 31. prosince 2020 zde žilo 498 obyvatel, a to v samotné obci Popelín a vesnici Horní Olešná (zdroj: Základní informace – Oficiální stránky obce Popelín).

Obrázek 1: Znak obce Popelín (zdroj: RIS, 2022)

Mezi základní občanskou vybavenost se řadí mateřská škola a první stupeň základní školy, tedy 1. – 5. třída. Druhý stupeň ZŠ navštěvují žáci buď v Žirovnici nebo v Počátkách (platí pro vesnici Horní Olešná), nejbližší střední školy se nacházejí v Jindřichově Hradci, Kamenici nad Lipou nebo v Telči. Zdravotnické služby jsou zajištěny v Žirovnici (platí pro Popelín) a Počátkách (pro Horní Olešnou), jednou týdně je pro obyvatele možnost návštěvy praktického lékaře pro dospělé i pro děti a dorost přímo v obci. Popelín je vybavený obchodem „Jednota“ se základními potravinami, nejbližší supermarkety (COOP TUTY, Billa nebo Penny Market) či obchodní domy se nacházejí v Počátkách nebo Jindřichově Hradci. V obci se dále nachází restaurace U Kadleců a hospoda U Zemanů, kde sídlí také místní pivovar. Aktivní je zde obecní knihovna, sbor dobrovolných hasičů, sportovní klub SK Popelín 1932 a tenisový klub LTC Krokodýl Popelín (zdroj: Základní informace – Oficiální stránky obce Popelín).

Obrázek 2: Vlajka obce Popelín (zdroj: Obec Popelín, 2022)

Obrázek 3: Výřez z Císařských otisků stabilního katastru (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)

První písemné zmínky o obci Popelín pocházejí z roku 1349, kdy bylo její území vzhledem k poloze rozdělené na část českou a část moravskou. Důležité je založení původně gotické tvrze ve druhé polovině 14. století, kdy je jako vlastník doložen v roce 1384 Zdeněk z Popelína. Za Zikmunda Kunrata Vrchatického z Loutkova proběhla na konci 16. století přestavba tvrze na dvoukřídlý renesanční zámek s rohovou věží. Mnohokrát došlo ke změně majitelů, včetně období po českém stavovském povstání v roce 1620. Následně od roku 1638 vlastnili zámek jezuité, s nimiž je spojeno založení zámeckého parku se zahradou pro pěstování léčivých bylin (zdroj: Zámek Popelín, Popelín. Hrady, zámky a tvrze), dále vznik lékárny roku 1650 a výstavba špýcharu v roce 1733 (opravený zemědělským družstvem r. 2008) s velkým klenutým sklepem. Zajímavostí je též založení jezuitských lázní pro řádové mnichy v osadě Dobrá Voda, ležící cca. 1 km jihovýchodně od centra obce. K jezuitskému působení v regionu a léčivému účinku lázní se váže také vznik kaple Panny Marie Karmelské, po vyhnání jezuitů z českých zemí za vlády Josefa II. došlo k rozdělení pozemků mezi poddané a definitivní zánik lázní se uvádí v 19. století, kdy je nahradilo bělidlo plátna (zdroj: Popelín – historie. Oficiální stránky obce Popelín).

Obrázek 4 (vlevo): Letecký snímek Popelína z r. 1949 (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)
 Obrázek 5 (uprostřed): Letecký snímek Popelína z r. 1965 (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)
 Obrázek 6 (vpravo): Letecký snímek Popelína z r. 2000 (zdroj: Archiv ČÚZK, 2022)

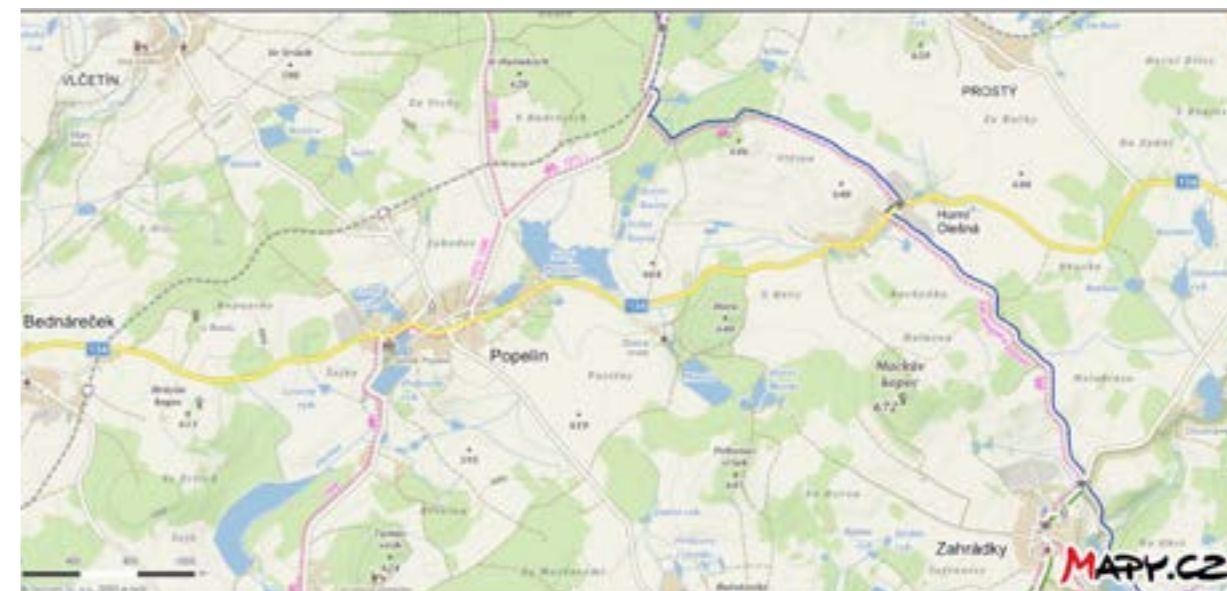
Obrázek 7: Pohled na Popelín od severozápadu kolem r. 1940 (zdroj: Aukro.cz, 2022)

Správní území obce se dělí na dvě katastrální území – Popelín a Horní Olešná. V Popelíně se nachází 210 budov s přiděleným číslem popisným, 19 s číslem evidenčním; v části obce Horní Olešná se nachází 51 budov s číslem popisným (zdroj: Statistiky – Oficiální stránky obce Popelín). Průměrný věk obyvatel je 42,6 roku, hodnota přirozeného přírůstku v posledních 5 letech dosahuje střídavě kladných a záporných hodnot. Z hlediska zaměstnanosti je nejvíce obyvatel aktivních jako podnikající fyzické osoby, převažující oblastí zaměstnání je pak stavebnictví, velkoobchod-maloobchod a zemědělství, lesnictví a rybářství.

Popelín se z hlediska přírodních podmínek nachází na severním okraji Javořícké vrchoviny s průměrnou nadmořskou výškou 590 m. n. m. Obcí protéká potok Olešná, vlévající se u osady Dvoreček do Hamerského potoka a následně do Nežárky. Mezi největší vodní plochy na území obce se řadí rybníky Podvesní, Černý, Loučný, Nový Popelín a Maráz. Zemědělská půda je obhospodařována především Zemědělským družstvem Popelín, dále pak společností Rybářství Telč a. s. a drobnějšími subjekty a fyzickými osobami. Zemědělská půda na správním území obce dosahuje rozlohy 890,2 ha; lesní půda 307,1 ha; vodní plochy 61,5 ha; zastavěná plocha 13,7 ha; ostatní plochy 73,6 ha (zdroj: Statistiky – Oficiální stránky obce Popelín).

Centrum obce se nachází na silnici II. třídy č. 134 spojující Jarošov nad Nežárkou a Panské Dubenky (prostor u hospody/pivovaru a obchodu, doplněný o popelnice a infotabulí). Dalším místem, které splňuje charakteristiky jádra obce a měl by být tím ústředním prostorem, je prostranství před kostelem se hřbitovem a obecním úřadem, stranou od páteřní komunikace. Na tomto prostranství roste jedna z lip, která byla v minulosti součástí aleje spojující kostel a hřbitov s prostorem okolo zámku. Na území obce vč. vesnice Horní Olešná se nacházejí čtyři autobusové zastávky – Popelín a Popelín, Spořilov, Popelín, Horní Olešná a Strmilov, Česká Olešná, Březina (zdroj: Popelín – turistická mapa. Mapy.cz), které jsou celoročně využívány autobusovými spoji zajišťujícími spojení Popelína s Jindřichovým Hradcem, Dačicemi, Počátky, Žirovnici a Strmilovem. Spojení je zde pravidelné s několika páry spojů ve všedních dnech, o víkendech i svátcích.

V severozápadní části území se nachází železniční stanice „Popelín“ na trati č. 225 Havlíčkův Brod – Jihlava – Veselí nad Lužnicí, osobní vlaky ani rychlíky zde však od roku 2020 nezastavují a soupravy rychlíků stanic pouze projíždějí. Nejblíže funkční železniční stanicí (zastávkou) tak jsou Počátky-Žirovnice (zdroj: Železniční stanice Počátky-Žirovnice. České dráhy), nacházející se přibližně 3,5 km severovýchodně od Popelína.

Obrázek 8: Turistická mapa – Popelín a okolí (zdroj: Mapy.cz, 2022)

Z hlediska památkové péče je v Popelíně důležité zmínit zámek, jenž není zapsán v Ústředním seznamu kulturních památek ČR. Jeho současná podoba pochází z 19. století, kdy došlo k posledním úpravám renesančního zámku se základy gotické tvrze, a dnes je sídlem popelínské mateřské a základní školy (zdroj: Zámek Popelín, Popelín. Hrady, zámky a tvrze), dále kostel sv. Petra a Pavla, objekt sýpky nebo síňovou kapli Panny Marie Karmelské. Dále se zde nachází také sousoší atlantů, pomník zrušení roboty a socha sv. Jana Nepomuckého (zdroj: Popelín – výsledky vyhledávání. Památkový katalog).

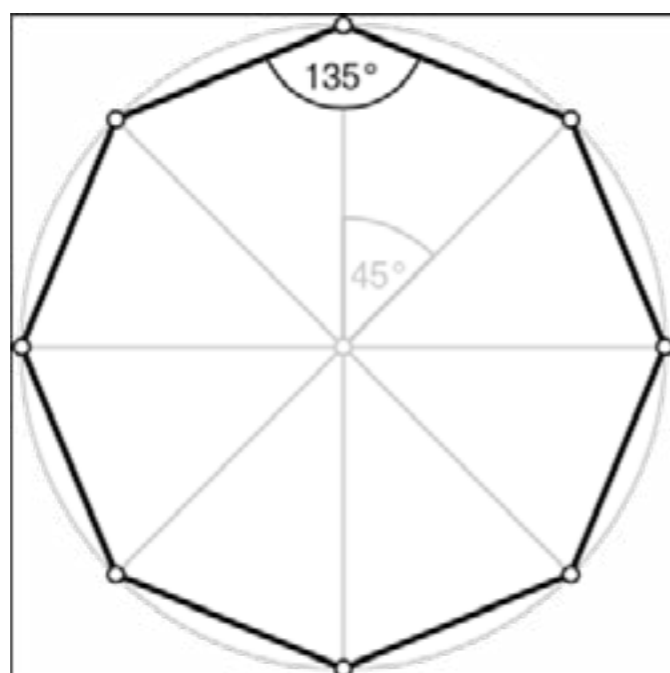
Pro cestovní ruch a rekreační potenciál obce je důležitá cyklotrasa č. 1240, spojující Strmilov a Žirovnici (zdroj: Cyklotrasa č. 1240 Strmilov – Žirovnice - CYKLOTRASY.cz), částí obce Horní Olešná prochází modrá turistická značka (zdroj: Popelín – turistická mapa. Mapy.cz), jihozápadně od Popelína u rybníka Maráz (osada Dobrá Voda jižně od Popelína) se nachází chatová osada. Důležité je také zmínit existenci známých turistických cílů ve městech Jindřichův Hradec, Dačice,

Telč nebo Slavonice (významné městské památkové rezervace nebo zóny).

III. Popis vybraného mobiliáře

Na místo návsi v Popelíně se navrhuje drobný dřevěný přístřešek s čtyřmi lavicemi, oboustranně orientovanými jednak ke stolu uprostřed přístřešku a jednak do okolního veřejného prostoru na obecní návsi. Tyto posledně jmenované by měly být určeny především kolemjdoucím, kteří hodlají přístřešek využít pouze pro krátkodobý odpočinek například cestou na obecní úřad, do kostela či na hřbitov. Část lavic orientovaných k centrálnímu stolu by měla sloužit pro různá sousedská setkání či jako prostor pro možné občerstvení turistů procházejících či projíždějících Popelínem.

Základ nosné konstrukce tvoří osm sloupků umístěných v rozích osmiúhelníkového půdorysu. Ty vynášejí lehkou střechu opět osmiúhelníkového půdorysu, která je tvořena soustavou prken, latí a trámů, přenášejících zatížení střešní konstrukce do vodorovných sloupků. Na sloupky jsou napojeny lavice z dřevěných desek, které jsou zespodu podepřeny pokračováním sloupků a nad deskou se nachází lehké opěrné zábradlí usazené mezi nosné sloupky. Ve středu stavby je navržen dřevěný stůl totožné formy jako přístřešek (osmiúhelník) umístěný na střední noze. Jednotlivé stěny přístřešku jsou otevřeny pro komunikaci s okolním veřejným prostorem. Navrhovaný přístřešek může být doplněn drobnými dřevěnými herními prvky pro děti, dotvářející veřejné prostranství jako příjemný prostor pro trávení volného času celé rodiny.

Obrázek 9: Geometrie osmiúhelníku (zdroj: Osmiúhelník – FrWiki, 2022)

III.1 Inspirační zdroje

Obrázek 10: Inspirační zdroj osmiúhelníkového altánu (zdroj: zahradni-nabytek.cz, 2022)

Obrázek 11: Příklad šestiúhelníkového altánu (zdroj: HOBBYTEC, 2022)

IV. Popis prostoru osazení

Pro navrhovaný mobiliář bylo zvoleno umístění na „návsi“ obce Popelín před budovou obecního úřadu a knihovny (zdroj: Knihovna Popelín – Oficiální stránky obce Popelín.), kostela sv. Petra a Pavla a obecního hřbitova. V současnosti se v posuzovaném místě nachází vyasfaltovaná křižovatka, jejímž středobodem je vzrostlá lípa (s minimálním množstvím hlíny kolem sebe), která společně s dalšími dvěma nedaleko rostoucími stromy v minulosti patrně tvořila alej spojující obecní kostel s okolím zámku a rybníka.

Obrázek 12: Umístění navrhovaného přístřešku v obci Popelín (zdroj: Mapy.cz, 2022)

Obrázek 13: Pohled na náves Popelína od jihozápadu (zdroj: Mapy.cz)

Obrázek 14: Pohled na náves Popelína od severovýchodu (zdroj: Mapy.cz)

V současnosti v místě chybí prostor, jenž by mohl být využíván nejen k setkávání obyvatel při různých obecních akcích, ale především také pro občany jdoucí vyřizovat různé záležitosti na obecní úřad případně návštěvníky hřbitova, kteří si zde mohou odpočinout (vzhledem k poloze hřbitova na mírném kopci nad vesnicí) či zde vyčkat na své příbuzné jdoucí na hřbitov. Místo by využívali také obyvatelé jdoucí do zdejšího kostela sv. Petra a Pavla, a to i na farní setkání po bohoslužbách.

Kromě samotného mobiliáře se v místech navrhuje úprava povrchu, nacházejícího se v bezprostředním okolí nově navrhovaného prvku. Asfaltový povrch by měl být nahrazen částečně mlatem případně dlažbou ze žulových kostek, která by tak jednoznačně oddělila prostor přístupný pro vozidla a prostor určený pro pěší návštěvníky či například cyklisty, a částečně travnatým nebezpečným povrchem, který by vhodně posloužil také lípě rostoucí na návsi.

V. Návod pro správu a údržbu navrhované stavby

V.1 Popis užívání

Účelem výrobku je poskytovat možnost posezení všem obyvatelům obce Popelín i náhodným návštěvníkům z řad turistů procházejících obcí, cyklistů nebo projíždějících osob. Je možné jej využívat pro sousedská shromáždění, kulturní akce nebo pro krátkodobé posezení turistů, resp. cyklistů pro jejich občerstvení při průchodu obcí po turistické značce, resp. cyklotrase. Využívat jej mohou také návštěvníci nedalekého hřbitova, kostela sv. Petra a Pavla, osoby čekající na úřední hodiny protějščího obecního úřadu nebo rodiny s dětmi jako herní prvek. Místní samospráva pak může přístřešek se sezením využívat pro různá setkání s občany.

Jedná se o inovativní řešení přístřešku orientovaného dovnitř i vně dispozice, čímž se navýší jeho kapacita a umožní také „krátkodobé“ posezení bez nutnosti obrácení se k centrálnímu stolu. Samozřejmostí je zakrytí části sedátek před nepříznivými povětrnostními podmínkami (déšť, sníh), ačkoliv se předpokládá využívání přístřešku větším počtem osob

především v jarních a letních měsících (během turistické sezóny), mimo sezonu pak bude určen především jednotkám místních obyvatel denně.

Celý výrobek je navržený z dubového dřeva (viz obrázek 16) z místní pily, především pro jeho pevnost, dobré vlastnosti pro zpracování, a také dobrou odolnost proti nepříznivým povětrnostním vlivům. Využití dubového dřeva se předpokládá na nosnou část konstrukce (sloupky, krov) i na nohu stolu, jeho desku a jednotlivé lavice, střešní krytina se navrhuje z dřevěného modřínového šindele (varianty krytiny viz obrázek 17). Jednotlivé části konstrukce budou spojeny kovovými spojovacími prvky (např. šrouby, svorník, vruty nebo kolíky), jejichž pevnost musí být každoročně kontrolována, popř. musí být neprodleně provedeno jejich dotažení nebo oprava – viz následující podkapitola Popis údržby. Důležité je ošetření všech částí přírodní ochranou (např. slunečnicový olej) nebo ekologickou lazurou pro ochranu proti nepříznivým povětrnostním vlivům (mrholení, déšť, sníh atd.).

Obrázek 15 (vlevo): Ukázka dubového dřeva (zdroj: Dřevo a stavby, 2022)

Obrázek 16 (vpravo): Ukázka krytiny z modřínového šindele (zdroj: PIXERS.cz, 2022)

U jednotlivých sedaček se předpokládá osazení 1 osobou (max. 2 osobami) na vnitřní části orientované k centrálně umístěnému osmiúhelníkovému stolu, vnější sedačka je navržena pro 2 osoby (max. 3 osoby). Pro vnitřní sedačku se tak navrhuje maximální nosnost 100 kg, pro vnější část 200 kg – celkem tedy mohou na jedné sedačce sedět optimálně 3 osoby o celkové váze 300 kg. Ve vnitřní části dřevěného přístřešku a v jeho bezprostředním okolí (minimální vzdálenost 20 metrů) se zakazuje rozdělávání ohňů, kouření cigaret a jiná manipulace s otevřeným ohněm nebo hořlavými látkami, a to s ohledem na zachování maximální možné životnosti konstrukce a zajištění bezpečnosti všech osob tuto konstrukci užívajících. Dále se zakazuje stoupání nebo stání na jednotlivých lavicích nebo centrálním stole vzhledem k omezené nosnosti jednotlivých částí konstrukce.

V.2 Popis údržby

Jelikož se jedná o návrh dřevěného přístřešku, předpokládá se pravidelná kontrola technického stavu, jejímž výsledkem může být rozhodnutí o mimořádné údržbě nebo každoroční pravidelný servis pro prodloužení životnosti stavby. Občasnou kontrolu základních technických vlastností stavby – tj. uvolněné spoje, hnijící dřevěné části, poškození střešní krytiny může provádět kterýkoliv zaměstnanec nedalekého obecního úřadu vybavený alespoň základními znalostmi o údržbě dřevěných konstrukcí nebo osoba vykonávající funkci technických služeb obce Popelín.

Každoročně před zahájením turistické sezóny, tedy ve druhé polovině března, se doporučuje místní samosprávě nechat provést celkovou revizi stavby kvalifikovaným pracovníkem stavební firmy. Předpokládá se provedení ochranného nátěru (doporučuje se provádět dvakrát ročně, z toho na jaře v rámci celkové

revize) všech částí dřevěné konstrukce, důkladná kontrola všech spojů jednotlivých částí konstrukce a oprava či nahrazení poškozených nebo opotřebovaných částí střešní krytiny. Doporučuje se očištění všech částí konstrukce od ptačího trusu, případných sprejerských nebo jiných zásahů, dále také kontrola nákazy dřevokaznými houbami (dřevomorkou) nebo dřevokazným hmyzem (červotočem).

Každá část konstrukce, která bude ve stavu jevícím pokročilé známky použití, poškození nebo opotřebení, musí být pověřeným pracovníkem bezodkladně vyměněna za nový kus, aby nebyla ohrožena bezpečnost uživatelů výrobku, tím spíše, že se předpokládá jeho využívání osobami všech věkových kategorií včetně malých dětí nebo osob se sníženou schopností pohybu a orientace. Po dobu údržby nebo v období před nahrazením poškozených částí konstrukce nesmí být výrobek užíván, a to s ohledem na prevenci úrazů.

V.3 Způsob likvidace výrobku

Celý výrobek je navržen z ekologických materiálů (dubové dřevo, dřevěný šindel) s použitím nezbytně nutného množství kovových spojovacích prvků pro kompletaci konstrukce. S ohledem na použití zmiňovaných prvků se předpokládá možnost recyklace naprosté většiny částí výrobku, tato vlastnost zároveň umožňuje nahrazování poškozených prvků během pravidelně prováděné údržby, čímž lze prodloužit životnost navrhovaného mobiliáře – náhrada chybějících nebo poškozených šablon dřevěného modřínového šindele, nahrazení vybraných částí nosné konstrukce (sloupky trámy) – použitím jednoduchých kovových spojovacích prvků je umožněno sejmutí celé konstrukce krovu a její opakovaná montáž – nebo jednotlivých dřevěných lavic.

Nebude-li možné poškozené části výrobku nahradit a prodloužit tak jeho životnost, předpokládá se jeho rozebrání na jednotlivé segmenty a odstranění veškerých kovových spojovacích prvků. Části výrobku, které budou významnějším způsobem poškozeny (například dřevokazným hmyzem, houbou atd.) budou určeny k šetrné likvidaci specializovaným subjektem se snahou o jejich izolování od ostatních nepoškozených či jinak nenarušených částí konstrukce. Spodní betonová deska, na níž bude celý výrobek umístěn bude rozdrčena a materiál určen k recyklaci jako stavební suť.

Veškeré dřevěné prvky je možné po odstranění všech kovových spojovacích prvků znovu využít s ohledem na míru jejich opotřebení nebo poškození, případně jako spalovací materiál do kotlů nebo krbů na tuhá paliva. Nepoužitelné kovové spojovací prvky budou odevzdány ve sběrném dvoře (popř. na nejbližší skládce, je-li k dispozici) pro další zpracování. S ohledem na jednoduchost celé konstrukce se nepředpokládá její celková likvidace, ale spíše průběžné nahrazování jednotlivých opotřebovaných částí výrobku za nové díly.

VI. Fotografie modelu

Obrázek 17: Návrh podoby přístřešku se sezením – model (zdroj: archiv autora, 2022)

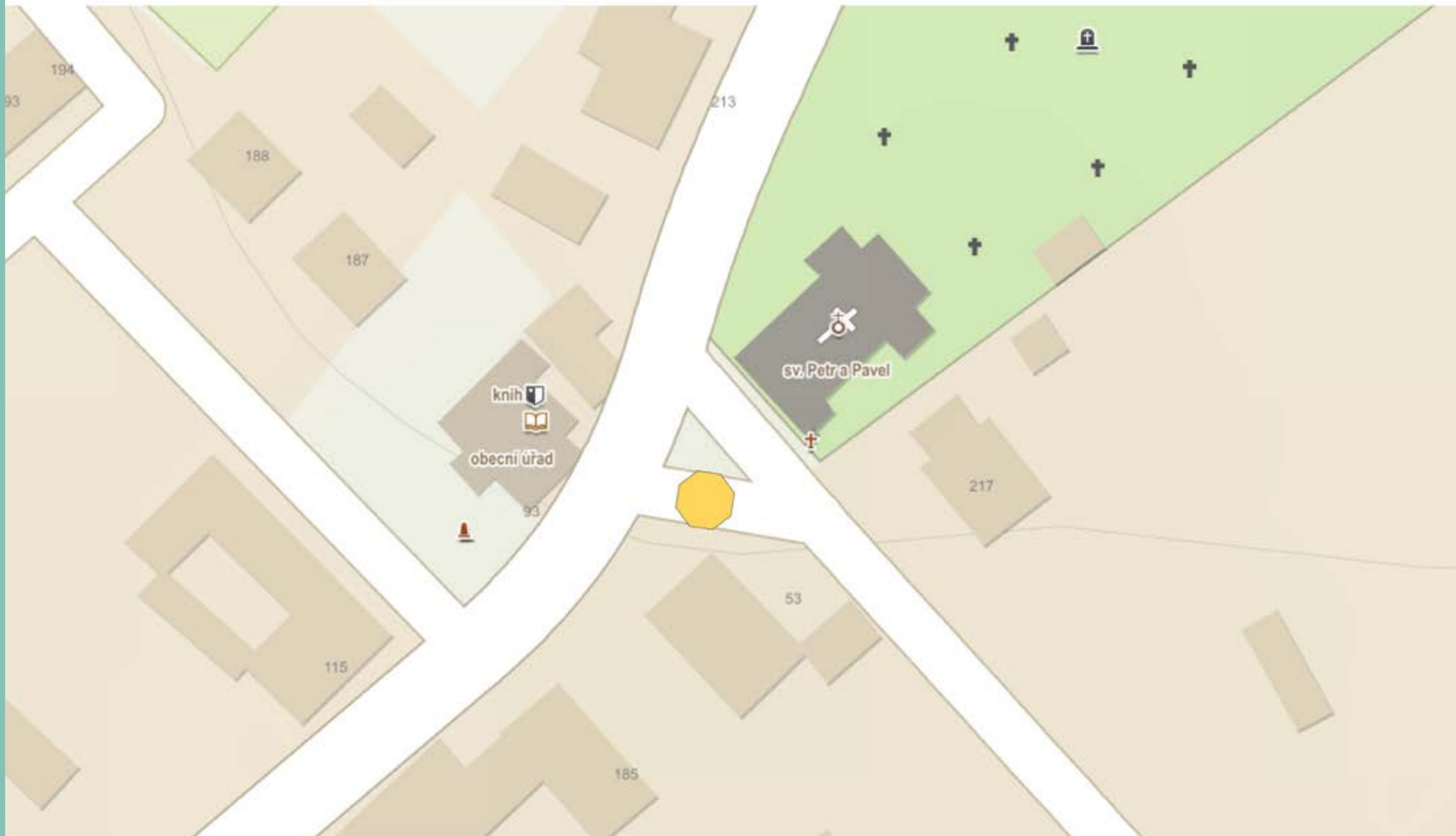

Obrázek 18: Návrh umístění přístřešku na návsi (zdroj: archiv autora a Mapy.cz, 2022)

VII. Závěr

Na návěs v jihočeské vesnici Popelín (okr. Jindřichův Hradec) byl navržen dřevěný přístřešek se sezením, který vhodně a citlivě doplňuje veřejný prostor a vybízí jeho pravidelné i náhodné návštěvníky ke trávení více času na tomto místě mimo hlavní dopravní tah. Výrobek je navržen z dubového dřeva (jako zdroj bude využita místní pila, čímž bude podpořen také lokální průmysl), dřevěného šindele (opět z místních zdrojů) a nezbytného množství kovových spojovacích prvků, na základě čehož se předpokládá dlouhodobá životnost výrobku a možnost postupného nahrazování jednotlivých opotřebovaných dílů, čímž lze docílit prodloužení doby používání výrobku. Návrh vzešel z celkové analýzy obce, která poukázala na absenci prvků městského mobiliáře na návsi obce v blízkosti nejvýznamnějších staveb občanské vybavenosti (kostel, hřbitov a obecní úřad), u kterých se předpokládá větší koncentrace osob, pro jejichž potřebu by měl mobiliář sloužit.

Závěrečnou část práce tvoří návod pro užívání výrobku, který podrobně

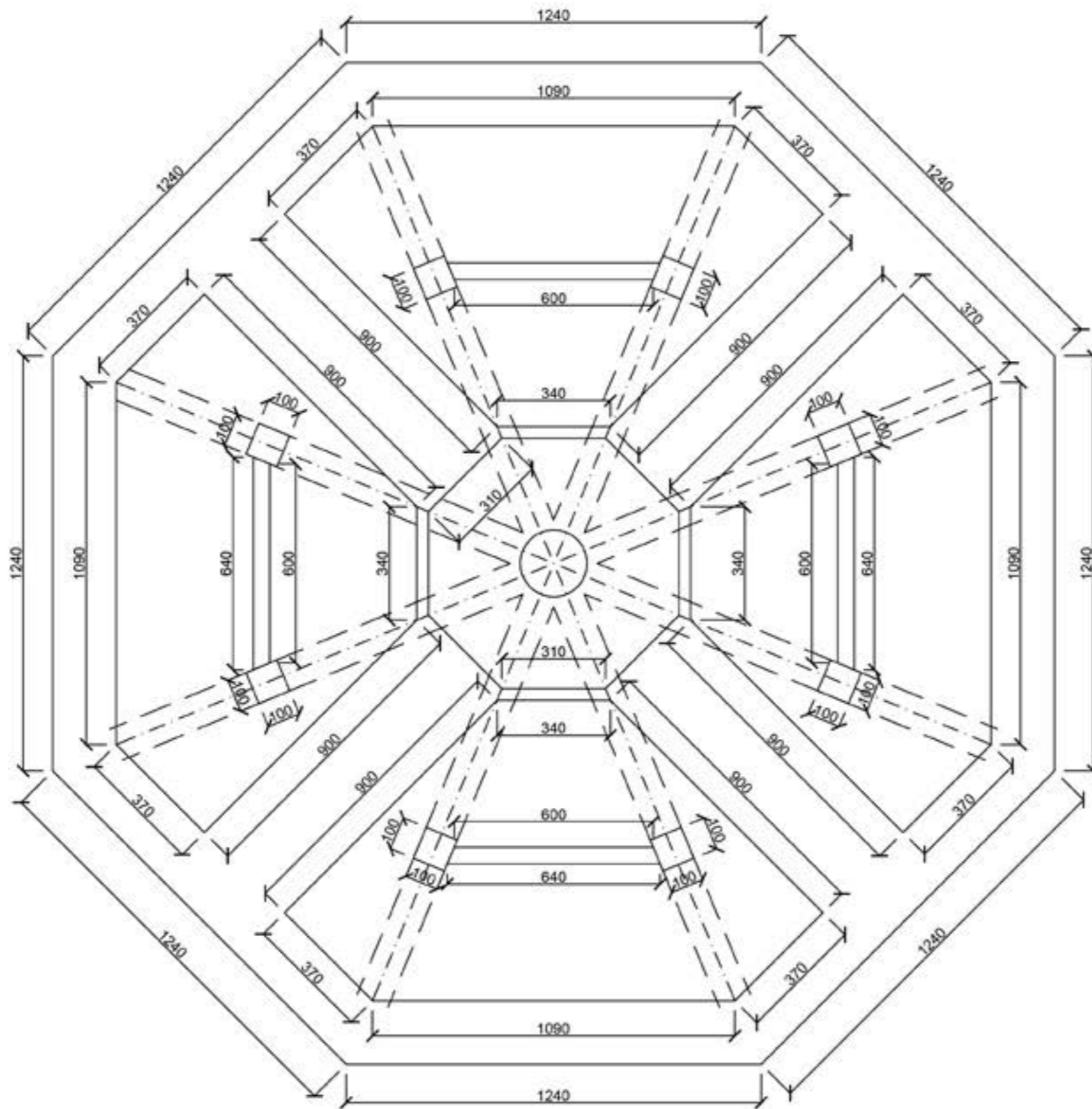
A.1.1 - Návrh přístřešku - situace širších vztahů
Formát: A3
Měřítko: 1:500

Bc. Mario Barra
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.1.2 - Návrh přístřešku - situace širších vztahů
Formát: A3
Měřítko: 1:500

Bc. Mario Barra
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.2 - Návrh přístřešku - půdorys

Formát: A3

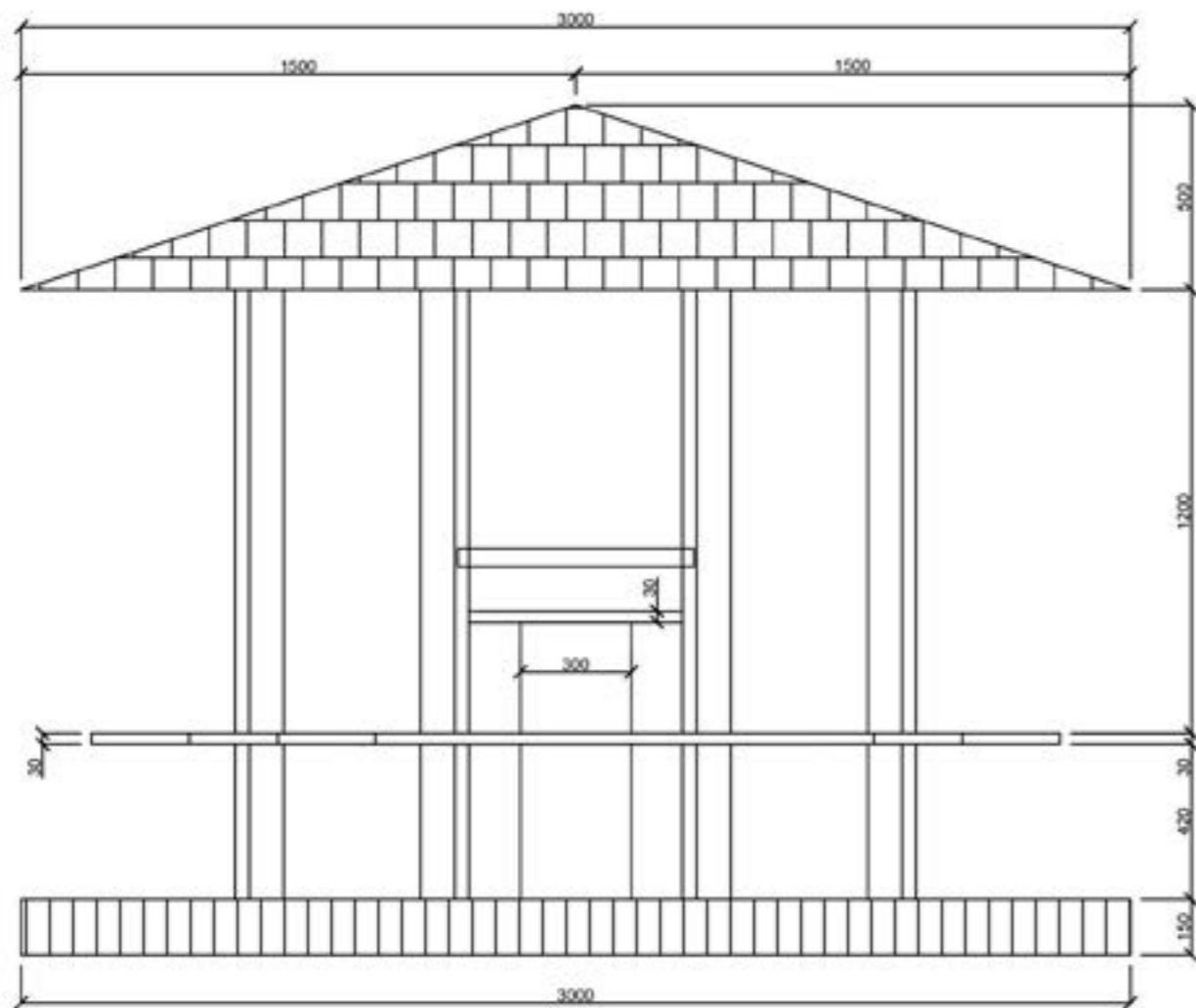
Měřítko: 1:15

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV

ZS 2022/2023

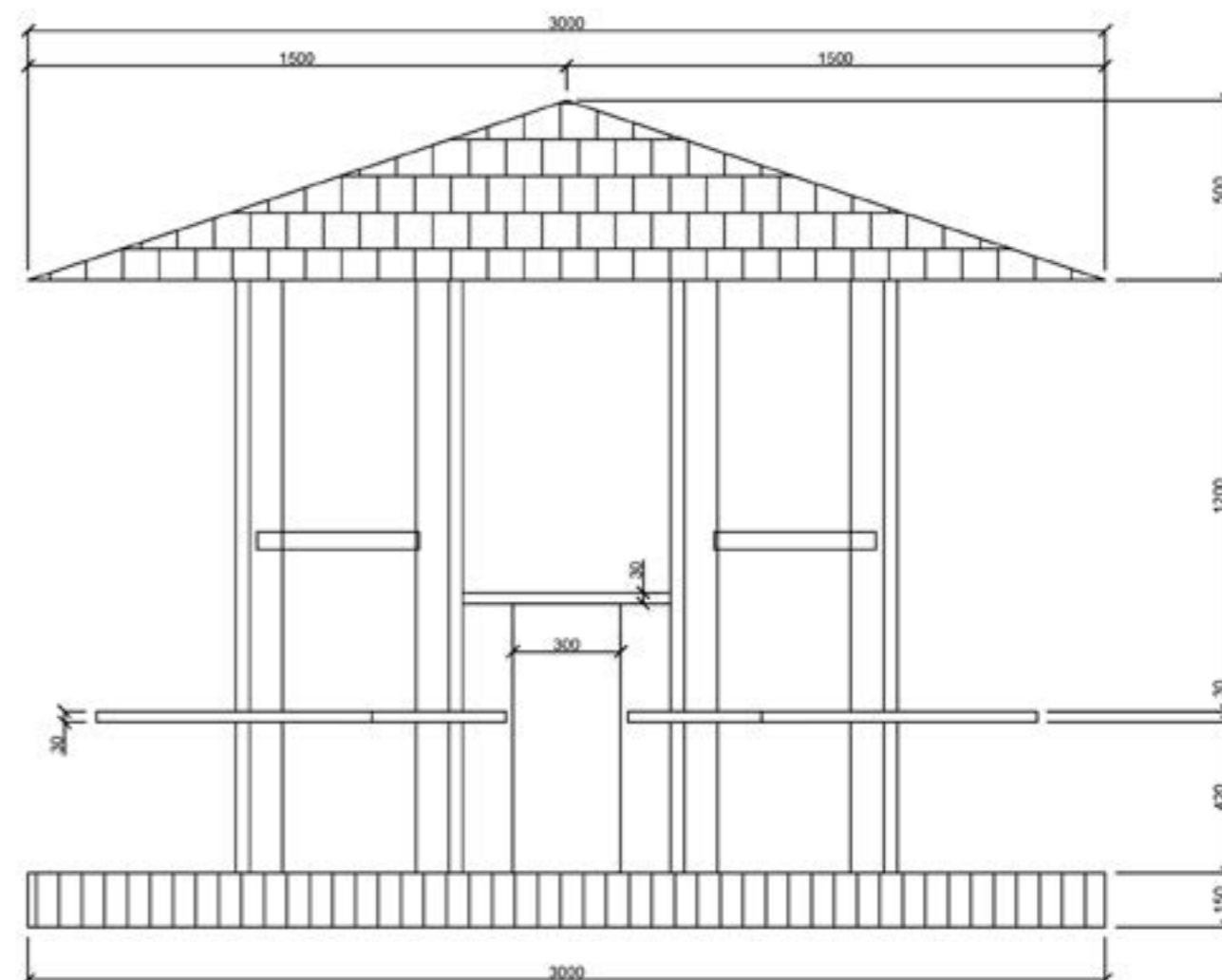
mario.barra@fa.cvut.cz

A.3.1 - Návrh přístřešku - pohled 1

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra

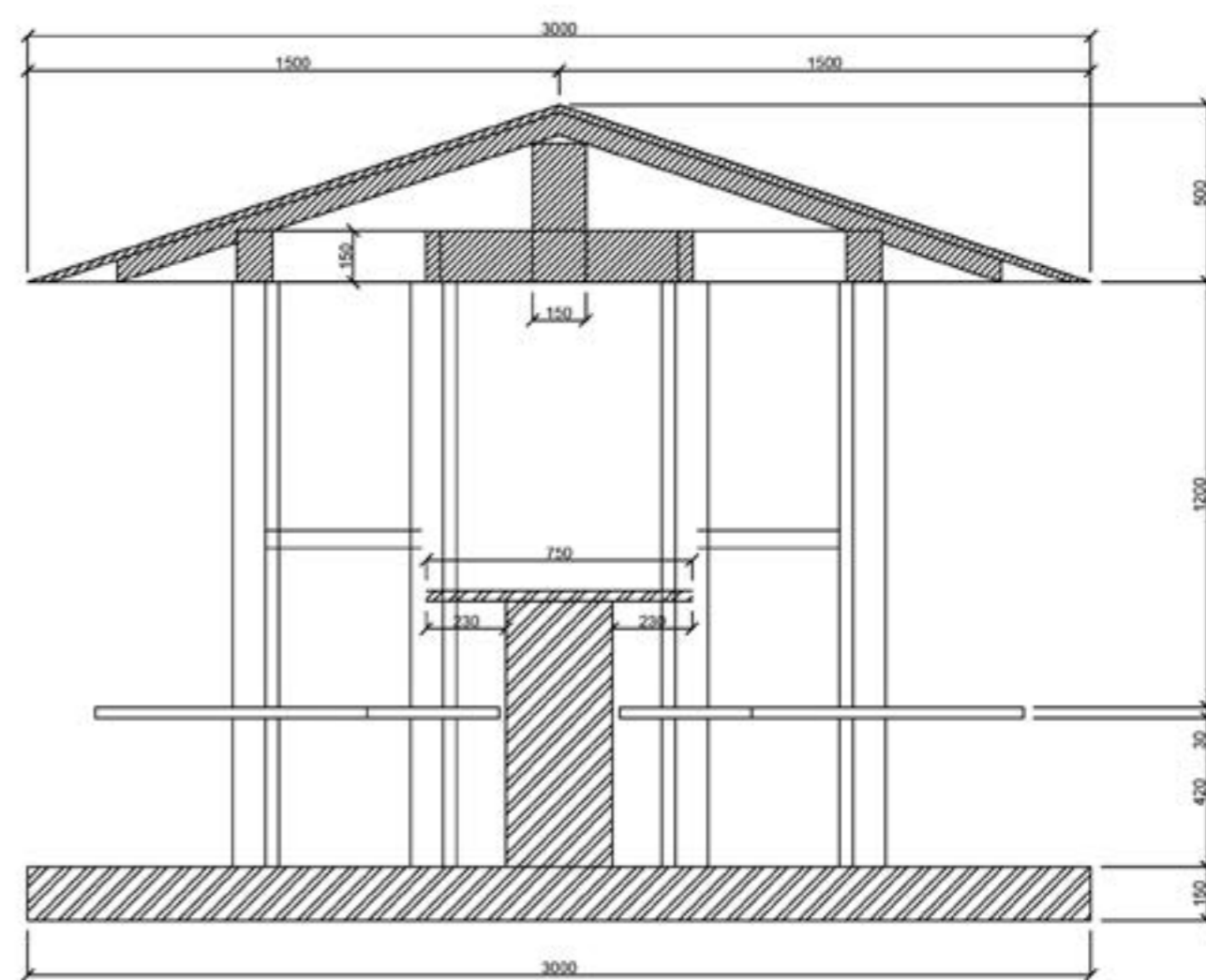
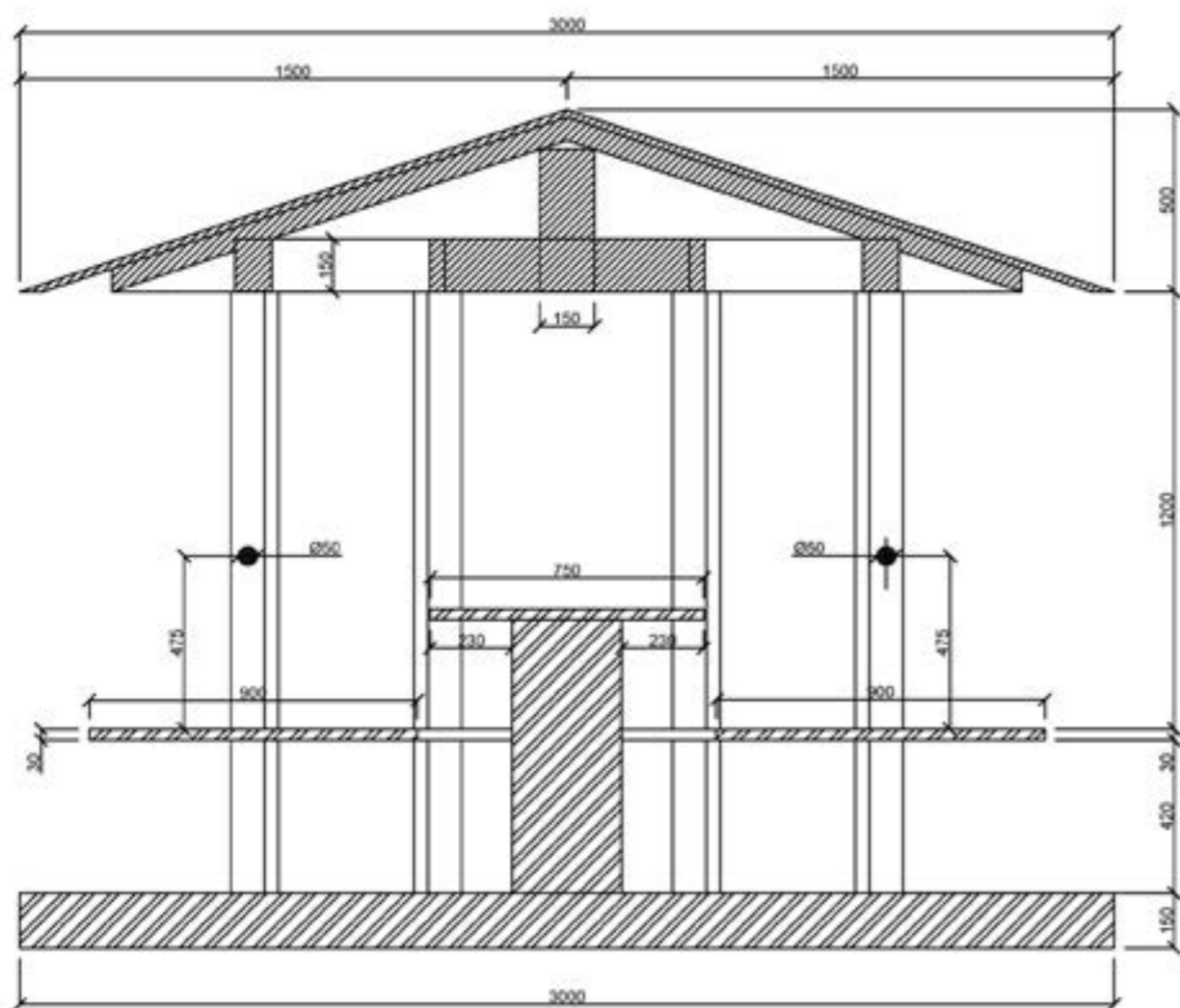
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.3.1 - Návrh přístřešku - pohled 2

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra

Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.4.1 - Návrh přístřešku - faz 1

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

A.4.2 - Návrh přístřešku - faz 2

Formát: A4
Měřítko: 1:20

Bc. Mario Barra
Provádění, řízení a ekonomie staveb IV
ZS 2022/2023
mario.barra@fa.cvut.cz

| C5 |

**NÁHLED DO HISTORIE A POTENCIÁLU ROZVOJE
STÁTNÍHO ZÁMKU JEZEŘÍ A JEHO OKOLÍ - NPÚ**

5/ Závěrečná práce - rekvalifikační kurz GnŘ NPÚ

- Autor práce: Bc. Mario Barra
- Důvod a účel: Závěrečná práce rekvalifikačního kurzu GnŘ NPÚ
- Rok vzniku: červenec 2022
- Řešené území: státní zámek Jezeří a jeho okolí
- Vedoucí práce: PhDr. Hana Řežníčková, NPÚ GnŘ
- Oponent práce: Mgr. Hana Krejčová, NPÚ SZ Jezeří

1. Cíl studie

Cílem této studie je poskytnout vhled do historie lokality Jezeří (okr. Most) a tamějšího zámku ve vztahu k historii osídlení od dob vrcholného středověku, přes rozvoj za vlády Lobkoviců a barokní až klasicistní stavební úpravy až po zánik okolních obcí a totální devastaci krajiny z důvodů rozsáhlé těžby hnědého uhlí v mostecké pánvi, která téměř pohltila i samotný zámek. Text je doplněn historickými i současnými fotografiemi lokality a reprodukcemi mapových podkladů od Národního archivu České republiky (NA ČR), kopií katastrální mapy ČÚZK a portálu Mapy.cz.

Na základě této studie je možné předběžně posoudit potenciál rozvoje lokality v okolí státního zámku Jezeří po ukončení povrchové těžby hnědého uhlí v dole ČSA a zvýšení povědomí o zámku mezi širokou veřejností nejen v rámci České republiky, ale i sousedního Německa, od jehož hranic leží jen několik kilometrů vzdušnou čarou.

2. Historie lokality

a. Obecná historie lokality

První zmínky o osadě Jezeří jsou doloženy v roce 1365 ve vztahu ke stejnojmennému hradu, nesoucímu název Eisenberg. Tento název byl jediným ekvivalentem názvu osady až do roku 1921, od kdy se používá i český název Jezeří, samotná osada však byla založena až v době pozdější, na rozdíl od hradu. Ve druhé polovině 13. století byl založen 1,5 km severně od zámku hrad na Josefíně skále, jeden z pokusů o kolonizaci Krušných hor některým z rodů vlastnicích okolní panství. O osudu objektu nejsou bohužel žádné další informace a zanikl pravděpodobně na počátku 15. století. Koncem 13. století (patrně před rokem 1356) vznikl na jihovýchodním úpatí Černického vrchu nazývaném Hausberk objekt nazývaný Alberk, dodnes jsou na místě patrné zbytky zdí a terénní nerovnosti. Hrad zanikl pravděpodobně v první polovině 14. století, některé zdroje hovoří ještě o počátku 15. století.

Pobělohorské konfiskace roku 1623 se dotkly také majetku Jana Mikuláše Hochhausera z Hochhauzu, který byl přívržencem českých stavů a následně mu byl zkonfiskován statek Eisenberk s poplužním dvorem a vinicí. Zajímavostí je zde počestěný název Eisenberk, který se zde používal společně s německým překladem – ten byl oficiálním názvem zámku a osady (především vzhledem k umístění v blízkosti česko-německých hranic a dále kvůli silné germanizaci obyvatelstva v pobělohorské době). Majitelé zámku Jezeří se v průběhu historie také určitou dobu označovali jako hrabata de Lacu, teda doslovně přeloženo „z/od jezera“, název pocházel s velkou pravděpodobností od Komořanského jezera, které se v minulosti

nacházelo na území dnešního lomu ČSA a které by se do těchto míst mohlo znovu alespoň částečně navrátit v rámci rekultivace oblasti po povrchové těžbě hnědého uhlí.

V polovině 18. století se, podle dobových pramenů, v okolí zámku nacházelo bělidlo, cihelna a panské domy pro řemeslníky, v roce 1787 zde stávalo celkem 16 domů v rámci osady, která byla v majetku knížete Františka Josefa z Lobkowicz a zůstala jeho součástí až do roku 1848, kdy bylo zrušeno poddanství. Jedním z evropských unikátů bylo tzv. Jezeřské arboretum, de facto zámecký park založený na konci 17. století, který v dobách své největší slávy dosahoval rozlohy až 50 ha, z velké části bohužel zanikl při rozšiřování severního okraje lomu ČSA a dnes se z něj dochovala pouze menší, severozápadní část. Dle možností jsou prováděny například sanační práce na základě klimatických podmínek, kácení suchých dřevin či kosení hlavního palouku. Více o něm bude pojednáno ještě v samostatné kapitole.

Následně byla osada Jezeří začleněna do obce Albrechtice a nacházela se v okrese Chomutov, po roce 1960 až do svého zániku v okrese Most. V polovině 50. let 20. století došlo k sesuvu půdy v blízkosti Jezeří a bylo nutné vysídlit téměř celou osadu, poslední domy byly srovnány se zemí na počátku 80. let minulého století v důsledku rozrůstající se povrchové těžby v dole ČSA a četných statických poruch domů. Na počátku 21. století bylo hojně diskutováno prolomení těžebních limitů v regionu, které největší měrou ohrožovaly město Horní Jiřetín, na jehož části katastrálního území se dnes zámek Jezeří a jeho okolí nachází.

b. Státní zámek Jezeří

Na místě dnešního zámku Jezeří vznikl v období středověku hrad. Přesnou dobu založení nelze s ohledem na absenci historických pramenů vztahujících se k období založení objektu určit. První doložené zmínky jsou z let 1363-1365, které uvádějí jako majitele panství pány ze Rvenic. Součástí jejich titulu bylo pravděpodobně i přízvisko de Lacu, odkazující se k existenci rozlehlého jezera pod tehdejší hradem, pozdějším zámkem Jezeří. Jednalo se o Komořanské jezero, existující do roku 1831, kdy bylo z rozhodnutí Ferdinanda z Lobkowicz, majitele jezeřského panství, úplně vysušeno. Hlavním zdrojem vody byla řeka Bílina, později v důsledku povrchové těžby přetrasována, čímž byl dán pravděpodobně impuls pro pozvolný zánik jednoho z největších jezer na našem území (různé zdroje hovoří o rozloze až 5 600 ha). Historik Bohuslav Balbín o tomto jezeře napsal „V Litoměřickém kraji za Duchcovem lze spatřit podivuhodně velké jezero, z něhož vytéká řeka Bělá (tedy Bílina, pozn. autora). O tomto jezeru plném zvláštních ryb vypravují obyvatelé, kterým bylo odedávna povoleno chytat ryby na rozdíl od těch, jimž takové staré právo předkové nepropůjčili, i když ti lidé bydlí na břehu. Nedávno jsem se dostal do místa, kde mi obyvatelé ukázali vodní plochy daleko od jezera, jejichž vodu nelze nikdy odčerpat. Kdykoliv se totiž vody těchto rybníků setkají s vodami jezerní tůně, spojí se podzemní cestou, takže jezero může oněm rybníkům ustavičně doplňovat zásobu.“. Německé označení panství Ayseberg, později upraveno jako Eisenberg, se vztahuje k ložiskům železné rudy, které se v oblasti Krušnohoří vyskytovala a vyskytují dodnes ve velké míře a byly v roce 2019 zapsány na seznam světového dědictví UNESCO, a to na jeho 43. zasedání jako Hornický region Erzgebirge/Krušnohoří.

Následující období až do roku 1513 je především ve znamení změn majitelů

panství ve vztahu k nábožensko-politickým změnám v Zemích Koruny české. Zajímavé je zmínit přítomnost zemského správce Jiřího z Poděbrad na zámku v polovině 15. století, a to v době sporu mezi rytířem Kunzem z Kaufunku a saským kurfiřtem Fridrichem Saským, který ze zámku se svou posádkou dobyl nedaleké město Most. Další významná kapitola historie zámku Jezeří se začíná psát po roce 1513, kdy zámek od Zikmunda Smolíka ze Slavic získává Mikuláš Hochhauser z Hochhausu, za něhož proběhla první výrazná přestavba objektu, a to ze středověkého hradu na renesanční zámek. K jejímu dokončení došlo v roce 1549 a dodnes jsou ve vybraných částech zámku patrné stopy po renesančním období na Jezeří, byť byl zámek v pozdější době znovu několikrát přestavěn. Jednou z nejzajímavějších stop je erb rodu Hochhauserů, kteří se o přestavbu zasloužili, z roku 1549 a nápisem „O člověče, pomni, kde je pán a jeho rod“. Po dalších změnách ve vlastnictví se zastavme v roce 1618, resp. 1620, kdy bylo panství zkonfiskováno Janu Mikulášovi Hochhauserovi z Hochhausu za účast na českém stavovském povstání a přešlo do císařských rukou. Ferdinand II. Štýrský předal Jezeří a další panství 15. března 1622 knížeti a českému místodržícímu Karlu z Lichtenštejna, který ho 24. března 1623 odprodal Vilémovi ml. Popelovi z Lobkowicz na Bílině. Tím začala více než 300letá historie tohoto významného rodu na jezeřském zámku, byť do jejich plného držení zámek přešel až roku 1638 po celkovém vyrovnání mezi Lobkowiczy a Hochhausery. Je vhodné v této části uvést dobový popis mobiliáře zámku: „předpokoj, panský pokoj, dvorní kuchyně, kuchyňský kvelb a spížní komora, tři kvelby fraucimoru, hořejší komora, dámský pokoj a komora, zadní komora, hořejší světnice, sál, školní světnice, druhý sál, dolní kvelb, panská komora a světnice i zámecká věž s hodinami. Kolem zámku se rozkládal ovocný sad, v němž byly mimo jiné ovocné stromy i vlašské ořechy. Dále zde byly tři zpustlé vinice, pod zámkem byl pivovar a poplužní dvůr. K panství patřilo pět vesnic a tři další poplužní dvory.“ Celkový stav zámku po českém stavovském povstání nebyl dobrý, s obnovou se započalo kolem roku 1627, „cihelné střechy“ byly opraveny v roce 1638.

K barokní přestavbě dal podnět ničivý požár z 18. února 1646, kdy shořel prakticky celý zámek kromě malého stavení a jezdecké stáje. Majitelé z novosedelsko-jezeřské větve pobývali dlouhá léta mimo zámek (především na zámku Nové Sedlo), na Jezeří se navrátili až v roce 1697, kdy začal být zámek znovu využíván, konkrétně Ferdinandem Vilémem z Lobkowicz, a to po rozsáhlé barokní obnově a přestavbě zakončené roku 1696. Získání dalších informací je bohužel velice obtížné vzhledem k omezenému přístupu lobkowiczských archivů pro badatele.

25. září 1713 došlo k dalšímu ničivému požáru, po němž bylo nutné zámek znovu obnovit. Dochoval se však podrobný popis vybavení a podoby zámku z doby před požárem – víme například, že střešní krytina barokního objektu byla částečně tvořena šindelem, majoritním materiálem byly pálené střešní tašky. Z popisu lze dále vyčíst informace o existenci „velkého sálu s oválnou klenbou, zdobenou štukaturou, s velkými sloupy a maskarony“ (škoda po požáru přibližně 4 500 zlatých), nacházely se zde pokoje zdobené štukaturami a krásnými podlahami, popis detailně zmiňuje také mobiliář – velká zelená kamna, dvoukřídlé dubové dveře, pozlacený kabinet. V zámecké věži se měl nacházet hodinový stroj se dvěma zvony, areál zámku tvořila také oranžerie, pila nebo soustružnická díla. Celková škoda po druhém požáru byla vyčíslena na 30 398 zl. r., 19 krejcarů a 3 denáry. Z podrobného popisu v závěrečné práci uvádím pouze stručný výčet, celý popis je volně k dispozici na webových stránkách SZ Jezeří.

Samostatný odstavec je nutné věnovat hudební historii zámku Jezeří, která se psala především v 18. století pod patronátem Lobkowiczů, první písemné zmínky pocházejí z počátku roku 1707. Na zámku prožil své dětství významný skladatel Christoph Willibald Gluck, jehož otec působil na jezeřském zámku jako nadlesní a podle něhož se zaniklá budova lesní správy na místě současného parkoviště označuje jako tzv. Gluckova hájovna. Největší rozmach hudební činnosti na Jezeří proběhl za knížete Františka Maxmiliána z Lobkowicz, hudebně vzdělaného šlechtice, hrajícího na violoncello a člena vedení Jednoty za zvelebení hudby v Čechách.

Na zámku byla založena tzv. Lobkowiczská kapela o 22 hudebnících pod vedením skladatele Antonína Vranického, rozmach pokračoval i za jeho nástupců. Pod vedením Casimira Antonia Cartellieriho bylo na Jezeří pravděpodobně provedeno v češtině Haydnovo oratorium Stvoření (Die Schöpfung). Kníže Lobkowicz byl znám svým vztahem k Ludwigu van Beethovenovi, knížeti byla věnována řada Beethovenových děl – například Symfonie č. 3 Eroica, č. 5 Osudová nebo č. 6 Pastorální. Roku 1804 byla na jezeřském zámku poprvé soukromě provedena právě Beethovenova Eroica. Na zámku se dodnes zachovalo velké množství předmětů vztahujících se k jeho hudební minulosti, velkou měrou k návratu dávného lesku rozhodně přispěje obnova divadelního sálu v jihovýchodním traktu, která bude dokončena během léta 2022. Na místě je také připomenout existenci tzv. Jezeřského pěveckého kvarteta v letech 1846-1853 a také letní hudební školy, provozované na zámku v letních měsících od roku 1831, která sloužila ke vzdělávání „učitelů a učitelských pomocníků celého lobkowiczského panství“. Na tradici by správa zámku ráda navázala pořádáním letních hudebních kurzů (ve formě pronájmu dalším subjektům či přímo v režii objektu).

Obnova zámku po ničivém požáru roku 1713 započala za Oldřicha Felixe z Lobkowicz a po jeho tragické smrti a vymření novosedelsko-jezeřské větve přešel zámek přes Karla Adama z Lobkowicz do držení Ferdinanda Filipa Josefa, knížete z Lobkowicz na Roudnici (který na zámku pobýval pouze částečně v době, kdy byl neobyvatelný roudnický zámek) a v držení této rodové větve zůstal až do konfiskací ve 20. století. Na přelomu 18. a 19. století proběhly drobné stavební úpravy v dobovém duchu, jednalo se především o úpravu piana nobile a vznik divadelního sálu, který v současnosti prochází závěrečnou fází památkové obnovy, a založení nové zámecké kaple v 2. polovině 19. století. V roce 1835 došlo k převedení Jezeří do rodinného fideikomisu roudnické větve Lobkowiczů.

Obr. 1 - Vyobrazení státního zámku Jezeří od Johanna Antona Venuta z počátku 19. století

Pochmurná část historie Jezeří se začala psát již za druhé světové války, kdy v důsledku územních změn po Mnichovské dohodě v roce 1938 se zámek ocitnul v podstoupeném území a na zámku se postupně nacházela nacistická vojenská posádka, zajatecký tábor a následně zvláštní tábor pro prominentní osobnosti (byl zde vězněn například Pierre de Gaulla – bratr pozdějšího francouzského prezidenta či Dr. Menetrel – osobní lékař maršála Pétaina a další) a působili zde také vězni z koncentračního tábora Flossenbürg. V rozporu s jakýmkoliv citem byl zámek natřen maskovací barvou, čímž byl pravděpodobně částečně uchráněn od zkázy při osvobození českého území.

Obr. 2 - Nedatovaná fotografie SZ Jezeří s výhledem do krajiny, na místo dnešního lomu ČSA

Završení zkázy Jezeří, v jejímž důsledku se dostal mezi významné evropské památky v ohrožení (a tato cena mu skutečně byla udělena v roce 2020 organizací Europa Nostra, kdy se zařadil po bok 6 nejohroženějších evropských památek) započalo 20. dubna 1948. Předtím byl zámek necelé tři roky zpět v držení Lobkowiczů, které zde navštěvoval také ministr zahraničí ČSR Jan Masaryk – dnes jsou tyto návštěvy připomínány především díky vzpomínkám pamětníků a připomínka se zachovala se také v podobě názvu tzv. Masarykova pokoje v inventáři z konce 40.

let 20. století včetně jeho vybavení. Po „vítězném únoru“ přešel objekt do národní správy a byl hodnocen jako „ve špatném stavu“. Po správě Národní kulturní komise se jeho novým majitelem stalo ministerstvo techniky a 22. září 1950 následně ministerstvo národní obrany, posádka v Chomutově. Zámek byl posádkou obsazen bez jakéhokoliv právního postupu, mobiliář částečně uskladněn ve zdejší kapli či rozkraden, interiéry v průběhu let prošly mnoha necitlivými zásahy, například roku 1967 bylo připuštěno vytrhání přibližně 150 m² parket a jejich převezení na státní zámek Ploskovice.

V období 1955-1958 přešel zámek přes ministerstvo vnitra do vlastnictví ministerstva školství a kultury, které jej svěřilo Státní památkové správě, resp. KNV v Ústí nad Labem a v letech 1961-1972 vznikl první projekt na obnovu zámku, spojený s výzkumem Ústavu pro tvorbu a ochranu krajiny v Ústí nad Labem, počítalo se zde ale také se vznikem rekreačního areálu a prezentací hudebních tradic, které jsou s Jezeřím a rodem Lobkowiczů neodmyslitelně spojeny. Pod vedením Václava Mencla vznikla v pozdějších letech studie stavebního vývoje zámku (předchůdce následného SHP), podrobný stavebně-historický průzkum zámku byl následně zpracován na základě zadání SÚRPMO v 80. letech minulého století pod vedením docenta Dobroslava Líbala a profesora Mojmíra Horyny. Roky 1973-1976 byly pro zámek patrně nejkritičtějším obdobím, neboť v oblastech kolem lomu ČSA byl prováděn průzkum možností dalšího rozšíření povrchové těžby hnědého uhlí a stability okolní krajiny pro probíhající těžbu. Větší závislostí na spotřebě hnědého uhlí došlo v pozdějších letech k rozšíření oblastí těžby nejen na obce pod zámkem, nacházející se v místech původního Komořanského jezera, dotčeno bylo také tzv. Jezeřské arboretum, kterému je samostatně věnována následující kapitola. Existoval také plán na úplný zánik zámku (pomalé chátrání, výmaz z map, prezentace nízké kulturní hodnoty památky), který však nebyl realizován díky intenzivním snahám geologů a masivní mediální kampaně v 80. letech 20. století, kdy po roce 1989 vznikla Společnost za obnovu Jezeří a nastavením těžebních limitů v roce 1990 byly od zániku uchráněny také město Horní Jiřetín a osada Černice nedaleko zámku.

První části obnovy objektu proběhly již v letech 1987-91 (arch. Karel Císař, SÚRPMO), kdy se obnovila především krytina střech a krov severní poloviny hlavní budovy, vybrané stropní konstrukce, část opěrných zdí v areálu zámku a celý Panský dům. V roce 1991 přešel zámek v rámci restitučních nároků zpět do vlastnictví Lobkowiczů, kteří jej v osobě Martina Lobkowicze darovali v roce 1996 České republice (dnes ve správě Národního památkového ústavu, územní památkové správy v Praze), především z důvodů absence finančních prostředků na kvalitní a důkladnou obnovu památky. Červen zmiňovaného roku byl ve znamení prvního zpřístupnění Jezeří návštěvníkům, kteří mohli nahlédnout do severní části zámku, která byla pravděpodobně nejbezpečnější částí zámku. Obnova zámku probíhá dodnes za běžného návštěvníckého provozu, čímž se široké veřejnosti na 3 okruzích nabízí jedinečná příležitost sledovat práce v rámci stavební obnovy jednoho z nejzajímavějších zámků na našem území s neobyčejně pestrou historií.

c. Jezeřské arboretum a zámecký park

Součástí areálu zámku Jezeří byl také rozsáhlý anglický park, situovaný jižním a jihovýchodním směrem od hlavní zámecké budovy, jeho první základy byly položeny na konci 17. století. Zámecká zahrada byla rozdělena na dvě části – „horní“ přístupnou z piana nobile zámku, resp. z tzv. lesního pokoje a část „dolní“

– Jezeřské arboretum. Horní část, tedy zámecký park, měla kompozici typické barokní zámecké zahrady – nacházely se zde aleje, loubí, kaskády nebo fontány, dostavěna byla oranžerie a fíkovna. Tato část byla zcela zlikvidována v 80. letech minulého století. Dnes je možné v místech bývalého zámeckého zahradnictví spatřit různé netradiční a cenné dřeviny - například platan pestrolistý, jeřáb břek, šácholany (magnolie), zmaliničníky japonské, kanadské jedle, pyramidální duby, turecké lísky nebo jedlé kaštanovníky, které se zachovaly v okolí bývalých zásobních a zeleninových skleníků zahradnictví. Další významná krajinářská úprava proběhla za Lobkowiczů po roce 1836, kdy došlo ke vzniku anglického parku, plynule navazujícího na „dolní“ arboretum.

Samotné arboretum byl evropský unikát, rozkládající se na ploše přesahující 50 ha, jednalo se o krajinářský prostor obsahující mnohé vzácné exempláře. Byla zde vytvořena pozoruhodná harmonie mezi tradiční krušnohorskou přírodou a jejími původními dřevinami a nově dovezenými exempláři, mnohé zdroje uvádějí jedinečný dendrologický a sadovnický potenciál.

Z významných stromů je záhodno připomenout tzv. Albrechtický dub (zimní, lidově označovaný jako Albrechtický dědoušek se stářím přesahujícím 1000 let. Se svou výškou přesahující 26 metrů (v době největší slávy stromu) a obvodem až 15,6 metru se řadil mezi nejstarší a nejmohutnější stromy v celém regionu. Jednalo se tzv. hraniční strom, zapsaný i v tzv. Deskách zemských, konkrétně roku 1884. K jeho zkáze došlo v první polovině srpna 1993, kdy několikrát po sobě zachvátil strom požár, dle oficiálních důvodů po zásahu bleskem, mnohé neoficiální zdroje však hovoří o úmyslném zapálení překážky těžby hnědého uhlí, což byl koneckonců nejvýraznější důvod zániku celého arboreta. „Zachránit“ se podařilo například sekvojovec obrovský, 100 let starý a 15 tun těžký strom, ležící na území dnes zaniklé obce Albrechtice. K jeho transferu do mostecké části Zahražany došlo v březnu 1987, bohužel se jednalo o smutnou snahu zachránit sice významný, ale pouze ojedinělý strom, a přitom obětovat zbývající jedinečné dřeviny arboreta, neboť přesun sekvojovce byl jednou z podmínek ministerstva kultury pro odejmutí památkové ochrany jedinečné přírodní oblasti. Nutno doplnit, že se stav stromu po přesunu nadále zhoršoval a v polovině 90. let minulého století došlo k jeho definitivnímu uschnutí a zániku.

Obr. 3 - Vyobrazení Albrechtického dubu kolem roku 1890, převzato z knihy Osud Mostecka

Osud Jezeřského arboreta zpečetila povrchová těžba hnědého uhlí v blízkém lomu ČSA. Žádost o odejmutí památkové ochrany byla podána podnikem Doly V. I. Lenina Komořany v roce 1978 a vyhovění této bylo podmíněno zpracováním podrobné inventarizace arboreta. Ta proběhla na ploše 33 ha, tedy na větší polovině dotčené oblasti. Celkem bylo v inventarizaci započítáno 4 910 kusů dřevin a jejich finanční hodnota byla k 30. září 1980 odhadnuta na 378 milionů Kčs, celé arboretum mělo mít dle odhadů hodnotu přesahující 500 milionů Kčs, historickou hodnotu vyčíslit samozřejmě nelze. I po listopadových událostech roku 1989 se počítalo s kompletním zánikem parku, díky občanské iniciativě však byly zbytky arboreta uchráněny zániku, ale zároveň nedošlo k jejich konzervaci a následné záchraně, rozšířily se zde tak náletové dřeviny a zánik původních odrůd v zásadě pokračoval i po odvrácení definitivního zániku arboreta. V současné době probíhají průběžné arboristické zásahy (typu prořezávky suchých dřevin, kosení trávy nebo sanace škod po povětrnostních událostech) ve zbývajících částech.

d. *Budova lesní správy Jezeří-Eisenberg*

Objekt bývalé lesní správy Jezeří-Eisenberg stával od doby raného baroka, tedy s dobou vzniku po polovině 17. století, na konci parkové zámecké cesty délky 300 metrů vedoucí západním směrem, která dnes propojuje budovu zámku a nejbližší zámecké parkoviště pro návštěvníky a blízký rybníček. Budova byla sídlem zámecké správy obhospodařující rozsáhlé lobkowiczské lesy v okolí Jezeří s adresou Jezeří č. p. 3, Horní Jiřetín, část obce a katastrální území Jezeří. Kulturní památkou Československé republiky byla prohlášena 3. května 1958 pod rejstříkovým číslem ÚSKP 53891/5-300 a označením myslivna.

Obr. 4 - Pohled na zaniklou budovu lesní správy Jezeří od (jiho)východu v roce 1966

V roce 1981 postihl budovu ničivý požár, na jehož základě bylo rozhodnuto o definitivní demolici objektu a k 11. prosinci 1987 byla z budovy sejmuta památková ochrana, dnes na místě již nejsou žádné stopy připomínající existenci dvoupatrové budovy s podkrovím, centrálním vikýřem a valbovou střechou. Nezřetelné pozůstatky budovy jsou ještě patrné na archivním leteckém snímku ČÚZK z roku 1995 .

e. *Hraběcí kaple*

K zahájení stavby kaple nazývané „hraběcí“ bylo přikročeno patrně kolem roku 1753, jak uvádí Památkový katalog („Tato zajímavá sakrální stavba centrálního půdorysu byla patrně stavěna po roce 1753, avšak nebyla dokončena. Její stěny člení pilastry a otvory, vstupní stranu i vysoké niky – podobný vzhled má i interiéru. Ke kapli se váže řada místních pověstí.“) tedy za života Františka Ferdinanda z Lobkowicz, nikdy však nedošlo k jejímu dokončení. Jejím autorem byl Itál Andreas Altomonte, kaple měla být poutním místem ochraňujícím trn z Kristovy koruny (ten by měl být podle historických pramenů dodnes uložen kdesi na zámku Jezeří a v roce 2022 se obnovila tradice poutních mší alespoň v zámecké kapli k připomínce této vzácné relikvie) a zároveň rodovou pohřební kaplí Lobkowiczů. Půdorys stavby byl zamýšlen jako okrouhlý s předsíní.

Obr. 5 - Podoba kaple zvané hrabčící – zdroj: webové stránky SZ Jezeří

Ke stavbě kaple se váže pověst, podle níž zemře každý, kdo by se pokusil dílo dokončit, i to je jeden z důvodů, proč se kaple označuje také jako Čertova kaple (ďábel prý několikrát zničil klenbu kaple, pravděpodobnější verzí však je chyba při výpočtech nebo nevhodná technologie). Ferdinand Vilém z Lobkowicz zemřel v těchto místech během lovu na kance, jeho bratr Oldřich Felix z Lobkowicz byl později zasažen vychýlením kmene stromu spouštěného úvozem. Nutno doplnit, že v obou případech stavba kaple ještě nebyla zahájena a tragické události se vztahují k místu pozdější výstavby, nikoliv ke stavbě samotné. Realizace kaple byla v průběhu své výstavby zastavena, také kvůli nedostatku financí a problémům se stavebními dělníky a do dnešních dnů tak se dochovaly pouze obvodové stěny kaple, několik ležících sloupů v blízkosti kaple a také zmiňovaná pověst.

f. **Proměny okolí zámku Jezeří – zaniklé obce a těžba uhlí**

Dnešní podoba okolí zámku Jezeří připomíná spíše „měsíční krajinu“, ve které je prakticky jediným zdrojem života jezeřský zámek a jeho návštěvníci či turisté směřující do této střední části Krušných hor. V dobách nepříliš dávných zde ale stávalo několik obcí, které byly vysídleny v 70. a 80. letech minulého století a následně musely nuceně ustoupit rozšiřování těžby ve velkolomu ČSA, také kvůli četným statickým poruchám způsobeným dobýváním uhlí. Pro úplnost je důležité zmínit, že ještě na počátku 21. století, v letech 2010-2015 se uvažovalo o prolomení těžebních limitů z roku 1991 v severní části lomu, v místech města Horní Jiřetín. Vláda České republiky však na výjezdním zasedání v Ústí nad Labem roku 2015 potvrdila stávající limity, výraznou měrou tomu přispěly protesty tamějších obyvatel – rozšíření těžby bylo odmítnuto referendem v roce 2006, aktivně proti rozšiřování těžby vystupuje také zastupitelstvo města. V roce 2018 se v médiích objevila úvaha o nové trase ropovodu Družba, která by taktéž zasáhla území Horního Jiřetína, minimálně ve formě omezení důsledkem existence ochranného pásma potrubí.

Pro pochopení vážnosti proměn krajiny pod jezeřským zámek jsou důležité také archivní mapové podklady. Nejstaršími dochovanými a zároveň přístupnými mapovými podklady pro okolí zámku jsou Indikační skici a Císařské

otisky stabilního katastru, obojí vzniklé v první polovině 19. století. Lze na nich spatřit nejen půdorysné schéma státního zámku Jezeří v době klasicismu (tedy po skončení klíčových barokních a raně klasicistních stavebních úprav a přístaveb), ale dále také dnes již zaniklou budovu lesní správy Jezeří-Eisenberg – označovanou v Indikačních skicích a Císařských otiscích stabilního katastru jako „Jägerhaus“ (tedy „myslivna“), kterou v nejbližším okolí doplňuje hrabčická kaple – tzv. Grafenkapelle a pod zámek budova „Schweitzerhütte“ (v českém překladu „Švýcarská chata“ či jednoduše „Švýcárna“).

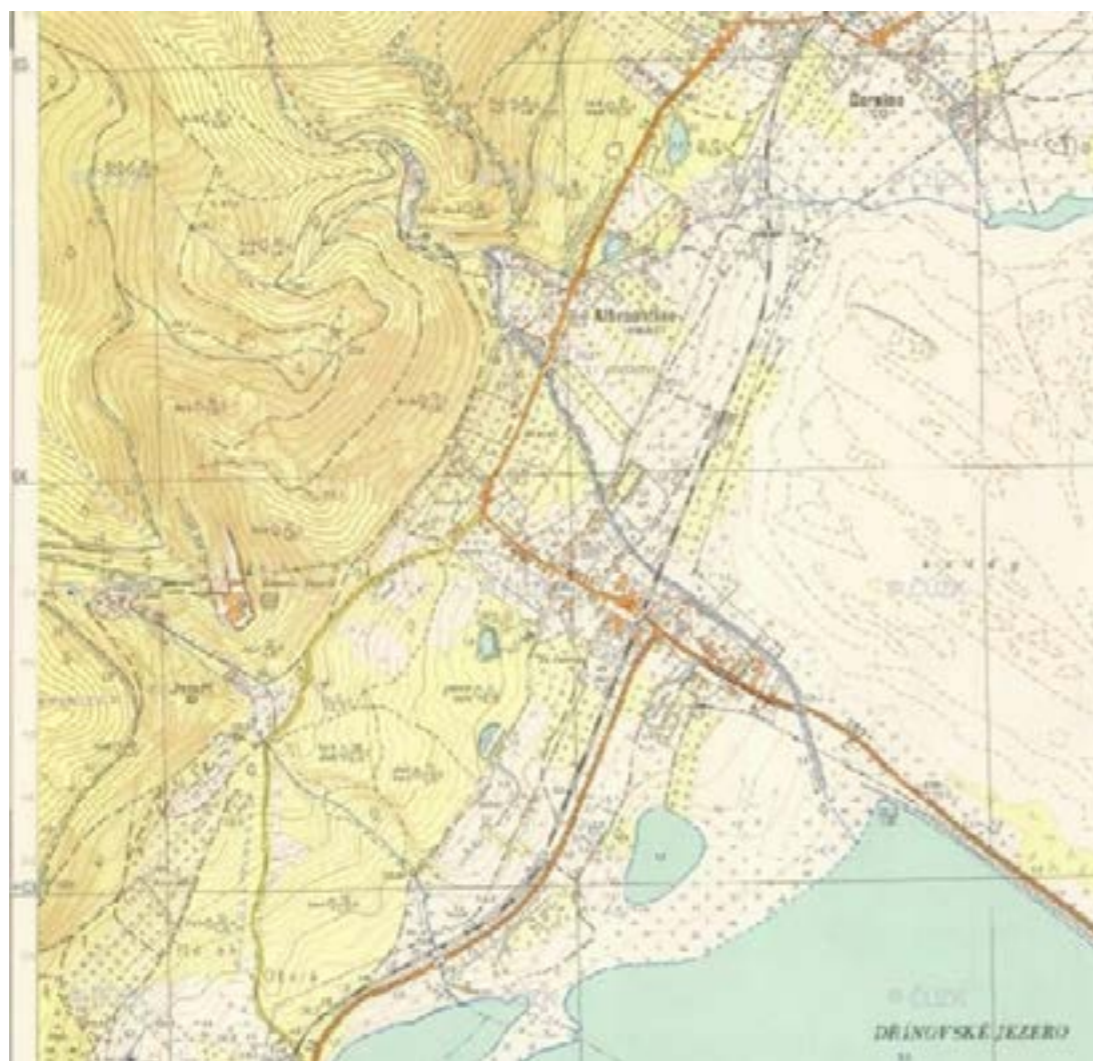

Obr. 6 - Podoba Švýcarského domu, 1842 od C. Crolla – zdroj: publikace NPÚ

Císařské povinné otisky stabilního katastru z roku 1842 (vložené na str. 15) nám zachycují podobu obce Eisenberg (pozdější osady Jezeří, části obce Albrechtice) a všech jejích součástí v zásadě ve stejné podobě jako výše zmiňované a vyobrazené Indikační skici. V blízkosti Jezeřského arboreta lze spatřit několik budov, jedná se o dnes již zaniklé budovy zámeckého zahradnictví se skleníky, obydlí zahradníků a dalšího personálu či gotizující pavilon situovaný v samotném parku.

Velice zajímavou je vojenská topografická mapa v systému S-1952 z roku 1966, zobrazující ještě existující obec Albrechtice, ale ne již její část – osadu Jezeří, která rozšiřující se těžbě hnědého uhlí podlehla o několik let dříve a jejímž jediným pozůstatkem je objekt SZ Jezeří a až do roku 1981 také budova lesní správy Jezeří-Eisenberg. Na mapách se ovšem stále nachází vyobrazeno Dřínovské jezero, které zaniklo dle leteckých snímků po roce 1975 v důsledku rozšiřující se těžby hnědého uhlí v rámci lomu ČSA.

Jižně od cesty spojující státní zámek Jezeří a tehdy ještě existující osadu Albrechtice lze spatřit relativně nedotčené území Jezeřského arboreta včetně dvou rybníčků (z původních tří), které se v daných místech nacházely. Na mapě je představena jedna z mnoha tváří, kterou krajina kolem zámku Jezeří získala v průběhu posledních tří staletí, otázkou ovšem je, k jaké tváři se krajina po ukončení těžby v lomu ČSA navrátí, či zda se bude jednat o zcela novou koncepci.

Dnešní situace je již velice totožná, v následujících letech došlo k vysídlení a totální destrukci obce Albrechtice a rozšíření velkolomu ČSA. Na závěr této části bych rád ještě pro zajímavost poukázal na Topografickou sekci měřítka 1:25 000 třetího vojenského mapování z let 1872-1953, která zobrazuje trošku jiným způsobem bezprostřední okolí zámku Jezeří vč. osady Jezeří a obce Albrechtice.

Pro úplný obrázek doplňuji dva grafy, jak se vyvíjelo osídlení osady Jezeří a obce Albrechtice, které byly ve vztahu k zámku nejbližšími trvale osídlenými místy. Dnes bychom je v oblasti hledali marně, obě osady padly za oběť rozšiřující se povrchové těžbě hnědého uhlí ve velkolomu ČSA ve 2. polovině minulého století.

i. Vývoj počtu obyvatel osady Jezeří (část obce Albrechtice)

ii. Vývoj počtu obyvatel obce Albrechtice

3. Dopravní dostupnost lokality**a. Osobní doprava**

V posuzované lokalitě jsou k dispozici dvě nehlídaná neplacená parkoviště – jedno v lokalitě bývalé lesní správy zámku Eisenberg a druhé na příjezdové cestě k prvně zmiňovanému parkovišti po levé straně.

Další možnosti parkování se nabízejí v nedalekých Černicích, části obce Horní Jiřetín či v samotném Horním Jiřetíně. Nutno dodat, že z Černic je zapotřebí dále překonat pěšky či na kole vzdálenost 3,1 km k objektu bývalé lesní správy, resp. 3,6 km k objektu SZ Jezeří (z Horního Jiřetína se jedná o vzdálenosti 6,7 km, resp. 6,4 km – přístupová cesta přichází nejprve k zámku, následně k býv. lesní správě).

b. Veřejná doprava

i. Autobusová doprava

Nejbližší zastávka veřejné autobusové dopravy se nachází v Černicích, části obce Horní Jiřetín, kde v zastávkách Černice a Černice, mlékárna zastavují linky č. 14 směr Horní Jiřetín, pekařství resp. Litvínov, nádraží a č. 28 směr Litvínov, Záluží, CHEMOPETROL, resp. Horní Jiřetín, rozc.0,2. Spojení je zde pravidelné, každý den v intervalech 1-2 hodiny, více frekventovaná je linka č. 14.

ii. Železniční doprava

Železniční doprava v posuzované lokalitě není zavedena, nejbližšími zastávkami jsou stanice Litvínov a Litvínov, město – vlaky směr Osek město, Louny město, Domoušice, Rakovník či Moldava v Krušných horách, popř. Třebušice, odkud jezdí vlaky směr Kadaň-Pruněrov, Chomutov, Most a Děčín. Ke zvážení se předkládá zavedení ekologicky šetrného autobusového spojení (např. formou elektrobusů atp.) navazujícího na železniční dopravu a omezující ekologickou zátěž v dané

lokalitě s maximálním využitím stávající infrastruktury.

Mimo výše uvedené možnosti dopravy byla do roku 2020 pod zámek Jezeří, podél velkolomu ČSA realizována okružní cyklotrasa č. 3106 s celkovou délkou 73,2 km, která propojuje Horní Jiřetín, Litvínov, nový Most a východní okraj Jirkova. Prochází mezi doposud aktivními prostory těžby hnědého uhlí, zároveň ale předznamenává možnosti dalšího turistického rozvoje lokality.

4. Potenciál lokality – vize dalšího rozvoje

Z výše uvedených faktů jednoznačně vyplývá jedinečnost nejen zámku Jezeří, ale také mnoha prvků v jeho okolí, a to nejen v národním – českém, ale také v mezinárodním – evropském kontextu. Prohlédneme-li si statistiky návštěvnosti zámku Jezeří za posledních několik let, čísla jsou vzhledem k umístění zámku a jeho napojení na páteřní dopravní komunikace relativně příznivá, ve srovnání celého Ústeckého kraje se jedná o jeden z nejnavštěvovanějších objektů regionu (ve srovnání s dalšími památkami jako například SZ Duchcov, SZ Krásný dvůr a další). V souvislosti s postupným utlumováním těžby jsou patrné aktivity místní samosprávy i dalších institucí a nadšenců o rozvoj turistického ruchu a upozornění návštěvníků na pohnuté osudy krajiny dotčené dolováním hnědého uhlí, a také informování o zaniklých obcích – na místě je zmínit vznik několika informačních tabulí připomínajících existenci obce Albrechtice a osad Jezeří a Černice, vše v katastrálním území města Horní Jiřetín.

Pro úplnost je důležité uvést také přehled návštěvnosti státního zámku Jezeří v letech 2008-2020. Strmý pokles návštěvnosti mezi lety 2019 a 2020 lze vysvětlit pandemií onemocnění COVID-19 a s tím souvisejícími mimořádnými opatřeními vlády ČR (mezi lety 2020 a 2021 se klesající trend zastavil, přesto zůstala čísla nízká kvůli protiepidemickým opatřením), za povšimnutí však stojí propad mezi lety 2018 a 2019, o více než 5 000 návštěvníků, který byl však způsoben změnou nabídky prohlídkových okruhů (zrušení akce „Oživlá strašidla“ (z rozhodnutí správy zámku) v závěru sezón s návštěvností až 8 000 návštěvníků během jednoho víkendu). Čísla návštěvnosti níže celkově dokazují, že je státní zámek Jezeří turisticky atraktivní lokalitou a v souvislosti s plány správy zámku např. na kulturní události v nově

zrekonstruovaném divadelním sále lze očekávat další růst počtu návštěvníků v následujících letech, k čemuž jistě přispěje i postupná rekultivace krajiny po ukončení těžby.

a. *Návštěvnické centrum SZ Jezeří*

Státní zámek Jezeří prochází v současné době dlouhodobou rekonstrukcí vzhledem k celkovému stavu objektu po strastiplné historii především 20. století. Je zřejmé, že práce na obnově objektu nebudou ukončeny v horizontu několika let a v souvislosti s probíhajícími stavebními pracemi bude nutné přizpůsobovat této skutečnosti návštěvnický provoz a rozsah zpřístupnění zámku. Nabízí se proto možnost v katastru zaniklé obce Albrechtice, ve vzdálenosti cca. 800 metrů vzdušnou čarou od zámku vystavět moderní návštěvnické centrum odpovídající nárokům návštěvnického provozu 21. století.

Návštěvnické centrum by mohlo fungovat například pod správou Národního památkového ústavu, správa státního zámku Jezeří nebo pod patronátem místní (město Horní Jiřetín) či regionální (Ústecký kraj) samosprávy a poskytovalo by návštěvníkům vhléd nejen do historie zámku, kterou v současné době již nelze spatřit a zároveň by představovalo široké veřejnosti proces obnovy jedné z nejohroženějších památek Evropy. I po skončení rekonstrukce by měl být tragický osud této památky připomínán jako výstraha budoucím generacím pro náležitou ochranu národního kulturního dědictví a zároveň připomínat celý zásluhový proces obnovy a jednotlivé detaily postupu (zvláště z období dějin zámku ve 20. a 21. století existuje řada archivních materiálů, které zde mohou být široké veřejnosti prezentovány). Prodej vstupenek na prohlídkové okruhy SZ Jezeří a drobných upomínkových předmětů je ze strany správy zámku v budoucnu předpokládána v prostoru vrátnice u hlavní zámecké brány (po její obnově), sídlo správy by mělo být ponecháno ve stávajících prostorách Panského domu.

Hlavním zaměřením a velkým přínosem by ovšem bylo také připomenutí historie okolí zámku – Jezeřského arboreta, hraběcí kaple, zaniklé budovy lesní správy, ale především několika zaniklých obcí, které jsou dnes pohřbeny v propadlišti dějin, a připomíná je jen prázdnota na místech velkolomu ČSA. Možností prezentace této kapitoly historie panství Jezeří by mohla být virtuální mapa a rekonstrukce podoby zaniklých obcí, včetně bezprostředního okolí zámku a arboreta – inspiraci lze najít v několika výzkumných projektech a závěrečných pracích studentů Přírodovědecké fakulty University Karlovy – katedry aplikované geoinformatiky a kartografie, která se 3D vizualizacemi snažila představit několik zaniklých obcí v českém pohraničí, ve středních Čechách (CHKO Brdy, býv. VÚ Brdy) a také například 3D obnovou zaniklého kláštera na Ostrově u Davle .

Součástí komplexu návštěvnického centra by také měl být sál pro přednášky, různé krátkodobé výstavy a kulturní produkce, jejichž cílem by bylo znovu poukázat na dávnou hudební historii zámku Jezeří, byť existuje záměr připomínat tuto epochu v nově obnovovaných prostorách zámku. Návštěvnické centrum by v tomto případě mohlo plnit například administrativní úlohu, prodej vstupenek a zajišťovat zázemí pro jiné kulturní produkce, vztahující se například přímo k zaniklým obcím a osudům jejich obyvatel. Vhodným doplňkem centra by byl také stravovací provoz, který v současné době bývá nedílnou součástí informačních center navrhované velikosti a významu (v současné době je v lokalitě poskytováno rychlé občerstvení přímo v areálu zámku, další možnost (restaurace atd.) se nachází až ve městě

osadě Černice, resp. ve městě Horní Jiřetín, tedy ve vzdálenosti 3 km, resp. 6,6 km od zámku). Důraz je v tomto případě nutno věnovat zajištění dostatečného zásobování a napojení novostavby na inženýrské sítě. Cílem návrhu není v místech zaniklé obce Albrechtice navrhnout turistický resort, jehož primárním úkolem by byla finanční ziskovost a zároveň snaha o udržení pobytu návštěvníků v lokalitě v maximální možné míře (být v jistém ohledu se lze s touto částí myšlenky ztotožnit), ale vhodným a decentním způsobem připomínat osudy lokality a přizpůsobit její podání široké veřejnosti.

S existencí návštěvnického centra se v současnosti počítá ve studii revitalizace a rekultivace krajiny po napuštění velkolomu ČSA, otázkou nyní je, v jakém časovém horizontu lze definitivní těžby a zahájení postupné rekultivace očekávat, a to v důsledku sporů o financování rekultivace a také možnosti prohlášení jednoho z rypadel kulturní památkou, což by mělo významný vliv na podobu rekultivovaného území ve vztahu k současným plánům. Pro potřeby samotného návrhu návštěvnického centra je zapotřebí vyhotovit architektonickou studii, posoudit proveditelnost projektu ve vztahu k navrhovanému území a geotechnickým podmínkám v dané lokalitě a posoudit zároveň finanční návratnost projektu ve vztahu k předpokládaným nákladům na realizaci projektu. Zásadní otázkou je též dostupnost pitné a užitkové vody, která je v současné době zásadním problémem pro správu zámku již několik let.

b. *Obnova Jezeřského arboreta*

Jezeřské arboretum bylo jedním z nejcennějších zámeckých parků nejen na našem území, ale i v kontextu celé střední Evropy, jak již bylo rozvedeno v části 2.a) – historie lokality – Jezeřské arboretum. Dodnes se částečně zachovala druhová skladba původních dřevin a v archivech by měla existovat inventarizace zámeckého arboreta z roku 1980, kterou si nechal zpracovat koncernový podnik Doly V. I. Lenina Komořany jako podklad pro ministerstvo kultury k sejmutí památkové ochrany nad areálem a možnosti rozšířit na jeho úkor povrchovou těžbu lomu ČSA .

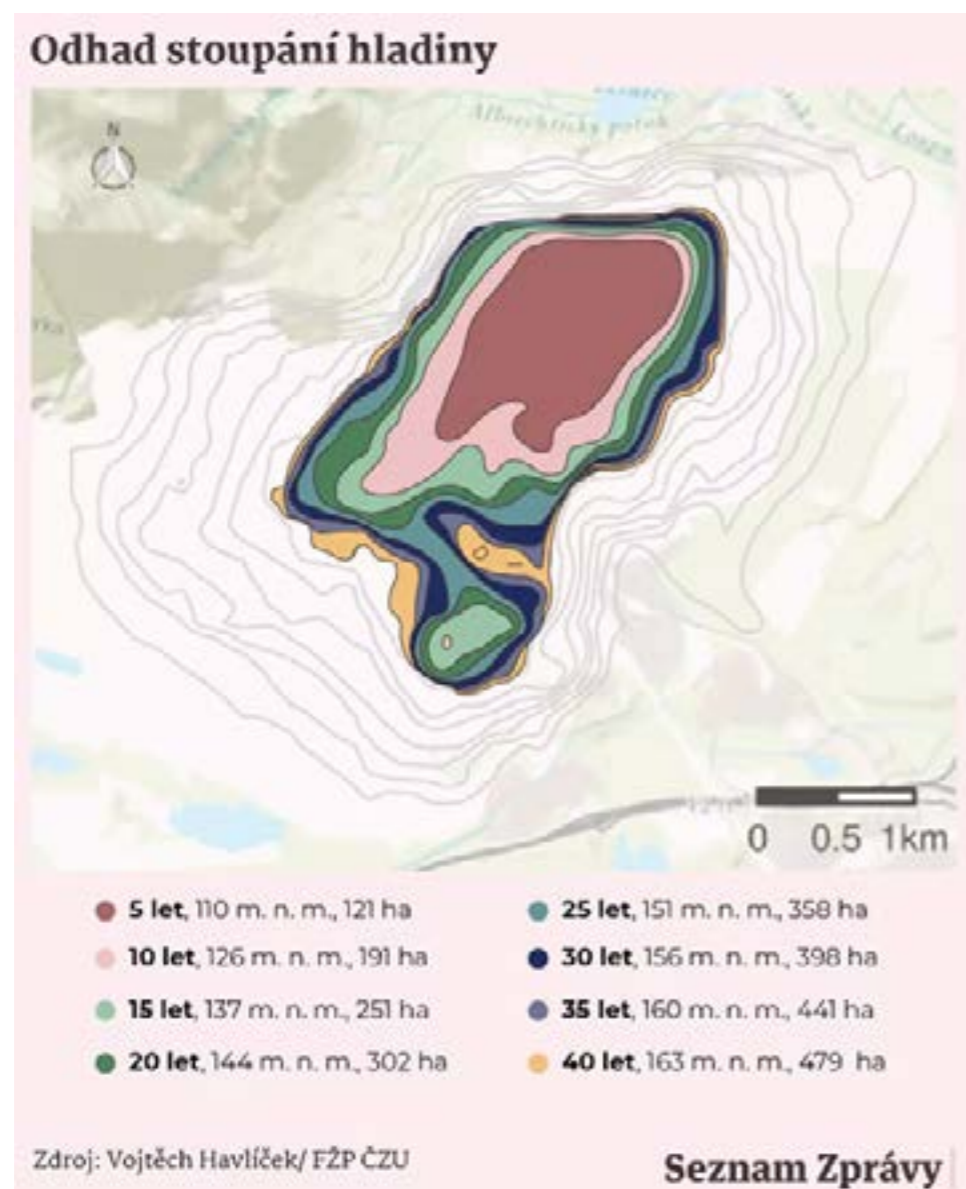
Nabízejí se úvahy arboretum alespoň částečně obnovit a připomenout jeho dávnou slávu. Pro tuto možnost byla v uplynulých letech vypracována aktualizovaná inventarizace dochovaných prvků, která by měla být výchozím podkladem pro případnou obnovu. Ta by vzhledem ke své poloze vůči lomu ČSA měla být koordinována s plány na zatopení lomu a vznik nové rozsáhlé vodní plochy s možností spontánní obnovy vegetačních prvků, tak aby bylo možné zajistit kvalitní a udržitelné hospodaření s vodou potřebnou pro zavlažování arboreta a udržení vody v krajině, stejně tak by mělo vzniknout funkční propojení mezi oběma krajinnými prvky ve vztahu k návštěvnickému provozu. Tato možnost je dle dostupných informací v jednání, vše závisí na postupu utlumování těžby a dohodě všech zúčastněných subjektů nad procesem a rozsahem rekultivace, a to i z hlediska financování celé rekultivace .

Podpůrným subjektem může být v tomto případě navrhované návštěvnické centrum v části 4. a) Potenciál lokality – vize dalšího rozvoje, kde by mohly být prezentovány archivní podklady vztahující se k arboretu a zároveň průběh postupné obnovy a případné vize dalšího rozvoje. Na základě dochované inventarizace arboreta z roku 1980 by mohlo být zajímavým přínosem vytvoření virtuální prohlídky tohoto jedinečného krajinného prvku a s možností rozšíření o areál zámeckého parku, jehož existence a provázanost s arboretum by mohla být

také připomenuta.

c. **Obnova Komořanského jezera**

V souvislosti s ukončením povrchové těžby hnědého uhlí v lomu ČSA jižně od zámku Jezeří se nabízí možnost navrátit do krajiny výrazný prvek, od něhož se odvíjí i samotné názvosloví lokality – masivní vodní plochu označovanou v minulosti jako Komořanské jezero. Masivní vodní plocha by optimálně zakryla stopy po povrchové těžbě, klíčovou otázkou je ovšem její využití, neboť úvahy o rekreační funkci mohou být aplikovány pouze v částečné míře, především kvůli obrovské ploše, která byla těžbou dotčena. V posledních letech se v mediálním prostoru objevuje návrh na částečné zatopení a vznik solárního parku, průmyslových zón, prostor pro bydlení nebo skleníků, objevily se však také návrhy na možné ponechání části plochy samovolné rekultivaci podle přírody.

d. **Kulturní program SZ Jezeří**

Velký potenciál státního zámku Jezeří se skrývá také v bohaté hudební minulosti spojené s významnými skladateli jako Joseph Haydn, Ludwig van Beethoven nebo český autor Antonín Vranický, který působil na jezeřském zámku

jako dirigent tzv. Lobkowiczské kapely, jejíž vedení po něm převzal roku 1796 Casimir Antonio Cartellieri. V rámci zpestření kulturního programu, který památka historicky nabízela, by bylo možné pořádat hudební produkce nejen pod širým nebem v zámeckém areálu nebo v nově zrekonstruovaném divadelním sále (2022), ale v případě potřeby i v uzavřených prostorách novostavby informačního centra na území zaniklé obce Albrechtice, zvláště pokud by se jednalo například o promítání filmů o proměnách zdejší krajiny ve 20. století. Prostřednictvím kulturních akcí by bylo možné široké veřejnosti prezentovat nejvýznamnější hudební díla, jejichž premiéra či jedno z prvních provedení se uskutečnila na zámku Jezeří – Haydnovo oratorium Stvoření (Die Schöpfung) nebo Beethovenova symfonie č. 3 – Eroica, jejíž soukromá premiéra zde proběhla roku 1804.

Ze strany správy zámku existuje záměr obnovení tradice výuky hudby na jezeřském zámku. Na historickou existenci Lobkowiczské hudební školy, založené roku 1831 Ferdinandem Josefem z Lobkowicz je plánováno navázat pořádáním sezónních hudebních kurzů (v režii správy zámku či ve formě pronájmu soukromým subjektům). Využití lze širokou škálou místností na zámku – ty již obnovené i prostory rekonstruované v nadcházejících letech. Jedinečným prostorem pro hudební i náboženské události je též zámecká kaple, která by po stavební obnově měla získat nové funkční varhany. V roce 2022 bude dokončena obnova divadelního sálu, v němž bude možné pořádat hudební i jiné společenské akce, vhodný bude též pro realizaci autentických hudebních nahrávek. Zajímavé by bylo také obnovit činnost Jezeřského pěveckého kvarteta, které zde bývalo aktivní v období 1846-1853 nebo navrácení části sbírky autentických hudebních nástrojů.

5. **S.W.O.T. analýza**

a. **Strengths (Silné stránky)**

- Jedinečná, především hudební, historie státního zámku Jezeří
- Vysoká návštěvnost SZ Jezeří, jeden z nejnavštěvovanějších objektů v Ústeckém kraji (více než např. SZ Duchcov nebo SZ Krásný Dvůr a další)
- Nedotčená příroda střední části Krušných hor a česko-německého pohraničí
- Částečně zachovalé Jezeřské arboretum + dochovaná historická i novodobá inventarizace
- Množství drobných, avšak doposud opomíjených památek v lesích (Hraběcí (Čertova) kaple, stará důlní díla atp.)
- Existence turistických tras a cyklotrasy v posuzované oblasti
- Výhled na celé území dnešního dolu ČSA, bývalé obce Albrechtice, Dřínov a Kundratice – forma „měsíční krajiny“
- Aktivity místní samosprávy – neprolomení těžebních limitů, připomínání zaniklých obcí informačními tabulemi

b. **Weaknesses (Slabé stránky)**

- Špatné dopravní spojení v lokalitě, důraz na individuální automobilovou dopravu
- Omezené možnosti parkování vozidel individuální dopravy
- Nedostatečná dopravní infrastruktura dopravy (nejbližší zastávka autobusu pro zámek v osadě Černice, tj. km daleko)
- Stále aktivní těžba – riziko geologických nestabilit a omezení pohybu osob
- Omezené možnosti čerpání pitné a užitkové vody
- Nákladnost vybudování soustavy technické infrastruktury (vodovod)

- Masivní poškození objektu SZ Jezeří – nutnost stamilionových investic, omezené možnosti financování bez zapojení evropských fondů (viz níže)
- Nedostatečná kvalita půdy po procesu těžby pro zemědělské aktivity

c. *Opportunities (Příležitosti)*

- Rekultivace okolní krajiny, vč. samovolné formy
- Obnova státního zámku Jezeří vč. využití evropských fondů (IROP – v jednání)
- Obnovení hudební historie zámku
- Obnova Jezeřského arboreta jako unikátní lokality v evropském prostoru
- Rozšíření připomínky zaniklých obcí na místě velkolomu ČSA
- Spojení historie zámku a podzámčí formou návštěvnického centra pro celý region
- Rozvoj infrastruktury veřejné přepravy a napojení na páteřní dopravní tahy
- Další rozvoj turismu v méně navštěvovaném regionu ČR (Ústecký kraj) v návaznosti na vznik nových rekreačních ploch
- Posílení zaměstnanosti v ústeckém regionu a přeshraniční spolupráce mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo (resp. Svobodným státem Sasko)

d. *Threats (Hrozby)*

- Geologické narušení krajiny – otázka dlouhodobého vlivu na existující stavby
- Nárůst inflace v důsledku aktuální geopolitické situace – financování obnovy krajiny a zámku Jezeří
- Vývoj energetické politiky ČR, související mimo jiné s válkou na Ukrajině – termín ukončení těžby hnědého uhlí v oblasti – riziko potencionálního rozšíření dolu
- Otázka zaměstnanosti po ukončení těžby ve velkolomu ČSA, nutnost vytvoření nových pracovních pozic
- Dlouhé časové intervaly nutné pro obnovu krajiny
- Ztížené podmínky pro zemědělství v důsledku intenzivní těžby v minulosti
- V případě vytvoření velkého jezera (podobné např. jezeru Most) – otázka využití masivní vodní plochy

6. **Zhodnocení, závěr práce**

V rámci náhledu do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí byly posouzeny přínosy lokality pro rozvoj turistického ruchu v lokalitě a návštěvnického provozu státního zámku Jezeří. Ze získaných dat jednoznačně vyplývá vysoký kulturně-historický potenciál lokality, který má návštěvnost dle dostupných dat, co se týče státního zámku Jezeří, jednu z nejvyšších v Ústeckém kraji. Větší důraz by měl být proto v současné době kladen především na pokračování již probíhající stavební obnovy jezeřského zámku (po dokončení obnovy divadelního sálu na konci léta 2022), její zapojení do IROPu (tedy financování z prostředků EU – v současné době v jednání, připravují se dokumentace a podklady potřebné pro podání žádosti) a kontinuální průběh stavebních prací. Návaznost na to má postupné zpřístupňování dalších obnovených zámeckých prostor, v nichž by měla být prezentována například hudební historie zámku včetně obnovení tradice kulturních akcí a výuky hudby, jak zamýšlí současná správa zámku. Ponechání zpřístupnění zámku během obnovy lze považovat za jeden ze způsobů, jakými se vyvarovat opakování pochmurné historie, kterou si SZ Jezeří musel projít. V dalších obnovených prostorech by též mohla vzniknout expozice uchováující dřívější

podobu zámku formou historických fotografií a dalších dostupných pramenů, zároveň by zde mohl být například formou časosběrných videí prezentován průběh postupné obnovy

Základem prezentace lokality jako celku, se zaměřením především na obce zaniklé v důsledku rozšiřování těžby hnědého uhlí ve velkolomu ČSA, je realizace návštěvnického centra v katastru bývalé obce Albrechtice (cca. 800 metrů JV vzdušnou čarou od zámku), které by připomínalo především dávnou podobu krajiny, jak je známá z historických map i fotografií a vzpomínek pamětníků. Vzhledem ke svému velkému krajinnému významu by zde mělo být prezentováno torzo Jezeřského arboreta, a to ve vztahu k inventarizaci dřevin z roku 1980 a její srovnání s aktuálním stavem, tedy ukázání proměny lokality po více než 40 letech. Dále by měly být veřejnosti blíže prezentovány sakrální a technické památky umístěné v okolních lesích (například Hraběcí kaple pod SZ Jezeří nebo Albrechtická štola a štola Jezeří). Nezanedbatelnou úlohu by mělo také umístění stravovacího zázemí pro návštěvníky regionu, které by doplnilo již existující rychlé občerstvení v zámeckém areálu a několik subjektů poskytujících pohostinství v osadě Černice a Horním Jiřetíně (vzdálenost cca. 3,5 km od býv. Albrechtic). Navrhuje se zpracování architektonické studie podoby návštěvnického centra, která by respektovala charakter zaniklé osady Albrechtice, objekt by například mohl připomínat prvky zaniklé architektury a být tak přímo součástí. Posouzena by též měla být finanční stránka zajištění projektu a její návratnost v návaznosti na rozšíření služeb provozu v lokalitě.

Navržen je také důraz na snahu o, alespoň částečnou, obnovu Jezeřského arboreta, které ve své době patřilo mezi nejen české, ale i evropské unikáty, a z něhož se do dnešních dnů především v důsledku rozšiřování povrchové těžby hnědého uhlí v lomu ČSA a absolutního nezájmu tehdejších odpovědných osob o národní kulturně-historické dědictví, dochovaly pouze zbytky, kde v současné době probíhají udržovací práce dle aktuálních možností a podmínek. Navrhovaná obnova arboreta by měla návštěvníkům lokality, například ve spolupráci s navrhovaným návštěvnickým centrem či v rámci vzniku nových expozic na jezeřském zámku, představit minulou, současnou i budoucí podobu této lokality a připomenout její význam nejen z hlediska historického, ale také přírodovědného. Závěrem bych si dovolil citovat anglického novoromantického básníka Alfreda Tennysona, prvního barona Tennysona, jenž roku 1833 ve své básni *Odysseus* napsal: „Ač nemáme tu sílu ze starých časů, jež pohnula by nebem i zemí, stále jsme tím, čím jsme. Srdce nám buší touhou hrdinskou, zlomeni časem, osudem, však vůle máme dosti. Bojovat, hledat, nacházet a nikdy se nevzdávat.“ Je to vhodný způsob vzdání obdivu odhodlání a vůli všech, kteří se Jezeří a jeho okolí snaží navrátit dávnou slávu a lest...

7. Obrazová příloha

Obr. 13 - Pohled na SZ Jezeří od východu, akvarel Antonína Mánesa (1814)

Obr. 15 - Pohled na zámek Jezeří od jihozápadu (1925) - vchod do zámku

Obr. 14 - Pohled na SZ Jezeří od jihu, v popředí zahradní pavilon (1852) - autor předlohy W. Rau

Obr. 16 - Pohled na zámek Jezeří od jihu, v popředí pozůstatky horní části parku (1933)

Obr. 17 - Jezeří – pohlednice s vyobrazením zámku, hrabčící kaple a Albrechtického duby (1898)

Obr. 19 – Divadelní sál v závěru probíhající obnovy (červenec 2022)

Obr. 18 - Jezeří – pohlednice s vyobrazením SZ a zahradního pavilonu v dolní části arboreta (1909)

Obr. 20 – Detail pozůstatků výmalby z natáčení ve 2. polovině 20. století

Obr. 21 – Pozůstatky výmalby v postranních místnostech u div. sálu

8. Mapová příloha

Zdroj: Obr. 22 - Mapa základní vybavenosti okolí SZ Jezeří – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

- Legenda mapy:
- Státní zámek Jezeří
 - Pokladna a správa SZ Jezeří
 - Parkoviště Jezeří - zámek
 - Parkoviště Jezeří - zámek
 - Zámecký park Jezeří
 - Zaniklá budova lesní správy
 - Bývalá vodárna Jezeří
 - Hraběcí (Čertova) kaple
 - Stará štola Jezeří

Pozn.: v příložených mapách (i následujících) jsou zahrnuty pouze vybrané prvky, autor nenes zodpovědnost za neaktuální či nepřesné informace v podkladní mapě (Google Maps)

Zdroj: Obr. 23 - Mapa základní vybavenosti okolí SZ Jezeří – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy:

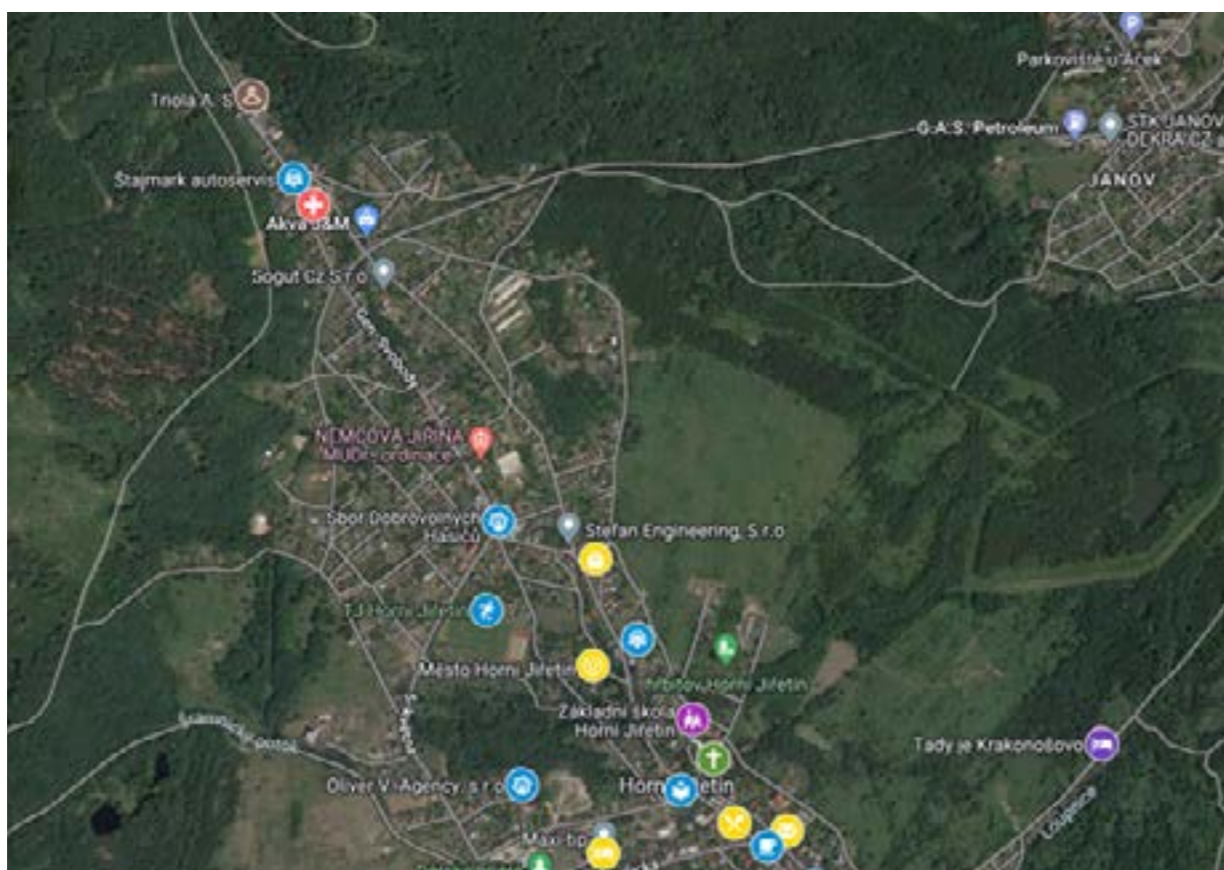
- Státní zámek Jezeří
- Pokladna a správa SZ Jezeří
- Parkoviště Jezeří - zámek
- Parkoviště Jezeří - zámek
- Zámecký park Jezeří
- Jezeříské arboretum
- Zaniklá budova lesní správy
- Bývalá vodárna Jezeří
- Hraběcí (Čertova) kaple
- Stará štola Jezeří
- Povrchový lom ČSA

Zdroj: Obr. 24 - Mapa základní vybavenosti osady Černice – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy:

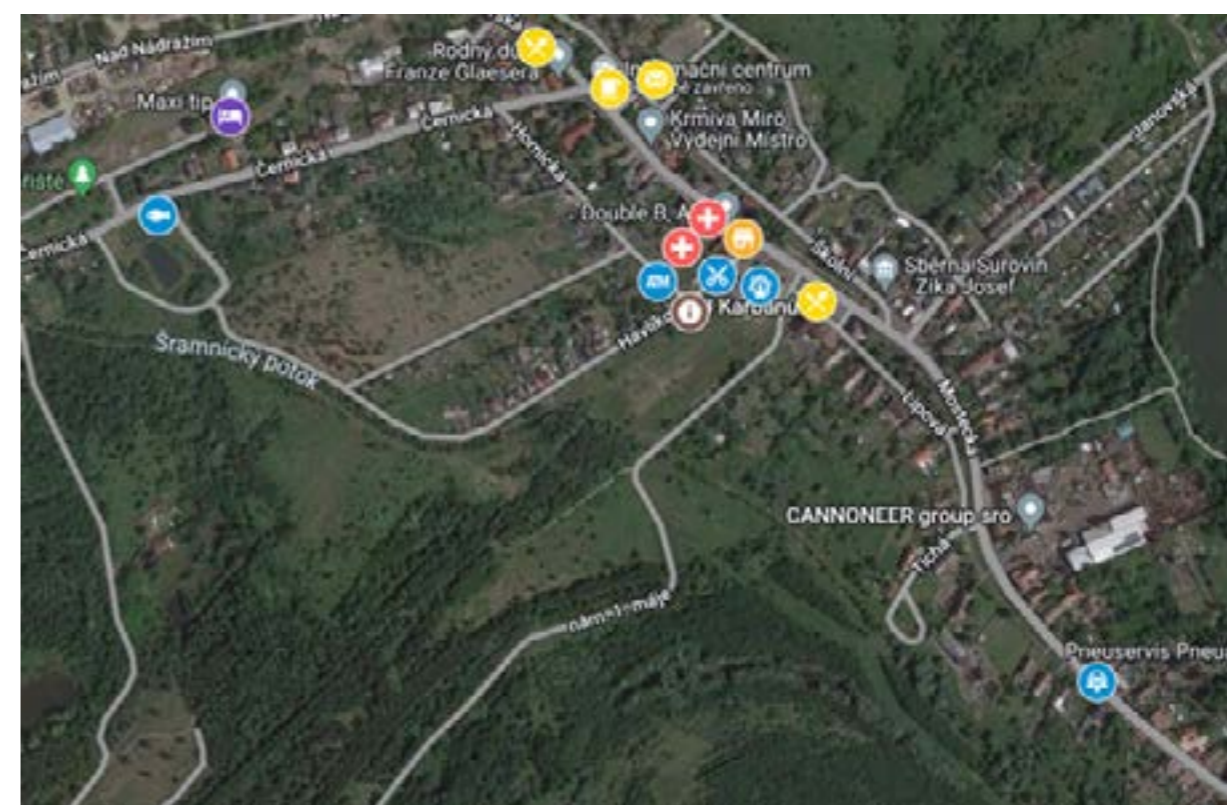
- Albrechtická štola a št. Jezeří
- Hostinec U Jezeří
- Sportbar Zrcadlo
- Pramen - Bažantka
- Studánka - Smolačka
- Vodní kaskáda
- Dětské hřiště Černice

Zdroj: Obr. 25 - Mapa vybavenosti H. Jiřetína – sever – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy (na předchozí straně dole):

- Kostel Nanebevz. Panny Marie
- Triola a. s.
- Frykol Medica s.r.o.
- Městský úřad Horní Jiřetín
- Česká pošta
- Smíšené zboží
- Kulturní dům a knihovna
- Autoservis Štajmark
- Luděk Novotný - autonovo.eu
- T.J. Horní Jiřetín
- Tady je Krakonošovo
- ZŠ a MŠ Horní Jiřetín
- Dětské hřiště Gen. Svobody
- Dětské hřiště Prokopa Holého

Zdroj: Obr. 26 - Mapa vybavenosti H. Jiřetína – jih – Mario Barra [online]. [cit. 26.07.2022].

Legenda mapy:

- Infocentrum Horní Jiřetín
- Pstruhařství Tesarz
- Pneuservis Pneamaro
- Bankomat ČSOB
- Kadeřnictví
- Fresh Dent - zubní lékař
- Pohanka Medical s.r.o.
- COOP Jednota
- Kávárna Jiřetinka
- U Karbáňů
- Club "U Jindřicha"
- Hotel Nádraží
- Dětské hřiště Horní Jiřetín

9. Zdroje

a. Knižní zdroje

- HUŠEK, Pavel et al. Zámecký park „Jezeří“: dendrologický průzkum a inventarizace zeleně včetně finančního hodnocení, 1980. 1 sv., 10 částí.
- KONEČNÝ, Leo Jan a Vlastimil NOVÁK. Kouzelný svět: vzpomínky na Jezeří: příroda, pamětihodnosti, pověsti. Most: Hněvín, 2018. ISBN 978-80-86654-40-9.
- KOUKAL, Pavel. Státní zámek Jezeří. Praha: Národní památkový ústav, 2005. ISBN 80-85036-31-2.
- KUČA, Karel. Průvodce po památkách: ve správě Národního památkového ústavu. 2. vydání. Praha: Národní památkový ústav, 2018. ISBN 978-80-7480-104-4.
- LEHKÝ, Ivan, Milan SÝKORA a Miloš ŽIHLA. Pyšná sídla mocných: hrady a tvrze na Mostecku. Most: Ústav archeologické památkové péče severozápadních Čech, 2014. ISBN 978-80-86531-14-4.

b. Internetové zdroje (zkráceno z odevzdané plné verze)

- 3D model zaniklého Ostrovskeho kláštera | média — Přírodovědecká fakulta UK. [online]. [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://www.natur.cuni.cz/fakulta/pro-media/aktuality/3d-model-zanikleho-ostrovskeho-klastera-media>
- 3D rekonstrukce krajiny na příkladu zaniklých obcí v českém pohraničí a vojenských újezdech | Digitální repozitář UK. Digitální repozitář UK [online]. Copyright © 2017 [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/39625>
- Arboretum (Jezeří) - Památkový Katalog. Památkový Katalog [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/arboretum-22300713>
- Do roku 2024 přijde na Mostecku o práci kolem tisícovky zaměstnanců hnědouhelného povrchového lomu ČSA | Sever. Český rozhlas Sever [online]. Copyright © 1997 [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: <https://sever.rozhlas.cz/do-roku-2024-prijde-na-mostecku-o-praci-kolem-tisicovky-zamestnancu-8137574>
- Historie - Jezeří. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/historie>
- Homepage - Europa Nostra [online]. Copyright © f [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2020/04/20200402-7ME2020-PR-CZ.pdf>
- Jedno z rypadel v lomu ČSA na Chomutovsku by se mohlo stát památkou. Vlastník lomu s tím nesouhlasí | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/technologie/cesko-rypadlo-pamatka-lom-csa-chomutovsko-cvut_2201200010_btk
- Jezeří - veduty hradů, zámků, měst a dalších míst - Johann Venuto - Hrady a zříceniny [online]. [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/img/stare4/Johann_Venuto/hrady/Jezeri_Johann_Venuto.jpg
- Jezeří – zámek na rozhraní dvou světů. Oficiální webové stránky. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs>
- Jezeřské arboretum [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <http://rangiroa.sweb.cz/jezeri/arboretum.html>
- kaple, zvaná Hraběcí - Památkový Katalog. Památkový Katalog [online]. [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kaple-zvana-hrabeci-13919488>

- Lom ČSA se dočká zatopení. Vznikne zde jezero, skleníky i solární park | E15.cz. E15.cz - Byznys, politika, ekonomika, finance, události [online]. Copyright © 2001 [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/lom-csa-se-docka-zatopeni-vznikne-zde-jezero-skleniky-i-solarni-park-1381630>
- Mapa cyklotrasy č. 3106 - Mapy.cz. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=13.6541001&y=50.5186182&z=12&source=base&id=2140608>
- Největší jezero Čech: Město Most. Město Most: Titulní stránka [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.mesto-most.cz/nejvetsi-jezero-cech/d-38083>
- Po zatopení lomu ČSA vznikne obří farma, plovoucí soláry i bydlení - iDNES.cz [online]. [cit. 26.07.2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/mostecko-lom-csa-budoucnost-jezero-solary-farma-bydleni.A210623_144218_usti-zpravy_grr
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970, díl I/1, Praha 1977. - s. 512-513 [cit. 30.05.2022]. <https://www.czso.cz/documents/10180/20538302/13n106cd1.pdf>
- Z mongolské stepi na Island. Česko může získat nový kus divočiny - Seznam Zprávy. Seznam Zprávy [online]. Copyright © 1996 [cit. 25.07.2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/tech-technologie-veda-z-mongolske-stepi-na-island-cesko-muze-ziskat-novy-kus-divociny-201210>
- Zámecký park - Jezeří. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.zamek-jezeri.cz/cs/o-zamku/zamecky-park>
- Zámek Jezeří získá na svou záchranu podporu z evropského programu - Národní památkový ústav. [online]. [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-institute/zpravy/59500-zamek-jezeri-ziska-na-svou-zachranu-podporu-z-evropskeho-programu>
- Zničené kostely. Zničené kostely [online]. Copyright © 2008 [cit. 30.05.2022]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/index.php?load=detail&id=13723>

c. Vložené mapové podklady

- Archiv ČÚZK. ČÚZK - Archiv [online]. [cit. 31.05.2022]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>

d. Obrazová příloha

- Digitální atlas zaniklých krajín - Digitální atlas zaniklých krajín - Staré foto. 302 Found [online]. Copyright © Zaniklé krajiny 2022 [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/sekce-gr/zaniklekrajiny/atlas/component/phocagallery/category/117-mostecko-stare-foto?Itemid=0>
- Jezeri. Hrady na dobových obrazech [online]. Copyright © [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: https://www.hrady-zriceniny.cz/img/stare7/Baron_severni_Cechy/Jezeri
- Jezeří - Proměny. Úvod - Proměny [online]. Copyright © 2022 [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: <http://promeny.viareality.cz/PlaceChanges/Details/23681>
- Soubor:Antonin Mánes - zámek Jezeří (1814) obr01 crop.png – Wikipedie. [online]. [cit. 01.06.2022]. Dostupné z: [https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antonin_M%C3%A1nes_-_z%C3%A1mek_Jeze%C5%99%C3%AD_\(1814\)_obr01_crop.png](https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Antonin_M%C3%A1nes_-_z%C3%A1mek_Jeze%C5%99%C3%AD_(1814)_obr01_crop.png)

Hodnocení závěrečné písemné práce

Závěrečnou práci na téma: Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí

kteřou vypracoval posluchač: Mario Barra

odevzdanou dne: 27.7. 2022

navrhuji ohodnotit stupněm: výborně

Oponentní posudek:

Posluchačem vybrané téma závěrečné práce je velice obtížné a náročné z řady důvodů:

- velikost objektu, areálu a přilehlého okolí
- značná devastace objektu a proměna okolí v souvislosti s těžbou hnědého uhlí
- složitá a nepřehledná poválečná historie
- nejistá budoucnost objektu v souvislosti s politicko-ekonomickými zájmy a z toho vyplývající nedostatečná a mnohdy i nulová snaha o jeho záchranu a údržbu. Tyto skutečnosti vedly nejprve téměř k totální devastaci objektu a v době bojů o těžební limity k velmi zdrženlivému přístupu obnovy ze strany vlastníka (Památkový ústav). Objekt od roku 1996, kdy byl zpřístupněn veřejnosti, fungoval v režimu provizoria téměř až do současnosti. Z těchto důvodů se zde nerealizovala odpovídajícím způsobem ani potřeba kvalitních stavebních, historických a restaurátorských průzkumů, které jsou pro další sofistikovanou obnovu nezbytné. Jako podklady sloužily spoře publikované zdroje, které byly, vzhledem k velikosti a významu objektu, nedostatečné, mnohdy fakticky nepřesné a někdy i zcela chybné.

Posluchač výběrem tématu dokázal odvalu a odhodlání chopit se výzvy k řešení problému velice komplikovaného, na který je navázáno značně synergii.

Práce je členěna do logicky navazujících částí s širokým záběrem, které v sobě zahrnují historii objektu, koexistenci s jeho bezprostředním i širším okolím v historických souvislostech, popisujících a hodnotících současnou situaci, stav památky, provoz, koncepci využití a způsob prezentace. Ve SWOT analýze podrobně vyhodnocuje potenciál objektu a jeho okolí, zároveň upozorňuje na nedostatky a problémy a navrhuje způsob jejich řešení. Dále pak do svých úvah

zahrnuje i návrhy studie, zpracovanou řadou subjektů participujících na celkové revitalizaci v lokalitě velkolomu ČSA a krajiny postižené těžbou na katastru města Horní Jiřetín.

Velice oceňuji ochotu posluchače konzultovat práci se správou zámku přímo na objektu a akceptovat připomínky oponenta a na základě těchto připomínek ji zčásti přepracovat a zčásti doplnit. Díky tomuto přístupu vznikla kvalitní výchozí studie, která bude přínosem při plánování dalšího rozvoje a směřování nejen zámku Jezeří, ale i tohoto těžce zkoušeného kousku české krajiny.

.....
podpis hodnotitele
Mgr. Hana Krejčová

V Jezeří dne: 7. 9. 2022

| C6 |

**ZDROJE NÁVRHOVÉ ČÁSTI DP,
INSTRUKCE PRO AI**

digitální zdroje podkladů (jinde neuvedené)

- Mapy - podkladní - ve formátu PDF - export z Geoportálu ČÚZK. Online. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>. [cit. 2024-05-22].
- Multikriteriální analýza lokality ČSA, zpracovaný subjekty Deloitte, VRV, ENACO v roce 2022. In: Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky. 2022.
- Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby: č. j. OVA: 457/23. In: Úřad vlády České republiky. 2023.
- Usnesení Vlády České republiky k materiálu „Návrh komplexního a efektivního využívání území lomu ČSA po ukončení těžby“: č. 479. In: Úřad vlády České republiky. 2023.
- Technické výkresy korečkového rypadla RK5000, situovanému na území velkolomu ČSA. Prof. Ing. arch. Tomáš Šenberger, FSv ČVUT v Praze. Rok vydání neznámý.
- Technické výkresy korečkového rypadla RK5000, situovanému na území velkolomu ČSA. Severní energetická a.s. Rok vydání neznámý.

knižní zdroje v digitální podobě

- BARTŮŇKOVÁ, Kristýna a SOKOL, Zbyněk. Vliv nově vzniklé jezerní plochy na mikroklima. Vodní hospodářství. 2013, roč. 63, č. 4, s. 106-111.
- POKORNÝ, Daniel. Vodohospodářské aspekty při plánovaném zatápění zbytkových jam po ukončení těžby hnědého uhlí v Ústeckém kraji. Vodní hospodářství. 2021, roč. 71, č. 7-8, s. 1-5.
- ŘÍHOVÁ AMBROŽOVÁ, Jana a IVANOVOVÁ, Petra. Hydrická rekultivace na Mostecku. První výsledky hydrobiologického průzkumu hydricky rekultivovaného Mostecku. Vodní hospodářství. 2013, roč. 63, č. 4, s. 102-106.

vysokoškolské a jiné závěrečné práce

- BARRA, Mario. Náhled do historie a potenciálu rozvoje státního zámku Jezeří a jeho okolí. Závěrečná práce Rekvalifikačního kurzu PP NPÚ GnŘ, vedoucí PhDr. Hana Řezníčková. Praha: Národní památkový ústav, generální ředitelství, 2022.
- BARRA, Mario. Dvojdům zahradníka a správce – Jezeří. Semestrální práce - TZB a infrastruktura sídel III, vedoucí Ing. Zuzana Vyoralová, PhD. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2023.
- BARRA, Mario. Návrh dřevěného přístřešku se sezením na náves v Popelíně. Semestrální práce - Provádění, řízení a ekonomie staveb IV, vedoucí Ing. Michaela Kostecká, PhD.. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2022.
- BARRA, Mario. Paměť krajiny a lidí v ní žijících. Semestrální práce - Historické stavby a sídla III, vedoucí doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2024.
- BARRA, Mario. Zámek Jezeří a okolí. Semestrální práce - Územní plánování I, vedoucí prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc. Praha: Fakulta architektury ČVUT v Praze, 2022.

internetové zdroje

- Canva.com. Online. Dostupné z: <https://www.canva.com/>. [cit. 2024-05-22].
- NPP lom ČSA - AOPK ČR. Online. Dostupné z: <https://nature.cz/npp-lom-csa>. [cit. 2024-05-22].

instrukce pro AI - úprava vizualizací

- **Vizualizace č. 1:**

Do levé části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož modrou, lehce zvlněnou vodní hladinu. Do pravé části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož nízkou zelenou trávou, nikoliv sytě zelenou, na ni situované fotovoltaické panely orientované vlevo. Do dolní části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož několik zelených stromů, nezakrývajících výhled, stromy budou vzrostlé, nezakrývající výhled na území.

- **Vizualizace č. 2:**

Do střední části ((prostor vyznačen virtuálním perem) v místě současného zatrubnění vlož otevřené, lehce zvlněné koryto řeky, po obou stranách vyšší břehy, zatravněné, svažující se k říčnímu korytu. Nevkládej stíny a odrazy odmazaných prvků. Tráva na březích (prostor vyznačen virtuálním perem) bude nízká, pochozí, zelená, nikoliv ostře. Betonové panely v pravé a levé části (prostor vyznačen virtuálním perem) budou odstraněny a nahrazeny trávou.

- **Vizualizace č. 3:**

Do přední části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož nízkou tmavě zelenou trávou, žádnou ostrou barvu. Porost bude nízký, bez výskytu jakékoliv vegetace. Doprostřed (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož vodní hladinu tmavě modré barvy, realistickou, několik plachetnic. Do zadní části (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož mlatovou cestu, alej stromů po obou stranách cesty, na břeh jezera pláž s pískem okrové barvy a dvě stavby (restaurace a hygienické zázemí). Následně byl samostatně vložen model rypadla RK5000 s odstraněným pozadím.

- **Vizualizace č. 4:**

Do vyznačeného prostoru (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož nízkou zelenou trávou světlejší barvy, odstraň stávající nevzhlednou zeminu a bahno. Modrý objekt (prostor vyznačen virtuálním perem) nahraď nízkou dřevěnou stavbou s dveřmi. Do zatravněného prostoru vlož pěší cestu směrem k rypadlu.

- **Vizualizace č. 5:**

Na vyznačené ploše (prostor vyznačen virtuálním perem) odstraň stávající nevzhlednou zkorodovanou podlahu, nahraď ji kovovým povrchem našedlé barvy, zachovej uspořádání jednotlivých částí prostoru. Vlevo za zábradlí (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož vodní hladinu tmavě modré barvy s několika plachetnicemi, na okraj jezera vlož pláž s pískem a dvěma objekty, dále několik staveb, mlatovou cestu a alej lemující cestu po obou stranách. Samostatně byly vloženy turistické dalekohledy s odmazaným pozadím.

- **Vizualizace č. 6:**

Na vyznačený prostor (prostor vyznačen virtuálním perem) vlož šedou kovovou podlahu, zachovej rovné uspořádání. Samostatně zde byly vloženy siluety lidských postav s odmazaným pozadím.

vývoj úprav fotografií pomocí AI - vizualizace č. 1

Na dvou níže uvedených vizualizacích jsou představeny mezistavy úpravy fotografie pro návrhový stav diplomové práce - originální a upravenou část lze nalézt v části B9 diplomové práce - návrhové části na straně 298.

Stav úpravy vizualizace za pomoci aplikace Canva na bázi AI po úpravě vegetace a terénu

Stav úpravy vizualizace za pomoci aplikace Canva na bázi AI po vložení vodní hladiny a břehů

